

Департамент освіти і науки Хмельницької ОДА
Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Крайовий козацький полк “Подільські Джури”

КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА І НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник матеріалів
науково-методичного забезпечення
впровадження козацької педагогіки

Кам'янець-Подільський – 2018
Видавець ПП Зволейко Д.Г.

УДК 371.011
ББК 74.200
К71

Упорядники:

Берека В.Є., Гіджеліцький І.К., Орловська Н.М.

Рецензенти:

О.М. Завальнюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Ю.І. Блажевич – кандидат історичних наук, доцент, голова Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України;

В.С. Пилат – український дослідник та знавець бойових мистецтв, засновник бойового гопака.

Відповідальна за випуск Вашеняк І.Б., проректор ХОППО

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної
освіти (протокол №2 від 24.04.2018)*

**Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах
освіти : науково-методичний збірник / Укладачі: В.Є. Берека,
І.К. Гіджеліцький, Н.М. Орловська. – Кам'янець-Подільський :
Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2018. – 472 с., іл.**

Посібник висвітлює проблеми козацької педагогіки, актуалізує її значення в сучасних умовах, зосереджує увагу на виховному потенціалі зазначеного феномену, виділяє шляхи впровадження ідей козацької педагогіки.

У збірці узагальнено досвід роботи колективів навчальних закладів та громадських організацій козацького спрямування Хмельниччини з козацького гарту дітей та юні.

Адресована найширшим читачьким колам, насамперед, педагогам-практикам, організаторам дитячих громадських організацій, допитливому юнацтву – школярам та студентству. Сподіваємося, що вона надасть практичну допомогу в справі створення й налагодження роботи дитячих та юнацьких козацьких осередків, навчальним закладам козацько-лицарського спрямування.

УДК 371.011
ББК 74.200

© ХОППО, 2018

© Крайовий козацький полк “Козацькі Джури”, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА – СКЛАДОВА СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ	7
1.1. Козацтво як культурно-історичний феномен	8
1.2. Козацька педагогіка – унікальне явище світової педагогічної думки	14
1.3. Провідні ідеї козацької педагогіки: свобода й незалежність України, непорушність прав людини й народу, суверенність особистості, народовладдя	23
1.4. Забезпечення гармонійного розвитку особистості методами козацької педагогіки	29
1.5. Багатогранність козацької духовності в національних традиціях, християнській вірі	34
1.6. Необхідність і актуальність використання традицій фізичного і психофізичного загартовування підростаючих поколінь у сучасних умовах	36
1.7. Шляхи реалізації ідей і використання засобів козацької педагогіки	41
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КОЗАЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ	44
2.1. Держава та козацтво на зламі століть	44
2.2. Нормативно-правові засади діяльності козацтва	47
2.3. Основні державні документи про козацтво	50
2.4. Документи козацтва	66
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОСНОВІ КОЗАЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ	90
3.1. Історична необхідність відродження й утвердження дитячого, юнацького й молодіжного руху на козацько-лицарських традиціях	90
3.2. Організаційно-педагогічні форми й основні напрями діяльності "Молодої Січі"	96
3.2.1. Ідеологічні й науково-теоретичні засади діяльності "Молодої Січі"	96
3.2.2. Організаційно-педагогічна структура і основні напрями діяльності "Молодої Січі"	99
3.2.3. Шляхи (засоби) і методи формування козацько-лицарської духовності в членів "Молодої Січі"	107
3.2.4. Програма діяльності дитячої та молодіжної організації куреня Українського козацтва "Молода Січ"	111
3.2.5. Положення про шкільний козацький курень.	
Положення про класний козацький загін	116
3.2.6. Положення про Козацьку Республіку.	
Конституція Козацької Республіки	122
3.3. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра "Джура" – важливий засіб козацького виховання	127
РОЗДІЛ 4. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ЗАКЛАДИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ	138
4.1. Змістові компоненти та концептуальні засади діяльності сучасних козацько-лицарських шкіл	138
4.2. Принципи формування та функціонування шкіл козацько-лицарського спрямування	139

4.3. Організаційні підходи при створенні шкіл козацько-лицарського виховання	141
4.3.1. Примірний Статут школи козацько-лицарського виховання	141
4.3.2. Положення про шкільний козацький курінь. Положення про класний козацький загін	160
4.3.3. Положення про Козацьку Республіку. Конституція Козацької Республіки	165
4.3.4. Модель самоврядування школи козацько-лицарського виховання	170
4.3.5. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу "Молодої Січі", Козацької республіки, класного козацького загону	178
4.3.6. Орієнтовний навчальний план школи козацько-лицарського виховання	179
4.3.7. Положення про козацьке таборування	180
РОЗДІЛ 5. ОРІЄНТОВНІ ПРОГРАМНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ. ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ, ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ (ДОШКІЛЬНЯТА Й УЧНІ)	183
5.1. Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліяти (дошкільнята)	183
5.2. Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів).	185
5.3. Родинно-шкільне виховання джури та дани (учні 5-8 класів)	186
5.4. Громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів)	187
РОЗДІЛ 6. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ В ДУСІ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ	195
6.1. Досвід використання козацької педагогіки в школах Хмельниччини	195
6.1.1. Створення козацької організації "Молода Січ" ім. Богдана Хмельницького на базі Пилипо-Олександрівської загальноосвітньої школи	195
6.1.2. Летичівський козацький курінь "Летичівська Січ". Летичівський НВК № 2 "ЗОШ I-III ступенів-гімназія"	266
6.1.3. Школа козацького здоров'я	292
6.1.4. Пилявська ЗОШ I-III ступенів – школа сприяння здоров'ю і козацькому гарту	318
6.1.5.Пасічнянський навчально-виховний комплекс "Загальноосвітня школа I-III ступенів, технологічний ліцей"	332
6.2. Матеріали для проведення годин спілкування, позакласних заходів із козацької педагогіки	371
6.3. Глосарій козацтва	417
6.4. Зі скарбнички козацької мудрості	439
6.5. Козацькі пісні	448
6.6. Комплекс проектів патріотичного виховання молоді на засадах козацько-лицарського гарту	453
6.7. Кодекси людського буття Українського козацтва	454
ПІСЛЯМОВА	459
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	466

ВСТУП

*Лише виховуючи українця,
можна забезпечити майбутнє держави!*

Витоки

Упродовж багатьох століть український народ в умовах іноземного панування та відсутності своєї національної держави намагався забезпечити собі гідне існування та розвиток у світі. Шукаючи способи захисту, форми самооборони та методи активної воєнної протидії збройним силам експансіоністських держав, народ саме з козацтва створив потужні збройні сили, що є, як відомо, однією з головних ознак держави. Тож саме козацтво заклало ідею державності, яка згодом реалізувалася в Запорізькій Січі.

Походження і становлення Запорізької Січі є наслідком розвитку всього українського козацтва. Створена в першій половині XVI століття запорізькими козаками, які були авангардом українського козацтва, Запорізька Січ із військового центру розвинулась у своєрідне державне утворення – козацьку християнську православно демократичну республіку, яка мала демократичний соціально-політичний устрій, особливу військову організацію, своєрідний життєвий уклад, побут і звичаї.

Влада Запорізької Січі визнавалася не лише на Запоріжжі, а й усім українським козацтвом, яке боролось за утвердження національної державності, проти панування в Україні шляхетської Польщі.

Козацтво врятувало українську націю від геноциду з боку Османської імперії та її васала – Кримського ханства, які в XVI ст. різко активізували експансію, що загрожувала всьому європейському розвитку, а першою їхньою жертвою була Україна. Вона найбільше потерпала від агресорів, які постійно здійснювали руйнівні напади, вбивали старих і дітей, брали в полон для рабської праці на чужині молодих і здорових чоловіків та жінок – цвіт української нації, продавали в гареми дівчат, а підлітків віддавали в яничари. Усе це загрожувало українському народові повним винищенням.

РОЗДІЛ 1

КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА – СКЛАДОВА СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ

Слово “козак” у перекладі з тюркської означає “вільна людина”

Козацтво протистояло пануванню Польщі, яка з другої половини XVII ст. значно посилала в Україні феодальний та національний гніт, створюючи фільварки, латифундії, відбираючи в селян землю, закріпачуючи їх, запроваджуючи нерегулярну панщину, жорстоко грабуючи й насильно покатоличуючи українців, що в ті часи було рівнозначно втраті своєї національності і духовності.

Національно-визвольні війни козаків, міщан і селян проти панування шляхетської Польщі в Україні мали загальноєвропейський резонанс і сприймалися як одна із сил протидії католицькій лізі, котра об'єднувала групу європейських держав, що репрезентували контрреформацію.

Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького, у якій основну військову силу становили козаки, була однією з найзначніших подій бурхливої європейської історії, а за своїм розмахом та масовістю, – може, найбільшим повстанням серед національно-визвольних і соціальних рухів тогочасної Європи.

У посібнику вміщено Концепцію гарту козака та берегині, яка акцентує увагу на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Упровадження у виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу й державі протягом віків.

Розпочинаючи роботу над цією книгою, авторський колектив, насамперед, ретельно і всебічно продумав її зміст, тематику. Над ним наполегливо працювали науково-педагогічні працівники ХОІППО.

До наукової редакції рукопису долучилися також педагоги-практики, котрі на добровільній основі займаються зі школярами козацтвом. Дякуємо їм за їхню невтомну працю.

Доктор педагогічних наук, професор,
ректор ХОІППО Віктор Берека

У процесі тривалого історичного розвитку передовою силою і формою духовного об'єднання суспільства в Україні було козацтво. Епоха козацтва створила глибоку багатогранну духовність, що стала вершиною української національної культури.

Козацтво – це героїка, скарбниця високої духовності наших предків, джерело натхнення в боротьбі за свободу й незалежність, це вершина військової майстерності українського народу. І справді, неможливо знайти в минулому України якесь інше явище, щоб так глибоко й різнопланово вплинуло на історичну долю всього народу.

Козацько-лицарські традиції виховання є одним із найоригінальніших явищ світової й української педагогіки, вони відбивають духовне ядро нації, її прагнення до волі, незалежності, демократизму. Сьогодні саме вони мають бути невід'ємною складовою освітньо-виховної системи.

В умовах реальної небезпеки зовнішніх загроз територіальній цілісності та непорушності держави, соціальних та економічних змін актуальність патріотичного виховання молоді України та реалізація ідеї патріотичного виховання в сучасному українському суспільстві загалом набули особливої значущості. Останні події в Україні викликали значну переоцінку ціннісних орієнтацій молоді. Усі ці причини привели до деформації сутності патріотизму в соціальному сенсі. Період козацтва заклав основу виховання української молоді. Він був тісно пов'язаний із волелюбним духом козаків, побратимством. Основою козацького виховання є принципи гуманізму, демократії, націоналізму та ідеї української етнопедагогіки.

Процес створення шкільних козацьких республік – це справді той простір українського духу, звичаєвості, моралі, який не лише сприяє відродженню традицій, а і змінює, виховує, наснажує, гуртує довкола себе та цієї ідеї не лише школярів, педагогів, а й усе громадянське суспільство. А козацька педагогіка – це національна система виховання та життя, тому й органічно вписується в наш світогляд, навчально-виховний процес.

1.1. Козацтво як культурно-історичний феномен

Козаки укріпили фортифікаційні міста й містечка, створили військові охоронно-захисну, розвідувально-сторожову системи оборони кордонів України, що проіснували три століття.

З кінця XVI – до першої половини XVII ст. збройні сили України вели національно-визвольні війни проти Османської імперії та Кримського ханства, переносючи воєнні дії на територію ворога, здійснювали великі морські й сухопутні походи, визволяючи тисячі й десятки тисяч невільників. Метою походів козацького флоту на Чорному морі було послаблення військової та економічної сили Туреччини, знищення ворожого флоту, зруйнування найважливіших портів, прибережних міст і фортець, визволення невільників.

Унаслідок Визвольної війни 1648-1657 рр. під керівництвом Богдана Хмельницького влада Польщі в Україні була повалена. Річ Посполита опинилася на межі катастрофи. Однак історичні умови склалися так, що справа визволення українського народу не була завершена. Та попри все величезним історичним результатом цієї війни було те, що козацтво, згуртувавши навколо себе всі національні сили, витворило нову національну державність – Українську Гетьманську державу. Її будівничим став перший гетьман України Богдан Хмельницький, який розширив та підняв на вищий рівень українську державність Запорізької Січі. Більше століття козацтво наполегливо відстоювало Українську Гетьманську державу в боротьбі з російським царизмом.

Геополітичне розташування України визначило її належність до європейських країн. Через козацтво український

народ уже з другої половини XVI ст. включається в політичні й соціальні процеси, що відбувалися тоді на європейському континенті. Дуже активні були торгові зв'язки українського козацтва та міщанства з Європою через Балтійські порти, а зі Сходом – через Крим.

У Європі козацтво вважали суверенною військово-політичною силою, яка впливала на міжнародні відносини й навіть визначала за певних обставин хід політичних і воєнних подій, зокрема визнавалося загальноєвропейське значення тривалої й тяжкої боротьби козацтва проти Кримського ханства й Османської імперії.

У другій половині XVI – першій половині XVII ст. протистояння турецькій експансії залишалось однією з найгостріших проблем воєнно-політичного життя Європи. Козацтво створило для Західної Європи заслін від турецько-татарського наступу. Уже наприкінці XVI ст. західноєвропейські держави направляли посольства в Запорізьку Січ, залучаючи запорожців до антитурецької ліги й коаліцій.

Козаки ставали на соціальний захист українського селянства, впливали на формування в нього національної самосвідомості, демократичного, державницького світогляду.

Носій ідеї невідчуждості – вільне від кріпосницької залежності козацтво – навіть в останні часи свого існування в умовах Російської імперії, незважаючи на погіршення суспільно-економічного становища, усе ж користувалося певними, хоч і обмеженими правами та привілеями. Вони залишалися своєрідним соціальним ідеалом, до якого прагнуло закріпачене селянство. Козацтво втілювало народну мрію про волю. Селянський рух, який у XVI-XVII ст. називався “покозаченням”, у XVIII ст. трансформувався в рух “шукачів козацтва”, тобто тих, хто домагався відновлення козацького статусу.

Вирішальний вплив на формування в українських селян поглядів на державний устрій справляла Запорізька Січ. Вищу законодавчу владу Січі репрезентувала військова рада, де обирався глава держави – гетьман та інші старшини-урядовці, де вирішувалися найважливіші питання тощо. На Запорізькій Січі ніколи не було кріпацтва. Тому, коли в 1775 р. Запорізька Січ була ліквідована, український народ створив багато

історичних пісень і дум, у котрих засуджував царицю Катерину II, за наказом якої було зруйновано “славне Запоріжжя”, називаючи її “клятою, вражою бабою”.

Для українського народу найповнішим втіленням сутності козацтва були запорожці. У цьому народному погляді відбилася особлива роль Запорізької Січі в історії козацтва і всієї України. Після того, як Катерина II ліквідувала гетьманство в 1754 році і донищувала навіть залишки Української Гетьманської держави, Запорізька Січ залишалась єдиним носієм української державності, останнім оплотом автономії в Україні, оплотом волі, демократизму й національної незалежності, притулком для втікачів від кріпацтва, вогнищем свободолюбства, героїзму, блискучого військового мистецтва. Запорізька Січ до останнього подиху боролася за державні права і свої землі, на які наступав царський уряд. Саме на Запорізькій Січі розвинувся й удосконалювався той особливий фізичний і психічний, духовний та інтелектуальний тип козака, який сформувався в Україні. Запорізький козак відзначався високими морально-етичними якостями, сильним почуттям патріотизму, розумінням найвищої цінності волі та незалежності, фізичною міццю, витривалістю й умінням використовувати енергію. Ці риси закріпилися на генетичному рівні, вплинули на формування всієї української нації, її ментальності.

Українській жінці-козачці належить величезна роль у козацькому виживанні нації, грандіозному історичному процесі творення українським народом матеріальних, моральних і духовних цінностей.

На показаній Україні жінка була рівноправною з чоловіком навіть юридично. Чоловік ішов на Січ, на війну, а жінка – берегиня роду – давала лад господарству й дітям, зберігала в часи лихоліття свою сім'ю. Для дітей вона була прикладом у всьому. Милосердя до бідних і знедолених, доброта й сердечність притаманні українським жінкам-козачкам. Українські жінки були глибоко віруючими християнками, на моральних основах православної релігії виховували дітей. Широка освіченість жінок України вражала іноземців.

Козачка-мати була на вершині розуміння інтересів України. Жінки брали участь у різних сферах життя, виступали діячками

на полі просвітянському, громадському, навіть державному. У роки борні за волю й незалежність України до козацьких лав поруч із чоловіками ставали жінки.

Українська нація зобов'язана козакам тим, що виробився яскравий національний жіночий характер, сповнений гуманістичної теплоти, патріотизму, людської гідності та духовної сили.

Козацтво зробило великий внесок у розвиток культури й духовності українського народу. Козацька старшина й козаки побудували багато православних храмів, архітектурний стиль яких одержав назву “козацьке бароко”. Козацькі думи та пісні, у яких відбилось героїчне і трагічне життя України і в яких живе гаряча любов до Батьківщини, відзначаються неперевершеною художністю. Вони несли високі і шляхетні ідеали, мали величезний вплив на піднесення національної свідомості українського народу, формували його внутрішній духовний світ.

У Запорізькій Січі розвивалося самобутнє, оригінальне, яскраве, різножанрове мистецтво. Культура Запоріжжя генетично була пов'язана з усією українською культурою, її джерелом були традиції українського народу.

Мистецтво Запорізької Січі мало великий вплив на розвиток мистецтва всієї України й міцно увійшло складовою частиною в духовне життя сучасної української нації.

Історія українського державотворення переконливо свідчить про те, що в цьому історичному процесі, порівняно з іншими суспільно-політичними силами, козацтво відіграло вирішальну, провідну роль. Тому національні інтереси України вимагають створення державних документів, зокрема законів, постанов, які б сприяли подальшому розвитку українського козацтва, як залучення до його лав найширших верств співгромадян із метою пробудження і спрямування їхньої енергії на розв'язання історичних завдань, що стоять перед нашим суспільством і державою.

Справжнє відродження козацтва в Україні почнеться тоді, коли до його лав увіллється молодь, що вболіває за народні справи, прагне кращого сьогодення та працює на духовне й матеріально багате майбутнє (молоді козаки, які пройшли школу козацько-лицарського виховання); коли теперішні козаченьки чітко усвідомлять, що по них судять про все козацтво й народ

загалом, не матимуть користолюбних цілей і на перше місце поставлять служіння народу; коли між козаками й науковцями-просвітянами встановляться тісні зв'язки та налагодиться співпраця на ниві дослідження історико-культурної спадщини козащини. І тоді відроджене козацтво стане тією широкою суспільно-політичною й культурницькою течією, яка згуртує всі верстви українського народу і зможе цивілізованими методами вирішувати нагальні питання сьогодення в ім'я народу і для народу.

Тільки через відродження й поширення основ військово-лицарської спадщини ми можемо вести мову про реальне наслідування, а отже і відповідність сучасного козацтва історичним аналогам. Але до сьогодні розуміння пріоритетності дійсного відродження українських козацьких традицій у цьому контексті не досягнуто. Причинами цього є: переважно хибні уявлення про сутність козацької спадщини, що сформувалися під впливом романтично-історичної художньої літератури та певних стереотипів вітчизняної й зарубіжної історіографії, розроблених відносно тих чи інших історіософських концепцій; відсутність сприятливих умов для повноцінного відродження козащини; розмитість або повна відсутність дійсних пріоритетів козацького відродження; руйнація родових козацьких зв'язків та втрата традиційного козацького середовища (родовий козак – представник спадкового козацького роду, життєві принципи якого сформувалися на засадах цінностей, притаманних специфічному середовищу козаків-воїнів: пріоритетність чоловічого начала у всіх царинах буття; шанобливе ставлення до родових та загальнокозацьких звичаїв; повага до військової справи взагалі й особливо до специфічної козацької військової спадщини; ознайомлення з основами козацького бойового мистецтва; сприйняття особливих стереотипів поведінки та відносин, що ґрунтуються на засадах козацького звичаю; можливе ознайомлення з елементами військової магії; здоровий спосіб життя).

Саме тому доцільно констатувати, що козацький рух України був однією з найяскравіших сторінок літопису боротьби народу за політичну й державну незалежність. У тому, що ми, українці, сьогодні є народом, нацією, провідна роль належала козацтву, яке зі століття в століття було єдиним і могутнім

форпостом, що пильно стояв на сторожі свободи, гідності й честі України як незалежної держави. Недарма іноземці часто називали Україну “Козацькою республікою”, “країною козаків”, а українців – “козацькою нацією”.

Сила, велич і могутність козацтва були настільки впливовими, що борючись у ті часи проти феодального закріпачення, гніту особистості, які приносили із собою різні загарбники, кожен українець прагнув стати козаком. Весь народ покозачувався, що свідчило про новий, вищий рівень його духовності. І лише агресивні підступи чужоземців час від часу гальмували, переривали, руйнували цей прогресивний історичний процес, який свідчив про соборність українського народу, його згуртованість у боротьбі з ворогами.

Епоха козацтва створила багатогранну, глибоку духовність, що стала гордістю й окрасою, вершиною української національної культури. Її освітньо-виховний, емоційно-естетичний потенціал ліг в основу не лише козацької, а й усієї української національної системи виховання. Козацтво було, у кращому розумінні цих понять, аристократією національного духу, високоморальною елітою своєї нації. Палкий український патріотизм козаків був могутнім стимулом до державотворчого, вільного й незалежного життя.

Національна ідея є провідною, об'єднуючою в історичному бутті кожного народу, нації (етносу). Українська національна ідея проходить через всю педагогічну спадщину минулих епох. Вона надихала цілі покоління освітніх діячів, педагогів на вірне служіння рідному народу. Дослідження витоків, становлення й розвитку національної системи виховання, вітчизняної педагогіки є першорядною проблемою, від розв'язання якої залежить вихід незалежної Української держави на сучасний рівень світових стандартів у галузі освіти і виховання.

Творчий підхід до історико-педагогічної спадщини нашого народу дозволяє стверджувати, що чільне місце в ній належить могутньому освітньо-виховному потенціалу, який найдоцільніше назвати українською козацькою педагогікою. Щоб розкрити її основні ознаки, необхідно насамперед з'ясувати, що таке українське козацтво як культурно-історичний феномен.

Вільнолюбне українське козацтво виникло на славній Запорізькій Січі, на легендарному острові Хортиця, за порогами Дніпра – Славуті. У національній свідомості українців поняття Запорізької Січі зливається в єдиний духовний комплекс, подвижництво минулих поколінь. Запорізьке козацтво – гордість української нації, найвищий її зліт у своєму віковичному розвитку. Його ідейно-моральний потенціал – це ядро козацької духовності, яка є невичерпною скарбницею громадянського загартовування молодого покоління.

Про українське козацтво значна частина сучасної молоді має поверхове і спрощене уявлення. Насправді воно було не тільки військовим, а й соціальним, політичним, державним, педагогічним, культурно-історичним явищем. Багатогранною була діяльність козаків як звияжних воїнів, захисників сплюндрованих прав народу, вільнолюбних громадян, політичних і державних діячів, як дбайливих господарів землі, досвідчених хліборобів, творців високого мистецтва, турботливих членів сім'ї, мудрих вихователів дітей. Багато козацьких діячів стали провідними політичними й державними постатями в історії рідного народу.

1.2. Козацька педагогіка – унікальне явище світової педагогічної думки

Козацька педагогіка – феноменальне явище і складова української етнопедагогіки: в усній формі вона зберегла, передаючи з покоління до покоління найкращі духовні цінності народу, досвід виховання, формування й навчання особистості, не зафіксовані письмово прогресивні й результативні форми допологового виховання, батьківського опікування немовлят і дітей дошкільного віку, роботи з отроками, підлітками і юнаками та побудови взаємин між дорослими.

Козацька педагогіка як невід'ємна складова української етнопедагогіки акумулювала в собі вироблені віками та апробовані часом традиції тіловиховання молоді.

Система освіти і виховання в школах Запорізької Січі (козацькі, січові, полкові, паланкові, парафіяльні та інші школи)

передбачала формування в молоді, крім якостей лицарської честі, певної системи доблесті та звияги, а саме:

- готовності боротися до загину за волю, честь і славу України;
- нехтування безпекою, коли справа стосується нещастя рідних, друзів, побратимів;
- ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих зайд-завойовників;
- здатність відстоювати рідну мову, культуру, право бути господарем на власній землі;
- героїзм, подвижництво в праці та в бою в ім'я свободи й незалежності України.

У козацькому середовищі виникло, закріпилося, а потім і поширилося в слов'янському стилі кілька специфічних систем фізичних і психофізичних вправ, спрямованих на тіловиховання, самовдосконалення особистості. Це, передусім, система фізичного виховання і військового вишколу учнів різних типів шкіл (володіння луком, списом, шаблею й арканом, майстерність їзди на бойовому коні, управління й догляд за ним тощо).

Система ведення наступальних і захисних боїв із позиції духовності, створення “кругової неприступної оборони” (між іншим, і свої військові табори вони зводили за такими ж принципами), системи козацького єдиноборства: усе підпорядковувалося основній меті – вихованню незборимого воїна-захисника, богатира, красивого тілом і духом, інтелектуально багатого.

Козацька служба вимагала високого рівня духовності й загартованості, витривалості до голоду і спеки, дощу і снігу, до відсутності харчів і питної води, що зумовлювало побудову єдиноборств у поєднанні з високим рівнем моральності, лицарської честі.

А в непрохідних дніпровських плавнях козацька молодь під наглядом найбільш досвідчених запорожців у постійній праці загартовувала своє здоров'я, силу і спритність. Цьому сприяло полювання, плавання, рибальство та постійні змагання з веслування.

Найбільш відповідальним випробуванням для молоді було подолання дніпровських порогів, і тільки тоді вони отримували звання “істинного” запорізького козака.

Серед запорізьких козаків значного поширення набули різноманітні системи єдиноборств. Найвідоміша лягла в основу козацького танцю гопак, що формує інтелектуальне, духовне, фізичне та естетичне багатство юності.

Окремі козаки спеціальними вправами досягали неймовірного ефекту, коли “тіло грає” (у такому разі больові удари противника не відчувалися). Такі козаки миттєво концентрували внутрішню енергію в ту частину свого тіла, куди спрямовувався удар нападника. Подібні явища притаманні і східним системам боротьби, наприклад, мистецтву тибетських ченців катода і “школі залізної сорочки” в кунгфу та карате.

Отже, високий рівень розвитку психофізичної й духовної культури козацтва, досягнення української етнопедагогіки з питань тіловиховання молоді, інтелектуального розвитку визнані й апробовані у світі, мають природне право на відновлення кращих своїх здобутків у практиці тіловиховання й духовності сучасної молоді. Успіх буде гарантовано за умови творчого підходу до практичної реалізації теоретичних узагальнень потреби відновлення на високому рівні козацького гарту, тіловиховання й гармонійного розвитку молоді в процесі відновлення національної системи освіти.

Найголовнішими вимогами до такої діяльності можуть бути відомі козацькі заповіді:

- не шкодь своїми діями іншим;
- візьми все найкраще, що зробить тобі добро, зміцнить силу, загартує волю, збудить думку, уяву, сформує почуття й переконання;
- без потреби не зазіхай на сусідські звички, не переймай чужих молитов, а бери лише те, що продовжить життя, зробить його незборимим, загартованим, помножить майстерність, вправність, а здібності перетворить на невичерпні.

Ці та інші настанови тяжіють за своєю сутністю до Заповідей Господніх.

Відомо, що запорожці були глибоко віруючими людьми, і відсіч усім ворогам давали за Заповідями Божими.

Виховання в козацьких школах і літніх юнацьких таборах проводилося під час різноманітних ігор, засобами спортивних, рухливих ігор, розваг та змагань, що гартували волю й характер юних, розвивали духовність і інтелект, примножували витримку, наполегливість, уміння доводити справу до кінця, до перемоги. Спортивно-фізичні ігри прямо та опосередковано впливали на формування інтелектуального рівня юного українця, на розумовий і фізичний розвиток особистості.

В умовах боротьби за збереження українського етносу і виживання в екстремальних обставинах козаки гартували своє тіло й дух, доводячи особистість майже до ідеальності.

Козацтво – високоінтелектуальний і суспільнотворчий унікум державотворення, громадського дива Європи, у якому кожен козак – це мудрець.

У Запорізькій Січі, як і в Стародавній Греції, був культ фізичного розвитку особистості. Фізично недосконала людина відчувала свою нерівність і тому щиро прагнула підвищити свій фізичний вишкіл. Як свідчать літописи, слабку людину січове товариство ніколи не обирало в старшини.

Могутнім вождем був Іван Підкова, гетьман низових козаків, який був такої міцної породи, що гнув підкови. Ось чому за ним закріпилося прізвисько “Підкова”.

Добре розвиненими фізично були Б. Хмельницький, П. Сагайдачний, І. Богун, І. Свірчевський та ін. А про гетьмана Мазепу французький дипломат Жан Балюз писав: “Тіло його міцніше, ніж тіло німецького рейтара, і їздець із нього знаменитий”.

Напевно, не випадково всі воїни, національні герої, як правило – богатирі. Залишилися численні легендарні перекази про козаків-характерників, яких не брали ні ворожа куля, ні шаблюка бусурмана. А деякі з цих легенд-переказів надлюдські властивості приписували конкретним історичним особам, як, наприклад, Іванові Дмитровичу Сірку (1605-1680), який за народним поголосом міг ловити кулю на ходу й назад кидати її в дуло пістоля того, хто стріляв...

Населення України проводило виховання молодого покоління на прикладах визначних козаків, козацьких традиціях і законах, тому вся педагогіка носила назву козацької, її

дійовими засобами ставали народні козацькі думи й історичні пісні, легенди й народні перекази, сміховини та величезна кількість влучних афористичних творів, які потім одержать назву приказок та прислів'їв.

Усе це яскраво бачимо й на прикладі життя та боротьби славетного Івана Сірка. Щодо нього у свою вічну пам'ять (думи, історичні пісні, перекази, легенди, що є прикрасою українського епосу й міфології) народ увібрав найсвітліше, що тільки може характеризувати визначного полководця, дипломата, державного діяча і прекрасну людину, якого 8 разів підряд обирали кошовим (нечувано в історії козацтва), який переміг ворога в 52-53 походах із 55, а решта битв завершилася перемир'ям.

Про подвиги Івана Сірка сповіщали козацькі літописці Самійло Величко, Григорій Граб'янка, історик із Київської колегії Інокентій Гізель та ін.

Такі лицарі, як Іван Сірко цілком заслужено здобувають безсмертя в пам'яті народній. Наприклад, у пісні "Та ой як крикнув же та козак Сірко" народ називає свого улюбленого героя сонечком, місяцем, сизим орлом.

Кобзарі всієї України, лірники і скрипалі, сліпі співаки розповідали в піснях і думах про життя, подвиги незборимого Івана Сірка, його батьківську турботу про козаків, яких він називав синками, дбаючи про здоров'я кожного, про його військовий і фізичний гарт, тіловиховання.

Про Сірка ходила добра слава як про звитязця: він міг сам і вимагав від своїх козаків – "молодих соколят" – спати на землі, митися холодною водою, уміти пірнати, плавати, стрибати у воду. Кожен його козак умів доглядати за конем (навіть, якщо був пішим), гарцювати, переходити з галопу в алюр і навпаки, рубати («сікти на капусту») лозу на повнім скаку.

Головною метою свого життя запорожці вважали утвердження православної віри. Вони, влаштовуючись на новому місці, відразу ж підшукували мальовниче місце для спорудження церкви. Козаки спорудили чотирнадцять церков у різних місцях, у тому числі й один чоловічий монастир. У Січі було прийнято, особливо серед старшин і курінних отаманів, щоденну присутність у церкві на заутрені, літургії та вечері. Будь-яке порушення канонів православної церкви козаками рішуче

відкидалось. У Січ приїжджали люди всіх національностей. Кожен, хто прибув, повинен був сповідати символ віри запорожців, що складався з п'яти пунктів:

- 1) православне віросповідання;
- 2) присяга на вірність православному государю;
- 3) спілкування українською мовою;
- 4) безплюбність;
- 5) проходження курсу військового навчання протягом семи років.

Окрім цих пунктів, були іспити на придатність до козацького служіння. У козацтві не приживалися люди слабохарактерні, нездатні мужньо переносити тягар козацької служби, а також марнолюбні, чванливі. Вік не мав ніякого значення між козаками. Новачка називали "синком", а він навіть більш молодого козака – "батьком".

Подібно тому, як у монастирі ченцям давали нове ім'я, так і їм давали інше прізвище, намагаючись відбити в ньому основну якість, яка характерна особистості.

Моральних заповідей, що були записані у Святому Писанні, запорожці свято дотримувались, їх порушення спричиняло суворе покарання. Так, смертю каралися злочинство, приховування краденого, зв'язок із жінкою та содомські гріхи, насильство в християнських селищах, самовільна відлучка, пияцтво під час походу, зухвала поведінка з начальством. У Січ заборонялося приводити жінок, окрім матерів і сестер. За великі розкрадання покладалася шибениця, від якої можна було позбутися тільки в тому випадку, якщо яка-небудь дівчина виявить бажання вийти заміж за провиненого козака.

Духовне життя козацтва визначалося кодексом честі, що включає основні якості особистості: любов до Бога та ближнього, яка виражалась у боротьбі за встановлення православної віри, проти язичництва, католицизму й уніатства; у пожертвуванні коштів на будівництво й утримання церков і монастирів; в обстоюванні волі та незалежності народу, збереженні його вікових традицій, культури та мистецтва; у вірності, дружбі, любові, товаристві, побратимстві; у допомозі всім стражденим і знедоленим; у турботі про молоде покоління.

Козацька система виховання – це синтез монастирської та народної педагогіки, метою якої є духовний розвиток особистості майбутнього лицаря рідної землі, воїна Христового. Відповідно до мети формулюються завдання: закласти міцні основи православної віри; дати майбутньому воїну добру фізичну підготовку; виробити непримиренне ставлення до пороку в усіх його формах і різновидах; виховати високі людські якості, засновані на любові до Бога та ближнього; сформувати готовність до самопожертви заради головної життєвої мети християнства – досягнення Царства Небесного.

Духовний розвиток особистості, згідно з козацькою педагогікою, проходить чотири ступені. Перший ступінь – сімейне виховання, що охоплює передачу з покоління в покоління релігійних і національних традицій, смаків, поглядів, норм поведінки. Другий ступінь – виховання й навчання в січових, братерських та інших типах козацьких шкіл, де відбувається формування козака-воїна на кращих прикладах прославлених запорожців, гетьманів і кошових отаманів. Третій ступінь – продовження навчання й виховання як у вітчизняних колегіумах та академіях, так і в європейських університетах із метою ознайомлення зі світовою культурою. Четвертий ступінь – національно-патріотична підготовка в Запорізькій Січі.

Релігійне виховання козака починалося з колиски. На восьмий день після народження його хрестили й давали ім'я тільки за святцями. Як тільки в дитини з'являлися перші зуби, його верхи на коні везли в церкву на молебень святому Іоаннові воїну, щоб ріс хоробрим козаком, відданим православної Церкві. Кожному козаку з дитинства вселяли заповідь “Почитай отца твоего и мать твою, как повелел тебе Господь, Бог твой, чтобы продлились дни твои” (Втор. 5, 16). Батько – голова родини, захисник її духовно-матеріальних підвалин. У козацькому фольклорі батько символізує непохитний авторитет у відносинах із людьми, зразок мужності й відваги. Козаки так виховували дітей, щоб вони почували наступність в історії й “золоту нитку”. Молодий козак, який вступив у зрілий період свого життя, завжди відчував поруч із собою батька як символ предків. Цю наступність поколінь розкриває М. Гоголь у своєму доробку

“Тарас Бульба”, коли Остап у передсмертну годину звертається до свого батька і з народної юрби чує бажану відповідь.

Фізичне виховання в козацькій педагогіці мало важливе значення. У трирічному віці козачок самотійно їздив на коні по дворі, а в п'ять років уже вільно роз'їжджав по селу, граючи з козачками у війну. Із семи років дітей навчали фехтування та стріляння з лука. Син від батька засвоював мистецтво верхової їзди, володіння шаблею, стріляння. Він учився боротись у рукопашному бою, стріляти при швидкій верховій їзді, піднімати із землі монету, рубати полум'я свічі. Разом із батьком він ходив із рогатиною на ведмеда, полював на буйволів і сніжних барсів, що жили раніше на берегах Дніпра, об'їжджав диких коней. Юнаків, яких готували до військових походів, привчали спати під відкритим небом, купатись у холодній воді, харчуватись простою грубою їжею.

Треба зазначити, що й дівчата-козачки не відставали від своїх братів у засвоєнні ратної справи, а за деякими показниками, усім на диво, навіть перевершували їх. Саме ці унікальні жіночі якості знайшли вираження в народному епосі. Це Настасія Микулична – дружина Добрині Микитича, Настасія-королівна – дружина богатиря Дунаю, Маруся – козацька дочка.

Велика роль у духовному розвитку особистості приділяється моральному вихованню, заснованому на любові до рідної землі, рідного краю («За рідний край – хоч помирай»), ствердженню правди («По правді роби – доброго кінця сподівайся», «Хліб-сіль їж, а правду ріж»), миролюбства й гостинності («Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш», «Друга шукай, а найдеш – тримай», «Друзі пізнаються в біді», «Приятелева вода краща ворожого меду», «Не той друг, що лащиться, а той, що печалиться», «З добрим дружи, а лихих стережись»).

Відповідно до козацької педагогіки вчинки людини визначають її сутність («Гідність людини визначають її вчинки»), тому велика увага приділяється викриттю пороків. Поняття “гріх” як порушення релігійних моральних норм дитина засвоює із самого раннього дитинства. Грішити – означає вести порочний спосіб життя. “Лихий чоловік – як хвороба: усе запакостить”, “Не копай другому яму, бо сам у неї впадеш”. Одним з основних критеріїв оцінки моральності особистості є здатність до праці

(«Будеш трудитися – будеш кормитися», «Землю прикрашає сонце, а людину – праця»). Є безліч прислів'їв і приказок, у яких містяться коротко сформульовані правила духовного формування особистості: «Нових друзів наживай, старих не забувай», «Не пниись бути найвищим, а вчись бути корисним», «Зобов'язався слова – закріпи ділом».

Як релігійне, моральне, розумове, фізичне, так і естетичне виховання козацтва було перейняте християнським духом. Цінувалися, насамперед, духовна краса в сполученні з тілесною, світлий погляд і чиста душа.

Запорожці, висловлюючи своє презирство до зовнішнього вигляду, одягалися завжди просто й навіть як жебраки. Є приказка: «Козак – душа правдива – сорочки не має». Узимку вдягали все, що під руку потрапить: взуття без підшов, або яке було не до пари, ганчірку на голову, який-небудь плащ. Часто бачили, як ходить козак у такому одянні, наспівуючи: «Одна нога в постолі, а друга – у сап'яні. Подивися, Ганно, який постіл гарний». Опис літнього козачого одягу дає розкольник Й. Лук'янов, який зустрів по дорозі в Єрусалим козаків полковника Палія: «Толы, что бубны, без рубах, нагие, страшно зело... У нас у Москве и на Петровском кружале не скоро сыщешь такова хочь одного». Далі він продовжує, що бачив і таких козаків, які щось одягли, але цей одяг вони носили «до сносу, никогда не переменяя – пока сами не спадут с плеч». Лише у XVIII столітті козаки, збагатившись завдяки походам на турок, придбали собі святковий одяг, щоби покрасуватись у селах із метою залучення молодих козаків. У побуті ж вони воліли вдягатися скромно.

Волелюбні, сильні духом козаки, готові віддати своє життя за Батьківщину, були прикладом для наслідування й викликали замилювання. Збираючись на війну, вони не влаштовували театралізованих вистав, не співали воєнних гімнів і не наймали сопілкарів, як в інших військах, а довго молилися Богу, в ім'я Якого й за славу Якого боролися, звертаючись до Нього через свою старанну Заступницю Богородицю, під покровом якої перебуває Запорізька земля, розраховуючи на її участь та одержуючи від неї допомогу. «І постановило козацтво: віру святу обороняти і визволяти ближніх своїх із неволі. Тим-то гетьман

Свирговський ходив обороняти Волощину, і не взяли козаки миси з червонцями, яку їм давали за послуги, не взяли тим, що кров проливали за віру та за ближніх і служили Богу, а не ідолу золотому. А Сагайдачний ходив Кафу руйнувати і визволив кільканадцять тисяч невольників із вічної підземної темниці. І багато лицарів таке робили, що не записано й у книгах світу сього, а записано на небі, бо за їх молилися перед Богом ті, кого визволили з неволі».

Ідея національного служіння Батьківщині – ідея самобутня, якої не було в давніх імперіях, що не відрізнялись особливим національним покликанням народу, і навіть у візантійській Церкві. Суть цієї ідеї про вивчення св. отців полягає в тому, що небесна слава здобувається за допомогою жертвування своїм життям за християнський народ і за Батьківщину, розглянуті в нерозривній єдності. Піднявши патріотизм, поставивши його на рівень чесноти, що веде до святості через акт жертвовної любові, козаки, з'єднуючи військову доблесть із мучеництвом за віру, здійснювали заповідь Христа про любов до ближнього.

1.3. Провідні ідеї козацької педагогіки:

свобода й незалежність України, непорушність прав людини й народу, суверенність особистості, народовладдя

Багатовіковий визвольний козацький рух покликав до життя унікальне явище не лише східнослов'янської, а і світової культури – козацьку педагогіку. Вона найтісніше пов'язана з матеріальною й духовною сферами, творцями яких було українське козацтво.

Козацька педагогіка – це частина народної педагогіки у вершинному її вияві, яка формувала в молоді синівську вірність рідній землі, Батьківщині – незалежній Україні. Це народна виховна мудрість, що своєю головною метою ставила формування в сім'ї, школі і громадському житті козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю й самосвідомістю.

Створена козаками педагогіка ввібрала в себе ідейно-моральний, емоційно-естетичний, психолого-педагогічний зміст

богатирської епохи в житті наших пращурів, періоду славнозвісної Київської Русі.

Провідні ідеї козацького руху (свобода й незалежність України, непорушність прав людини й народу, суверенність особистості, народовладдя та ін.) були найважливішими в національній системі освіти і виховання. Педагогічна мудрість козаків сприяла зміцненню української системи виховання, яка в той час досягла апогею свого розвитку. Виникали перші українські академії (Острозька – в 1576 р., Києво-Могилянська – в 1615 р.), що стали визначними центрами розвитку вищої освіти, науки й культури України, усіх східнослов'янських земель. Чимало козацьких лідерів (гетьманів, полковників, сотників, кошових отаманів та ін.) мали вищу освіту, вивчали українську народну і світову філософію, логіку, психологію, історію, риторику, поетику, оволодівали латинською, грецькою, старослов'янською, польською, німецькою та іншими мовами.

Під могутнім захистом козацьких збройних сил в Україні були різні типи навчальних закладів. Поряд з академіями, братськими, дяківськими, церковними, монастирськими школами, колегіумами, народними професійними школами мистецтв і ремесел (кобзарства, гончарства, бортництва та ін.) працювали й козацькі, січові школи на території Січі, земель Війська Запорізького, на Гетьманщині. Основу вітчизняної системи виховання складали козацькі виховні ідеї, які були відомі далеко за межами України.

У цих навчально-виховних закладах панував волелюбний дух козацтва. Чільне місце відводилося ідеям і засобам народної педагогіки, українознавства. Усі вихованці разом із батьками, педагогами брали активну участь у впровадженні в життя народних традицій, звичаїв і обрядів.

Як окремий напрям, розвивалося фольклорне виховання, серцевиною якого були пісні, думи, легенди, перекази, балади, прислів'я, приказки про козаків, їхню героїчну боротьбу проти чужоземних загарбників – татар, турків, польської шляхти й російського самодержавства. Великий виховний вплив на дітей мали різноманітні види народного мистецтва (декоративно-вжиткове, музичне, танцювальне, вишивання тощо), що були пройняті волелюбним козацьким духом,

пізнавально-виховним потенціалом національної символіки. У навчально-виховних закладах України того часу, як і сусідньої Білорусії, зароджувалася й утверджувалася вперше у світі класно-урочна система навчання, яка за своєю якістю випереджала системи навчання багатьох країн.

Українська козацька система виховання – глибоко самобутнє явище, аналогів якій не було в усьому світі. Вона мала кілька ступенів. Передусім – дошкільне родинне виховання, яке утверджувало високий статус батьківської й материнської народної козацької педагогіки. Уже в цей період специфічною була роль батька: він цілеспрямовано займався загартуванням своїх дітей, формував у них лицарську честь і гідність, готував їх до подолання життєвих труднощів, до захисту рідної землі, вільного життя.

Другий ступінь козацького виховання найдоцільніше назвати родинно-шкільним. У козацьких, братських та інших типах шкіл найвищий статус мали родинні, національні, духовні й матеріальні цінності, які переростали в загальнонаціональні (заповіді волелюбних батьків і дідів, традиції, звичаї й обряди тощо) і включали в себе релігійно-моральні цінності. Потім молодь, яка прагнула знань, училася у вітчизняних колегіумах і академіях, у відомих університетах Європи, отримувала підвищену і вищу освіту. Такі молоді люди, освічені і виховані на європейському рівні, часто очолювали, як правило, національно-визвольний рух, брали активну участь у розбудові освіти, науки й культури України та інших, зокрема, слов'янських держав. У січових і козацьких школах, школах джур, а також по закінченні вищих навчальних закладів юнацтво одержувало систематичне фізичне, психофізичне, моральне, естетичне і трудове загартування, національно-патріотичну підготовку, спортивно-військовий вишкіл.

Козацька педагогіка дає самобутнє трактування статусу й ролі насамперед батька в навчанні і вихованні дітей. Батько – це захисник сім'ї, роду, творець історії, державності. У козацькому фольклорі, педагогіці він символізує для дитини високий і незаперечний взірець стійкості, мужності і відваги, непорушний авторитет у ставленні до родини, громадських справ, потреб народу.

У часи національно-визвольних змагань слово й позиція батька – це покликання століть, голос совісті предків, від яких естафета вільного життя передається його синам і онукам. Козацька сімейна педагогіка так виховує дітей, що вони в словах, справах і вчинках батька відчують і сприймають як святую “золоту нитку історії”, переривати яку – найтяжчий злочин, гріх. Численні засоби козацької педагогіки, що відображають історичні факти і згустки духовності народу, настільки розвивають ідеальну сферу особистості (відчуття, сприймання, уяву, інтуїцію, підсвідомість та інші резерви пізнавального апарату людини), що вона завжди відчуває, бачить перед собою образ Батька як символ предків, як символ свого життя й совісті. Така специфічна особливість духовного життя козаків зафіксована в історичних фактах, народній мудрості, художній літературі.

Батько формував у сина твердість, витривалість, вміння долати будь-які життєві труднощі, незламність, цілеспрямовано загартовував його тіло, виховував мужній характер, лицарські якості.

Козацька сім'я відзначалася глибоким демократизмом, рівноправністю чоловіка й жінки, духовними традиціями. Керуючись лицарськими чеснотами, чоловік, як правило, робив поступки дружині в розв'язанні багатьох сімейно-побутових питань, створював їй психологічний комфорт. Це благотворно впливало на виховання дітей, хлопчиків і дівчаток. Усвідомлення матір'ю необхідності захисту України від чужоземних загарбників, виживання в тяжких, нерідко екстремальних умовах (під час визвольної війни, повстання, проживання в прикордонній смузі та ін.) зумовлювало те, що вона виробляла у своїх синів мужність, твердість і рішучість, інші вольові якості характеру. Виховуючи на козацькому фольклорі, вона не лише співала відомі пісні про козаків, їхні бойові походи, а і творила нові, якими переливала в душі дітей глибину своїх почуттів, мук і страждань, віру й надію на щасливе життя.

Січові школи реалізували право особистості на навчання, задовольняли як культурні, духовні, так і військово-оборонні потреби козацтва. Тут вихованці оволодівали читанням, письмом, хоромим співом та музикою. Їх привчали до національного способу життя й поведінки, оборонно-військової справи.

По закінченні січової школи найздібніші хлопці вступали, як правило, до Києво-Могилянської академії. Частина випускників працювала церковнослужителями і вчителями в козацьких школах. Ще інші залишалися у своїх куренях, продовжували вдосконалювати бойове мистецтво. З них виростали загартовані й мужні воїни.

Козацькі школи діяли в полкових та сотенних містах і містечках України. Вони мали загальноосвітній характер. Юні козацата оволодівали знаннями про отчий край, героїчну минувшину, події політичного й державного життя України. Тут здійснювалися розумове, моральне, естетичне, військово-спортивне та інші види виховання. Учні успішно опановували різними галузями народних знань – медициною, астрономією, метеорологією та ін.

Відомий історик О.М. Апанович твердить, що після козацької Ради 1736 року й до кінця існування Запорізької Січі “в межах Вольностей Війська Запорозького нараховувалося 44 церкви, 13 каплиць, 2 скити... у 53 поселеннях та урочищах”. Характерно, що при “кожному з цих поселень існували козацькі школи”. Історик І.Ф. Павловський у праці “Походження школи в старій Малоросії і причини їх знищення” зазначав, що в 1740-1746 роках у семи полках Лівобережної України, де було 35 міст і містечок, 998 сіл і слобод, діяло 886 шкіл. Знаменний історичний факт: на землях Вольностей Війська Запорозького церкви, школи і шпиталі були майже в кожному населеному пункті і виникали одночасно з їхнім заснуванням. Це свідчить про високий освітній і культурний рівень козацтва.

Факти свідчать про активну підтримку з боку Української держави, її управлінських структур, козацької старшини, діяльності козацьких шкіл і про їхній високий статус у тогочасному суспільстві. Так, у XVII столітті Лубенський полковник І. Кулябка розробив проект розвитку козацьких шкіл України. Цей проект був схвалений гетьманом і рекомендований іншим полковникам, щоб такому “прикладу слідували й чекали за це підвищення від вищого уряду... похвали й нагород”.

Козацькій педагогіці було притаманне родинно-шкільне виховання як вияв глибокої єдності впливу на особистість найважливіших соціально-педагогічних чинників – сім'ї і школи

при збереженні пріоритетності у вихованні батьків, родинного оточення. Це сприяло зміцненню сім'ї, підвищенню відповідальності батьків перед громадою, державою за виховання своїх дітей і авторитету серед учнів, представників громадськості й державних органів.

Козацькою педагогікою послуговувалися не лише в родинному вихованні й навчально-виховних закладах. Її принципи, ідеї впливали на формування громадської думки, характеру всього народу. У цьому зв'язку можна говорити про соціальну козацьку педагогіку: формування особистості здійснювалося під впливом багатьох соціальних чинників (культурних, економічних, етнографічних, моральних, естетичних тощо). У козацькі часи нашому народові був притаманний високий рівень моральності, духовності, народних знань, національних традицій і звичаїв. Це дає підстави стверджувати, що культурність, вихованість і значною мірою освіченість були невід'ємними складниками національного способу життя. Адже до критеріїв культурності й моральності, вихованості й освіченості належить не лише наявність навчально-виховних закладів, а й високий рівень народних знань (народної астрономії, медицини, агрономії, метеорології, кулінарії тощо), народної естетики, мистецтва, моралі.

Різноманітні знання, у тому числі й педагогічні, поширювали також мандрівні дяки – учителі, філософи, артисти, кобзарі, лірники, майстри козацьких видів єдиноборств та забав.

Виховні функції козацької педагогіки реалізувалися в процесі формування чисельних козацьких об'єднань – побратимств, братств, товариств, гуртів та інших громад. Такі об'єднання відображали й захищали потреби, інтереси, права як окремої особистості, так і групи людей, усього народу. Багатообіцяючими для сучасної теорії і практики виховання є пізнання “секретів” формування вірності і відданості аж до самозабуття й самопожертви козаків, що браталися між собою. Ризикуючи власним життям, козаки часто визволяли своїх рідних, побратимів, друзів із турецько-татарської неволі, ішли один за одного на муки, тортури. В іноземців викликали подив незламна дружба козаків, нехтування ними небезпекою, готовність здобути волю іншим людям ціною власного життя. Пізнання сучасними педагогами психологічних, моральних, світоглядних механізмів героїчних вчинків козаків допоможе творчо відроджувати лицарську педагогіку.

Козацька педагогіка була найтісніше зв'язана з гуманістичними традиціями, ідеями самоврядування і виборності, будівництва самостійної Української держави. Тільки країна з великим історичним досвідом розвитку освіти і виховання, захисту прав і свобод особистості, усього народу могла породити таке незвичайне явище, як Конституція Пилипа Орлика (1710 рік). Вона – унікальний феномен європейської і світової політичної, державної і правозахисної думки.

У центрі козацької педагогіки – ідеал вільної й незламної у своїх прагненнях до свободи людини, яка на вітчизняних традиціях громадського, політичного життя розвиває власну культуру й економіку, будує незалежну державу. Козацька виховна мудрість плекає обумовлений конкретно-історичними обставинами тип українця, який свято береже традиційні родинні й загальнонаціональні цінності. У багатогранній народній творчості опоектизовано ідеал козака-хлібороба, власника землі, її дбайливого господаря. У часи чужоземної загрози народ творив ідеал козака-воїна, витязя нескореного духу, честі і звитяги: легендарного козака Мамая, портрети якого в ті часи були чи не в кожній українській хаті, першого прославленого керівника запорожців Дмитра Вишневецького (Байду), оспіваного в піснях Морозенка та інших. Беручи з них приклад, юнаки виростали стійкими патріотами, подвижниками. Велике виховне значення має матеріал про історичні постаті козаків, їхнє життя й боротьбу за свободу народу, незалежність України, а також про цілі козацькі династії, роди – Дорошенків, Наливайків, Тупталів та ін.

Ідеї й засоби козацької педагогіки найтісніше пов'язані із системами освіти і виховання європейських народів.

1.4. Забезпечення гармонійного розвитку особистості методами козацької педагогіки

Система виховання в козаків мала різнобічний характер. Козаки надавали важливого значення як психофізичному вихованню, так і моральному, релігійному, естетичному, що сприяло гармонійному розвитку кожної особистості. Висококультурна

еліта нації, враховуючи здобутки народної педагогіки, по-філософськи підходила до їх застосування, створювала власні звичаєві правила, яких дотримувалися всі козаки.

Народна педагогіка високо підносить гідність дитини. Повага до дитини ставала основною передумовою в спілкуванні дорослих із вихованцями, що, безперечно, позначалося не лише на стосунках, а і способі життя, моральному становленню молоді.

За народними переконаннями, почуття власної гідності людина має пронести до останніх днів свого життя, це своєрідний показник моральності та чесності з оточуючими та із самим собою.

Одним із найперших чинників впливу на особистість українська етнопедагогіка називає середовище – стосунки в сім'ї, режим дня, побут, звичаї, традиції, житлові умови тощо. Про позитивну роль родини можна говорити тоді, коли в ній панує здоровий дух єдності між усіма її членами, незалежно від їхнього віку, життєвого досвіду. Відчуваючи підтримку й турботу дорослих, діти підсвідомо скеровують свої дії та вчинки на те, щоб виправдати довір'я та сподівання батьків, дорослих. Почуття обов'язку перед старшими організовує дітей, і повага – обопільна.

Ідея домінуючої ролі родини у формуванні особистості знайшла своє вираження та підтримку й на інших рівнях виховання (братські, релігійні школи тощо), у тому числі й на Запорізькій Січі, де за основу виховання взяли народні принципи родинного впливу. Думка про залежність вдачі людини від оточення, стосунків, умов, способу життя трансформувалася в козаків у конкретну вимогу – підготувати міцного й витривалого воїна – захисника рідної землі. Виховання такої особистості становило суспільно-політичну необхідність, викликану обставинами життя і спрямовану в майбутнє. Це одна з передумов суверенності країни, та врешті-решт такий зміст навчання цілком відповідав вільнолюбивій вдачі козака.

Джурам у свої юнацькі роки доводилося зазнавати багато пригод та небезпек. Але все це було їм на користь, бо, подорослішавши, вони ставали найзавзятішими козаками.

На Січ приходили всі, хто прагнув оберігати Україну від ворога, здобути волю, стати сильним і мужнім. Козацьке середовище було для джур школою життя, відважності та гарту. Послідовність та системність виховного процесу досягалися завдяки батьківському піклуванню досвідчених козаків, товариській підтримці молодих лицарів, постійному контролю й нагляду. Будучи для юнаків родиною (певне коло осіб було постійно біля них), Січ водночас виконувала функції і громадськості.

Народна мудрість влучно зауважує: “З ким поведешся, від того й наберешся”. Йдучи за народними вимогами та правилами, наставником джури обирали мудрого козака, який міг би стати зразком і порадником для хлопця. Маючи життєвий та військовий досвід, статечний козак ставав авторитетом, прикладом, зразком для хлопця, як у родині батько, навчав хоробрості, чесності, дотримуючись пропагованого народом принципу рівноправності в стосунках.

Інститут батьківства (наставництва) у Запорізькій Січі, ґрунтуючись на народно-християнських принципах любові, взаємоповаги, демократизму, дружби, намагався виховувати молодь гідною традицій минулого, маючи для цього всі підстави.

Морально-етичні чесноти подібного змісту для молодого покоління складались у закони життя. Джури цінували батьківську турботу, що виявлялась у толерантному, поважливому ставленні до названих батьків. Дружні стосунки батьків та дітей, щира бесіда, заспокійлива пора створювали особливий духовний світ. Мудра народна педагогіка знала чимало секретів впливу на особистість, уникаючи обмеження її свободи, часто діючи так, що дитина навіть не підозрювала, що її виховують.

Скажімо, невелика бувальщина з уст батьків про ледачого сина застерігала дитину бути такою, казка про мудру дівчину скеровувала діяльність вихованців у відповідне русло, а розповідь про відважних воїнів-козаків заохочувала юнаків до гартування тіла. Такі методи виховання впливали з природних потреб хлопчиків та дівчаток. Юна душа не чинила опору такому вихованню, оскільки все діялося з урахуванням бажань, інтересів, прагнень, сподівань, мрій дітей.

Навчання в школі джур мало становий характер. Ця особливість козацького виховання базується на народнопедагогічній віковій періодизації виховання й навчання, складеній з урахуванням споконвічних емпіричних знань. За народними традиціями, зміст виховання кожної вікової групи мав певну відмінність, котра акумулювалася в системі вимог. Подібне спостерігається й на Січі. Перехід від одних обов'язків до інших має відбуватися не лише за досягненням певного віку, а й за умови вивчення основ козацького військового мистецтва, узгоджуючи свої дії з морально-етичним кодексом лицарської честі.

Серед різноманітних народнопедагогічних методів виховання велике значення мають профілактичні та практично-дійові. Режим праці та відпочинку, гра в родині забезпечували організованість дітей, сприяли всебічному розвитку фізичних та духовних потреб. Відпочинок спрямовував дітей на поповнення їхнього життєвого досвіду, стимулював позитивні й корисні звички і водночас служив “розрядкою” для фізичного та емоційного стану. Але й у таких випадках контроль над дітьми не виключався. Ця група узвичаєних народнопедагогічних методів виховання широко застосовувалась і в козаків.

Навчання в школі джур мало розгалужений характер. Як зазначав С. Сірополько, “молодиків у школі й поза школою вчили: Богу добре молитись, на коні ріп'яхом сидіти, шаблею рубати й відбиватись, з рушниці гострозоро стріляти і списом гостро колоти”.

Загалом навчання тут здійснювалося в релігійному напрямі, адже християнські засади народних виховних традицій – домінуюча ланка в козацькому житті.

Релігійне життя козаків позитивно впливало на світо розуміння молоді. Глибоко духовні звичаї запорожців мають релігійне підґрунтя, і це природно, оскільки козацька духовність, воля, майбутнє були невіддільні від ідеї Бога. Вирушаючи в похід, за звичаєм, треба було поклонитися січовій Покрові і Св. Миколі. Та й у будні воїни віддавали шану своїй заступниці: перед обідом читали Святе письмо й молилися Святій Покрові.

Культ землі був головним у традиційно-звичаєвій системі та навчально-виховному процесі українців, у тому числі й козаків. У запорожців була клятва святою землею. Вірячи, що земля чує

прохання й бачить людські гріхи, козаки знаходили можливість поговорити з нею, щиро висповідуючись, опустившись на коліна. Тому видається закономірним, що культ землі зайняв почесне місце у виховній ланці запорожців, який би характер вона не мала – релігійний, патріотичний, естетичний, морально-трудоий, розумовий тощо, був консолідуючою силою. За народними переказами, земля мала й магічну силу, у скрутну й вирішальну хвилину відводить очі неприятеля.

Гармонійні відносини природи й людини становили основу буття українців, що позначалось і на виховному процесі. Спосіб життя українців був складений так, що дитина перебувала в центрі природи; трудові навички, естетичні смаки, моральні чесноти формувалися на лоні природи і з допомогою природи.

Простота, добродушність, безпосередність юнаків імпонувала гармонійному багатому світу природи, який сам підказував, як жити, що чинити в тій чи іншій ситуації.

Навколишнє середовище, умови життя вимагали від козаків різного віку витривалості, адже тільки мужні і фізично загартовані воїни могли захистити свої права і країну.

Використовуючи народнопедагогічні традиції, козаки надавали виховному процесові конкретної спрямованості: виховати, передусім, воїна-захисника. Це стосувалось і джур. Водночас ідея суверенної особистості була домінуючою в їхній системі навчання та виховання, що сприяло підвищенню національної свідомості мас.

Сьогодні національні, зокрема, козацькі виховні традиції і звичаї є важливим засобом виховання сучасної молоді людини.

Але ніщо не повертається в абсолютно традиційних формах, час диктує свої. Не все відповідає сучасності й у козацькій педагогіці: нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Але дух не втрачає сили, енергії, цілеспрямованості до мети. Тому не можуть не використовуватися такі принципи козацької педагогіки, як любов до сім'ї, роду й нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства (побутового, військового й державницького) і волелюбності, життєносний дух побратимства; дух особової, соціальної й національної самосвідомості, гідності та честі...

Розвиток козацтва останнього десятиліття XX століття – першого десятиліття XXI століття дає нам великий історичний

урок громадянського почину. Він полягає в тому, що козацько-лицарські традиції, цінності, їхній могутній духовний потенціал цілеспрямовано, творчо відроджують козацькі організації й навчальні заклади на громадському й державному рівнях.

Завдання, які ставлять перед собою керівники сучасних Січей, куренів, кошів, інших козацьких осередків – нести в маси наукову українознавчу інформацію, підвищувати рівень політичної освіти, утверджувати демократичні засади життя, дисципліну й порядок, правові й моральні норми, культуру поведінки, боротися з алкоголізмом, наркоманією, злочинністю, іншими суспільними хворобами; вони вважають, що сучасні козацькі, січові осередки покликані пробуджувати енергію, ініціативу народу, залучати його найширші кола до активного громадського життя, культурно-мистецької, політичної, економічної діяльності в інтересах усього народу; глибоко розвивати моральний, ідейний, естетичний, духовний потенціал ідеалів людини-козака, лицаря. Такі ідеали в наші часи мають набувати якостями державного, політичного і громадського діяча, відданого інтересам народу, України-Батьківщини й загалом, виховання на засадах козацької педагогіки має три аспекти, що передбачають: формування високих моральних якостей, фізичний розвиток та культурологічне виховання дітей і молоді.

1.5. Багатогранність козацької духовності в національних традиціях, християнській вірі

Козацтво завжди утверджувало новий, удосконалений суспільний устрій, який поглиблював і збагачував традиційний спосіб життя українського народу. Керуючись віковичною народною мудрістю, козаки розуміли, що чисті й незамулені національні джерела знань – це могутня й непоборна сила в боротьбі за права і вольності. Ідея волі була найулюбленішою й найпоширенішою серед них. Обстоювання своєї волі, свободи народу потребували знань як найважливішого засобу вистояти в нерівній боротьбі. Г. Боплан так характеризував козаків:

“Вони кмітливі і проникливі, дотепні й надзвичайно щедрі, не побиваються за великим багатством, зате дуже люблять свободу, без якої не уявляють собі життя”.

Козацька духовність розвивалася на основі багатограних національних традицій, християнської віри, яку козаки шанували і використовували її об'єднуючі й миротворчі засади в інтересах самостійності, соборності України. Бог у їхній свідомості оберігав незалежну Україну, надавав їм духовних сил у боротьбі з численними ворогами. Як і весь український народ, козацтво збагачувало християнську мораль своїми глибоко гуманними традиціями, звичаями й обрядами, що мали високий статус писаних і неписаних законів. Об'єднані національно-визвольними ідеями, високими народними цілями та ідеалами, вони постійно зміцнювали козацькі ряди. Козацькі об'єднання вражали багатьох іноземців згуртованістю, згуртованістю, одностайною волею до перемоги, бойовою звитягою, а в разі необхідності задля свободи України й життя своїх побратимів – жертівністю.

Будучи найтипівішими представниками українського народу, козаки виробили власну духовність, яка стала гордістю національного менталітету, його найвищою вершиною. Такими компонентами духовності є козацька ідеологія, козацька філософія, козацька мораль і етика, козацький світогляд, козацький характер та ін.

Оволодіваючи козацькою духовністю, українська молодь заперечувала рабську психологію, втрату людиною самостійності й гідності, слабодухість, пасивність, зневіру у свої сили, політичне прислужництво. У духовному житті молоді козацька педагогіка відводила особливу роль лицарській честі й лицарській звитязі – своєрідним кодексам якостей високоблагородної особистості. Кожен молодий козак прагнув розвивати в собі ці шляхетні якості, які понині не втрачають значного виховного потенціалу.

1.6. Необхідність і актуальність використання традицій фізичного і психофізичного загартування підростаючих поколінь у сучасних умовах

Козацьке загартування тіла й духу своїми коренями сягає часів праукраїнської історії. Цілісна система козацького тіло-виховання викристалізувалася й досягла найвищого ступеня розвитку саме в запорізьких козаків.

Свій етногенез козаки вели від предків, яких представники зарубіжної історіографії називали по-різному (анти, скіфи, руси та ін.). Як писав історик Прокопій Кесарійський про антів, “усі ці люди високі на зріст і надзвичайно сильні”. Ведучи свій родовід від пращурів-богатирів, козаки прагнули розвинути в собі богатырську силу й дух, у чому домагалися вражаючих успіхів.

Козаки та їхні предки проявляли міцний фізичний гарт, високу техніку самооборони в таких ризикованих, сповнених відвагою й мужністю видах діяльності, як лови. Вони сміливо йшли зі списом чи рогатиною на ведмеда, ставали на “прю” в лісових пущах із буй-турами, приборкували диких коней тощо.

В умовах незгасаючих воєн, збереження власного етносу, виживання в надзвичайно складних життєвих обставинах, у змаганнях зі стихійними силами природи гартувалися дух і тіло козаків. Суворий час вимагав і суворої, нерідко залізної дисципліни в процесі бойової підготовки молоді, формування в неї готовності захищати рідну землю. Відтак складалася спеціальна система фізичного і психофізичного загартування підлітків та юнаків, що поступово набирали рельєфних і чітких форм.

Ще в епоху Київської Русі дітей із семи років навчали стрільбі з лука, володінню списом і арканом, їзді верхи, а з 12 років – справжнім “військовим хитрощам”, тобто мистецтву бою.

Традиції фізичного та психофізичного загартування молодого покоління продовжувалися в козацьку епоху. Загартовуючи себе й готуючи свій організм до складних випробувань долі, козаки влітку спали проти зоряного неба, уявою й думкою ширяли в невідомі світи, прагнули проникнути в таємниці Космосу. Вони ґрунтовно знали народну медицину, її рецепти, які

забезпечували міцне здоров'я, повноцінне довголіття. Г. Боплан писав: “маючи міцне здоров'я, козаки майже не знають хвороб”.

Відомо, що в січових і козацьких школах перехід з одного класу в інший, від букваря до часослова, потім – до псалтиря і т. д. супроводжувався народними дитячими забавами, іграми, різноманітними фізичними вправами. Дослідник С. Сірополко пише, що в цих школах хлопчиків учили “Богу добре молитися, на коні реп'яхом сидіти, шаблею рубати й відбиватися, з рушниць гострозоро стріляти і списом добре колотися”. Важливе місце відводилося також формуванню в учнів умінь плавати, веслувати, керувати човном, переховуватися від ворога під водою (за допомогою очеретини) тощо. Усе це підносило дух учнів, насажувало їх оптимізмом, вірою у свої сили, можливості.

Козаки любили своїх витривалих і прудконогих коней, це закріплено в теплих зверненнях до своїх чотириногих друзів («брате мій», «товаришу мій»), у прислів'ях («козак без коня – не козак» тощо).

Козацька молодь систематично розвивала свої природні задатки, вдосконалювала тіло й душу в іграх, танках, хоровах, різних видах змагань і боротьби. Підлітки і юнаки охоче брали приклад із дорослих, які відчували психологічний комфорт завдяки тому, що однаковою мірою турбувалися про свій інтелектуальний, моральний, духовний і фізичний розвиток. Це створювало в них настрій внутрішнього задоволення, хорошого самопочуття, сприяло єдності слова й діла, думки і вчинку, гармонії душі й тіла.

Була ціла система відбору і вишколу молодих людей для козацької служби. Досвідчені козаки, козацька старшина уважно і прискіпливо, з відповідальністю перевіряли загартованість і витривалість новобранців на спеку й холод, дощ і сніг, брак одягу, їжі тощо. Для тих, хто хотів бути козаком, ставилися вимоги – бути сильною, вольовою, вільною й мужньою людиною, володіти українською мовою, присягнути на вірність Україні, сповідати християнську віру. Є наукові відомості, що новобранців-козаків піддавали певним випробуванням.

Козаки створили спеціальні фізичні і психофізичні вправи, що становили цілу систему, спрямовану на самопізнання й саморозвиток, своє тілесне, психофізичне й моральне вдосконалення.

Усебічно, фізично розвинені, козаки блискуче володіли в бою не лише різними видами зброї (рушницею, мушкетом, шаблею, списом, арканом тощо), а і своїм тілом. Так, вінницький полковник Іван Богун заслужено вважався кращим фехтувальником Європи: він по-лицарськи бився двома шаблями в руках, перемагаючи в боях одразу кількох нападників.

У багатьох країнах Європи й Азії славилася високе мистецтво козаків вести наступальні й оборонні бої, створювати неприступні для ворога табори, споруди з дерева й землі, каміння, рити шанці та ін. Козаки мистецьки володіли всіма видами зброї, вогнепальною й холодною. Іноземці свідчили, що під час тренувань зі стрільби козаки “кулею гасять свічку”. На території Хортиці, Запорізьких Січей (їх було 8), у козацьких таборах та інших місцях постійно діяли справжні козацькі школи по навчанню молодих бійців, селян із метою захистити себе, рідну землю від чужоземних загарбників.

Велике пізнавальне й виховне значення, зокрема для сучасної молоді, має опанування нею мистецтва єдиноборств, яких було кілька систем. Найвідоміша лягла в основу козацького танцю гопак. У запальному і пристрасному, завихреному і відчайдушному зі складними фізичними, навіть карколомними прийомами в гопаку й сьогодні помітна першооснова – бойовитість духу, віра у власні сили, порив до життя, напруження своїх духовних і фізичних сил, наступальність і оборонний характер дій та торжество перемоги. Психофізичний та історико-етнографічний “розріз”, аналіз гопака переконує в тому, що всі збережені на сьогодні його елементи – складні акробатичні вправи, багато ударів ногами й руками – були складовими самозахисту наших предків у боротьбі з ворогами.

У сучасному вигляді гопак втілює в собі численні специфічні прийоми, наприклад, “повзунці”, “голубці”, “тинки”, “пістоль”, “розніжка”, “шулик” тощо, реалізація яких вимагає гнучкості всіх частин тіла, блискавичної реакції.

Цілі покоління нашого народу оволоділи й іншою системою козацької боротьби – гой док. Вона була призначена в основному для розвідників – пластунів. За цією системою боєць “приклеювався” до суперника, повторював усі його рухи, а в разі помилки (через розгубленість, необачність, страх, відчай

тощо) нападав на нього, брав у полон чи знешкоджував. Цікаво, що арсенал прийомів цього виду єдиноборств дозволяв козакові битися вночі з кількома своїми противниками.

Ще дуже мало ми знаємо про козацьку систему боротьби “спас”. Вона мала не атакуючий, а суто оборонний характер. Для неї характерне філігранне, скрупульозне відпрацювання блокування дій супротивника.

Козаки боролися також навкулачки, “на ремнях”, “навхрест”, “на палицях” тощо. Оволодіння технікою цих видів боротьби й моральними принципами під час тренувань і змагань було злито в одне ціле, що забезпечувало комплексний вплив на особистість.

Значний виховний, пізнавальний потенціал мав цілий пласт культури наших предків, який дістав назву “козацьке характерництво”. Боротьба характерників із ворогом вважалася вершиною козацьких бойових мистецтв (вона ще відома під назвою “володар ночі”). У народній пам’яті цей вид боротьби овіяний нев’янучою славою, ореолом легендарності. Деякі козаки настільки розвивали свої внутрішні сили, можливості, досягали незвичайних успіхів у розвитку своїх здібностей, що багато сучасників були переконані в тому, що в них “вселялися” якісь надприродні сили. Таку свою силу й енергію козаки застосовували в разі потреби в боротьбі з ворогами. Вони володіли вміннями, які в наш час демонструють, наприклад, екстрасенси. Були чаклуни, які, знайшовши певні прийоми розвитку своєї ідеальної сфери впливу на психіку ворога, “задаровували”, “заворожували” його, вивідували в нього військові таємниці тощо.

Характерники вміли залякати ворога, навіювали йому інформацію про свою силу й непереможність, про те, що їх не бере ні куля, ні шабля, ні вогонь, ні вода. Вороги нерідко вірили, що козаки могли брати голими руками розпечені ядра, обминати кулі тощо. Такі козаки могли проникати непоміченими у ворожий табір, наробити там лиха й живісінькими та неушкодженими повернутися до своїх.

З’явилася також інформація про те, що козаки спеціальними вправами досягали неймовірного ефекту, коли “тіло грає” (в такому разі больові удари супротивника не відчувалися). Такі козаки миттєво концентрували внутрішню енергію в ту частину

свого тіла, куди спрямовувався удар нападника. Подібні явища притаманні і східним системам боротьби, наприклад, мистецтву тибетських ченців катеда і “школи залізної сорочки” в кунгфу та карате. Ці дивовижні факти визнає сучасна наука, хоч переконливе їхнє пояснення й обґрунтування належить майбутньому.

Постійно займаючись самовдосконаленням, козаки, зокрема, оволодівали специфічними дихальними вправами, доводячи, подібно до йогів, справді невичерпні можливості людського організму. Академік Д.І. Яворницький писав, що серед козаків були справжні велети тілом і духом і що “серед інших богатирів жив Васюринський козарлюга”, який “тільки дихне, як від того подиху людина падала з ніг, а коли руйнували Січ, то там був такий силач, що одним подихом міг убити людину”. Таке явище дослідники підтверджують у китайських циган, японських кіко, секрет сили яких у “роботі з внутрішньою енергією через дихальні вправи”.

Підкреслимо, що всі види козацької боротьби в процесі тренувань, оволодіння майстерністю єдиноборств ґрунтувалися на правилах і принципах народної моралі, етики. Порушення їх вважалося неприпустимим і мало тяжкі наслідки для тих, хто нехтував козацькими законами життя, їхніми традиціями і звичаями.

Тілесне і психофізичне загартування козаків було складовою частиною комплексної й цілісної системи ідейно-морально-го, емоційно-естетичного і військово-спортивного виховання. Чимало компонентів цієї системи на сьогодні забуто, невідомо. Учених народознавчих і людинознавчих наук, практиків-ентузіастів чекає важливе завдання – за кодом, закладеним у відомих нам козацьких комплексах вправ, тренувань, змагань, видах боротьби, відтворити всю козацьку гімнастику, динаміку форм, структуру рухів, а також інші невідомі сьогодні компоненти цілісної системи вдосконалення й самовдосконалення.

Висока ефективність дії козацької педагогіки, втілення нею найвищих досягнень національної педагогічної спадщини забезпечує глибоку і всебічну етнізацію молодого покоління. Пізнавально-виховний потенціал козацької педагогіки сприяє створенню таких соціальних ситуацій, умов, які найбільше відповідають сутності генофонду української нації.

1.7. Шляхи реалізації ідей і використання засобів козацької педагогіки

Сьогодні в багатьох регіонах України почалося активне відродження козацьких виховних традицій. Знаменно, що водночас із цим, в 1991 році, з'явилася ідея створення всеукраїнських дитячих і юнацьких організацій, які б розгортали свою діяльність на багатогранних козацьких традиціях. Вони (гурти, загони та інші об'єднання) уже діють у низці шкіл, і це відроджене явище розгортається вшир і вглиб. У своїй діяльності молодіжні козацькі осередки керуються національною ідеологією, філософією, світоглядом та іншими складовими духовності.

Одним із найперших кроків у справі реалізації ідей і засобів козацької педагогіки має бути поширення знань серед учнів про козацький національно-визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками. У цій справі допоможуть фольклорні джерела, історичні документи, зокрема козацькі літописи, наукові праці про героїку козаччини М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського, М. Аркаса, Д. Яворницького, Д. Дорошенка, І. Огієнка, І. Крип'якевича, О. Апанович, художні твори Т. Шевченка, П. Куліша, Б. Грінченка, А. Чайковського, О. Олеса, Б. Лепкого, поетів В. Симоненка, Л. Костенко, І. Драча, Д. Павличка та ін.

У процесі такої роботи в підлітків і юнаків формується національна свідомість і самосвідомість, вони оволодівають поняттями українознавства, народознавства, людинознавства, козакознавства, козацькими науками й мистецтвом, характерництвом, козацькою психологією тощо. Зміст цих понять, що відображає забуті материки національної духовності, сприяє тому, що в кожного учня глибшає душа, ширшає виднокіл, відступає далі обрій незвіданого, підвищується морально-етичний рівень, формується палкий патріотизм, світогляд громадянина незалежної України.

Один із головних напрямів втілення в життя козацької педагогіки – дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших предків. Сучасних учнів захоплює військова стратегія й тактика козаків, їхнє озброєння, майстерність у будівництві фортець, стаціонарних і

рухомих (пересувних) військових таборів тощо. Доцільно, щоб вони практично вивчали й опановували козацькими військово-патріотичними видами спорту: верховою їздою, стрільбою з лука, володінням списом, шаблею та іншими видами козацької зброї, плаванням, подоланням природних перешкод, кермуванням човном, різними видами боротьби. Водночас, звичайно, необхідно максимально дотримуватися вимог і норм безпеки. Відродження традицій фізичного загартування козаків забезпечить зміцнення здоров'я дітей, значною мірою підірване трагічними наслідками Чорнобильської катастрофи, екологічною кризою.

Важливо, щоб кожен юний козак сам міг виготовити екіпіровку – козацький одяг, прапор, хоругви, іншу символіку та відзнаки (булаву, пернач, сувенірні шаблі).

На особливу увагу заслуговують вивчення й застосування на практиці козацьких знань – народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії, а також пізнання ними сутності й особливостей козацької ідеології, філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості як вищих виявів українського національного духу.

Козацька педагогіка передбачає проведення індивідуальної, групової й масової культурно-просвітньої роботи, спрямованої на те, щоб кожен учень – член козацького осередку – систематично займався самопізнанням і саморегулюванням, розвивав свої здібності й можливості на радість і користь собі, людям, Україні.

Поряд із відродженням таких організацій, як “Пласт”, “Сокіл”, “Січ” народжуються й міцніють дитячі та юнацькі об'єднання суто козацького характеру, зокрема “Джура”. Педагоги-ентузіастичні створили як зразки-орієнтири програму і статут цієї організації. У них викладені основні напрями і форми діяльності, організаційні засади, права й обов'язки її членів.

На Хмельниччині в низці шкіл набуто першого досвіду роботи в цьому напрямі. Тут проводяться посвята учнів у козачата, фестивалі козацької пісні й танцю, змагання з козацьких видів спорту, ігри й забави, створюються підліткові та юнацькі гурти, загони, товариства.

Так, у Пилипо-Олександрівській школі діє програма “Народознавство”, що передбачає також впровадження в навчально-виховний процес школи та родини ідей і засобів козацької педагогіки. У школі оформлений кабінет народної педагогіки, матеріали якого відображають зміст, структуру і спрямованість козацьких виховних традицій і звичаїв. Із 1990 року в школі викладається інтегрований курс “Запорізьке козацтво”, введений за рахунок годин шкільного компонента.

Улюбленим осередком учнів став шкільний музей Києво-Могилянської академії. На його базі вивчається факультативний курс “Києво-Могилянська академія”. Учні дізнаються, що волелюбна козацька духовність визначала ідейно-моральну спрямованість багатогранної діяльності цього першого прославленого вишу на території східних слов'ян. Працюють також “Кобзарська школа” та етнографічно-фольклорний ансамбль “Мальви”.

Учні Пасічнянського НВК Старосинявського району створили дитячу громадську організацію “Гарт”. У класах діють гурти, братства юних козаків. Вони вивчають багатогранне життя та діяльність лицарів духу. Тут діє ритуал посвяти учнів у козачата, який проводиться в залі козацької слави. Юні козаки-дев'ятикласники ознайомлюються з курсом української етнопедагогіки, а випускники одинадцятого класу вивчають козацьку педагогіку. Традиційними стали вечори козацьких забав, веселі старту, зустрічі з козаками Хмельниччини. Педагогічний колектив Пасічнянського НВК “Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, технологічний ліцей” обрав моделлю закладу “школа козацької педагогіки”, оскільки Старосинявщина – край козацький, прославлений перемогою Богдана Хмельницького в Пилявецькій битві.

Творчо підтримуючи, розвиваючи в сучасних умовах козацькі традиції і звичаї, молодь України виростатиме фізично здоровою, морально чистою й духовно багатою, відданою національним інтересам і загальнолюдським цінностям.

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КОЗАЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Держава та козацтво на зламі століть

Вступаючи до лав козацтва, українці ставали славним і звияжним братством лицарів волі, чесних власників, палких патріотів і повноправних господарів рідної землі. Це був не лише волелюбний військовий орден, що постійно стояв на чатах своєї материзни й дідизни, охороняв рідну мову, культуру, духовність, етнічну територію від ворожих навал. Козаки були землеробами і хліборобами, митцями і вченими, культурними й державними діячами, тим соціальним станом, який на своїх могутніх раменах зберігав і плекав українську націю, державу. Козацтво було невичерпним джерелом української еліти, яка виконувала історичну націотворчу й державотворчу місію.

Видатні козацькі державотворці, гетьмани, полковники, кошові отамани С. Наливайко, П. Сагайдачний, І. Сірко, І. Богун, Б. Хмельницький, І. Виговський, М. Кривоніс, І. Мазепа, П. Калнишевський завжди залишалися в національній свідомості як високі взірці відваги і звияги, синівської любові, вірного служіння інтересам Матері-України. Доки Україна мала козацтво, доти вона була або незалежна, або автономна.

Історична доля вибрала для українства найбільш адекватну для його природи козацьку форму й результати, рятівні для нації, не забарилися. Високого рівня розвою набули козацька філософія, ідеологія, мораль, характер, світогляд, національна свідомість і самосвідомість. Видатні вчені, державні діячі багатьох країн світу Г. Боплан, Й. Гердер, Вольтер, Кромвель, П. Халебський, Ж. Шерер та ін. захоплювалися героїзмом і звиягою, кмітливістю і винахідливістю, підприємливістю і

витривалістю, військовою доблестю й демократичними засадами життя козаків. Іноземці часто називали Україну “Козацькою республікою”, “Країною козаків”, “Козацькою землею”, а українців – “козацькою нацією”.

Для всіх народів світу козацтво стало найбільшим символом волелюбства, незламності національного духу українців. Козацько-лицарські традиції завжди були й будуть могутньою силою, яка з’єднує весь український народ. Ідеї, цінності козацтва становлять серцевину історичної естафети наступності і спадкоємності поколінь нашого народу, є золотим фондом сучасної національної ідеології державотворення...

За “Малим енциклопедичним словником Брокгауза і Ефрона” на 01.01.1904 р. в Російській імперії в козацьких областях було 7 млн 267 тис. 709 мешканців, серед яких 3 млн 349 тис. 976 чол. військового стану.

Напередодні жовтня 1917 року в межах імперії було 11 козацьких військ: Амурське, Астраханське, Донське, Забайкальське, Кубанське, Оренбургське, Всебілоруське, Сибірське, Терське, Уральське, Уссурійське. Статут і права, наближені до рангу війська, мали Іркутський та Єнісейський полки. В Україні в ті часи козацьких військ уже не було, хоча саме на її теренах започатковане козацтво.

Після революційних подій у Петрограді й падіння монархії було створено Вільне козацтво України та інші козацькі формування, які були складовою частиною збройних сил Української Народної Республіки.

Громадянська війна на теренах колишньої Російської імперії не обминула й козацькі землі. Козаки, розмежовані на білих і червоних, були втягнуті в братовбивчу війну.

Для того, щоб затвердитися при владі, РКП(б) поступово знищувала елітну частину суспільства. Досить легко було ліквідовано аристократію, поміщиків, чиновників, підприємців, духовенство; надійшла черга козацтва – в 1919 році почалося “розкозачування”. Тільки в Донській області було знищено понад 2 млн козаків та членів їхніх сімей. Так само лютували карателі й на Кубані, Терекі та інших козацьких землях. На початок 1920 року розгром козацтва практично завершився, але репресії продовжувалися і в 30-ті роки (знищення тих, хто

чинив спротив колективізації, депортація до Сибіру). Лише в 1936 році почали створювати військові частини, які називалися козацькими. Під час Другої світової війни багато українців воювало в складі козацьких частин, але пропагандистська кампанія ненависті до козацтва ще проводилася до середини 50-х років.

На теренах, де козацтво було споконвічно – в Україні (зокрема на Буджаку-Задністров'ї – з XVII століття), на Доні, Кубані, Терекі, а також у місцях, де козацтво було створено Російською імперією для виконання призначених йому специфічних функцій, у XX столітті відбулася втрата традицій через фізичне винищення значної частини козаків і членів їхніх сімей, депортації козацького населення в інші місця, а в місцях традиційного проживання – розбавлення чужинцями-некозаками.

Такий стан був наприкінці 80-х і на початку 90-х років минулого століття, коли в Радянському Союзі почався бурхливий рух визволення від гніту тоталітарного комуністичного режиму, відомий під назвою “перебудова”. Оскільки козаки є суспільною категорією, здатною до самовідновлення, то природно, що почався рух за відродження козацтва, який охопив Україну, Російську Федерацію, Придністров'я, а згодом і Білорусь.

В Україні 15.09.1990 року відбулась Установча козацька Рада, на якій представники регіональних козацьких організацій об'єдналися в єдину організацію – Українське козацтво. Статут його був зареєстрований Мінюстом України 17.03.1992 р. (остання редакція – 1998 рік). Далі, крім Українського козацтва, було зареєстровано ще низку козацьких організацій.

На сьогодні Українське козацтво – сукупність громадських організацій козацького спрямування (міжнародних та всеукраїнських національно-патріотичних і оборонно-спортивних громадських організацій козацтва України й української діаспори, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад українських козаків, їхніх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій; правонаступник без винятку всіх історичних гілок українського козацтва, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України.

2.2. Нормативно-правові засади діяльності козацтва

Українське козацтво у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, Статутом Українського козацтва, указами Президента України, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України. Поза Україною Українське козацтво діє згідно з чинним законодавством країни, на теренах якої проводиться його діяльність.

Нині всі козацькі організації України можливо умовно розділити на чотири групи, абсолютно тотожні своїм попередникам декілька століть тому. А саме – на реєстровиків, запорожців, вільних козаків і т. зв. “звичаєвих”. До реєстровиків належать: Міжнародна оборонно-спортивна національно-патріотична громадська організація “Українське козацтво” (Варданець І.І., Пантелюк М.М., Білас І.Г., Плющ І.С.), Всеукраїнська громадська організація “Українське реєстрове козацтво” (Шевченко А.І.), Громадська організація “Міжнародна Спілка Козацьких Військ України та Зарубіжжя” (Баранчиков В.В.), Всеукраїнська громадська організація “Козацькі війська України” (Груба Є.Г., Осипенко В.А.), Міжнародна громадська організація “Міжнародна Асоціація “Козацтво”” (Конечний О.М.), Міжнародна громадська організація “Спілка козацьких організацій України” (Лазаренко С.Ж.), Всеукраїнська громадська організація “Козацька територіальна оборона” (Седих В.Ф.), Міжнародна громадська організація “Міжнародний Союз козацтва” (Хорофейко О.В.), Міжнародна громадська організація “Міжнародна Академія Козацтва” (Козаченко М.І.).

Запорізький напрям представлений: Міжнародною громадською організацією “Козацтво Запорізьке” (Сагайдак Д.І.), Всеукраїнською громадською організацією “Військо Запорізьке Низове”, Всеукраїнською спілкою громадських організацій “Спілка козаків України” – “Військо Запорізьке” (Попов В.Б., Заболотний П.І.), Всеукраїнською громадською організацією “Відродження Запорозького козацтва” (Солодовник О.Я., Скворцов О.М.).

До вільних козаків можна віднести: Міжнародну оборонно-патріотичну громадську організацію “Козацтво України” та Всеукраїнську громадську організацію “Всеукраїнська федерація козацького двобою” (Попович А.В.), Об’єднане козацтво України, Всеукраїнську громадську організацію “Соборне Козацтво України “Січ”” (Гуменюк В.О.), Всеукраїнську громадську організацію “Товариство Нестора Махна “Туляй-Поле”” (Притула О.Л.), Всеукраїнську громадську організацію “Козацтво Нової України” (Ситнюк М.А.), Міжнародну громадську спілку “Військо Донське” (Постолак О.В.).

Звичаєве козацтво – Міжнародна громадська організація “Міжнародна федерація Бойового гопака” (Пилат В.С.). До звичаєвиків також належать характерники і прихильники язичництва (Петренко Є.Д.);

– у Придністров’ї у зв’язку з військовим конфліктом між Молдовою і Придністровською Молдавською Республікою, яка оголосила свою незалежність від Молдови, було створено Чорноморське Козацьке Військо (червень 1992 року), яке фактично стало збройними силами Придністров’я. 21 грудня 2000 року було прийнято Закон Придністровської Молдавської республіки “Про козацтво в Придністровській Молдавській республіці”;

– у Білорусі Установчий з’їзд (Великий Круг) громадського об’єднання “Всебілоруське об’єднане козацтво” відбувся 30.06.1998 р. Великий Круг прийняв рішення про створення цього козацького об’єднання й затвердив його Статут, який був зареєстрований Мінюстом Білорусі 04.08.1998 р.

Законодавча база українського козацтва

Укази Президента України:

«Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва» (№ 14/95 від 04.01.1995 р.);

«Про день Українського козацтва» (№ 966/99 від 07.08.1999 р.);

«Про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва» (№ 1283/99 від 06.10.1999 р.);

«Про Положення про Координаційну Раду з питань розвитку Українського козацтва» з доданим до Указу Положенням (№ 1610/99 від 22.12.1999 р.);

«Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 рр. з доданою до Указу Національною програмою (№ 1092/2001 від 15.11.2001 р.);

«Про Раду Українського козацтва» (№ 916/2005 від 4 червня 2005 року);

«Про заходи з підтримки розвитку Українського козацтва» (№ 378/2007 від 4 травня 2007 року);

Концепція Державної цільової національно-культурної програми розвитку Українського козацтва на 2009-2011 роки (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 1237-р).

Нерозвиненість законодавчої бази відродження та розвитку Українського козацтва може бути пояснена тим, що процес розбудови козацьких організацій в Україні продовжується. Ще відсутня концептуальна визначеність існування козацтва в Україні, його місця в системі оборони сучасної держави Україна. Але очевидно, що роль козацтва в майбутньому має посилитись, особливо у зв’язку зі скороченням збройних сил і переходу до професійної армії. Велика кількість офіцерів, звільнених у запас, може поповнити ряди козацтва. А це вимагатиме також і належної нормативно-правової бази.

Зі сказаного можна зробити висновки:

1. Рівень нормативно-правового забезпечення відродження та розвитку козацтва в Україні здебільшого відповідає розвитку сучасного козацтва, а також рівню зацікавленості владних структур в існуванні такої інституції, як козацтво, та в запровадженні в збройні сили, як і в суспільстві взагалі, традицій, набутих козацтвом упродовж усієї історії його існування.

2. Істотною перешкодою розвитку козацтва є концептуальна невизначеність цього процесу.

3. На сучасному етапі козацтва відроджуються як громадські організації з культурологічними, господарськими, виховними, охоронними та іншими функціями. Трансформація цих організацій у військові не передбачається.

Найтривожніше – це незатребуваність козацтва, нерелізованість його морального й патріотичного потенціалу, відсутність закону про козацтво та фінансової підтримки козацьких організацій.

2.3. Основні державні документи про козацтво

Указ Президента України "Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва"

Ураховуючи історичну роль козацтва у становленні української державності, а також з метою відродження традицій та звичаїв Українського козацтва, постановляю:

1. Схвалити громадські ініціативи щодо державної підтримки подальшого розвитку і діяльності організацій Українського козацтва, які об'єднують громадян України, що відносять себе до козаків, спрямовані на:

- відродження історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва;

- відновлення в установленому порядку історичних назв населених пунктів, місцевостей, об'єктів соціально-культурного та іншого призначення, пов'язаних з історією Українського козацтва;

- використання в установленому порядку атрибутики та символіки Українського козацтва;

- створення відповідно до законодавства України козацьких селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських кооперативів, садівницьких товариств, промислів тощо;

- піклування про пам'ятки історії та культури Українського козацтва, здійснення у відповідних пам'ятних місцях природоохоронних заходів та сприяння науковій роботі.

2. Міністерствам та іншим центральним органам державної влади України, Уряду Автономної Республіки Крим, головам обласних, Київської та Севастопольської міських Рад сприяти розвитку Українського козацтва, в тому числі здійсненню його статутної діяльності.

3. Рекомендувати органам, уповноваженим управляти майном, що перебуває у державній власності, вирішувати питання щодо виділення приміщень організаціям Українського козацтва.

4. Міністерству культури України, Міністерству України у справах молоді і спорту здійснювати заходи щодо проведення фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, створення козацьких художніх самодіяльних колективів та фізкультурно-спортивних секцій.

5. Міністерству оборони України, Штабу Цивільної оборони України, Національній гвардії України та Державному комітету у справах охорони державного кордону України розглянути у тримісячний строк питання щодо укомплектування окремих військових формувань призовниками з організацій Українського козацтва.

6. Кабінету Міністрів України розробити у місячний строк заходи щодо наукового опрацювання матеріалів з історії Українського козацтва, поетапного відродження його історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій.

7. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

м. Київ, 4 січня 1995 року, № 14/95.

Президент України Л. Кучма.

Указ Президента України "Про День Українського козацтва"

Ураховуючи історичне значення і заслуги Українського козацтва у ствердженні української державності та суттєвий внесок у сучасний процес державотворення, постановляю:

Установити День Українського козацтва, який відзначати щорічно 14 жовтня – в день свята Покрови Пресвятої Богородиці.

м. Київ, 7 серпня 1999 року, № 966/99.

Президент України Л. Кучма.

Указ Президента України "Про Раду Українського козацтва"

З метою створення ефективного механізму взаємодії органів державної влади та козацьких громадських організацій щодо розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва та відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Утворити Раду Українського козацтва (далі – Рада) як консультативно-дорадчий орган при Президентові України.

2. Визначити головною метою діяльності Ради забезпечення реалізації потенціалу козацької ідеї для консолідації українського суспільства, залучення козацьких громадських організацій до охорони культурної спадщини, фізкультурно-спортивної роботи, військово-патріотичного виховання молоді.

3. Затвердити Положення про Раду Українського козацтва (додається).

4. Установити, що Рада утворюється у складі Голови, секретаря та інших членів Ради.

Раду очолює Президент України.

Членами Ради є керівники Всеукраїнських козацьких громадських організацій, зареєстрованих відповідно до Закону України “Про об’єднання громадян”. До складу Ради можуть входити також інші особи, які зробили значний внесок у відродження та розвиток Українського козацтва.

5. Призначити Аржевітіна Станіслава Михайловича – Радника Президента України – секретарем Ради Українського козацтва.

6. Ліквідувати Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва.

7. Визнати такими, що втратили чинність:

– Указ Президента України від 6 жовтня 1999 року № 1283 “Про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва”;

– Указ Президента України від 22 грудня 1999 року № 1610 “Про Положення про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва”;

– лист МОН України від 25.07.2014 № 1/9-376 “Про методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році”;

– Указ Президента України від 23 січня 2001 року № 37 “Про склад Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва”.

м. Київ, 4 червня 2005 року, № 916/2005.

Президент України В. Ющенко.

Положення про Раду Українського козацтва

(затверджено Указом Президента України
від 4 червня 2005 року № 916/2005)

1. Рада Українського козацтва (далі – Рада) є консультативно-дорадчим органом при Президентові України.

2. У своїй діяльності Рада керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями Ради є:

– здійснення аналізу стану розвитку Українського козацтва, а також заходів із забезпечення взаємодії органів виконавчої влади і козацьких громадських організацій у сфері відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва;

– участь у розробці та реалізації державних програм розвитку Українського козацтва;

– внесення в установленому порядку пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у цій сфері.

4. Рада відповідно до покладених на неї завдань:

– вивчає та аналізує стан розвитку козацького руху в Україні;

– здійснює підготовку у межах своїх повноважень рекомендацій щодо відродження та розвитку традицій Українського козацтва;

– вносить у встановленому порядку пропозиції щодо формування державної політики у сфері відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва, а також щодо сприяння роботі громадських, релігійних організацій, благодійних фондів, окремих громадян щодо відродження Українського козацтва;

– розробляє та бере участь у виконанні проектів та програм розвитку Українського козацтва;

– бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів з питань, що належать до її компетенції;

– сприяє укомплектуванню окремих підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань призовниками, які є членами козацьких організацій;

– сприяє охороні пам'яток історії та культури, природоохоронній та науково-пошуковій роботі, організації та проведенню фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, вносить в установленому порядку пропозиції щодо встановлення історичних назв, пов'язаних з історією Українського козацтва;

– проводить через засоби масової інформації інформаційну та роз'яснювальну роботу з проблем Українського козацтва, відродження та розвитку його історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій.

5. Рада під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування у питаннях відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва, а також з навчальними закладами, науковими установами щодо патріотичного виховання, організації фізкультурно-спортивної та культурно-просвітницької роботи серед молоді.

6. Рада має право:

– одержувати в установленому порядку від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади інформацію, документи і матеріали з питань, що належать до її компетенції;

– утворювати в разі потреби тимчасові робочі групи.

7. Рада здійснює свою діяльність на громадських засадах.

8. Рада утворюється у складі Голови, секретаря та інших членів Ради.

Раду очолює Президент України.

Членами Ради є керівники Всеукраїнських козацьких громадських організацій, зареєстрованих відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян".

Для набуття членства в Раді керівник Всеукраїнської козацької громадської організації подає на ім'я Голови Ради заяву, до якої додаються копія рішення вищого статутного органу Всеукраїнської козацької громадської організації про підтвердження повноважень відповідного керівника, копії свідоцтва

про реєстрацію Всеукраїнської козацької громадської організації та статуту (положення).

До складу Ради можуть входити також інші особи, які зробили значний внесок у відродження та розвиток Українського козацтва. Рішення про введення до складу Ради таких осіб приймається Радою.

Секретаря Ради призначає Президент України.

Секретар Ради забезпечує діяльність Ради у період між її засіданнями, а також:

– організовує діяльність Ради;

– формує порядок денний засідань Ради та скликає її засідання;

– за дорученням Голови Ради представляє Раду у відносинах з центральними та місцевими органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями.

9. Організаційною формою роботи Ради є засідання, які проводяться в міру потреби, але не рідше одного разу на три місяці.

Головуючим на засіданнях є Голова Ради. За відсутності Голови Ради її засідання відкриває секретар Ради і Рада зі свого складу обирає головуєчого.

Рада правомочна вирішувати питання, якщо на її засіданні присутні більше половини її членів.

Рішення Ради приймаються більшістю голосів членів Ради і оформляються протоколом.

Члени Ради мають рівні права. Кожний член Ради має один голос.

У разі якщо член Ради не згоден з її рішенням або не може бути присутнім на засіданні, він може висловити свою думку з питань, що розглядаються, письмово.

10. Рада використовує в роботі бланки зі своїм найменуванням.

Державний секретар України О. Зінченко.

Указ Президента України

"Про заходи з підтримки розвитку Українського козацтва"

Ураховуючи історичну роль козацтва у становленні української державності та з метою взаємодії органів виконавчої влади

та громадських організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва постановляю:

1. Кабінету Міністрів України забезпечити у тримісячний строк розроблення та затвердити Державну програму розвитку Українського козацтва на 2008-2010 роки.

2. Підтримати пропозиції міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо залучення в установленому порядку козацьких громадських формувань до участі в:

- забезпеченні охорони громадського порядку і державного кордону, здійсненні заходів, у тому числі передбачених Комплексною програмою профілактики правопорушень на 2007-2009 роки, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 року № 1767, із запобігання та припинення адміністративних правопорушень і злочинів, захисту життя та здоров'я громадян, інтересів держави від протиправних посягань;

- ліквідації надзвичайних ситуацій, співпраці з особовим складом аварійно-рятувальних служб, пожежно-рятувальних підрозділів у питаннях щодо надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи;

- здійсненні разом із підрозділами патрульно-постової служби органів внутрішніх справ та дільничними інспекторами міліції заходів із патрулювання на вулицях, в інших громадських місцях, зокрема, під час проведення масових заходів, державних та релігійних свят;

- науково-пошуковій та громадсько-краєзнавчій роботі для виявлення нових об'єктів з історії Українського козацтва, публікації документів з історії України козацької доби, зокрема родоводів українських гетьманів, кошових, полковників та інших діячів;

- створенні реєстру об'єктів історико-архітектурної спадщини та здійсненні обліку нерухомих пам'яток культурної спадщини, пов'язаних з історією Українського козацтва;

- реалізації заходів із реставрації, відбудови, впорядкування пам'яток історії і культури Українського козацтва, в тому числі ремонту будівельних споруд колишніх січей та паланок, зі збереження природних історичних ландшафтів, де відбувалися

козацькі битви, розташовувалися козацькі січі, паланки та інші об'єкти, пов'язані з історією Українського козацтва;

- утворенні та розвитку козацьких мистецьких самодіяльних колективів, проведенні фестивалів козацької творчості, у змаганнях із козацьких бойових мистецтв;

- наданні науково-методичної допомоги музеям і заповідникам у пропаганді історії, культури і традицій Українського козацтва;

- створенні документальних та художніх фільмів, присвячених історії Українського козацтва та подіям козацької доби;

- здійсненні заходів з розроблення та запровадження нових, у тому числі кінних, туристичних маршрутів, пов'язаних з оглядом місць та об'єктів, що відображають історію та традиції Українського козацтва;

- заходах із військово-патріотичного виховання допризовної молоді, військовослужбовців, у проведенні інформаційно-пропагандистської роботи з особовим складом військових частин, присвяченої відзначенню важливих історичних подій в Україні;

- фізкультурно-спортивній, туристично-краєзнавчій та культурно-просвітницькій роботі серед учнівської молоді, в організації дитячо-юнацьких військово-спортивних ігор, проведенні фізкультурно-оздоровчого патріотичного комплексу заходів у загальноосвітніх та професійно-навчальних закладах;

- реалізації заходів, спрямованих на подолання дитячої безпритульності та бездоглядності;

- роботі з відновлення історичних назв населених пунктів, місцевостей, пов'язаних з історією Українського козацтва;

- підготовці та внесенні пропозицій щодо присвоєння окремим частинам Збройних Сил України та іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, почесних найменувань, пов'язаних з іменами видатних українських гетьманів, козацьких полководців та отаманів;

- підготовці та випуску сувенірної продукції до знаменних дат з історії Українського козацтва та ювілейних річниць, пов'язаних з життям та діяльністю його видатних діячів.

3. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним

адміністраціям залучати в установленому порядку та в межах своєї компетенції за сприяння Ради Українського козацтва, утвореної Указом Президента України від 4 червня 2005 року №916, козацькі громадські організації до здійснення заходів, зазначених у статті 2 цього Указу.

4. Міністерству закордонних справ України надавати в установленому порядку підтримку козацьким громадським організаціям у здійсненні заходів із виявлення місць поховань українських гетьманів та козацьких полководців в інших державах та можливого перепоховання їх в Україні, а також із виявлення пов'язаних з історією Українського козацтва предметів та документів, організації роботи з повернення їх в Україну.

м. Київ, 4 травня 2007 року, №378/2007.
Президент України В. Ющенко.

Концепція Державної цільової національно-культурної програми розвитку Українського козацтва на 2009-2011 роки

(схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 17 вересня 2008 року №1237-р)

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Починаючи з XVI століття, козацтво посідало значне місце у суспільно-політичному житті українського народу. Про це свідчать, насамперед, історичні події національно-визвольних змагань XVI-XVIII століть, апогеем яких стала Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Багатовікова історія Українського козацтва переконливо довела силу його традицій.

Здобуття Україною незалежності сприяло розвитку козацького руху, який підтримують нащадки козацьких родів, окремі громадяни, які вважають себе козаками, та козацькі організації, що відстоюють національну козацьку ідею, захищають політичні, економічні, культурні та історичні надбання українського народу, беруть участь у забезпеченні духовного розвитку, зміцненні фізичного здоров'я та підвищенні моральних якостей українського суспільства, використовуючи набутки багатьох поколінь своїх попередників.

Козацькі організації – громадські неприбуткові організації, які об'єднують громадян України на засадах єдності інтересів з метою забезпечення захисту своїх прав і свобод та задоволення інтересів щодо відродження історичних, патріотичних, господарських, культурних, духовних і моральних традицій (далі – традиції) Українського козацтва, є основою козацького руху в Україні.

Водночас є низка проблем, які не дають змоги повною мірою реалізувати потужний потенціал Українського козацтва, відродити його найкращі традиції у суспільному житті та державному будівництві України. Зокрема, треба зазначити низький рівень поінформованості суспільства про історію Українського козацтва, його традиції, сучасний стан розвитку та мету козацького руху, що певним чином спричинило виникнення на теренах України великої кількості розрізнених козацьких організацій з ознаками військових формувань (власні козацькі звання, козацька зброя, у тому числі вогнепальна), які довільно тлумачать козацькі традиції, формують власну ідеологію і систему виховання.

Розрізненість та відсутність чітко сформованої мети козацького руху призводить до залучення козацьких організацій до участі у політичних процесах, які стають на заваді стабільності у суспільстві та сталому розвитку держави.

Вирішення питань, пов'язаних з відродженням та розвитком Українського козацтва, потребує державної підтримки.

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Нинішній незадовільний стан розвитку Українського козацтва спричинений такими чинниками: пригнічення козацьких традицій в Україні під час тоталітарного режиму колишнього СРСР; залучення різними політичними силами представників козацьких організацій до участі у соціально-політичних процесах для досягнення своїх корпоративних цілей; відсутність законодавчого врегулювання питань щодо особливостей утворення і діяльності козацьких організацій; відсутність системної підтримки відродження та розвитку Українського козацтва з боку держави, зокрема недостатній рівень взаємодії козацьких

організацій з органами державної влади, дослідження традицій Українського козацтва.

Розрізнені козацькі організації, окремі ентузіасти, історики, публіцисти і наукові колективи не в змозі подолати негативне ставлення до Українського козацтва, що протягом десятиліть культивувалося в суспільстві, та розв'язати актуальні проблеми його відродження на сучасному етапі.

Розв'язання зазначених проблем потребує розроблення **Державної цільової національно-культурної програми розвитку Українського козацтва на 2009-2011 роки** (далі – Програма), в рамках якої будуть об'єднані зусилля органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ та козацьких організацій, що дасть змогу згуртувати козацькі організації для досягнення спільної мети розвитку Українського козацтва, а також привернути увагу широкого кола громадськості до його історії і традицій.

Мета Програми

Метою Програми є організація взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ та козацьких організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку традицій – Українського козацтва, створення умов у суспільстві для забезпечення його загального розвитку.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів.

Можливі два варіанти розв'язання проблеми.

Перший варіант передбачає збереження існуючої практики дослідження традицій Українського козацтва розрізненими козацькими організаціями, окремими ентузіастами, істориками, публіцистами і науковими установами та впровадження результатів таких досліджень у різні сфери діяльності суспільства. Певним чином зазначений варіант уже реалізовується, однак не має чіткого системного характеру та відповідно результату, який сприяв би загальному розвитку та утвордженню Українського козацтва з використанням його потенціалу в інтересах держави і суспільства.

Другий, оптимальний варіант передбачає комплексне розв'язання актуальних проблем Українського козацтва,

забезпечення його ефективної взаємодії в рамках Програми з державними і громадськими інститутами. Об'єднання ресурсів держави, місцевих громад, козацьких організацій, наукових і архівних установ дасть змогу забезпечити ґрунтовне дослідження історії Українського козацтва, популяризацію його історичної і культурної спадщини, застосування у процесі виховання молоді кращих козацьких традицій.

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання Програми

Основними шляхами і способами розв'язання проблеми є: наукове дослідження історії Українського козацтва, його ролі в боротьбі за українську державність; підготовка і видання наукових праць, науково-популярних творів з історії Українського козацтва; проведення наукових конференцій, семінарів, читань з історії та культури Українського козацтва, популяризація наукових досліджень, використання їх у сфері освіти та виховання; організація і проведення заходів, спрямованих на виховання молоді; розвиток і популяризація видів спорту, заснованих на козацьких традиціях; розробка та запровадження екскурсійно-туристичних маршрутів “Козацькими шляхами”, залучення козацьких організацій відповідно до Закону України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону” (1835-14) до охорони громадського порядку і державного кордону.

Строк виконання Програми – три роки.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

Виконання Програми сприятиме: збереженню і популяризації історичної та культурної спадщини Українського козацтва; удосконаленню системи виховання молоді; зміцненню та згуртуванню козацьких організацій, налагодженню ефективного механізму їх взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, науковими установами і громадськими організаціями у втіленні традицій Українського козацтва в життя українського суспільства.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми.

Фінансування Програми здійснюватиметься за рахунок коштів, передбачених у державному та місцевих бюджетах, а також за рахунок інших джерел, передбачених законодавством, в загальному обсязі 38 млн гривень, у тому числі з державного бюджету – 21,5 млн гривень, з місцевих бюджетів – 16,5 млн гривень.

Сучасне Українське козацтво, спираючись на історичний досвід українського народу, враховуючи надбання людства, пропонує цілісну програму побудови нового українського суспільства, яке б ґрунтувалося на першочерговості національних інтересів України, на її рівноправному входженні до сім'ї цивілізованих народів, на створенні для кожної людини можливості забезпечити власною чесною працею гідний рівень життя собі та своїй родині. Козацтво пропонує реальний шлях до добробуту і благополуччя, стабільності, реального зміцнення державності, встановлення політичного та економічного суверенітету України, зміцнення її міжнародного авторитету.

Мета козацтва – відродження народних традицій державотворення та побудови єдиного національно орієнтованого, економічно і соціально ефективного й екологічно безпечного суспільства на принципах національної ідеї, свободи, соборності, демократії, правової захищеності та соціальної справедливості. Воно прагне сформувати нове покоління, виховане на національно-патріотичних традиціях козацької держави. Розраховує на силу і дух козацького народу, козацької нації.

Методичні рекомендації педагогічним колективам закладів освіти України по відродженню історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва

(Інформаційний збірник Міністерства освіти України,
1995, № 11, червень)

Початок національного виховання в суверенній Україні активізував процес цілеспрямованого і систематичного виховання підростаючого покоління на історико-культурних та господарських традиціях рідного народу. Надаючи великого значення цьому питанню, Президент України Л. Кучма 4 січня 1995 року видав Указ “Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва”, де передбачається

цілий комплекс заходів, в яких задіяні міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади України, Уряд Автономної Республіки Крим, виконкоми обласних, міських та районних Рад народних депутатів.

Для педагогічних колективів закладів освіти України цей Указ Президента України є настановою і програмою оновлення змісту виховної роботи з учнівською та студентською молоддю в процесі викладання основ наук та в позакласній виховній роботі. Кожен викладач, учитель, класний керівник, вихователь, керівник гуртка, клубу чи секції, тренер має внести до своїх планів навчальної та виховної роботи відповідні зміни та доповнення. Передусім, це стосується викладачів, учителів історії України, географії України, етнографії і фольклору, української літератури, музики, образотворчого мистецтва, фізичного виховання, допризовної підготовки, а також класних керівників, керівників гуртків і клубів історико-краєзнавчого спрямування.

Первинність історико-культурних та господарських традицій народу, а водночас і українського козацтва, їхня діалектична єдність із загальнолюдською культурою є вихідним принципом при визначенні змісту освіти і виховної діяльності навчально-виховного закладу. Заклади освіти України є провідним фактором прилучення молоді до національної культури і традицій.

Запорозьке козацтво – гордість української нації. Його ідейно-моральний потенціал – це ядро козацької духовності, яке є невичерпною скарбницею громадянського загартування підростаючих поколінь. Значна частина сучасної молоді має про нього поверхове і спрощене уявлення. Насправді воно є не тільки військовим, а й соціальним, політичним, педагогічним, культурно-історичним, державним явищем. У своїй діяльності молодіжні козацькі осередки керуються національною ідеологією, філософією, світоглядом та іншими складовими духовності. У цій справі допоможуть фольклорні джерела, історичні документи, зокрема, козацькі літописи, наукові праці про героїку козащини М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського, М. Аркаса, Д. Яворницького, Д. Дорошенка, І. Огієнка, І. Крип'якевича, О. Апанович, художні твори Т. Шевченка, П. Куліша, Б. Грінченка, А. Чайковського, О. Олеса, Б. Лепкого, поетів В. Симоненка, Л. Костенко, І. Драча, Д. Павличка та ін.

Фундаментальний напрям роботи – дослідження кожним юним козаком, гуртами, загонами славної історії українського козацтва, від його зародження до зміцнення в епоху П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, І. Мазепи. Величезний виховний потенціал має вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого військового мистецтва гетьманів, кошових отаманів, керівників повстань – С. Наливайка, І. Сірка, Т. Федоровича, І. Богуна, М. Кривоноса, І. Мазепи, П. Орлика, П. Полуботка, П. Калнишевського, І. Гонти, М. Залізняка та ін. У кожному регіоні України, в кожному освітньому закладі доцільно скласти конкретні програми вивчення козацького вивольного руху, козацького краєзнавства.

Викладачам, учителям історії України потрібно пам'ятати, що відроджуючи козацькі традиції та звичаї, важливо, щоб учні, студенти, передусім, успішно оволодівали історією народовладдя, становлення і розвитку республіканських структур влади, адміністративно-військового ладу, демократичного і гуманістичного управління, законодавства, тобто української козацької державності.

Викладачам та вчителям допризовної військової підготовки, фізичної культури, тренерам, керівникам туристсько-спортивних гуртків і секцій необхідно врахувати, що одним із основних напрямів втілення в життя козацької педагогіки є дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших предків. Сучасну молодь захоплює військова стратегія і тактика козаків, їхнє озброєння, майстерність у будівництві фортець, стаціонарних і рухомих (пересувних) військових таборів тощо. Доцільно, щоб вони практично вивчали й опановували козацькі військово-прикладні види спорту: стрільбу з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, верхову їзду, різні види боротьби, плавання, подолання природних перешкод, кермування човном. Водночас необхідно максимально дотримуватися вимог і правил техніки безпеки. Відродження традицій фізичного загартування козаків забезпечить зміцнення здоров'я молоді, значною мірою підірване наслідками Чорнобильської аварії на ЧАЕС, екологічною кризою.

Викладачам, учителям біології і праці, керівникам гуртків і клубів натуралістичного спрямування, класним керівникам і батьківській громадськості на високий теоретичний і

практичний рівень треба поставити пізнання і відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі, примножувачів рукотворних скарбів рідного краю, його природних багатств. Учні сільських профтехучилищ, середніх і старших класів шкіл, випускники разом із батьками, родичами, односельчанами, крайнами можуть прилучатися до організації ведення фермерських господарств, оволодіння господарською винахідливістю, кмітливістю, творчою ініціативою, підприємливістю, діловитістю козаків. Необхідно всіляко стимулювати самостійну, чесну трудову діяльність учнів та студентів у таких господарствах, створення ними госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, асоціацій, організацію молодіжно-козацьких господарств різного профілю. Не варто забувати, що козаки були чудовими городниками і садівниками, скотарями і пасічниками, займалися рибальством і мисливством, розводили свійських тварин.

Викладачі і вчителі української мови та літератури, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці, хореографії, керівники гуртків та клубів естетичного спрямування мають направляти свою діяльність на відродження козацьких мистецьких традицій, зокрема, потребують практичного відродження козацькі мистецькі традиції кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, а також ремесел і промислів – бондарства, гончарства, ковальства, лимарства, чинбарства, різьбярства тощо. З цією метою доцільно організувати різноманітні мистецько-трудові об'єднання, майстерні, залучати до цієї роботи народних майстрів, спеціалістів.

Особливої уваги заслуговує вивчення і застосування на практиці козацьких знань народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії, а також пізнання козацької ідеології, філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості як вищих проявів українського національного духу.

Міністерство освіти України рекомендує всім педагогічним колективам закладів освіти України спланувати з урахуванням регіональних особливостей, традицій освітніх закладів роботу на виконання Указу Президента України від 4.01.1995 року "Про відродження історико-культурних та господарських традицій

українського козацтва” та обговорити це питання на науково-методичних радах, комісіях, засіданнях методичних об’єднань учителів, учнівських та батьківських зборах.

У процесі роботи по відродженню історико-культурних та господарських традицій українського козацтва науково-педагогічним колективам навчальних закладів, педколективам необхідно поєднати досягнення сучасної педагогічної науки та традицій українського козацтва.

Заступник міністра В.П. Андрущенко.

2.4. Документи козацтва

Установчим документом Українського козацтва є Статут Українського козацтва, затверджений Великою Радою Українського козацтва 12 жовтня 1991 року (із доповненнями 1995 р., 2003 р., 2005 р.), зареєстрований Міністерством юстиції України 17.03.1992 р. № 223 (зі змінами 1996 р., 2004 р., 2005 р.).

Статут Українського козацтва

В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які обстоювали свободу як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролися з чужоземними загарбниками, захищали свою національну гідність і честь, по-лицарськи служили рідній Батьківщині, будували власну національну державу. Для української молоді такими ідеалами стали: І. Гонتا, М. Залізняк, С. Наливайко, І. Трясило, П. Сагайдачний, І. Сірко, І. Богун, І. Виговський, Б. Хмельницький, І. Мазепа.

Наш народ споконвіку плекав лицарські традиції виховання. Зі століття в століття на лицарських традиціях формувалася еліта нації, яка завжди боролася за свободу й незалежність України. Коли в значній частині наших співвітчизників занепадав дух, не вистачало сили волі, бракувало віри у свої сили й можливості перемоги над ворогом, тоді історична необхідність породжувала українське козацтво. Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє в нас – козацтво – спосіб життя

вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала своє право на свободу.

Французький історик Шерер писав про українців так: “Ми бачимо батьків, що передали своїм синам почуття гордості бути незалежними й залишали їм у спадок саму тільки шаблю з девізом: “Перемогти або загинути!”. Так, шаблями наші предки володіли краще, ніж пером, тому в історії згадки про героїчні діяння українців залишили іноземці, але хай краще пишуть вони про наші звитяги, аніж ми про їхні!”.

У сучасних умовах багато підлітків, юнаків і дівчат вибирають ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої, мужньої людини. Такими лицарями української культури, науки й духовності були: Я. Мудрий, В. Мономах, Т. Шевченко, М. Драгоманов, Б. Грінченко, С. Русова, В. Вернадський, М. Грушевський. “Український лицар живе для Батьківщини, він завжди був готовий віддати за неї своє життя. Найдорожче для нього – лицарська честь і слава... Про славу лицарську українець мріє ще з дитинства” (Г. Ващенко).

Немає ідеальних людей і не можна з будь-кого робити ідеал для молоді, але можна говорити про орієнтацію на моральні принципи, які сповідають козаки: відданість ідеї, любов до Батьківщини...

Вихована на лицарських традиціях, молодь заперечує рабську й напіврабську психологію, засуджує забуття людиною національної приналежності, зневагу до волелюбних заповідей дідів і прадідів, пасивність, слабодухість, невіру у власні сили, політичне прислужництво чужинцям.

У період розбудови й утвердження незалежної України в громадському, шкільному й родинному житті нам потрібен насамперед культ лицарства. Наше завдання – відновити історичну пам’ять, виховати людину, яка здатна побудувати й саму себе, і своє гідне життя, і державу й тому ми за основу виховання вибрали ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої й мужньої людини. Такими лицарями є наші перші сучасні козаки...

Загальні положення, ідейні засади, мета й завдання

1.1. Українське козацтво – міжнародна національно-патріотична й оборонно-спортивна Всеукраїнська громадська організація козацтва України й української діаспори, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад українських козаків, їхніх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій.

1.2. Українське козацтво – правонаступник без винятку всіх історичних гілок українського козацтва, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України, у т. ч. і Війська Запорізького: як Низового, так і Гетьманського, Вільного козацтва України (Статут від 13.11.1917 р.) та Українського Вільного Козацтва (Статут 1974 р.).

1.3. Українське козацтво – унітарна, єдина у своїй діяльності громадська організація, об'єднання (спілка) українських козаків, на структурні організації якого поширюється дія Указів Президента України з питань розвитку Українського козацтва.

1.4. Статут Українського козацтва є єдиним та загальнообов'язковим для всіх козацьких товариств, організацій і громад, які входять до складу Українського козацтва і є його структурними підрозділами.

1.5. Українське козацтво має свою атрибутику й символіку: прапори, бунчук, клейноди (гетьманська булава, перначі крайових отаманів, тростина Генерального судді, перо й каламар Генерального писаря, литаври), емблеми, а також членський квиток єдиного зразка, однострої єдиного зразка, єдині козацькі військові звання, козацькі відзнаки та нагороди, марш.

1.6. Мовою спілкування та діловодства в Українському козацтві є українська мова.

1.7. На території України Українське козацтво функціонує згідно з адміністративно-територіальним поділом України. Члени Українського козацтва утворюють за місцем проживання козацькі громади (об'єднання). Козаки, які висловили добровільне бажання виконувати обов'язки по здійсненню окремих суспільно-державних функцій, за своїм фахом спроможні їх виконувати та взяли на себе відповідні зобов'язання, підлягають

Єдиному реєстру в Генеральній канцелярії Українського козацтва. Їхня діяльність регулюється Статутом Українського козацтва, положеннями та нормативно-правовими актами.

1.8. Українське козацтво взаємодіє з державними установами, політичними партіями та громадськими організаціями України, що стоять на засадах національного державотворення, сприяють відродженню та розвитку Українського козацтва; розвиває співробітництво з козацькими організаціями всього світу.

1.9. Українське козацтво не служить жодній політичній партії, а працює на благо й добро українського народу й Української Самостійної Держави задля миру, громадянської злагоди на території України, єдності українського суспільства з метою розвитку і зміцнення демократичної і правової Української держави. Українське козацтво вважає можливим індивідуальне членство козаків, що є громадянами України, у політичних партіях тільки національно-державницького спрямування, програмова та статутна діяльність яких спрямована на утвердження та зміцнення Української державності, захист суверенітету й територіальної цілісності України, послідовне обстоювання національних інтересів українського народу.

1.10. Українське козацтво – громадська організація, що, діючи в інтересах українського народу, через співпрацю з національно-патріотичними й демократичними партіями державницького спрямування, висуває своїх членів на вибори до представницьких органів влади та управління державою відповідно до загального виборчого права та чинного законодавства України.

1.11. Українське козацтво історично належить до українського православ'я, виступає за співробітництво традиційних українських християнських церков, які щиро стоять на засадах відродження, розбудови та розвитку національної державності України, її самостійності та незалежності і члени яких готові стати на захист територіальної цілісності України. Українське козацтво прагне створення єдиної Української Апостольської Християнської Церкви із центром у м. Києві.

Мета діяльності Українського козацтва

1.12. Метою діяльності Українського козацтва є сприяння розбудові України як суверенної, самостійної та незалежної, демократичної і правової держави, відродження української, за своєю суттю – козацької нації, прогресивних українських козацьких звичаїв і традицій, української національної ідеї в її козацькому варіанті, захист політичних, економічних, культурних та історичних здобутків українського народу, забезпечення його духовного й матеріального добробуту, морального і фізичного здоров'я, відродження, утвердження й розвиток української мови й культури.

Основні завдання Українського козацтва

1.13. Основними завданнями Українського козацтва є: взаємодія з органами влади по формуванню державної політики у сфері відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва; відновлення та розвиток на звичаєвих засадах українського козацтва як виразу способу життя, діяльності та поведінки українського народу, відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень як осередків відродження й розвитку традиційних козацьких форм самоврядування; сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу українських козаків, сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ, Митної служби та підрозділів Цивільної оборони, сприяння комплектуванню окремих військових формувань призовниками з Українського козацтва; забезпечення культурного обміну, тісного співробітництва з козацькими громадами в діаспорі; підготовка та патріотичне виховання нового покоління в дусі українського козацького лицарства, української національної ідеї, відданості рідному, українському народові та українській Землі-Матері; відбудова українських козацьких церков та монастирів, козацьких могил; активне сприяння органам правопорядку в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень, правовій пропаганді, боротьбі зі злочинністю, захисту конституційних прав та законних інтересів Українського народу; участь у проведенні заходів щодо охорони й захисту

довкілля, становленні ефективних енергоресурсозберігаючих та екологічно чистих форм землекористування і промислового виробництва; розробка, фінансування, реалізація та координація з органами влади, управління й державних установ проектів і програм, які відповідають інтересам Українського козацтва, його членів і засновників господарств, товариств, підприємств тощо; розвиток військово-прикладних і технічних видів спорту та туризму, захист законних інтересів Українського козацтва та його членів у державних органах і громадських організаціях; піклування про безпеку Українського козацтва та його членів

Напрями та форми діяльності Українського козацтва

Українське козацтво здійснює таку діяльність:

2.1. Організація, координація та підтримка діяльності українських козацьких громад в Україні та діаспорі, участь у загальнодержавних і громадських заходах, що сприяють реалізації української національної ідеї, утвердженню української національної державності, зростанню могутності та міжнародного авторитету України як передумов забезпечення духовного й матеріального добробуту, морального і фізичного здоров'я українського народу.

2.2. Сприяння всім державним органам у забезпеченні національної безпеки України та її державних інтересів, підтримці громадського порядку, боротьбі зі злочинністю та правопорушеннями, здійсненню охоронної діяльності.

2.3. Допомога урядовим органам щодо охорони державного кордону України й несенні митної служби, у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Пункти 2.2, 2.3. здійснюються шляхом створення таких підрозділів Українського козацтва, як Добровільні народні дружини Українського козацтва, Варти Українського козацтва тощо, що проходять у державних органах відповідний правовий і фаховий вишкіл, інструктаж і діють у погодженні з ними.

2.4. Співпраця зі Збройними Силами України, Комітетом із питань охорони державного кордону України, Міністерством із надзвичайних ситуацій України, іншими державними, правоохоронними органами, навчальними закладами, установами та організаціями щодо військово-патріотичного виховання,

у підготовці юнаків до військової служби та роботи в правоохоронних органах.

2.5. Співпраця з Товариством сприяння обороні України, створення козацьких формувань Цивільної оборони України.

2.6. Сприяння військовим формуванням України щодо укомплектування окремих підрозділів підготовленими призовниками з організацій Українського козацтва, перепідготовці українських козаків – військовозобов'язаних запасу.

2.7. Проведення за погодженням із командуванням у військових формуваннях і правоохоронних органах заходів культурно-просвітницького характеру, вивчення історії українського війська, утвердження українських військових традицій.

2.8. Побудова за погодженням із державними органами постійно діючих Січей Українського козацтва, організація традиційних козацьких таборових зборів, змагань, фестивалів тощо.

2.9. Відродження традиційних козацьких ремесел і бойових умінь (козацької боротьби, українських бойових мистецтв, походів на конях, човнах тощо), проведення спортивних змагань із козацьких вправ у володінні історичною зброєю, освоєння сучасної техніки та транспортних засобів, адаптація міжнародного досвіду боротьби й бойових мистецтв.

2.10. Проведення виховної роботи серед юнацтва й молоді, створення та організація дитячих, юнацьких і молодіжних підрозділів Українського козацтва: товариств, шкіл, інших навчальних закладів, таборів, підтримка їхньої діяльності.

2.11. Дослідження історії України, відновлення історичної правди, популяризація героїчного минулого Українського козацтва. Пропаганда культурних здобутків і досягнень української нації та українського козацтва, зокрема проведення культурно-просвітницьких заходів, виставок майстрів Українського козацтва, концертів.

2.12. Проведення науково-дослідних робіт власними силами із залученням сторонніх фахівців.

2.13. Організація і проведення наукових, фольклорно-етнографічних, археологічних експедицій, конференцій, семінарів, присвячених вивченню й розвитку духовних традицій Українського козацтва.

2.14. Активне сприяння збереженню пам'яток історії та культури, увічненню козацької слави.

2.15. Створення козацьких селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, садівницьких і городницьких товариств, промислів тощо.

2.16. Здійснення господарської та іншої комерційної діяльності шляхом створення госпрозрахункових установ та організацій, заснування козацьких підприємств зі статусом юридичної особи.

2.17. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності, створення із закордонними партнерами спільних підприємств, фондів тощо, реалізація спільних із закордонними партнерами програм, спрямованих на виконання статутних завдань Українського козацтва.

2.18. Підтримка прямих міжнародних зв'язків, здійснення інших заходів, що не суперечать міжнародним договорам України, міжнародному праву та законодавству України.

2.19. Здійснення видавничої діяльності, виробництво кіно, телефільмів, радіопрограм тощо.

2.20. Збір (у тому числі і від органів державної влади та управління) й обробка економічної, наукової, екологічної інформації, її використання з метою здійснення статутної діяльності Українського козацтва та забезпечення здорового способу життя українського народу.

2.21. Проведення разом із державними установами заходів природоохоронного характеру та ефективних форм захисту довкілля.

2.22. Відновлення в установленому порядку функціонування об'єктів соціально-культурного та іншого призначення, пов'язаних з історією Українського козацтва, історичних назв місць, інших населених пунктів, вулиць тощо.

2.23. Відродження та впровадження в побут прогресивних українських козацьких традицій, обрядів і звичаїв, що не суперечать чинному законодавству, а також козацької атрибутики та символіки, народної, у т. ч. і козацької медицини й характерництва.

2.24. Сприяння законодавчому забезпеченню визнання та підняття авторитету і престижу Українського козацтва, розробці й розвитку його правової, економічної, організаційно-управлінської бази та інфраструктури.

Членство в Українському козацтві.

Обов'язки та права членів Українського козацтва

3.1. Членство в Українському козацтві може бути індивідуальним, колективним і асоційованим.

3.2. Дійсним козаком (членом) Українського козацтва має право бути: нащадок українського козацького роду, а також громадяни України або українці української діаспори з 18-річного віку, які стоять на засадах розбудови та захисту державності України, пройшли випробувальний термін один рік і виявили себе як такі, що мають глибокі українські патріотичні переконання, стоять на засадах розбудови й захисту самостійної, незалежної, соборної, демократичної держави Україна, посвячені та прийняли присягу українського козака і здійснюють суспільно-корисну для України діяльність. Після проходження випробувального терміну дійсному козакові видається Реєстрова грамота та посвідчення.

3.3. За вагомий внесок у розвиток Українського козацтва рішенням Гетьмана або Ради поважних козаків Українського козацтва відомі громадські політичні та військові діячі, діячі культури й науки, державні керівники, видатні спортсмени, які виявили себе активними провідниками української державності та української козацької ідеї, можуть прийматися до Українського козацтва без випробувального терміну й зараховуватися до складу Гетьманського полку Українського козацтва, що функціонує як первинне товариство в Генеральній канцелярії Українського козацтва.

3.4. До лав Українського козацтва приймають згідно з письмовою заявою за козацьким звичаєм на Раді первинного козацького товариства. Ті, хто не був членами дитячих, юнацьких і молодіжних організацій Українського козацтва, приймаються за рекомендацією двох дійсних членів Українського козацтва. Кожен козак повинен стояти на обліку в первинному козацькому товаристві.

3.5. В Українському козацтві створюються й діють дитячі, юнацькі та молодіжні козацькі організації відповідно до статутів та положень про ці організації, які затверджуються Гетьманом Українського козацтва. Члени цих організацій за віком поділяються: козачата – до 10 років, джури – 10-14 років, молоді козаки (молодики) – 14-18 років.

3.6. Особи, які притягалися до кримінальної відповідальності, можуть стати козаками тільки після відповідного рішення Суду козацької честі крайового козацького товариства, після зняття судимості в установленому законодавством порядку й лише після затвердження такого членства Гетьманом Українського козацтва.

3.7. Колективними (асоційованими) членами Українського козацтва можуть бути громадські об'єднання, колективи підприємств, навчальних, наукових і культурних закладів, установ і організацій, які фізично та матеріально сприяють виконанню Статутних завдань Українського козацтва. Взаємовідносини Українського козацтва з його колективними членами здійснюються на підставі відповідних угод. Колективні (асоційовані) члени приймаються в Українське козацтво згідно з письмовою заявою їхніх керівників на підставі рішення зборів трудового колективу Радою Генеральної Старшини Українського козацтва. Членами громад при Українському козацтві можуть ставати дівчата, жінки, які створюють жіночі організації при Українському козацтві та його структурних підрозділах. Їхня діяльність регламентується окремими положеннями, що затверджуються Гетьманом Українського козацтва.

3.8. Члени Українського козацтва зобов'язані:

- бути активними провідниками української національної ідеї, виконувати всі вимоги цього Статуту та українських козацьких Звичаїв, якщо останні не суперечать Статуту Українського козацтва й чинному законодавству України;

- виконувати Універсали, Постанови та рішення Гетьмана, керівних органів Українського козацтва, накази своїх отаманів і старшин;

- сплачувати вступний та щомісячні членські внески, розмір яких встановлюється окремим Положенням;

– дотримуватися здорового способу життя, піклуватися про Українську державу, родину, сім'ю й дітей, плекати молоде покоління духовно здоровим, морально та фізично загартованим, відданим Україні та українському народові;

– молоді козаки допризовного віку зобов'язані виявляти ініціативу щодо вчасної постановки на облік у військовому комісаріаті та прагнути призову на військову службу, на військовій службі – постійно працювати над професійним, морально-психологічним та фізичним самовдосконаленням, бути взірцем дисциплінованості, відданості українському народові, Україні;

– зберігати й розвивати прогресивні українські козацькі звичаї та традиції, оберігати честь і гідність козацького імені, зміцнювати єдність Українського козацтва, займатися суспільно корисною для України та українського народу діяльністю, продукувати матеріальні та духовні цінності, дотримуватися принципів і норм християнської моралі, козацької етики та етикету.

3.9. Дійсні члени Українського козацтва мають право:

вирішального голосу на козацьких Радах; обирати й бути обраними до керівних органів Українського козацтва всіх рівнів; виносити на розгляд козацьких Рад питання про діяльність Українського козацтва; отримувати козацькі військові звання відповідно до Положення про проходження козацької служби та займаних в Українському козацтві посад; згідно з чинним законодавством користуватися майном Українського козацтва та земельними наділами; отримувати інформацію про діяльність Українського козацтва; отримувати відповідь на свої пропозиції та заяви до товариств Українського козацтва всіх рівнів; працювати у всіх структурах Українського козацтва; одержувати духовно-моральну та (в разі потреби) матеріальну підтримку; навчатися в козацьких навчальних і фізкультурно-спортивних закладах; за рекомендацією керівних органів Українського козацтва – в інших навчальних закладах; носити однострої Українського козацтва з обладунком і шаблею та іншою зброєю згідно з чинним законодавством, правилами дозвільної системи України і відповідних положень.

3.10. Козаки, які проходять випробувальний термін, мають право:

вносити питання на розгляд козацьких Рад та брати участь в обговоренні питань із правом дорадчого голосу; отримувати відповідь на свої пропозиції та заяви; отримувати духовно-моральну (та в разі потреби) матеріальну підтримку; навчатися в козацьких навчальних та фізкультурно-спортивних закладах; носити традиційний козацький стрій та однострій Українського козацтва без обладунку.

3.11. Членство в Українському козацтві припиняється:

за власним бажанням; у випадку порушення Статуту Українського козацтва, а також за цілеспрямовану діяльність, спрямовану на розпалювання ворожнечі та розкол єдності Українського козацтва; за несумісну зі званням Українського козака діяльність, що завдала шкоди Українській державі, Українському народові або Українському козацтву; у разі несплати членських внесків протягом трьох місяців.

3.12. Рішення про виключення приймається Гетьманом Українського козацтва на підставі рішення Ради первинного козацького товариства (Суду козацької честі, Генеральної контрольно-ревізійної комісії). Рішення Ради первинного козацького товариства (Суду козацької честі, контрольно-ревізійної комісії) може бути оскаржено до суду козацької честі вищої інстанції протягом місяця з дня його прийняття та, у випадку обґрунтованих вимог скажника, – до Великої Ради Українського козацтва, але не пізніше, ніж за два місяці до Ради. Для розгляду справи Велика Рада створює спеціальну комісію, яка проводить розслідування і приймає остаточне рішення, що оскарженню не підлягає.

3.13. Підставою для негайного виключення козака з Українського козацтва є справедливе притягнення його до кримінальної відповідальності або приховування ним цього факту.

Структура та органи управління Українського козацтва

4.1. Українське козацтво, як громадська організація, створюється з урахуванням сучасного адміністративно-територіального поділу України за територіальним, виробничо-територіальним принципом, за інтересами тощо і складається з: первинних

козацьких товариств; з районних козацьких товариств, що складаються з первинних козацьких товариств; крайових (обласних) козацьких товариств, що складаються з районних козацьких товариств; крайові (обласні) козацькі товариства об'єднуються в межах України та української козацької діаспори в єдине й цілісне Українське козацтво.

4.2. Усі первинні козацькі товариства беруться на облік і підзвітні районним козацьким товариствам, що, своєю чергою, беруться на облік і підзвітні крайовим (обласним) козацьким товариствам. Крайові (обласні) козацькі товариства беруться на облік і підзвітні Генеральній Канцелярії Українського козацтва. Крайове (обласне) козацьке товариство як суб'єкт військово-патріотичного вишколу й господарської діяльності, що діє на підставі чинного законодавства України і Статуту Українського козацтва, несе безпосередню відповідальність перед Генеральною Канцелярією Українського козацтва.

4.3. Відповідно до історичних реалій відновлюється традиційний для Українського козацтва полково-сотенний устрій як військово-патріотична й господарська структура Українського козацтва. Козацькі товариства всіх рівнів мають право збереження історичних козацьких назв. Не допускається перетворення їх у незаконні воєнізовані формування.

4.4. Первинним підрозділом військово-патріотичного вишколу та господарської структури й діяльності Українського козацтва є застава, що налічує не менше 3-х козаків, інші структурні підрозділи Українського козацтва мають назви: рій (складається із застав і налічує приблизно 10 козаків); загін (складається із роїв і налічує орієнтовно 30 козаків); сотня (складається із загонів і налічує майже 100 козаків); курінь (складається із трьох сотень і налічує приблизно 300 козаків); полк (складається із трьох куренів і налічує орієнтовно 1000 козаків); кіш Українського козацтва (складається з полків).

4.5. Для оперативного виконання Статутних завдань Українського козацтва козацькі товариства всіх рівнів можуть бути юридичними особами, мати власні Положення, печатку й символіку, що затверджується в Генеральній Канцелярії Українського козацтва та місцевих органах влади, рахунок у банку, вирішувати внутрішні справи самостійно в межах, що

не протирічать Статуту Українського козацтва, Положенням, Статутам та іншим нормативним документам і рішенням керівних органів Українського козацтва.

4.6. Керівні органи Українського козацтва складаються з Великої Ради Українського козацтва та Ради Генеральної старшини Українського козацтва.

4.6.1. Велика Рада Українського козацтва є вищим керівним органом Українського козацтва. Велика Рада Українського козацтва складається з делегатів, обраних Радами крайових козацьких товариств у кількості, затвердженій на Раді Генеральної старшини і скликається один раз на рік. Час, місце проведення та порядок денний Великої Ради визначає Рада Генеральної старшини Українського козацтва. Велика Рада може бути скликана позачергово на вимогу не менше половини крайових товариств або рішенням Ради Генеральної старшини Українського козацтва. Рішення Великої Ради Українського козацтва приймається більшістю голосів і є чинними при наявності не менш, як 2/3 обраних делегатів.

4.6.2. Велика Рада українського козацтва: визначає й затверджує принципи, стратегію, завдання й напрям діяльності Українського козацтва; затверджує Статут Українського козацтва, вносить до нього зміни й доповнення, або доручає їх зробити Раді Генеральної старшини; затверджує зразки печаток, емблем, символіки Українського козацтва; обирає Гетьмана Українського козацтва (Голову Ради Генеральної старшини), Генерального суддю (Голову Суду козацької честі), Генерального скарбника та Генерального інспектора. Обрані присягають Великій Раді про сумлінне виконання своїх обов'язків; затверджує склад Ради Поважних козаків Українського козацтва; заслуховує річні звіти Українського козацтва; дає наказ Гетьману й Генеральній старшині на рік; розпоряджається майном та коштами Українського козацтва; приймає рішення про реорганізацію або ліквідацію Українського козацтва.

4.6.3. Рада Генеральної старшини: є керівним органом Українського козацтва між Великими Радами; готує питання для керівних рішень Українського козацтва; вирішує поточні питання управління Українським козацтвом; збирається не рідше, ніж один раз на чотири місяці.

4.6.4. Рада Генеральної старшини Українського козацтва складається з Гетьмана Українського козацтва (Голови Ради), Головного отамана та генеральної старшини, куди входять Крайові отамани і Старшини Генеральної Канцелярії. Бунчукові товариші мають право дорадчого голосу. Рішення Ради приймаються простою більшістю голосів при наявності не менше половини Крайових отаманів.

4.6.5. Члени Генеральної старшини не мають права бути в складі Контрольно-ревізійної інспекції Українського козацтва.

4.6.6. Члени Генеральної старшини можуть мати і використовувати при виконанні посадових обов'язків особисті клейноди, штампи, зареєстровані Генеральною Канцелярією.

4.6.7. Бунчукові товариші – козаки, що обіймали Генеральні посади і являються резервом Гетьмана для виконання окремих (спеціальних) завдань Гетьмана. Виконують доручення Гетьмана та Ради генеральної старшини.

4.6.8. Організаторами виконання рішень і наказів Великої Ради та Ради Генеральної старшини є Гетьман Українського козацтва, призначений ним Головний отаман разом з усім складом Генеральної Канцелярії Українського козацтва.

4.6.9. Гетьман Українського козацтва є вищою посадовою особою Українського козацтва й наділений вищою козацькою військовою, адміністративною, судовою й духовною владою. Обирається лише Великою радою Українського козацтва з дійсних козаків не молодше 35 років, українців, що проживають на території України не менше 10 років, терміном на п'ять років. Обраному гетьману на Великій Раді вручається булава як символ верховної влади в Українському козацтві. Гетьману Українського козацтва підпорядковується весь особовий склад Українського козацтва. Гетьман Українського козацтва входить до складу Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва при Президентові України.

4.6.10. Гетьман Українського козацтва: представляє без довіреності інтереси Українського козацтва на всіх рівнях владних структур України, у громадських і міжнародних організаціях, партіях та рухах; призначає Головного отамана, Генеральних: писаря, обозного, осавула, хорунжого, бунчужного, іншу наказну старшину, усуває їх від виконання службових обов'язків,

контролює роботу старшини Генеральної Канцелярії Українського козацтва; вносить на розгляд Великої Ради Українського козацтва кандидатури на посаду Генерального судді, Генерального інспектора та Генерального скарбника Українського козацтва з дійсних козаків; визнає повноваження обраних Крайових отаманів і засвідчує цим Універсалом, у разі крайньої необхідності призупиняє його повноваження та призначає Наказного Крайового отамана до рішення наступної Крайової Ради; підписує разом із генеральним писарем рішення Великої Ради й Ради Генеральної старшини Українського козацтва; підписує фінансові документи, ділові листи, визначає своїм наказом коло осіб, що мають право підпису банківських, фінансових чи інших документів; на виконання статутних завдань і рішень Великої Ради видає універсали, накази та розпорядження, обов'язкові для виконання всіма членами Українського козацтва; затверджує Положення про Генеральну старшину, Суд козацької Честі, Раду Поважних козаків Українського козацтва, бунчукове, військове та значкове товариство, контрольно-ревізійну інспекцію, інші Положення та нормативні документи, що регламентують внутрішнє життя Українського козацтва; за поданням крайових товариств присвоює старші козацькі військові звання особовому складу Українського козацтва, за поданням крайових товариств нагороджує орденами та відзнаками Українського козацтва, порушує клопотання перед Президентом України про нагородження козаків державними відзнаками.

4.6.11. Гетьман зобов'язаний: звітувати на Великій Раді про діяльність Українського козацтва, надавати інформацію Раді Генеральної старшини про роботу Генеральної Канцелярії та інших безпосередньо підпорядкованих йому структур; організовувати та проводити засідання Ради Генеральної старшини; організовувати діяльність Українського козацтва згідно з чинним законодавством України, Статуту Українського козацтва, козацьких Звичаїв та нести відповідальність за його діяльність.

4.6.12. Головний отаман Українського козацтва призначається Гетьманом із дійсних козаків, виконує обов'язки Гетьмана в разі його відсутності. Коло обов'язків Головного отамана визначається Положенням про Генеральну Канцелярію. Призначеному Головному отаману Гетьман Українського козацтва вручає пернач, як символ влади. Головний отаман про

свою роботу звітує перед Гетьманом, за дорученням Гетьмана – перед Великою Радою, відповідає за фінансово-господарську діяльність Генеральної Канцелярії та всіх її служб.

4.6.13. На час виконання певної роботи, за поданням Головного Отамана, Гетьман тимчасово призначає Наказних отаманів Українського козацтва з певних питань із врученням їм відповідних владних повноважень і відзнак.

4.6.14. Генеральна Канцелярія Українського козацтва є вищим організаційно-координаційним та методичним центром (штабом) Українського козацтва з розташуванням у м. Києві. Посадові особи канцелярії, що складаються з Генеральної старшини, здійснюють організаційно-виконавчі функції відповідно до Положення про Генеральну Канцелярію, що затверджується Гетьманом Українського козацтва. Діяльність Генеральної Канцелярії, склад і обов'язки Генеральної старшини Українського козацтва на посадах та діяльність і завдання очолюваних ними служб регламентуються окремими Положеннями.

4.6.15. Суд Козацької честі Українського козацтва є товаришким судовим органом Українського козацтва, повноваження, склад і обов'язки якого визначаються Положенням, що затверджується Гетьманом Українського козацтва. Генеральний суддя Українського козацтва обирається Великою Радою Українського козацтва за пропозицією Гетьмана Українського козацтва його кандидатури з дійсних козаків терміном на один рік і є радником Гетьмана з правових питань. Діє на підставі окремого Положення, затвердженого Гетьманом Українського козацтва.

4.6.16. Генеральна контрольно-ревізійна інспекція Українського козацтва є контрольним органом Українського козацтва. Генеральний інспектор обирається Великою Радою Українського козацтва за пропозицією Гетьмана Українського козацтва його кандидатури з дійсних козаків терміном на один рік і є радником Гетьмана. Діє на підставі окремого Положення, затвердженого Гетьманом Українського козацтва. Генеральний інспектор пропонує на затвердження Великій Раді кандидатури інспекторів у кількості п'яти осіб. Генерально-ревізійна інспекція: здійснює контроль за надходженням і витратою коштів, матеріалів, веденням документації Генеральної Канцелярії Українського козацтва; звітує Великій Раді Українського козацтва.

4.6.17. Поважні козаки є вищим моральним авторитетом в Українському козацтві.

4.6.18. Служба скарбу Українського козацтва є фінансово-економічним органом Українського козацтва, що діє на підставі окремого Положення, затвердженого Гетьманом Українського козацтва. Генеральний скарбник Українського козацтва обирається Великою Радою Українського козацтва за пропозицією Гетьмана Українського козацтва його кандидатури з дійсних козаків терміном на один рік. Генеральний скарбник разом із Головним отаманом Українського козацтва та Генеральним обозним Українського козацтва організовує та координує фінансово-господарську діяльність Українського козацтва, звітує Гетьману Українського козацтва та Великій Раді Українського козацтва про роботу.

4.7. Крайове (обласне) Козацьке Товариство.

Керівні органи крайового товариства складаються з ради крайового товариства, Ради крайової старшини та крайової канцелярії.

4.7.1. Вищим органом самоврядування крайового товариства є Крайова рада, до якої входять делегати від усіх козацьких товариств області і скликається не рідше одного разу на рік. Представництво від козацьких громад, час і місце проведення Ради визначає Рада крайової старшини.

4.7.2. Крайова рада є повноважною, якщо на ній присутні не менше 2/3 обраних делегатів. Рішення приймаються простою більшістю голосів.

4.7.3. Крайова рада може скликатися позачергово за вимогою не менше половини районних товариств, що входять до складу крайового товариства, одним із керівних органів Крайового товариства, а також згідно з рішенням вищого керівного органу Українського козацтва.

4.7.4. Крайова рада: заслуховує звіт Крайового отамана, старшини Товариства, контрольно-ревізійної інспекції про роботу Крайового (обласного) козацького товариства, Крайової канцелярії; обирає Крайового отамана (голову Ради крайової старшини, члена Генеральної старшини), Крайового суддю (голову суду честі крайового товариства), скарбника, контрольно-ревізійного інспектора крайового товариства; затверджує

склад Ради Поважних козаків; затверджує річний бюджет крайового товариства, зразки печаток, символіку після погодження їх із Крайовою Канцелярією Українського козацтва; дає отаману і старшині наказ на рік.

4.7.5. У період між крайовими радами керівництво діяльністю крайового товариства здійснює Рада крайової старшини, яка збирається один раз на два місяці.

Рада крайової старшини:

складається з Крайового отамана (голови Ради отаманів), отаманів радонових козацьких товариств та військових товаришів – членів крайової старшини без посади з правом дорадчого голосу; скликається за рішенням Крайового отамана та крайової старшини, за вимогою одного з радонових осередків чи Гетьмана Українського козацтва; приймає рішення про скликання позачергової Крайової ради; має право накладати “вето” на накази Крайового отамана, якщо вони суперечать Статуту Українського козацтва, рішенням Великої Ради Українського козацтва та Крайової ради; може висловити недовіру крайовій старшині, призначеній Крайовим отаманом.

4.7.6. Організатором виконання рішень Крайової ради, Ради отаманів ОКТ є Крайовий отаман разом із крайовою старшиною в складі Крайової канцелярії.

4.7.7. Крайовий отаман є вищою посадовою особою в крайовому козацькому товаристві. Обирається Крайовою радою терміном на один рік зі щорічним переобранням і підтвердженням повноважень Гетьманом Українського козацтва. Як символ влади, йому вручається пернач.

Крайовий отаман: керує діяльністю Крайового козацького товариства і Крайовою канцелярією, призначає та усуває від виконання обов’язків наказну крайову старшину; входить до складу Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва при Голові обласної державної адміністрації України; звітує на Крайовій раді, дає інформацію про роботу Крайової канцелярії на Раді крайової старшини; звітує перед Генеральною Канцелярією Українського козацтва; підписує фінансові документи, контролює роботу крайової старшини; при перетинанні інтересів обов’язково узгоджує свої дії з крайовими отаманами

відповідних областей і Генеральною Канцелярією Українського козацтва.

4.7.8. Крайова канцелярія: є виконавчим органом Крайового козацького товариства; керує крайовим козацьким товариством і виступає представником його законних інтересів; координує роботу районних козацьких товариств, що входять до складу крайового товариства; приймає рішення з поточних питань; співпрацює з Генеральною Канцелярією Українського козацтва; виносить на розгляд Крайової ради й ради крайової старшини проект річного бюджету та програму заходів діяльності крайового товариства; веде реєстр крайового козацького товариства, облік козацьких громад і організацій крайового товариства; формує в межах виділених коштів штат працівників крайового товариства; розподіляє страховий фонд і фонд заробітної платні. Крайова канцелярія підзвітна Крайовій раді, Раді крайового товариства, підпорядкована Крайовому отаману та Генеральній Канцелярії Українського козацтва.

4.7.9. Рада Поважних козаків крайового товариства є вищим моральним авторитетом у крайовому товаристві. Склад, обов’язки її регламентуються Положенням, що затверджується Крайовим отаманом.

4.7.10. Суд козацької честі крайового товариства складається з обраного крайового судді та його помічників і здійснює свою діяльність згідно з Положенням про Суд козацької честі Українського козацтва.

4.7.11. Контрольно-ревізійна інспекція крайового товариства обирається в кількості 3-5 осіб терміном на один рік. Крайова старшина не може входити до складу контрольно-ревізійної інспекції.

Контрольно-ревізійна інспекція: перевіряє роботу Крайової канцелярії та в разі потреби роботу районних козацьких товариств; звітує перед Крайовою радою.

4.7.12. В окремих випадках, за рішенням Генеральної Канцелярії Українського козацтва, враховуючи історичні реалії, дозволяється створення міжрайонових об’єднань (Малих Січей), які підпорядковуються Крайовому отаману та мають свою старшину. Січовий отаман є заступником Крайового отамана.

4.8. Районове козацьке товариство складається з первинних козацьких товариств.

4.8.1. Керівні органи районного товариства складаються з районної Ради, Ради районної старшини та районної канцелярії.

4.8.2. Вищим органом самоврядування районного товариства є районна Рада, до якої входять делегати від усіх первинних козацьких товариств і скликається двічі-тричі на рік. Представництво від первинних козацьких товариств, час і місце проведення Ради, порядок денний визначає Рада районної старшини або Крайовий отаман. Районна рада є повноважною, якщо на ній присутні 2/3 обраних делегатів, рішення приймаються простою більшістю голосів.

4.8.3. Районна Рада може скликатися позачергово на вимогу 1/3 осередків первинних козацьких товариств, Гетьмана Українського козацтва, Крайового отамана, Райнового отамана та Ради районної старшини.

4.8.4. Районна рада: обирає районну старшину – отамана, суддю, писаря, осавула, хорунжого, бунчужного та іншу старшину, контрольно-ревізійну інспекцію терміном на один рік; обирає Раду Поважних козаків, яка складається з найдосвідченіших козаків із незаперечним авторитетом серед товариства; затверджує повноваження отаманів первинних козацьких товариств, які щойно започаткувалися; дає отаману й районній старшині наказ на рік; визначає й затверджує завдання й напрями діяльності районного козацького товариства.

4.8.5. Райновим отаманом може бути дійсний козак, який показав себе мудрим організатором чи добре працюючим на посаді районного старшини і вище, керує районним козацьким товариством та канцелярією РКТ. Звітує перед Крайовим отаманом. Обраному отаману, як символ влади, вручається тростина.

4.8.6. Районна старшина обирається з дійсних козаків, районна старшина без посади – Значковий товариш.

4.8.7. Районна канцелярія – виконавчий орган районного козацького товариства: керує всією діяльністю районного товариства; координує роботу первинних товариств; співпрацює з Крайовою канцелярією; виносить на розгляд районної Ради й Ради районної старшини проект річного бюджету і програму

заходів діяльності районного товариства; веде реєстр районного товариства та облік первинних товариств; звітує Районній Раді й районній старшині.

4.9. Первинні козацькі товариства: створюються за місцем роботи, навчання, проживання козаків; для керівництва товариством обирають на своїх Радах отамана та писаря (його заступника) терміном на один рік; ведуть персональний облік членів, приймають членські внески; ведуть облік матеріальних засобів і коштів; звітують перед місцевими фінансовими органами й Райновою канцелярією; отаман, який керує первинним товариством, входить до районної старшини; співпрацюють із районною канцелярією; підзвітні керівним органам районного товариства; визначають завдання й напрями своєї діяльності; розглядають на Радах рішення отамана з найважливіших справ господарського, фінансового і спірного характеру; затверджують кошторис.

Кошти й майно Українського козацтва

5.1. Українське козацтво здійснює фінансову діяльність у порядку, визначеному законодавством України.

5.2. Кошти Українського козацтва складаються з: вступних та членських внесків; відрахувань від прибутків, заснованих Українським козацтвом, госпрозрахункових підприємств і організацій та створених при Українському козацтві кредитових спілок; надходжень від проведення культурно-масових, спортивних та інших заходів, лекцій, виставок, видавничої діяльності; пожертвувань членів Українського козацтва, інших добровільних пожертвувань, заповітів та внесків приватних осіб, установ, підприємств, організацій України та із-за кордону, інших надходжень, які не суперечать чинному законодавству України, з відрахувань підприємств, установ, організацій та окремих приватних підприємств, які створювалися та отримують різні послуги з допомогою структурних підрозділів Українського козацтва.

5.3. Кошти Українського козацтва використовуються для здійснення статутної діяльності Українського козацтва, на проведення заходів, передбачених Статутом, забезпечення організаційно-господарських потреб та утримання штатного персоналу.

5.4. Майно Українського козацтва складається з будівель, споруд, основних засобів виробництва, підприємств, засобів транспорту і зв'язку, житлового фонду, культурних, історичних цінностей тощо.

5.5. Право оперативного управління коштами та майном Українського козацтва на виконання статутних завдань Українського козацтва та рішень Великої Ради Українського козацтва належить Гетьману Українського козацтва. Крайові (районові, первинні) отамани оперативно розпоряджаються коштами своїх товариств згідно з рішенням рад своїх товариств.

5.6. Відповідальність в обліку коштів та майна несуть: за облік, зберігання, своєчасне оформлення фінансових документів і фінансовий контроль за витратою коштів у громадах (товариствах) Українського козацтва – скарбник, у Генеральній Канцелярії – головний бухгалтер; за облік, технічний стан, умови і якість зберігання, організацію експлуатації й ремонту технічних засобів, будівель та майна в громадах (товариствах) і Генеральній Канцелярії Українського козацтва – обозні всіх рівнів. Безпосереднє керівництво та загальний контроль здійснюють і несуть загальну відповідальність – отамани; у Генеральній Канцелярії – Головний Отаман. Головний Отаман Українського козацтва, Генеральний обозний, Генеральний скарбник, Генеральні: писар, хорунжий, бунчужний та інші, Наказні отамани, які отримали для виконання завдань своїх служб у розпорядження кошти Українського козацтва, разом із Головним бухгалтером несуть відповідальність за їхнє використання згідно з вимогами чинного законодавства України.

5.7. Українське козацтво, створені ним установи та організації зобов'язані вести оперативний та бухгалтерський облік: статистичну звітність, реєструватися в органах державної податкової адміністрації та вносити до бюджету обов'язкові платежі в порядку й розмірах, передбачених чинним законодавством України.

Правовий статус Українського козацтва

6.1. Українське козацтво є юридичною особою, має поточні та валютні рахунки в банках, печатку та штампи зі своїм найменуванням, відповідну звичаям і традиціям атрибутику,

символіку, зразки яких затверджуються Великою Радою та реєструються в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

6.2. Українське козацтво може виступати позивачем і відповідачем в органах суду та арбітражного суду.

6.3. Українське козацтво не несе відповідальності за кошти й майно крайових, районних і первинних козацьких товариств, як і останні не несуть відповідальності за кошти та майно Генеральної Канцелярії Українського козацтва.

6.4. Доповнення та зміни до статуту Українського козацтва має право вносити Велика Рада Українського козацтва, Рада Генеральної старшини з подальшим затвердженням їх Великою Радою Українського козацтва чи без нього, але за окремим спеціальним дорученням Великої Ради Українського козацтва.

6.5. Про зміни, що сталися в статутних документах, Українське козацтво повідомляє Міністерство юстиції України.

6.6. Українське козацтво, крайові (обласні), районні, первинні козацькі товариства керуються у своїй діяльності цим Статутом.

Припинення діяльності Українського козацтва

7.1. Припинення діяльності Українського козацтва відбувається шляхом його реорганізації або ліквідації.

7.2. Реорганізація Українського козацтва відбувається за рішенням Великої Ради Українського козацтва, якщо за це проголосувало не менш як 2/3 делегатів.

7.3. Ліквідація Українського козацтва відбувається за рішенням Великої Ради Українського козацтва, якщо за це проголосувало не менш як 2/3 делегатів або за рішенням суду.

7.4. Ліквідація Українського козацтва проводиться у встановленому порядку ліквідаційною комісією, призначеною Великою Радою Українського козацтва.

7.5. У разі припинення діяльності Українського козацтва, його майно та кошти не можуть перерозподілятися між його членами й направляються на виконання статутних завдань або на благодійні цілі.

РОЗДІЛ 3

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОСНОВІ КОЗАЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

3.1. Історична необхідність відродження й утвердження дитячого, юнацького й молодіжного руху на козацько-лицарських традиціях

Українська молодь має глибоко усвідомлювати, що козацько-лицарська духовність – одна з найвищих вершин національної духовності, яка була рятівним феноменом в історії рідного народу. Тому справедливим, історично об'єктивним є твердження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: доки Україна була козацькою, доти вона була незалежною чи автономною (в умовах безперервної агресії – військової, ідеологічної, мовної, культурної шовіністично-мілітарних держав).

Козацько-лицарські ідеї, непересічні морально-духовні цінності, подвижництво й героїка рятували нашу націю й у пізніші часи панування на нашій території чужоземної мови, культури, шовіністично-пригноблюючої ідеології сусідніх агресивних держав.

У XIX і XX століттях козацько-лицарська ідейність, духовність жили в серцях і душах нашого народу, його інтелігенції, еліти. Козацька ідеологія й лицарський дух у тій чи іншій формі завжди були притаманні національно свідомим українцям, набували нових життєво важливих, національно-державницьких форм.

Українська молодь, яка об'єднувала у своїх лавах також багатьох білорусів, поляків, євреїв, росіян, представників інших національностей України, завжди продовжувала різноманітні форми, традиції козацько-лицарської життєдіяльності. Новітні молодіжні козацькі братства й товариства, курені, коші й Січі

виникали, наприклад, ще в другій половині XIX століття. Одну з перших Січей нового часу створили українські студенти у Відні (1868), почесними членами якої були відомі українські вчені, громадські й політичні діячі, наприклад, М.П. Драгоманов.

Масовий національно-визвольний січовий рух серед дорослих і молоді розгортався наприкінці XIX – у перші десятиліття XX століття.

Перша Січ як спортивно-руханкова організація була заснована в умовах панування Австро-Угорської імперії, наперекір волі польсько-шовіністичних властей, видатним українським просвітником, громадським і політичним діячем Кирилом Трильовським 5 травня 1900 року в селі Завалля Снятинського повіту в Галичині. Невдовзі Січі густою мережею як суто національна форма об'єднання дорослих і молоді, вкривали територію Галичини, Буковини й Закарпаття. Всупереч колоніальним властям, в інтересах звільнення українського народу в згаданих регіонах у перші десятиліття нашого століття нараховувалося 1500 Січей, які ставали осередками формування національної свідомості й самосвідомості, козацько-лицарської духовності молоді. На козацько-лицарських традиціях працювали також численні молодіжні організації – “Луг”, “Соколи”, “Пласт” та ін.

Розгорталася активна діяльність Молодої Січі ім. І. Виговського, Молодої Січі ім. І. Богуна, Молодої Січі ім. І. Сірка, Молодої Січі ім. П. Полуботка, Молодої Січі ім. І. Мазепи, Молодої Січі ім. Б. Хмельницького та ін. Завдяки високій виховній ефективності козацько-лицарських традицій лави борців за незалежну Україну поповнили українські січові стрільці, які отримали міцне національно-державницьке загартування в Січах і вкрили себе невмирущою славою в боях із ворогами нашої держави, яка народжувалася в 1917-1920 рр. Молодіжні організації, які діяли на козацько-лицарських традиціях, функціонували в Галичині, Буковині й Закарпатті аж до II світової війни, приходу військ СРСР на західноукраїнські землі.

Зі здобуттям Україною в наш час державної незалежності створилися сприятливі умови для творчого відродження дитячих і молодіжних козацьких організацій, впровадження традицій,

ідей і засобів козацької педагогіки, лицарського загартування в родинне, шкільне й позашкільне виховання дітей та юнацтва. У 1991 році створено Українське козацтво – міжнародну добровільну незалежну Всеукраїнську національно-патріотичну й оборонно-спортивну громадську організацію козацтва України та діаспори. Уже кілька років успішно діють дитячі і юнацькі організації, об'єднання “Джура”, “Козацька республіка”, “Січ”, “Дивоцвіт” та ін. В останні роки почав розгортати свою діяльність Всеукраїнський доброчинний фонд лицарського виховання ім. П. Сагайдачного.

Новий період розвитку вітчизняного козацького молодіжного руху, козацько-лицарських традицій виховання дітей і молоді розпочався в січні 1996 року, коли Президент України Л. Кучма видав Указ “Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва”. У цьому документі вказується на необхідність державної підтримки як самого процесу відродження козацтва, так і козацько-лицарських виховних традицій. В указі підкреслюється необхідність зміцнення державотворчої духовності Українського козацтва, “поетапного відродження його історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій”. Наголошується на тому, що “Міністерству культури України, Міністерству в справах молоді та спорту здійснювати заходи щодо проведення фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, створення козацьких художніх самодіяльних колективів та фізкультурно-спортивних секцій”.

У багатьох регіонах, містах і селах, школах та інших навчально-виховних закладах уже створені дитячі й молодіжні козацькі осередки, структури (курени, коші, братства й товариства, десятки й сотні, рої й чоти тощо). Діють також первинні осередки “Молодої (Юної) Січі”.

У низці шкіл столиці України Києві вже кілька років успішно працюють первинні осередки “Молодої Січі”. Тут розгортає свою діяльність Шкільна академія козацько-лицарського виховання учнів, яка об'єднує кілька десятків шкіл, численні родини. Вона організована з ініціативи Інституту українознавства (директор – академік АН ВШ України П. Кононенко), Національного університету ім. Т. Шевченка й Національного педагогічного

університету ім. М.П. Драгоманова (ректор – академік АПН України М. Шкіль). Створено також “Педагогічну Січ”, до складу якої входять згадані керівники високих державних науково-освітніх установ, професори, доктори наук та інші науковці. Основні завдання “Педагогічної Січі” – розвивати дитячий і юнацький рух на козацько-лицарських традиціях, козацьку педагогіку, лицарське виховання учнівської і студентської молоді, сприяти оволодінню нею ідеями українознавства, надати з цих фундаментальних проблем науково-методичну допомогу школярам, іншим навчально-виховним закладам.

Кращі представники української молоді глибоко усвідомлюють те, що об'єктивні обставини й суб'єктивні чинники мільйонів людей-співвітчизників, умов нашого життя кардинально змінилися в останнє десятиліття. Необхідність розв'язати життєво важливі проблеми, залишені нам у спадок від радянсько-комуністичного режиму, входження України в коло цивілізованих держав вимагають від кожного юнака й дівчини рішуче змінити своє ставлення до світу, до гальмуючих наш національний, політичний, духовний поступ чинників.

Зниження якості наших чорноземів, зіпсованість ґрунтів, отруєння хімікатами й радіонуклідами життєдайних річок, озер, інших водойм, найбільша у світі атомна Чорнобильська катастрофа, загострення екологічної кризи вимагають від кожної особистості, усього народу потужної енергії, практично-дійової, продуктивно-творчої, активно-перетворюючої діяльності, спрямованості характеру і світогляду.

Історична потреба боротьби за утвердження нашої державності, необхідність подолання зовнішньополітичних і внутрішніх сил антиукраїнського спрямування вимагають нарощення кожної особистістю своїх психофізичних і духовних сил, власної енергії. Козацько-лицарські традиції сприяють пробудженню і формуванню потужних емоційно-почуттєвих, інтелектуально-духовних сил патріотичного спрямування з метою кардинального впливу на дійсність і зміни її в інтересах усіх громадян України, зміцнення її державності.

Історія не лише нашого, а й інших народів переконливо свідчить про те, що національна свідомість, енергія діяння, героїчного чину стають глибокими і всеохопними, могутніми

й непереможними тоді, коли вони мають міцні культурно-історичні, ідейно-моральні корені, коли витoki, шляхи й механізми формування їх зрозумілі для найширших верств народу. Такими могутніми традиціями нашого народу є ідейні, політичні, економічні, духовні, державницькі традиції Українського козацтва, запорізького лицарства.

Оволодіваючи козацько-лицарськими традиціями, духовністю, молодь опановує на сучасному рівні й козацько-лицарський стиль, спосіб життя, діяльності й поведінки. Характерно, що такий молоді притаманні активно-дійова, наступальна позиція в боротьбі з усім лихим, потворним, шкідливим для незалежності України, підвищення добробуту її громадян. Така молодь сповнена ентузіазму й наполегливості в змаганнях із труднощами, жадає вийти переможцем у життєвій боротьбі. Козацько-лицарському способу життя сучасної молоді властиві мужність, відвага й героїзм трудових буднів, ратних справ в ім'я свободи народу, зміцнення нашої державності.

Козацький тип людини (С. Кульчицький, В. Цимбалістий, М. Шлемкевич) як втілення найвищих лицарських чеснот, якостей українського національного характеру і світогляду є центральною постаттю нашого фольклору, красного письменства, ідеалом творчості геніального Великого Кобзаря України Т. Шевченка.

Постійно рівняючись на високий взірець козака-лицаря, українська молодь оволодівала козацькою ідеологією, філософією, лицарською мораллю, шляхетністю духу й жадала стати господарем на українській землі, носієм національної свідомості й самосвідомості, культури, захисником материзни й діди́зни, оборонцем рідної Вітчизни.

Найвищі ідеали української молоді, яка прагне творчо продовжувати козацько-лицарські традиції, є незалежна демократична і правова, гуманістична й цивілізована Україна, соборна й міцна українська нація, глибока духовність і високий добробут рідного народу, консолідація представників усіх національностей, які складають українське суспільство.

Вишневецький і Наливайко, Сагайдачний і Сірко, Хмельницький і Мазепа, Нечай і Кривоніс, Богун і Виговський, Дорошенко й Морозенко, Полуботок і Головатий, Гонта й Залізняк, Орлик і Калнишевський та багато інших козацьких гетьманів, кошових отаманів, полководців є високим взірцем Людини-Лицаря, ідеалом вірного служіння неньці Україні, національному державотворенню.

Глибоко усвідомлюючи негативні напашарування на національному характері багатьох українців, педагоги сучасної школи, виховники, батьки мають вести систематичну роботу, спрямовану на творчий розвиток у сучасних умовах автентичного українського, зокрема козацько-лицарського характеру і світогляду.

Формування в молоді національно-патріотичної цілеспрямованості, організованості, вольовитості, мужності, дисциплінованості допоможе багатьом позбутися відчуття національної меншовартості, невіри у свої сили й можливості.

Чим ширші кола батьків, педагогів, громадськості будуть залучатися до виконання цієї Програми, виховної роботи з молодими січовиками, тим швидше буде знижуватися в нашому суспільстві байдужість до долі України.

Творчо, на сучасному рівні продовження козацьких подвижницьких традицій, наповнення їх змістом лицарської духовності, патріотично-державницькими справами, шляхетною поведінкою спрямовує молоде покоління на вірне служіння рідному народу.

Козацька ідеологія кваліфікує забуття рідної мови, культури свого народу, Батьківщини як найтяжчий злочин. У військовий час, коли над Україною нависало чужоземне поневолення, зрадників знищували. Цим самим спрацьовували інстинкт самозбереження народу, ідея захисту його від переродженців, віровідступників, батькопродавців, яничарів. Нині їх “винищують” морально.

3.2. Організаційно-педагогічні форми й основні напрями діяльності "Молодої Січі"

3.2.1. Ідеологічні й науково-теоретичні засади діяльності "Молодої Січі"

Безідейні громадяни не виховуються в жодній країні світу. Наш народ, як і всі народи світу, споконвіку виховував молоде покоління на ідеях, вартостях етноідеології, яка в умовах незалежної України збагачуються кращими здобутками вітчизняної й зарубіжної науки.

Складовою частиною української національної ідеології є козацько-лицарська ідеологія, у якій найвищий статус мають ідеї любові до рідного народу, землі, Батьківщини, героїчної боротьби за її свободу і, у разі необхідності, жертвової діяльності в ім'я визволення рідного краю, побудови національної держави.

Сучасний дитячий, юнацький і молодіжний рух усе більшою мірою бере на своє озброєння, як дорогоцінну національну естафету, кращі козацько-лицарські ідеї, вартості, які плекалися і шліфувалися в безперервній, часто нерівній боротьбі з переважаючими політичними, військовими, агресивно-лженауковими силами ворогів незалежності України.

Козацько-лицарська ідеологія – це система філософських, політичних, правових, економічних, моральних, релігійних, естетичних ідей, принципів, ідеалів, інших вартостей, покликанних захищати демократичний лад, волелюбні традиції предків, політичний устрій України, її національну державність, органи самоврядування, правову систему, звичаєве право.

Козацько-лицарська ідеологія постійно формувала у молодих людей стійкий характер, який не гнеться й не ламається в небезпечних для життя умовах. Козацька система ідей утверджувала в серцях і душах народу дух боротьби, ритми переможних військових походів, жагу вигнати ворога-загарбника, чужинців, щоб вони не ганьбили гідності й честі Матері-України.

Представники сучасного дитячого й молодіжного руху переконуються в тому, що козаки мислили масштабно, на високому рівні узагальнення відомих їм знань, народних і наукових, про

взаємовідношення особистості й народу, особистості й держави, права й обов'язки, свободи й необхідності.

Продовжуючи й розвиваючи українську етнософію, козаки-любомудри, лицарі-інтелектуали, представники козацької старшини використовували скарби народної мудрості з метою глибокого усвідомлення законів розвитку, становлення, розквіту й занепаду держав, народів. Вони осмислювали суперечності життя, полярність ідей та явищ, у яких відображалися, у конкретно-історичних умовах України, антитеза любові й ненависті, добра і зла, правди і кривди, краси й потворності, Бога й диявола.

Глибокі почуття вартості української традиційної родинності, заповіді наших предків, народної мудрості зберігали, як зіницю ока, міцну українську родину, синівську любов до матері й батька, пошану до бабусі й дідуся – ці ідеї займають високий статус у козацько-лицарській ідеології.

Національно свідома молодь прагне жити, працювати й діяти, зміцнювати соборність нашого народу, застосувати ідеї високої моралі духовної еліти народу, перевірені на скрижалях історії ідеями Божих Заповідей.

Козацька ідеологія, науково-теоретичні положення, які сприяють формуванню лицарської духовності молоді, відображені в українському фольклорі, козацьких літописах, інших історичних пам'ятках, у працях філософів, вітчизняних мислителів: Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Гоголя, П. Куліша, М. Грушевського, В. Липинського, Д. Донцова, В. Антоновича, В. Вернадського, Д. Чижевського та ін.

Уся історія нашого народу, його багатогранної культури, ідеології підтверджує, що ідеї Бога й України були вершинними в козацько-лицарській ідеології.

Як свідчать історичні факти, козацько-лицарська ідеологія розглядала народ, націю, Батьківщину-Україну як найбільшу спільноту, цілісність, а кожну людину – як складову й найменшу їхню частину. Цілісність, стійкість і соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну, ідейно-моральну спільноту.

Основу козацької ідеології складає багатогранний зміст таких фундаментальних понять, як: Бог, Україна, любов, віра,

народ, воля, братство, перемога, людина, природа, держава тощо.

Козацька ідеологія ввібрала в себе краще, що було в ідейній скарбниці наших предків-дайбожичів, народному житті, філософії, християнській релігії.

Національно свідомо молодь схвалює той стан речей, що, згідно з козацькою ідеологією, у кожної людини має бути більше обов'язків, ніж прав. Ідеї вищості потреб, інтересів народу, нації, Батьківщини над потребами та інтересами окремої особи глибоко обґрунтовувалися козацькою ідеологією, свідомістю.

Козацько-лицарські цінності, ідеї постійно живуть у свідомості й самосвідомості нашого народу. Вони розкриваються в таких народних висловах, крилатих виразах:

- Козак – душа правдива, красива і справедлива.
- Від Українського козацтва – до козацької України.
- Козацько-лицарські ідеї – від серця до серця, від душі до душі.
- Козацтво – рятівний феномен в історії України.
- Козацько-лицарські ідеї – це ідеї глибокого патріотизму, високої громадянськості й українського державотворення.
- Наша висока честь і слава – міцна козацька держава.

Сучасна козацько-лицарська ідеологія утверджує пріоритетність загального громадського, загальнонаціонального, загальнодержавного в порівнянні з особистим, індивідуальним, приватним.

Багатогранна діяльність “Молодої Січі” ґрунтується на методологічних, науково-теоретичних засадах, що лежать в основі народної мудрості, народних знань про життя, закони його розвитку. “Молода Січ” застосовує у своїй діяльності ідеї, положення, які складають вищі здобутки сучасної вітчизняної науки й культури. Широко використовуються також ідеї та положення зарубіжної науки, трансформовані на нашому культурному, духовному ґрунті.

Юні козаки пізнають обґрунтовані наукою ідеї родинності, соборності народу, згуртованості нації, закони розвитку особистості, формування її широкого культурного кругозору, глибокої духовності. В основу своєї поведінки, побуту й діяльності вони

кладуть філософію волі, свободи й незалежності нації, держави, особи, любові до Матері-Природи, рідної землі.

Сучасні науково-теоретичні засади “Молодої Січі” включають у себе ідеї, положення, обґрунтовані в працях і діяльності видатних вітчизняних мислителів: Я. Мудрого і В. Мономаха, Г. Сковороди і Т. Шевченка, М. Гоголя і П. Куліша, В. Антоновича і М. Драгоманова, М. Грушевського і С. Петлюри, С. Єфремова і В. Вернадського, Д. Яворницького і Д. Чижевського та ін. Такі науково-теоретичні засади допомагають кожному юному козакові ґрунтовно осмислювати багатющий життєвий досвід пращурів, розмаїте буття народу, його духовні скарби, глибоко замислюватися над проблемами життя і смерті, вічності й миттєвості, повноцінної активної діяльності, героїчного діяння в ім'я народу як антиподу тваринного животіння людей-манкуртів і яничарів інших відступників від гуманістичних, кришталевих чистих і вічних традицій рідного народу.

Кожен член “Молодої Січі” відповідно до вікових особливостей оволодіває й реалізує у своїй діяльності, поведінці козацько-лицарську ідеологію, квінтесенцію якої складають ідеї глибокого патріотизму й українського державотворення, вищі здобутки вітчизняної й зарубіжної науки.

3.2.2. Організаційно-педагогічна структура і основні напрями діяльності “Молодої Січі”

«Молода Січ» має чітку організаційно-педагогічну структуру. Національно-патріотичне та інші види виховання дітей і молоді починаються в первинних осередках, якими є козацькі, січові братства, побратимства, товариства, рої, чоти, застави, десятки. Виховна робота продовжується й поглиблюється в сотнях, куренях, кошах, полках, паланках та інших козацьких структурах. Такі осередки, структури створюються й діють за місцем проживання, навчання й за інтересами їхніх членів. Організуються також інші, передбачені Статутом “Молодої Січі” козацькі, січові, дитячі, юнацькі й молодіжні об'єднання, структури: козацькі школи (вечірні, вечірньо-недільні тощо), ліцеї, колегіуми, академії та університети, школи для

обдарованих дітей і молоді, інші навчально-виховні заклади, студії, табори.

Перші осередки “Молодої Січі” створюються на підставі письмових заяв дітей, підлітків і юнаків (незалежно від статі) за погодженням своїх дій з уже функціонуючими структурами “Молодої Січі”, їхніми керівними органами згідно з відповідними положеннями Статуту.

У процесі організації діяльності первинних осередків “Молодої Січі”, підвищення ідейної, інтелектуальної, морально-психологічної й духовної підготовки її членів відбувається посвята в козаченята (лелінята), козачата (лелі), джури (дани) і молоді козаки (берегині).

Положення цієї Програми набувають конкретної психолого-педагогічної форми і втілення відповідно до вікових, психологічних особливостей козаченят (дошкілля), козачат (молодший шкільний вік), джур (середній шкільний вік, підлітки) і молодих козаків (старший шкільний вік, юнаки).

«Молода Січ» має свою атрибутику й символіку: прапор, емблему та інші відзнаки, передбачені її Статутом.

Основні напрями діяльності “Молодої Січі”:

- вивчення і впровадження здорового козацького способу життя, зміцнення фізичного й духовного здоров’я кожного козачати, джури й молодого козака;

- вивчення історії Українського козацтва, у тому числі Запорозької Січі;

- пізнання культури, духовності українських козаків, їхньої націотворчої й державотворчої діяльності;

- відродження, збереження й розвиток народних, зокрема козацьких, традицій, звичаїв, обрядів і ритуалів;

- оволодіння козацькими видами єдиноборств, їхніми бойовими мистецтвами, психофізичне й духовне загартування молоді й дітей;

- підготовка молоді до служби в Збройних Силах України, вивчення досягнень вітчизняного й зарубіжного військового мистецтва та науки, сучасних видів озброєння, самозахисту й оборони свячених рубежів Батьківщини-України.

У процесі формування високих козацьких лицарських якостей, гуманістичної спрямованості цілісної особистості

патріота, громадянина України пріоритетними є оздоровчо-спортивна, навчально-пізнавальна, морально-духовна, творчо-трудова, військово-патріотична й національно-державницька сфери діяльності. Козацька педагогіка на першому місці утверджує міцне козацьке здоров’я й незламний лицарський дух особистості, її любов і відданість Україні, стійку життєву позицію українського патріота, громадянина-державотворця.

Батьки, учителі, виховники, представники громадськості цілеспрямовано формують героїко-патріотичну систему почуттів, ідей, поглядів, переконань, ідеалів особистості, що складає серцевину її національної свідомості й самосвідомості. Уся багатогранна робота з козачатами, джурами й молодими козаками спрямовується на пробудження і виховання в них любові до героїчного чину, до Подвигу в ім’я зміцнення незалежної держави та її безпеки, підвищення культури, поглиблення духовності й підвищення добробуту рідного народу. Кожен джура й молодий козак мають глибоко усвідомлювати, що в будь-яку історичну епоху, зокрема й у нашу, є місце для подвижницької діяльності й героїзму, що кожен може стати Національним Героєм України.

Поклик історії вимагає нині практичної реалізації ідей українського державотворення, що є найважливішою цариною дії козацької педагогіки, лицарського виховання. Юні козаки глибоко вивчають історію української державності на тлі європейського державотворення, зокрема у Велику Козацьку добу, у період національно-визвольної революції 1917-1920 років, а також у драматичні і трагічні десятиліття радянської експансії в Україні. Дослідно-пошукова робота юних козаків спрямовується на пізнання ними драматичного шляху української нації, її державності в період комуно-більшовицького терору (голодомори, арешти, розстріли, геноцид, тюрми й табори Соловків, Сибіру та ін.).

Цілісна особистість сучасного козака-лицаря формується в процесі багатогранної й систематичної морально-духовної, навчально-виховної роботи, насамперед таких напрямів діяльності батьків, виховників, представників громадсько-педагогічних організацій і самих козачат, джур і молодих козаків:

1. Від козацьких секретів здоров'я, тіло виховання – до олімпійських вершин, перемог у місцевих і міжнародних змаганнях. У процесі реалізації цього напрямку діяльності в юних козаків пробуджуються й розвиваються природні задатки, плекається міцне здоров'я засобами свіжого цілющого повітря, сонця, води й роси, перевіреними віками рецептами, засобами народної медицини, козацької виховної мудрості. Відповідно до вікових періодів вихованці займаються плаванням і веслуванням, стрільбою з лука та іншої спортивної зброї, метанням диска і списа, подоланням різних природних перешкод, іншими видами спортивних змагань, яким приділяли увагу козаки. Виконавці практично реалізують забуті й напівзабуті секрети козаків, зокрема характерників, щодо плекання свого здоров'я, довготривалої трудової життєдіяльності. Кожен козака, джура, молодий козак знаходять “свій” вид спортивних змагань, занять, у яких він досягає значних успіхів, стає лідером.

2. Козацькому роду нема переводу. У вихованців плекається любов до матері й батька, бабусі й дідуса, виховуються традиційні цінності української козацької родини. Діти вивчають своє родове дерево, шукають своїх предків козацького походження. Юні козаки переконуються в тому, що люди, які належали до козацьких родин, мали, порівняно з іншими, вищу духовність, більшою мірою вболівали за громадські, загальноукраїнські справи. Члени козацьких осередків вивчають відомі, прославлені українські роди Забіл, Мазеп, Симиренків, Терещенків, Ханенків, Хмельницьких та ін., їхні родинні герби, заслуги перед народом, Батьківщиною. В юних козаків формуються почуття гідності й честі роду, бажання примножувати славу свого роду Добром, Правдою, Красою. Виховуються звички гордитися своїм родом, корисними для Вітчизни справами підтверджувати свою належність до українського козацтва.

3. Козацька наша слава не вмере, не поляже. Вихованці глибоко пізнають історію рідного народу, зокрема українського козацтва, його героїчну, нерідко – нерівну і відчайдушну ідейну та військову боротьбу з численними ворогами, чужоземними загарбниками. Осягаючи минуле козацтва, вони вивчають самі себе, своїх дідів і прадідів, “хто ми, чиї сини, яких батьків, ким, за що закуті” (Т. Шевченко). Юні козаки пізнають не

лише військову доблесть козацтва в минулому, а й досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, духовні, культурні, політичні, економічні, державницькі. Підлітки і юнаки вчаться розуміти українське козацтво як рятівний феномен нашої нації й держави, здатний відроджуватися в будь-який історичний період на новому рівні.

4. Плекати український Храм природи. Юні козаки пізнають унікальність української природи, її флори і фауни в докозацькі й у козацькі часи. Помірність клімату, погідне й щедre осоння, масні чорноземи, безкраї придніпровські, причорноморські та приазовські степи, вкриті лісами, буйною рослинністю, гори й долини, ріки й озера. Вони переконуються в тому, що розкішна природа, м'які ландшафти благотворно впливають на національний характер і світогляд українців. У юних козаків формується готовність зберігати прадавню живу природу України, захищати її від руйнівних впливів індустріалізації, урбанізації. Основними завданнями цього напрямку роботи є пробудження і виховання любові до рідної природи, умінь примножувати її багатства.

5. Культуру, науку й техніку – на службу нації, Україні. Робота спрямовується на вивчення вихованцями внеску представників українського козацтва в розвиток вітчизняної й зарубіжної науки, культури та техніки. Пізнання юними козаками законів і особливостей розвитку української науки, культури й техніки. Формування в них любові до науково-пізнавальних процесів, умінь власними зусиллями мозку й рук рухати вперед ці фундаментальні галузі людського духу, суспільного життя. Вивчення джерел, шляхів розвитку української культури, науки, їхніх найбільших представників: Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Костомарова, М. Драгоманова, П. Куліша, М. Грушевського, Д. Яворницького, Д. Донцова, В. Липинського, Д. Заболотного, Г. Ващенка та ін. Оволодіння духовним багатством рідної культури, а також внеску в розвиток культури національних меншин України. Пізнання юними козаками народного і професійного мистецтва. Практична діяльність вихованців, спрямована на вивчення й розвиток кобзарства, різьблення та інших видів національного мистецтва.

6. Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україно. Тут формуються уміння й готовність гармонійно поєднувати працю в інтересах особистості, родини і громади, нації, держави. На базі пізнання подвижницької трудової діяльності козацтва в минулі століття, забезпечення економічного піднесення України в Козацьку добу виробляються якості господаря рідної землі, захисника інтересів сучасного українського власника-патріота й державотворця. Юні козаки переконуються в тому, що чесна, самовіддана праця громадян України нарощує матеріальні блага, духовні цінності українського народу, сприяє гармонійному поєднанню особистих і загальнонаціональних, загальнодержавних інтересів. Вироблення в кожного юного громадянина готовності й умінь, звичок працювати одноосібно й у колективі, реалізовувати себе у фізичній, інтелектуальній і духовній діяльності на благо Батьківщини. Виробляється переконаність у тому, що кожен громадянин має утверджувати себе в професійній, громадській, культурній і політичній діяльності.

7. Козацькими шляхами – до висот української духовності. Завдяки цілеспрямованій діяльності батьків, учителів, громадськості вихованці переконуються в тому, що лицарська духовність – одна з найвищих ланок національної духовності, що лицарська мораль – один із вищих щаблів національної і вселюдської моралі. На міцних національних підвалинах, науковому ґрунті, козацько-лицарських традиціях формується гуманістична мораль, сила волі й сила духу підлітків і юнаків. На високих взірцях із різних сфер життєдіяльності українського козацтва, його еліти вони успішно оволодівають основами козацької ідеології, філософії, психології і світогляду. Юні козаки глибоко усвідомлюють, що в багатьох українських громадян мають місце напашарування на їхньому характері і світогляді (почуття меншовартості, неповага до рідної мови й культури тощо), від яких необхідно звільнитися. Козацько-лицарська духовність молоді визначає її стійку державотворчу позицію, патріотичну спрямованість діяльності.

8. Любіть Україну, як Сонце, любіть. Усі види діяльності “Молодої Січі” спрямовуються на пробудження в кожного юного козака любові до рідного дому, вулиці, батьківського краю. Любов

до материзни й дідизни, Вітчизни, наших пращурів, витязів-язичників і козаків-лицарів, які були сонцепоклонниками (в прямому й переносному значенні цього слова), надихає сучасну молодь на синівське служіння Батьківщині-Україні. Розкриття дітям, підліткам і юнакам краси калинової і вишневої України, високої народної, козацької естетики сприяє тому, що в них виховуються глибокі почуття прекрасного, яке вони починають практично утверджувати. Уся історія запорозького козацтва переконує молодь у тому, що синівська любов до Батьківщини – це, насамперед, справи, діяльність, які примножують її матеріальні й духовні блага, удосконалюють громадське життя.

9. У душі й серці кожного із нас – Соборна Україна. На численних прикладах з історії України в кожного члена “Молодої Січі” формується історична пам’ять, національна свідомість і самосвідомість. На підставі багатьох культурно-історичних фактів, вивчення української національної культури, характеру, світогляду вони пізнають своє етнічне коріння, визначають свою національну ідентичність. Юні козаки проймаються почуттям єдності з усіма країнами, співвітчизниками – представниками різних національностей. Джури й молоді козаки усвідомлюють, що формування в собі націотворчих і державотворчих якостей зміцнює соборність нашого народу. Вони переконуються в тому, що поглиблення державотворчих процесів, згуртованості української етнічної й поліетнічної нації має стати смыслом життя кожного громадянина України.

10. Рідну Батьківщину-Україну захищай по-лицарському, до загибелі. Тут формується готовність та уміння захищати свій рідний край, рідну мову, культуру від тих, хто зазіхатиме на суверенність України, на її національні святині, порушує національну рівноправність. Юні козаки оволодівають такими поняттями, як патріотизм, націоналізм, національна ідентичність, рідна духовність, українське державотворення, глибоко розуміють, що таке космополітизм, шовінізм, ідейна боротьба та ін. Вони готують себе психологічно, теоретично і практично до захисту рідної духовності, ідей свого народу, геніального положення “В своїй хаті своя правда і сила, і воля” (Т. Шевченко). Юні козаки набувають умінь спростовувати ідеї, фальшивки всіляких недоброзичливців, упереджено,

а то й вороже настроєних до вимріяної у віках, вибореної в змаганнях із радянським тоталітаризмом нашої незалежності, викривати підступи великодержавних російських шовіністів, комуно-імперських сил, космополітів тощо. Члени “Молодої Січі” відчують себе відповідальними перед легіонами борців за оміту їхньою кров’ю свободу й незалежність України. Юні козаки готуються, у разі необхідності, давати відсіч будь-яким політичним і мілітарним силам, які прагнутимуть повернути колоніальні чи напівколоніальні часи для нашого народу.

«Молода Січ» постійно взаємодіє з державними органами, установами, владними структурами, громадськими, зокрема дитячими, юнацькими й молодіжними, організаціями та об’єднаннями, які стоять на державницьких, демократичних і гуманістичних засадах.

«Молода Січ» творчо співпрацює з родинами, представниками громадськості, різноманітних установ, закладів, інших інституцій, з національно-патріотичними, демократичними силами.

Керівні органи, представники “Молодої Січі” налагоджують творчі контакти з Українським козацтвом, Інститутом українознавства Національного університету ім. М. Драгоманова, іншими науковими, навчально-виховними закладами з метою отримання науково-теоретичної, методичної й організаційно-педагогічної допомоги.

Творча співпраця з Академією педагогічних наук України, Міністерством освіти України, Міністерством молоді і спорту, Міністерством України в справах сім’ї та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності “Молодої Січі”.

«Молода Січ» налагоджує тісні зв’язки з зарубіжними, міжнародними дитячими, юнацькими й молодіжними організаціями та об’єднаннями, українською діаспорою з метою підвищення міжнародного авторитету України, взаємообміну досвідом роботи, зміцнення світового молодіжного руху.

«Молода Січ» розгортає широку просвітницьку, культурологічну, освітньо-виховну, видавничу діяльність, спрямовану на поширення серед народу, зокрема дітей і молоді, українознавчих знань, відомостей про національні пріоритети,

державотворчу місію Українського козацтва, здобутки вітчизняної й зарубіжної культури та науки.

Постійно здійснюється робота по використанню коштів та майна, які є у власності “Молодої Січі”, для реалізації статутної діяльності, виконання завдань організації.

3.2.3. Шляхи (засоби) і методи формування козацько-лицарської духовності в членів “Молодої Січі”

Виховання молодосічовиків здійснюється шляхами пробудження й утвердження в їхніх серцях і душах почуття задоволення й радості, високого настрою, відчуття, переживання й розуміння добра і краси, правди і справедливості, злагоди й ладу у всьому, дисципліни й порядку.

Різнomanітними засобами створюється психологічний комфорт, радісне, щасливе самопочуття, життєстверджуючий оптимізм членів “Молодої Січі”. У повсякденне життя, побут і дозвілля козачат, джур, молодих козаків, діяльність їхніх гуртків, куренів, кошів, паланок впроваджуються елементи козацько-лицарської романтики й символіки, піднесеності й урочистості, ігри й забави.

У кожного молодосічовика пробуджується і виховується прагнення в чомусь хорошому бути першим, одним із лідерів, мати великі успіхи: у зміцненні здоров’я, трудовій патріотичній діяльності, спортивних заняттях, пошуковій українознавчій роботі, козацько-військовому вишколі та ін.

Необхідно організовувати постійне вивчення юними козаками програм, концепцій, підручників, посібників, інших матеріалів із проблем українознавства, написаних академіком АЕ ВШ України, лауреатом міжнародної премії ім. Й. Гердера, директором інституту українознавства Національного університету ім. Тараса Шевченка П.П. Кононенко, а також творчим колективом цього інституту.

Шляхи й методи роботи з вихованцями спрямовуються на розкриття змісту, основних ідей, цінностей козацько-лицарської свідомості й самосвідомості, духовності, на формування козацько-лицарського способу життя.

Різноманітні шляхи, форми й методи роботи з молодосічовиками спрямовуються на виховання в них якостей Кодексу лицарської звитяги:

- здатність обстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів;
- уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на придушення національної свідомості й самосвідомості, послаблення Української держави;
- нехтування небезпекою, коли справа стосується життя рідних, побратимів, друзів, долі Матері-України;
- презирство й ненависть до ворогів України, прагнення не допустити в рідному краї засилля чужинців у будь-якій сфері;
- героїзм, подвижництво у творчій праці й у бою в ім'я свободи й незалежності України;
- готовність боротися до загину за волю, честь і славу України.

Кожен юний козак береже як найдорожчі національні цінності і не зраджує духовні заповіді волелюбних дідів і “славних прадідів великих” (Т. Шевченко):

молись своїм богам, і ти станеш володарем світу (молись своєму Богу, а не чужим богам).

Бог і Україна – наш стяг і клич, надія й дія.

Віра у свої сили, українську громаду переможе всі труднощі і зраду.

Люби і знай свій рідний козацький край.

Шануй лад, злагоду і згоду – буде щастя рідного народу.

Люби батька, матір і родину – будеш мати міцну Україну.

Плекай у собі духовний храм – Духовну Січ.

Наша гідність, честь і слава – міцна козацька держава.

Стався до інших людей так, як би ти хотів, щоб вони ставилися до тебе.

Свою Україну захищай по-лицарському до загину.

У процесі розвитку дитячого, юнацького й молодіжного руху на козацько-лицарських традиціях застосовуються різноманітні й ефективні форми та методи роботи, які забезпечують поглиблення державотворчих процесів, активну участь кожного

члена “Молодої Січі” в громадській роботі, демократичній і гуманістичній політичній діяльності нашої держави.

Організовується дослідно-пошукова робота юних козаків на теми “Жили собі запорожці та й на Запоріжжі”, “Запорізькі козаки-характерники”, “Тей, ви, хлопці, славні запорожці”, “У похід сурмлять козацькі сурми”. Інтерес до історії козацтва пробуджують вікторини, змагання “Хто переможе?”, “Далі, швидше, вище”, “Хто найспритніший і найсильніший?” та ін.

Формуванню в молодосічовиків національної свідомості й самосвідомості, історичної пам’яті сприяє проведення на козацьку тематику ранків, конкурсів козацьких любомудрів, лицарських турнірів, заочних мандрівок на теми “Українські національні кольори”, “Національні образи й символи”, “Самобутність народного мистецтва”, “Чари писанкарства”, “Краса українських рушників”.

Високу виховну ефективність мають години духовного спілкування, уроки Козацької Слави, Доблесті і Звитяги, національної Гідності й Честі, а також свята калини, День української зброї, визначні дати і ювілеї, що стосуються історії нашого народу, українського лицарства.

Високого статусу набувають козацько-старшинські, українські великосвітські бенкети, на яких джури й молоді козаки пізнають ідеологію, культуру, політику, стратегію визвольних змагань, стилі в мистецтві й наукові течії в історії України. Тут вони оволодівають умінням брати участь у державотворчих процесах сьогодення, навчаються шляхетності, гречності, етики поведінки в громадському житті.

Плідними підходами в національно-патріотичному загартуванні молодосічовиків є застосування проблемності, дискусійності, творчого обміну ідеями, думками в процесі вивчення життєдіяльності українських державотворців – П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, І. Мазепи, І. Виговського, теоретиків і керівників визвольних змагань нашого народу на початку й у середині ХХ століття – М. Міхновського, В. Липинського, Д. Донцова, Ю. Липи, М. Грушевського, В. Винниченка, С. Петлюри, С. Бандери, Є. Коновальця, А. Мельника, Р. Шухевича та ін.

Молоді січовики збирають матеріали для художніх і наукових творів на теми “Козацька історія краю”, “Козацькі сторінки

героїчного минулого рідного краю”, “Хто ми? Яких предків діти?”, “Трипільська культура й духовність наших пращурів”, “Оріяна, Оранта, Київська Русь і Козацька держава” тощо.

Вивчення юними козаками військового мистецтва, козацько-лицарської героїки в процесі проведення бесід, творчих діалогів, диспутів і дискусій на теми: “За що ми різалися з ордами?”, “За що скородили списками московські ребра?” (Т. Шевченко), “Змагання з польськими загарбниками за самостійну Україну”, “Україна між Польщею й Росією”, “Так дай же руку козакові й серце чистее подай” (Т. Шевченко) та ін.

Застосування історичного підходу, методів порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів під час вивчення ідейно-духовного символічного змісту тризуба – Державного Герба України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, гербів, інших символів (булави, бунчука та ін.), прапорів і символіки молодіжних організацій “Соколи”, “Січі”, “Луги” перших десятиліть ХХ століття, а також українських січових стрільців, вояків ОУН-УПА, які продовжували волелюбні козацькі традиції.

Велике виховне значення мають наукові, науково-практичні конференції на теми: “Світогляд українців: умови і шляхи формування, основні ідейні підвалини”, “Український козацький характер і мистецтво”, “Козацтво в мистецтві”, “Українознавство: шляхи й перспективи розвитку”, “Козацько-лицарська духовність: умови формування і шляхи розвитку” тощо.

З метою зміцнення наступності і спадкоємності поколінь, усвідомлення молоддю перспектив розвитку Українського козацтва проводяться зустрічі з його представниками – гетьманом, головним отаманом, іншими представниками генеральної і крайової старшини, поважними козаками та діячами науки (істориками, педагогами, психологами, етнологами тощо), які вивчають козацьку історію, духовність, фольклор, мистецтво і т. ін., з письменниками, які пишуть на козацькі теми, бандуристами – виконавцями козацьких пісень і дум тощо.

У діяльності дитячих і юнацьких козацьких осередків широко застосовуються козацькі забави, ігри – сюжетно-рольові, конструкторсько-будівельні, ігри-інсценівки, драматизації й театралізації, вертепні дійства.

Прикметною ознакою нашого сьогодення є створення в різних регіонах України козацьких шкіл, які працюють за спеціальними програмами, козацькою тематикою, змістом: історія виникнення й історичного буття українського козацтва, козацькі війни за визволення рідного краю від чужоземних загарбників, літопис козацького героїзму і звитяги. Козацький фольклор – легенди, перекази, пісні та думи тощо, літературні твори (романи, повісті, п’єси, поезії тощо). Козацькі школи потребують відповідних навчальних посібників, підручників, хрестоматій тощо. Така навчальна література почасти вже створена, але цю роботу треба продовжити.

Виникає потреба в складанні й друкуванні козацьких хрестоматій, читанок, посібників із краєзнавства та наукової, науково-методичної літератури як засіб козацько-лицарського загартування підростаючих поколінь.

Відроджується прекрасна традиція дитячих і юнацьких організацій – Свято Січі, яке стає однією з найбільших урочистостей юних козаків. Свято Січі (за місцем проживання, навчання, а також шкільної, сільської, міської, крайової) є демонстрацією певних досягнень молодих січовиків, їхніх успіхів в оволодінні козацько-спортивним мистецтвом, видами козацьких єдиноборств та ін.

Маємо впевненість, що ця національно-патріотична організація молодого покоління українського народу успішно виконає свою історичну місію – гартування в юних душах могутнього прадавнього і творчо осучасненого козацького духу – на благо державного, національного й духовного відродження народу незалежної України.

3.2.4. Програма діяльності дитячої та молодіжної організації куреня Українського козацтва “Молода Січ”

Вступ

У сучасній широкій інфраструктурі дитячо-юнацьких і молодіжних об’єднань, організацій чільне місце належить тим, які працюють на козацько-лицарських традиціях українського народу.

Наш народ протягом століть боровся за свою свободу, власну національну державу. Найбільших успіхів у боротьбі за політичну незалежність, самостійну Україну наш народ досяг у Велику Козацьку добу (XVI-XVIII ст.). Під час військових змагань із чужоземними загарбниками – татарами, турками, поляками, литовцями й росіянами в Україні виникли умови, які сприяли зародженню, розвитку і зміцненню могутньої національно-визвольної й державотворчої сили – Українського козацтва.

За своїм високим історичним покликанням Українське козацтво стало могутньою ідейною, політичною, духовною, економічною силою, яке реалізувало Боже провидіння – відродження української нації й держави. У козацьку добу наш етнос набував чітко окреслених ознак української нації європейського типу. Українців, їхню країну зарубіжні вчені, мандрівники (П. Алепський, Г. Боплан та ін.) називали “козацькою нацією”, “козацькою державою”, “козацькою Україною”, “козацькою землею”. Славне і високошляхетне українське козацтво створило дві форми національної державності – Землі вольностей Війська Запорізького (Запорізьку Січ) з однойменною столицею-фортецею й Гетьманську Україну зі столицями в Глухові, Батурині, Чигирині.

Під керівництвом всесвітньо відомих гетьманів Петра Сагайдачного й Богдана Хмельницького українські козацькі Збройні Сили були одними з кращих у Європі. Вони покрили себе, свій волелюбний і працьовитий народ невмирущою славою в боротьбі з агресивними мілітаристськими державами ханського Криму, султанської Туреччини, шляхетської Польщі й самодержавно-шовіністичної Росії.

Українське козацтво, зокрема його серцевина – запорізьке лицарство, патріотична й національно-державницька козацька старшина була ідейною, політичною, морально-духовною елітою нашої нації. За високим зразком запорізького козацтва виникали донське та інші гілки російського козацтва.

Українське козацтво є високим взірцем для наслідування молоддю всіх наступних історичних епох. Пізнаючи фольклор, художні твори про козацтво, історію розвитку козацького визвольного руху, діти, підлітки і юнаки оволодівають найвищою національною духовністю.

Український прогресивний молодіжний рух у попередні історичні періоди завжди опирався на волелюбні високодуховні, державотворчі традиції козацтва. У Велику Козацьку добу і на пізніших етапах національного відродження та боротьби з ворогами нашої незалежності (кінець XIX – початок XX ст., буремні 1917-1920 роки та роки героїчної боротьби воєн ОУН-УПА) молодь створювала козацькі побратимства, братства, сотні й полки, легіони та інші об'єднання, організації з метою зміцнення своїх рядів. Особлива націотворча й державотворча місія випадає українському козацтву сьогодні – у нелегкі роки становлення й утвердження незалежної України.

Мета і завдання “Молодої Січі”

Головною метою діяльності “Молодої Січі” є розвиток вітчизняного дитячого, юнацького й молодіжного руху, виховання дітей і молоді в дусі національної ідеї на козацько-лицарських традиціях рідного народу, принципах християнської моралі. Оволодіння юнаками й дівчатами фундаментальними козацько-лицарськими ідеями, цінностями забезпечує їхню національну свідомість і самосвідомість, готовність зміцнювати й боронити незалежну Українську державу.

Творче відродження й розвиток козацько-лицарських традицій сприяє тому, що кожна молода людина вбачала високий смисл життя в глибокій любові до рідного народу, самовідданому служінні Батьківщині – Україні.

Основні завдання діяльності “Молодої Січі”

- створення умов для забезпечення міцного здоров'я, загартування тіла й душі кожного члена “Молодої Січі” на перевірених віками традиціях народної медицини, козацької виховної мудрості, сучасних досягненнях науки;

- формування фізично, інтелектуально й духовно розвинутої волелюбної особистості, представника еліти української нації з глибокою національною гідністю, повагою до святинь рідного народу, загальнолюдських цінностей;

- виховання в дітей, юнаків і дівчат національної свідомості й самосвідомості, історичної пам'яті, любові до рідної мови, культури на глибоких науково-філософських, українознавчих засадах;

– глибоке вивчення славної історії Українського козацтва, основ козацького бойового мистецтва, ознайомлення з подвигами козаків-героїв та патріотичної козацької старшини, вивчення біографії найвидатніших українських гетьманів та кошових Запорізької Січі, створення музеїв козацької слави, впорядкування й охорона козацьких могил та інших пам'яток козацької історії;

– формування в молоді сучасної козацької ідеології, філософії, світогляду, характеру, сили волі й силу духу та інших лицарських чеснот;

– виховання глибокого патріотизму, стійкої громадянської позиції особистості, її державотворчих якостей, активної участі в громадському житті, майбутній політичній діяльності на благо незалежної України;

– організація гуманного спілкування, співробітництва й консолідації дітей, юнацтва й молоді – представників різних національностей як в Україні, так і за її межами, вироблення в них готовності й умінь зміцнювати міжнародний авторитет нашої держави;

– розвиток дитячого й молодіжного туризму та спорту, козацького краєзнавства, козацьких бойових мистецтв, військово-спортивних традицій;

– сприяння підготовці молоді до військової служби, військового вишколу молоді допризовного віку, оволодіння нею козацько-лицарською військовою майстерністю на сучасному рівні з наступним укомплектуванням окремих військових формувань із “Молодої Січі” в складі Збройних Сил України;

– виховання в молоді здатності до альтруїзму, подвижницької й героїчної діяльності в ім'я свободи й незалежності України, уміння постійно займатися самоосвітою й самовихованням, самореалізацією на козацько-лицарських традиціях.

Потребують відродження в сучасних умовах прогресивні форми козацького господарювання й підприємництва, зокрема козацького фермерства, розвиток козацького конярства й мистецтво верхової їзди, володіння шаблею, списом та іншою козацькою зброєю, заснування майстерень для виготовлення козацького одягу, зброї з метою досягнення спортивних цілей.

«Молода Січ» ставить своєю метою заснувати за погодженням із державними органами, владними структурами розбудову обласних, регіональних дитячо-юнацьких та молодіжних козацьких Січей, зокрема на історичній Хортиці, південному березі Криму. Це будуть традиційно-історичні, матеріально-технічні, навчально-спортивні бази, осередки юного козацтва з метою національно-патріотичного, морально-духовного загартування, реалізації статутних і програмових завдань та положень.

Керівні органи Січі організовують редакційно-видавничу діяльність із метою поширення серед дітей, юнаків і молоді наукових знань про історію, культуру, мораль Українського козацтва, лицарську духовність, впровадження в життя передового досвіду виховання молоді на козацько-лицарських традиціях.

«Молода Січ» об'єднує у своїх лавах патріотично настроєних, національно свідомих дітей, підлітків і юнаків України та української діаспори. Вони виховуються в родині, козацьких осередках енергійними й діяльними, ініціативними й підприємливими, сильними духом і тілом громадянами, високими професіоналами, активними учасниками громадського життя, політичними й державними діячами. Молоді січовики над усе ставлять інтереси й потреби рідного народу, України-Батьківщини, взаєморозуміння і взаємопідтримку представників різних національностей. У житті та побуті вони дотримуються свідомої дисципліни, порядку, ладу і злагоди.

Одним із пріоритетних завдань “Молодої Січі” є пробудження і формування в кожного юного козака прагнення стати лицарем України – морально чистою, духовно багатою, матеріально незалежною людиною. З найбільш раннього віку він виробляє вміння бути господарем у рідному краї, володарем становища, панувати над собою й обставинами життя, прогнозувати і творити їх із метою постійного саморозвитку й самовдосконалення, розвивати Богом дану природу свого тіла й духу, беручи для себе за високий приклад козаків-характерників, що цілеспрямовано розвивали в собі незвичайні, так звані надприродні можливості, здібності, здатності і вміння.

«Молода Січ» спрямовує свою діяльність на розвиток у кожного юного козака бажань і умінь займатися своїм фізичним загартуванням, морально-психологічним розвитком,

підготовкою себе до активного самостійного життя, створення міцної сім'ї, захисту родини, свого роду та українського народу, створення умов для їхнього процвітання, підвищення авторитету серед інших народів.

Кожен юнак систематично пізнає народні й культурні наукові знання, вивчає вищі здобутки вітчизняної, світової культури, науки й освіти, прагне зростати, рівняючись на наших великих предків, мудрою й мужньою, працьовитою і правдивою, гідною свого народу й держави людиною, стійким громадянином – творцем незалежної, демократичної й цивілізованої України.

В основі реалізації цієї Програми лежить програма, складена кожним членом “Молодої Січі” (починаючи з підліткового віку) з метою постійного саморозвитку, самоосвіти, самовиховання й самореалізації своїх тілесних і духовних сил та можливостей в ім'я підвищення добробуту, культури, духовності рідного народу, примноження його доброї слави в цьому світі.

Ця Програма написана відповідно до вимог і положень Конституції України, інших законів і державних документів про молодь та освіту, а також міжнародних документів.

3.2.5. Положення про шкільний козацький курень.

Положення про класний козацький загін

Козацька шкільна організація – масова самодіяльна козацька організація дітей, підлітків та юні України, резерв Українського козацтва.

За дорученням Українського козацтва повсякденною діяльністю козацької шкільної організації керує представник Українського козацтва в особі керівника школи.

Козацько-лицарське виховання козацька шкільна організація організовує в тісній єдності зі школою, у співдружності із сім'єю, разом із профспілковими, творчими, спортивними, оборонними та іншими громадськими організаціями й державними установами.

Головні завдання козацької шкільної організації – формування в родині, школі і громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з українською національною свідомістю

й самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю й духовністю.

Козацька шкільна організація виховує в дітей любов до знань і відповідальне ставлення до навчання, прищеплює інтерес до науки й техніки, культури й мистецтва, сприяє їхньому всебічному розвитку. Козацька шкільна організація виховує в козачатах, джурах, молодих козаках громадську активність і колективізм, вирощує їх свідомими патріотами України, чесними, сміливими, здоровими й життєрадісними.

Діяльність козацької шкільної організації визначається такими принципами:

- суспільно-політичною спрямованістю, національно-свідомим ставленням до рідної Неньки-України, незалежної європейської держави;
- добровільністю вступу до організації й активною участю в її справах;
- самодіяльністю козачат, джур та молодих козаків у поєднанні з педагогічним супроводом;
- урахуванням вікових та індивідуальних особливостей;
- романтикою, зацікавленістю, грою в козацькому житті;
- безперервністю й систематичністю в діяльності козацької шкільної організації.

Головні завдання організації, її вимоги до кожного козачати, джури та молодого козака відтворено в Девізі, Урочистій обіцянці та Законах шкільної козацької організації (Кодекс буття Українського козацтва).

Девіз, Урочиста обіцянка, Закони, символіка та ритуали.

Девіз козацької шкільної організації.

На заклик: “Слава козаку!” – козака, джура, молодий козак відповідає: “Слава Україні!”.

Урочиста обіцянка кандидата до лав шкільної козацької організації

«Я, (прізвище, ім'я), вступаючи до лав шкільної козацької організації, перед лицем своїх товаришів урочисто обіцяю: гаряче любити свою Батьківщину; жити, вчитись і боротися за процвітання Неньки-України; завжди виконувати Закони

шкільної козацької організації (Кодекс буття Українського козацтва)”.

Закони, за якими живе козацька шкільна організація

Люби свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну. Шануй віру і звичай свого народу.

Май свою національну й людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

Шляхетно стався до дівчинки, жінки, матері, бабусі; оберігай їхню честь і гідність.

Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі й духовності.

Обстоюй повну свободу й незалежність особистості, народу, держави.

Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

Будь хоробрим і відважним, мужнім і невтомним.

Понад усе цінуй козацьку честь.

Будь лицарем до супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

Будь ревним охоронцем рідної природи.

Бережи традиції Українського козацтва, охороняй пам'ятки історії й культури свого народу.

Символіка та ритуали

Козацька шкільна організація має прапор кольору морської хвилі прямокутної форми розмірами 2:1 (на одній стороні полотнища – по центру – білий мальтійський хрест, оторочений помаранчевою стрічкою; на другій стороні – емблема козацької шкільної організації з девізом), загони – такого ж кольору та характеру загонові прапорці.

Кожний козака, джура та молодий козак носить козацькі відзнаки – шеврон Українського козацтва, значок (нагрудний знак) козацької шкільної організації, молоді козаки – погони із відзнаками.

Рукоштовання та салют – дружнє козацьке вітання. Салютом вітають козаків, козацький та військовий стрій.

У дні святкування Дня Українського козацтва та в інші державні свята козацька шкільна організація виходить разом із дорослими на демонстрації, урочисто відзначають козацькими парадними й походами, лінійками й вогнищами, зборами й мітингами ці знаменні події.

Кожний загін та курінь борються за право носити ім'я ушавленого козацького ватажка, гетьмана, кошового, чие життя – приклад для дітей.

Члени козацької шкільної організації мають єдину форму – кітель та штани для хлопців (кітель та спідницю для дівчат) кольору морської хвилі із козацькими відзнаками (погонами для хлопців).

До козацької шкільної організації приймаються діти у віці від 10 років і можуть перебувати в ній до 15 років.

Питання про прийом до козацької шкільної організації вирішується на зборі загону в індивідуальному порядку відкритим голосуванням. Біля Державного Прапора України та Загонового прапора той, хто вступає, дає Урочисту обіцянку, старший джура вручає йому козацьку відзнаку – значок, шеврон, погони. Козацька шкільна організація заохочує членів, рої, загони, курені за успіхи в навчанні, праці і громадській роботі.

Почесними грамотами рад козацьких організацій заносять до Книги пошани козацьких організацій.

До козацят, джур, молодих козаків, які порушили Закони, застосовують стягнення: обговорення на зборі рою, загону, куреню, зауваження, догану або попередження і, як крайній засіб, виключення з організації.

Структура козацької шкільної організації

Всеукраїнська козацька шкільна організація об'єднує обласні, міські, районні козацькі шкільні організації.

До складу обласних, міських, районних козацьких шкільних організацій входять козацькі шкільні курені.

Шкільний курінь є основою шкільної козацької організації.

Курінь складається із класних загонів, загони – з роїв.

Для організації різнобічної роботи з козацатами, джурами та молодими козаками курінь може створювати різноманітні козацькі об'єднання: клуби, козацькі штаби, пости, команди, застави, стани, дозори, гурти тощо.

Шкільний курінь

Курені створюються в початкових, неповних середніх та середніх школах, дитячих будинках, спеціальних училищах і школах, школах-інтернатах.

У заміських, міських, кооперативних, дворових, профільних дитячих таборах Українське козацтво створює тимчасові козацькі курені й загони.

Найвищий орган куреню – козацьке коло, яке вирішує й організовує найважливіші козацькі справи.

Курінне козацьке коло відкритим голосуванням обирає колективний орган козацького самоврядування – курінну козацьку раду, кількістю не менше трьох осіб, на чолі з отаманом. До ради куреню можуть бути обрані дійсні козаки.

Рада куреню керує роботою козацьких шкільних загонів, козацьких застав, постійних і тимчасових об'єднань козачат, джур та молодих козаків за місцем проживання, секцій та клубів, організовує життя в зонах козацької дії, проводить вибори й навчання козацького активу, дає рекомендації для вступу до Українського козацтва; готує і проводить огляди і змагання, загальні збори й лінійки, конкурси й рейди, зльоти і свята, мітинги, недільники, походи та екскурсії.

Класний загін

Козацький класний загін створюють у курені, який нараховує не менше як 20 козачат. Загін, як правило, об'єднує козачат, які навчаються в одному класі.

За рішенням ради куреню козацькі загони можуть створюватися за місцем проживання козачат. Ці загони входять до складу куреню, працюють під керівництвом ради куреню.

Загін домагається того, щоб кожен козаченя, джура, молодий козак завжди і скрізь був вірний Девізові, виконував Урочисту обіцянку та закони, сумлінно вчився, брав активну участь у житті загону, а також клубу чи об'єднання за інтересами.

Найвищий орган загону – коло. На колі козачата, джури й молоді козаки колективно вирішують справи загону й роїв, обирають раду загону, приймають у козачата, рекомендують гідних до Українського козацтва.

Раду загону на чолі з отаманом обирають відкритим голосуванням на колі загону.

Рада загону – організатор життя загону, вона формує рої, планує роботу загону, створює редколегію загонової газети, дає й перевіряє козацькі доручення.

Рої формуються в складі 5-8 осіб за принципом дружби, товаришування, спільних інтересів дітей.

У рої козачата оволодівають різноманітними вміннями й навичками, вчаться самостійно проводити козацькі справи, колективно працювати й цікаво відпочивати. Рой обирає ройового.

Козачата

Виховання козачат є одним із найважливіших доручень Українського козацтва козацькій шкільній організації.

Козацький шкільний загін – колективний наставник козачат, він направляє до козачат виховників і організаторів роботи за інтересами.

Рада куреню створює штаб роботи з козачат.

Козацькі курені і класні загони створюють козацький стан у 1-4 класах для підготовки молодших школярів до вступу в козацьку організацію. Козацький стан поділяється на застави. У кожній заставі 5-6 козачат. Стан та застава мають прапорці.

Правила козачат

(Кодекс лицарської честі і звитяги)

Шануй і маму, і тата, завжди працею завзято. Люби рідну країну, що зветься Україна. Турбуйся про молодших, жіноцтво поважай. Будь сильним, справедливим, скромним і правдивим і рідну Батьківщину завжди захищай.

За волю, за віру, за честь України я буду невтомно стояти до загибуну. Нехай небезпека чатує навколо, та друзів своїх я не зраджу ніколи. А недруги наші нехай пам'ятають – у чеснім бою козаки не втікають. Чи горе навколо, чи радість буває, козак добрим людям завжди помагає.

Керівництво шкільною козацькою організацією

Для здійснення практичної діяльності Всеукраїнської шкільної козацької організації Українське козацтво створює Центральну раду шкільних козацьких організацій («Січ», «Молода Січ» «Пласт», «Сокіл» та ін.), яка керує діяльністю козацької шкільної організації.

Повсякденне керівництво козацькими шкільними організаціями, залучення й об'єднання зусиль широкої громадськості у вихованні козачат, джур та молодих козаків – відповідальний і почесний обов'язок Українського козацтва.

3.2.6. Положення про Козацьку Республіку. Конституція Козацької Республіки

Декларація колективу Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання)

Ми, учні, вчителі та батьки Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання), зібралися разом, щоб рішуче заявити, що ми бажаємо співпрацювати, жити в дружбі єдиним колективом:

- де учні та батьки допомагають учителю, учителі – учням;
- де поважають бажання та обговорюють пропозиції;
- де визнається право на помилку кожної людини;
- де кожен уміє зізнатись у своїх помилках.

Права, обов'язки та відповідальність учнів

Учні мають право:

1. Виразити своє бачення якості навчального закладу та методів навчально-виховної роботи.
2. Брати участь в екзаменах, заліках, атестації з навчальних предметів (при вирішальній ролі викладача).
3. Випускати рукописний журнал, газети з обов'язковим підписом.
4. Колектив учнів має право обирати вчителя та вихователя.
5. Брати участь в організації та управлінні навчально-виховним процесом.
6. Обстоювати свою гідність, вносити пропозиції на конференціях, зборах, педрадах та ін. шкільних форумах.
7. Обирати предмети для поглибленого вивчення.
8. Складати екзамени екстерном.
9. У 5-8-х класах бути звільненими від екзаменів рішенням педради, якщо встигають стабільно на "4" та "5".
10. Бути обраними та вибирати органи самоврядування.

11. Мають право носити в школі ділову вільну форму.

Учень повинен:

1. Поважати в учителі людину, цінувати його бажання передати учню знання.
2. Дорожити честю школи як своєю особистою, примножувати її традиції, оволодівати знаннями.
3. Говорити правду в очі і вміти її вислуховувати.
4. Строго питати із себе, вміти визнавати помилки своїх товаришів.
5. Бути нетерпимим до байдужості, жорстокості, заздрості, обману, поважати оточуючих, турбуватися за молодших школярів.
6. Стежити за своїм здоров'ям, зміцнювати його.
7. Брати активну участь у громадському житті школи, класу та в роботі учнівського самоврядування.

Учні несуть відповідальність за:

1. Невиконання вимог громадських та учнівських організацій школи (загальні збори, рада школи, куреня тощо).
2. Псування шкільного та державного майна.
3. Грубі порушення дисципліни в школі та поза нею.

Права, обов'язки та відповідальність педагогів

В умовах демократизації системи освіти кожен педагог, окрім загальноприйнятих громадянських та традиційних прав педагога, повинен у повному обсязі отримати й такі *права*:

1. Брати участь в організації й управлінні всіма справами свого навчально-виховного закладу через збори, конференції та виборні органи, а також безпосередньо відвідуючи (при бажанні) засідання будь-якого виборного органу і беручи участь в обговоренні питань, причому з правом дорадчого голосу.
2. Висувати свою кандидатуру на будь-яку виборну посаду в будь-якому навчально-виховному закладі або в будь-якому органі системи освіти регіону та країни.
3. Виразити (усно або письмово) критичні зауваження про діяльність будь-якого працівника свого закладу, включно з першим керівником, а також будь-якого працівника системи освіти регіону та країни.

4. Звертатись індивідуально або в складі групи осіб до будь-яких керівних інстанцій або засобів масової інформації із заявами, пропозиціями, вимогами, скаргами тощо. Має право на соціальну захищеність у взаємовідносинах із батьками.

5. Самостійно визначати форми й методи своєї навчальної та виховної роботи, погоджуватись або не погоджуватись із зауваженнями та пропозиціями колег та керівників із цих питань, але за умов, що обрані форми й методи дають соціальні та педагогічні цінні кінцеві результати.

6. Відмовитися від виконання адміністративних доручень, які не пов'язані із виконанням своїх прямих обов'язків (навчально-виховних функцій).

7. Оформляти або не оформляти письмово план кожного уроку, лекції або іншої форми навчальної та виховної роботи при умові, що робота дає успішні кінцеві результати.

8. Визначати на власний розсуд час на вивчення того чи іншого розділу, теми, навчальної програми при умові, що на кінець навчального року основний програмовий матеріал буде учнями засвоєний.

9. Дозволяти або не дозволяти будь-кому, включно з керівниками, бути присутніми на уроках або інших заходах з учнями, керуючись, передусім, інтересами справи (навчально-виховного процесу).

10. Має право на добре обладнане робоче місце, кабінет, обладнаний усім необхідним у роботі дидактичним матеріалом, канцелярськими товарами тощо.

11. Відмовитися від навчання учнів, психологічно не сумісних з особою вчителя, беручи до уваги пропозиції класу, педколективу, який працює в цьому класі, і психолога.

12. Відмовити батькам у прийомі дитини до школи незалежно від віку, якщо на момент вступу до першого класу дитина психологічно не готова до навчальної діяльності – на підставі висновків психолога.

13. Свою професійну (навчально-виховну) діяльність поєднувати з участю в науково-дослідницькій роботі в будь-якій науковій установі або її підрозділі (лабораторії, кафедрі, НДІ тощо).

14. Здійснювати експерименти у сфері навчально-виховної роботи, при умові, що вони не приносять шкоди якості навчання, вихованню та здоров'ю школяра. У випадку, якщо експеримент потребує суттєвих змін у загальноприйнятому порядку роботи, а кінцевий результат його непередбачений, необхідна згода ради школи на його проведення.

Педагоги повинні:

1. Працювати чесно й добросовісно, відповідально виконувати обов'язки, які покладені на них Декларацією прав та обов'язків (Конституцією Козацької республіки), правилами внутрішнього розпорядку, посадовими інструкціями.

2. Дотримуватися дисципліни праці – основи порядку в школі.

3. Дотримуватися вимог техніки безпеки й охорони праці, виробничої санітарії та гігієни, протипожежної охорони, які передбачено відповідними правилами та інструкціями.

4. Поважати учнів та батьків, бачити в них партнерів.

5. Вивчати індивідуальні особливості школяра, активно співпрацювати з учнями та батьками з розвитку їхніх педагогічних знань.

6. Систематично підвищувати свій ідейно-політичний, творчий і педагогічний рівень.

7. Показувати приклад у побуті, поведінці, праці.

8. Усі форми занять проводити згідно з розкладом, затвердженим директором школи.

9. Учитель повинен бути активним у громадському житті колективу, виконувати громадські доручення.

10. Учитель повинен стежити за своїм здоров'ям, учителям не дозволяється палити в школі, у присутності жінок та дітей.

Педагоги несуть відповідальність:

1. За якість навчання учнів, рівень їхніх знань, умінь, навичок, за рівень їхньої вихованості.

2. За збереження шкільного та державного майна, за навчання дітей бережному ставленню до нього.

3. За прояв антигуманного та антипедагогічного ставлення до дітей.

Права, обов'язки та відповідальність батьків

Батьки мають право:

1. Обирати та бути обраними в громадські формування школи.

2. Обговорювати пропозиції на будь-яких шкільних форумах, контролювати прийняті рішення.

3. Обирати школу, клас, а також переводити дитину у випадку незгоди з методикою викладання.

4. Вносити індивідуальні вклади на розвиток школи, на організацію в школі на кооперативних началах додаткових, передбачених програмою, занять за інтересами.

5. Брати участь у громадському житті школи і класу.

Батьки повинні:

1. Виховувати культурну людину і прививати здоровий спосіб життя.

2. Допомогати в засвоєнні знань.

3. Забезпечувати нормальні умови для навчання дитини.

4. Регулярно відвідувати збори, зустрічатися з учителями, цікавитися життям дитини в школі.

Батьки несуть відповідальність перед радою школи, радою громадськості, колективом, комісією зі справ неповнолітніх, інспекцією зі справ неповнолітніх при РВ МВС за:

1. Антипедагогічні дії стосовно дитини.

2. Небажання створити дитині сприятливі умови для становлення гармонійно розвиненої особистості.

3. Образливе й неетичне ставлення до вчителя або педагогічного колективу школи.

4. За ігнорування рішень батьківського комітету школи, класу, ради школи, пов'язаних із вирішенням питань виховання молоді.

3.3. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра "Джура" – важливий засіб козацького виховання

Нормативно-правові документи:

1. Указ Президента України від 20.01.1995 р. № 14/95 "Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва".

2. Указ Президента України від 07.08.1999 № 966/99 "Про День Українського козацтва".

3. Указ Президента України від 25.10.2002 № 948/2002 "Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді".

4. Указ Президента України від 12.06.2015 р. № 334/2015 "Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді".

5. Указ Президента України від 13.10.2015 р. № 580/2015 "Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки".

6. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства оборони України, Міністерства культури та туризму України, Міністерства освіти і науки від 27.10.2009 № 3754-981-538-49 "Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді".

7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.12.2003 р. № 855 "Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку військово-спортивну патріотичну гру "Сокіл" («Джура») Українського козацтва".

8. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.08.2012 № 687 "Про затвердження Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру "Сокіл" («Джура»)» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 3 липня 2012 р. за № 1094/21406).

9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.03.2014 № 276 "Про внесення змін до Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру "Сокіл" («Джура»)» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 18 квітня 2014 № 436/25213).

10. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 “Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах”.

11. Наказ Міністерства оборони України від 11 січня 2012 року № 14 “Про затвердження Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012-2017 роки та Перспективного плану реалізації Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012-2017 роки”.

12. Лист МОН від 25.07.2014 № 1/9-376 “Про методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році”.

13. Лист Міністерства освіти і науки України від 17.02.2015 № 1/9-78 “Рекомендації з організації Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” («Джура») у загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах України”.

14. Рекомендації про проведення I районного (міського) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” («Джура»).

15. Рекомендації про проведення II (обласного) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” («Джура»).

16. Наказ Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Міністерства освіти і науки України від 31.07.2015 № 82-А “Про проведення III (Всеукраїнського) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” («Джура»)”.

17. Телеграма Міністерства оборони України про направлення представників від військових комісаріатів і частин до складу штабів гри “Сокіл” («Джура»).

18. Муштровий впоряд Дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри “Сокіл” («Джура») українського козацтва (навчально-методичний посібник).

19. Навчальна програма гуртка козацько-лицарського виховання “Джура” (автор Бондарчук О.С.) – Лист ПТЗО від 14.06.2012 № 14.1/12-Г-119.

Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру “Сокіл” (“Джура”)

I. Загальні положення

1.1. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра “Сокіл” («Джура») є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи.

1.2. Метою гри “Джура” є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості.

1.3. Основні завдання гри “Джура”:

- виховання дітей та молоді в дусі відданості Батьківщині та українському народові через відродження національних і загальнолюдських духовних та моральних цінностей;

- набуття учнями знань, умінь і навичок, необхідних захиснику Вітчизни;

- формування в молоді високих морально-психологічних якостей: доброчинності, мужності, сміливості, рішучості, відваги, стійкості, наполегливості, дисциплінованості та ініціативності на основі відновлених народних традицій;

- оволодіння учнями основами народної культурної спадщини (пісні, думи, розпис та опорядження житла й сакральних споруд, звичаї, традиції, ритуали і свята);

- упровадження військово-прикладних видів спорту, єдиноборств, верхової їзди на конях, бойових танців, видів спортивної боротьби, народних ігор та забав із метою гартування духу й тіла;

- вивчення народного способу господарювання на землі;

- оволодіння навичками приготування страв народної кухні;

- пропагування та популяризація здорового способу життя;

- зміцнення міжрегіональних зв'язків і дружби дітей та юнацтва;
- організація змістовного дозвілля;
- формування та закріплення основ самоврядування в учнівських колективах.

II. Учасники гри “Джура”

2.1. Учасниками гри “Джура” є учні школи, об'єднані на добровільних засадах у рої, сотні, курені. До складу зазначених утворень входять хлопці та дівчата віком від 7 до 15 років.

Учасники гри “Джура” поділяються на:

- козацят – молодших школярів віком 7-10 років;
- джур козацьких – школярів середніх класів віком 11-15 років.

Керівником гри в школі є козак-наставник – учитель фізичної культури.

2.2. Прийом до складу учасників гри “Джура” здійснюється за народним звичаєм на загальному зібранні та за згодою батьків після проходження виховного просвітницького курсу підготовки, де відбувається знайомство з заповідями, правами та обов'язками учасника гри, набуття необхідних знань з історії України, літературно-пісенної творчості, про народних героїв тощо.

III. Керівництво грою “Джура”

3.1. У школі грою “Джура” керує педагог, призначений наказом керівника навчального закладу, за його згодою.

При школі створюється консультативна Козацька рада з проведення гри “Джура” в складі учнів, педагогів, батьків, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій (за згодою).

IV. Порядок і строки проведення гри “Джура”

4.1. Заходи в рамках гри “Джура” проводяться протягом року відповідно до річного плану роботи навчального закладу.

V. Організаційні засади та зміст гри “Джура”

5.1. До програми гри “Джура” входять такі види змагань (конкурсів, вікторин):

- конкурс “Візитка рою”;
- брейн-ринг (за зразком гри “Що? Де? Коли?”);

– вікторини з історії України, зокрема з історії Збройних Сил України та історії козацтва;

– конкурси на кращу пісню, рукописну газету, кінофільм чи відеофільм про гру “Джура” та заходи в рамках гри;

– змагання на туристській смузі перешкод, спортивного та туристського орієнтування;

– конкурс технічної творчості;

– огляд якості (рівня) початкової військової підготовки;

– стройовий впоряд – особиста підготовка та дії в складі рою;

– фізична підготовка – крос, метання гранати, лазіння по канату або жердині, згинання й розгинання рук в упорі, опорний стрибок через “коня” тощо;

– медична підготовка – надання долікарської допомоги;

– цивільна оборона – виконання нормативів щодо роботи зі спеціальними приладами та користування індивідуальними засобами захисту, гасіння умовної пожежі та рятувальні роботи;

– комбіновані військово-спортивні та туристські естафети.

5.2. Напрями роботи в роях:

– навчання і фізичне загартування членів рою під час занять у гуртках;

– щорічні огляди патріотичного та духовного виховання козацят, джур козацьких і молодих козаків шляхом проведення змагань, зльотів, конкурсів за окремими умовами; туристські спортивні походи (пішохідні, лижні, велосипедні), історико-краєзнавчі експедиції;

– виконання добродійних завдань під гаслом “Добре діло” на засадах козацького лицарства; участь в екологічних акціях та акціях милосердя, культурно-просвітницьких заходах;

– ведення колективного щоденника “Добрі справи”;

– навчання за розпорядком дня “День козака”;

– навчання та тренування в гуртках і секціях традиційних народних єдиноборств, козацьких бойових мистецтв, військового впоряду, туристської підготовки, розучування народних обрядів; вивчення народної культури, педагогіки та моралі; співпраця з дитячими й молодіжними організаціями України та зарубіжжя.

5.3. На всіх етапах гри “Джура” обов’язковим є конкурс на кращий звіт про добродійні справи під гаслом “Добре діло”, що виконувалися відповідно до ідейних принципів козацького лицарства.

5.4. Педагог-вихователь рою та козак-наставник, що призначаються керівником навчального закладу за їхньою згодою, відповідно до плану навчально-виховних заходів проводять заняття і тренування з козачатами, джурами, козацькими й молодими козаками. В основі змісту занять лежать духовний розвиток та фізичне загартування, що реалізуються у формі конкурсів, оглядів, естафет, змагань, вікторин.

5.5. У рамках гри “Джура” проводяться: конференції, “круглі столи”, диспути, зустрічі з ветеранами Збройних Сил України, представниками козацьких громадських організацій, краєзнавцями тощо.

Організація першого етапу гри “Джура”

Символіка гри “Сокіл” (“Джура”)

В основі символіки гри лежать ідейні засади. Використані три кольори – чорний, червоний і білий – традиційні для української вишивки.

Тло червоне (малинове) – основний колір козацьких знамен.

Білий козацький хрест – традиційна українська та загалом лицарська відзнака. Шабля й булава, звичаєві козацькі символи простого воїна та володаря – символи виховання добрих громадян та провідників суспільства. Голова козака – збірний образ воїна-лицаря-козака, ідеал, на який треба рівнятися молоді. Мудрість, шляхетність, відвага – три риси провідної верстви, виховання яких особливо потребує українська молодь.

Назва має мати героїчний, козацький, патріотичний зміст. Найкраще, використовувати зооморфні мотиви, гумористичні, історично-героїчні, подекуди і фантастичні образи, зокрема з фольклору: Нічні кажани, Волоцюги, Гайдамаки, Сіроманці, Котигорошки, Чорні вершники, Чорні запорожці, Залізні вовки.

Мета: створення збірного образу, який би сприймали члени рою як частинку себе, і це б мотивувало їх спільно наслідувати свій ідеал, співдіяти в досягненні перемоги.

Кожен рій (команда школи) обирає собі ім’я визначного козацького, військового, державного, суспільно-політичного, культурного діяча всеукраїнського масштабу чи свого краю. Члени рою мають його шанувати, брати собі за приклад, знати його кращі риси, здобутки, чим він прислужився Україні. Назва рою має звучати, наприклад: Дідковецький рій ім. Устима Кармелюка.

Емблема – схематичне, символічне зображення назви рою. Форма: білий круг із чорним колом. У середині чорне зображення. Розмір – D – 5 см. Можна використовувати на правому рукаві однострою, на висоті середини між ліктем та краєм рукава на плечі.

Ройовий клич-гасло (клич-девіз) – має відображати лицарсько-війську, козацьку традицію, світогляд, ідеали. Можна використати народні приказки чи прислів’я, латинські вислови:

«Двічі не вмирати».

«Або пан, або пропав».

«Краще вовком згинутися, аніж жити псом».

«Зі щитом або на щиті».

«Прийшов, побачив, переміг».

«Пугу-Пугу – Козаки з луку».

«Сонце сходить – буде день».

Мета – використання під час змагань.

Ройове знамено (прапорець) – це полотняний або сатиновий квадрат розмірами 75 x 75 см. Він складається з двох чи трьох барв. На правій (лицевій) стороні в центрі нашивається відзнака гри, висотою 25 см. На тій же стороні розміщуємо симетричний напис назви рою. Розміри букв по висоті – 10 см. На лівій (зворотній) стороні без нашивок. Прапорець носить прикріпленим до держака, довжиною 180 см та діаметром 3 см.

Барви рою – будь-які два чи три кольори, вибрані куренем. Основна барва для всіх учасників гри “Джура” – малинова. Її можна використовувати як одну з барв рою, але не як основну, а додаткову, яка виконує функції тла (фону).

Однострій (типова форма) – має бути простий у виготовленні з елементами козацької тематики та традиції. Основний елемент – вишиванка. Для виготовлення одягу можна

використати елементи обмундирування українського війська чи силових структур.

Вітання та звертання учасників гри “Джура”

Учасники гри звертаються один до одного “Друже/подруго” із додаванням імені.

Урочисте вітання – “Слава Україні!”, відповідь – “Героям слава!”.

Гасло гри “ДЖУРА” – “В єдності – сила! У силі – перемога!”.

Клич: “Душу – Богові, Життя – Україні, честь – собі”.

Виховний ідеал гри “Джура”.

Виховний ідеал гри – козак-лицар, свідомий, відповідальний та повновартісний громадянин-патріот, провідник у суспільстві.

Завданням гри “Джура” є формування козацько-лицарського типу сучасної молоді людини.

Виховний ідеал гри “Джура” виражається в ідейних засадах, зокрема в козацько-лицарському кодексі честі та в трьох рисах провідної верстви – мудрості, шляхетності, мужності.

Ідейні засади гри “ДЖУРА” виходять із лицарського покликання “Служіння Богові, Батьківщині, ближнім”:

вірність Богові та Україні – мудрість;

допомога ближнім (люби ближнього свого, як самого себе) – відвага або мужність;

дотримання Кодексу лицарської честі (козацького Звичаю)

– Мудрості, Шляхетності, Відваги.

Вимоги до учасників гри “Джура”:

1. Вимоги до козачат, джур козацьких – це той обсяг знань, умінь і навичок, якими вони повинні оволодіти протягом часу перебування в даній якості.

2. Вимоги до козачат: козачата – це хлопчик чи дівчинка, які досягли 6-річного віку, люблять родину, шанують старших і хочуть багато дізнатися про історію рідного краю, неньки України, бажають рости дужими, сміливими, вправними, мріють про щасливу долю свого народу, прагнуть зробити вільною та квітучою рідну Україну, а для цього:

– повинні добре навчатися;

– знати символіку своєї держави – Прапор та Герб України, уміти шанувати їх;

– знати Гімн України та розуміти, чому називають себе українцями;

– знати, хто такі українські козаки, де жили, чим займалися, що таке дитячо-юнацьке козацьке товариство, членом якого вони є;

– знати, що таке козацький добрий вчинок;

– знати кодекси лицарської честі та лицарської звитяги;

– знати побут козаків, у чому саме можуть і повинні наслідувати козаків діти;

– знати кілька козацьких пісень, елементи гопака;

– знати, які сторінки з життя козаків пов’язані з місцевістю, де проживають діти;

– знати імена найвидатніших козаків і що з ними пов’язано в житті родини, населеного пункту, регіону;

– знати гасло козаків, звичай, обіцянку, пісню, привітання, хоругву, знак;

– старатися бути корисним для козацького товариства, допомагати батькам, старшим, кволим і знедоленим;

– дбати про загартування, чистоту і здоров’я свого тіла, виховувати здоровий дух;

– знати дату свого народження, своїх батьків, близьких родичів, свій родовід;

– уміти розповідати про Україну, про важливі історичні події в Україні та її славні імена.

Вимоги до джур козацьких:

Джури – друга, наступна ланка дитячої козацької військово-спортивної патріотичної гри “ДЖУРА”, а тому й вимоги до них більш глибокі, а завдання – серйозніші:

– відмінно й добре навчатися, поглиблювати й розширювати обсяг знань, здобутих на першій віковій ступені учасників козацької гри “ДЖУРА”;

– знати і вміти детально розповідати про український Прапор та Герб, знати і вміти виконувати (співати) Гімн України, гордитися тим, що ти українець і вміти довести, що козак – це гордість нації, свято берегти звання українського козака;

– якомога більше здобувати знань з історії Запорізьких козаків, уміти зосередитися й розібратися, якими найкращими рисами козаків повинен оволодіти джура козацький, уміти

самостійно підготуватися до походу, організувати до нього товаришів;

- оволодіти спортивною майстерністю козаків, виховувати в собі волю, загартовувати організм, готувати себе до серйозних випробовувань;

- за рівнем 9 балів оволодіти вимогами умов розділу VI “Від козацьких забав до олімпійських вершин” Програми.

Права та обов’язки учасників гри “Джура”:

1. Учасник гри “ДЖУРА” має право:

- вирішального голосу при розгляді будь-яких питань гри “ДЖУРА”;

- обирати й бути обраним до козацької старшини всіх рівнів гри;

- брати участь в усіх заходах, що стосуються гри;

- виносити на розгляд козацької громади будь-які питання гри “ДЖУРА”;

- апелювати (звертатися з заявами, оскарженнями) до будь-якого вищого органу гри;

- одержувати будь-яку інформацію про діяльність свого осередку та його окремих осіб, вимагати звіту й у разі потреби дострокового переобрання старшини;

- бути відзначеним за взірцеве виконання обов’язків, успіхи в навчанні та праці.

2. Учасник гри “ДЖУРА” зобов’язаний:

- готувати себе до захисту вільної, соборної й демократичної України;

- вважати військову службу святим обов’язком і справою честі українського козака; визнавати це Положення й дотримуватися його вимог;

- брати активну участь у роботі свого козацького осередку;

- пройти певний курс підготовки з питань козацької науки;

- невтомно працювати над усебічним удосконаленням себе як людини й козака;

- постійно бути зібраним і ініціативним, швидко й точно виконувати накази козацької старшини, мати охайний зовнішній вигляд, суворо дотримуватися дисципліни і правопорядку;

- свято дотримуватися Кодексу лицарської честі;

- бути принциповим і вимогливим до себе та інших.

Кодекс лицарської честі козака

Люби свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну.

Шануй віру і звичаї свого народу.

Май свою національну й людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших, зокрема дітей.

Виховуй шляхетне ставлення до дівчинки, жінки, матері, бабусі; оберігай їхню людську честь і гідність.

Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі й духовності.

Обстоюй повну свободу й незалежність особистості, народу, держави.

Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

Будь хоробрим і відважним, мужнім і невтомним.

Понад усе цінуй козацьку честь.

Будь лицарем до супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

Будь ревним охоронником рідної природи.

Бережи традиції Українського козацтва, охороняй пам’ятки історії й культури свого народу.

Кодекс лицарської честі для козачат

Шануй і маму, й тата, завжди працею завзято.

Люби рідну країну, що зветься Україна.

Турбуйся про молодших, жіноцтво поважай,

Будь сильним, справедливим, скромним і правдивим

І рідну Батьківщину завжди захищай!

РОЗДІЛ 4

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ЗАКЛАДИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

4. 1. Змістові компоненти та концептуальні засади діяльності сучасних козацько-лицарських шкіл

Відомо, що загальної системи виховання для всіх народів немає. У кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові. Рідна школа – це основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. Національне виховання – це козацьке виховання, бо українці – нація козацька; козаки були типовими представниками рідного народу, які втілювали волелюбний національний характер, відображали потреби, інтереси, прагнення, і вони створили самобутню високоефективну, близьку до європейської національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, на якій ґрунтується діяльність школи козацько-лицарського виховання.

Козацько-лицарське виховання – це виховання підростаючого покоління нашого народу на патріотичних, героїчних, національно-державницьких традиціях українського козацтва, на високих прикладах лицарського ставлення до України.

У практичній роботі необхідно дотримуватися основних змістовних компонентів сучасного козацько-лицарського виховання молоді, які полягають у наступних фундаментальних положеннях:

1. Школа козацько-лицарського виховання – осередок лицарської духовності з державно-громадським управлінням.

2. Козача – центр навчального процесу, суб'єкт навчання й виховання.

3. Навчання і виховання козацати – це за своєю суттю самонавчання, самоосвіта, самовиховання, самоорганізація і самореалізація особистості.

4. Родинне національне виховання – природне, провідне виховання, і батьки – головні вихователі протягом усього життя козацати.

5. Українознавство – наукова основа, духовна серцевина козацького навчально-виховного впливу в родині, школі, суспільному житті.

6. Національне козацьке виховання – всеохоплююча і багатогранна система впливів, ідей, підходів, яка покликана пробуджувати, стимулювати розвиток закладених природою задатків, можливостей козацати, набуття ним етносоціального досвіду.

7. Українська козацька педагогіка – вітчизняна наука про виховання молодого покоління українців (представників національних меншин) нашої Батьківщини, якій здавна притаманні глибокі гуманістичні традиції, яка постійно збагачується народною виховною мудрістю, вищими здобутками світової науки, культури.

4. 2. Принципи формування та функціонування шкіл козацько-лицарського спрямування

1. Демократизація – це мета, засіб, гарантія трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання. Це варіативність та відкритість змісту козацько-лицарського виховання, співробітництво, взаємоповага козацат і наставників, усунення авторитарного стилю виховання.

2. Гуманізація – подолання відчуженості козацати від наставника. Визначення особистості вихованця як вищої соціальної цінності з правами на свободу, соціально-педагогічний захист, на самореалізацію у різних сферах діяльності й спілкування.

3. Індивідуалізація та диференціація – розвиток кожного козацати з урахуванням його інтересів, мотивів, системи цінностей, різниці в інтелектуальній, емоційно-вольовій та

практичній сферах, особливостей фізичного і психічного розвитку, стимулювання здібностей кожного учня, планування власної діяльності.

4. Психологізація процесу виховання козацати – глибоке вивчення дитини, її внутрішнього світу, визнання того, що особистість розвивається не лише за закладеною в ній біологічною програмою і під впливом середовища, а й під дією власних потреб, бажань, досвіду, підготовка козацати до свідомого управління своїм розвитком.

5. Пріоритетність шляху розвитку та реалізації духовного потенціалу козацати, а саме: ясне усвідомлення вищої мети існування людини та людства; постійне прогресивне самотворення та допомога в цьому іншим; наповненість життя гуманістичним змістом, надання пріоритету буттєвим цінностям, високий рівень фізичної, емоційної, ментальної та моральної культури.

6. Натуралізація (трансформація) української козацької (лицарської) духовності – історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила й у своєму бутті, способі життя відобразила найвищі цінності національної душі, характеру, світогляду, ідеології, моралі, філософії, правосвідомості та естетики.

7. Ідеалізація (формування в молоді ідеалів) – один із найважливіших елементів духовності як кожної особистості, так і всього народу. В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які відстоювали свободу як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролися з чужоземними загарбниками, захищали свою національну гідність і честь, самовіддано служили рідній Батьківщині, будували власну національну державу.

4. 3. Організаційні підходи при створенні шкіл козацько-лицарського виховання

4. 3.1. Примірний Статут школи козацько-лицарського виховання

Загальні положення

1. Адамівський курінь дитячої та молодіжної організації Українського козацтва “Молода Січ” (надалі Адамівський курінь “Січі”) складова частина міжнародної, добровільної, незалежної, добродійної всеукраїнської національно-патріотичної громадської організації, яка створена міжнародною всеукраїнською національно-патріотичною і оборонно-спортивною громадською організацією “Українське козацтво”, статут якої зареєстрований Міністерством юстиції України (рішення №223 від 17 березня 1992 року) та погоджений у новій редакції із змінами та доповненнями 7 серпня 1996 року.

2. Адамівський курінь “Січі” – це єдиний духовний організм, в якому ідея національного відродження України на ідейно-моральному потенціалі Українського козацтва органічно об’єднує дітей, юнацтво, молодь та їх батьків, наукову та педагогічну громадськість, військових, державні органи управління та їх керівників.

3. Адамівський курінь “Січі” входить до складу дитячої та молодіжної організації Українського козацтва “Молода Січ”, є її структурним підрозділом і заснований з метою педагогічного професіонального забезпечення одного з основних напрямків роботи Українського козацтва – виховання дітей, юнацтва, молоді України на засадах державної концепції національного виховання та її основи – української козацької педагогіки.

4. Адамівський курінь “Січі” у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, Законом “Про об’єднання громадян”, Статутом Українського козацтва, Статутом дитячої та молодіжної організації Українського козацтва “Молода Січ”, Наказом Президента України від 4 січня 1995 року №14/95 “Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського

козацтва”, рішенням державної влади з питань дитинства, юнацтва та молоді, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України.

5. Керівництво діяльністю Адамівського куреня “Січі” здійснює Адамівський курінь Українського козацтва спільно з державними органами, яким доручено виховання дітей та молоді (Білгород-Дністровський районний відділ освіти та дирекція Адамівської загальноосвітньої школи I-II ступеня, Білгород-Дністровська районна комісія у справах сім’ї та молоді, Білгород-Дністровський районний відділ культури і тощо) шляхом співпраці та вступу працівників і колективів цих та підпорядкованих їм органів до Українського козацтва індивідуальними, колективними чи асоційованими членами та створення ними козацьких осередків.

6. Адамівський курінь “Січі” створено на основі добровільності, рівноправності, позапартійності її членів, самоврядування, законності, гласності, єдності інтересів для спільної реалізації громадянами України своїх прав і свобод.

7. Адамівський курінь “Січі” співпрацює із зарубіжними та міжнародними державними і громадськими організаціями з питань, що стосуються його статутної діяльності.

8. Мовою спілкування та діловодства в Адамівському курені “Січі” є державна мова України – українська.

9. Створення в Адамівському курені “Січі” первинних партійних осередків чи будь-яких інших партійних структур заборонено.

Адамівський курінь “Січі” не є членом жодної партії чи партійної групи, а працює на благо й добро українського народу й Української самостійної держави, на мир, злагоду, соціальну та національну єдність українського суспільства.

10. Адамівський курінь “Січі” має свою атрибутику і символіку: козацькі прапори, клейноди, емблеми та інші відзнаки, а також козацькі дитячі та молодіжні однострої, звання, нагороди та марш, зразки яких затверджуються та реєструються в установленому законом та цим статутом порядку.

11. Повна офіційна назва – Адамівський курінь дитячої та молодіжної організації Українського козацтва “Молода Січ”.

Скорочена офіційна назва – Адамівський курінь “Січі”.

Осередок керівних органів Адамівського куреня “Січі” – Одеська область, Білгород-Дністровський район, село Адамівка, вулиця Шевченка, будинок №57, Адамівська загальноосвітня школа I-II ступеня, телефон 76-3-40.

Осередок центральних керівних органів “Молодої Січі” – Київ, вул. Січневого повстання, 21, к.9, тел. (044) 290-63-41.

Мета діяльності.

Метою діяльності Адамівського куреня “Січі” є:

- об’єднання в Українському козацтві науковців, педагогів, учительства, військових, студентської та курсантської молоді, дітей, юнацтва, молоді та їх батьків як єдиного педагогічного колективу для відродження, розбудови та ствердження національної системи виховання на основі української козацької педагогіки та її ідей – національного відродження України, народності, природовідповідності, гуманності, збереження духовної єдності поколінь;

- комплексне високопрофесійне організаційно-методичне та науково-педагогічне забезпечення навчально-виховного процесу дітей, юнацтва, молоді України на засадах державної концепції національного виховання та її основи – української козацької педагогіки;

- виховання у дітей, юнацтва та молоді національної свідомості, історичної пам’яті, громадянської позиції, патріотизму, готовності захищати Батьківщину, любові до рідного краю шляхом опанування духовної спадщини українського козацтва, оволодіння прогресивними українськими звичаями і традиціями козацької нації;

- виховання фізично, інтелектуально та духовно розвиненого дитинства, юнацтва та молоді суверенної України на сформованих історією українського козацтва засадах козацького світогляду та способу життя;

- підготовка молоді до активної участі в розбудові України як суверенної держави, держави самостійної та незалежної, демократичної і правової;

- залучення дітей, юнацтва та молоді до краєзнавчої діяльності, поширення та пропаганда козацьких звичаїв

та традицій, вивчення, охорона та відновлення пам'яток української історії та культури;

- залучення дітей, юнацтва та молоді до систематичного фізичного, інтелектуального та духовного самовдосконалення;

- організація спілкування та консолідації дітей, юнацтва, молоді різних областей та регіонів України на основі духовної спільності інтересів, патріотичного почуття любові до єдиної Батьківщини, готовності берегти й зміцнювати єдність українського народу та готовності виступити на захист Матері-України;

- організація спілкування дітей, юнацтва, молоді України з однолітками різних країн, виховання почуття поваги до інших народів-націй та доцільності мирної, рівноправної взаємодії і співпраці на користь усіх народів;

- відродження, утвердження й розвиток української мови та культури серед дітей, юнацтва й молоді, виховання поваги до рідної мови, духовної потреби в ній як джерела духовності українського народу;

- підготовка молоді до захисту політичних, економічних, культурних та історичних здобутків українського народу;

- соціальний захист дитинства, материнства, учительства та підвищення соціального статусу учителя в Україні.

Основні завдання

Основними завданнями Адамівського куреня “Січі” є:

- патріотичне виховання нового покоління на засадах українського козацького лицарства, української національної ідеї, відданості рідному українському народові та українській Землі-Матері.

- сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу молоді допризовного віку, сприяння розбудові Збройних сил України, Прикордонних військ, Митної служби та підрозділів Цивільної оборони, сприяння укомплектуванню окремих військових формувань призовниками з Українського козацтва.

- розвиток дошкільного та родинно-шкільного виховання, яке ґрунтується на високому статусі батьківської й материнської козацької педагогіки та родинних, духовних, релігійно-моральних та загальнонаціональних цінностях.

Впровадження в школі форм і методів учнівського самоврядування, заснованих на формах і методах самоврядування й демократії Січі та осередку Українського козацтва, зокрема “Козацької республіки”.

Реалізація виховного та державотворчого потенціалу української козацької педагогіки, дослідження, вивчення та впровадження у виховний процес:

- складових української козацької педагогіки – національної психології, характеру, світогляду, правосвідомості та моралі;

- провідних ідей в національній системі освіти й виховання козаків;

- свободу й незалежність України, суверенність особистості, народовладдя;

- виховних козацьких традицій як основ системи виховання в козацькій педагогіці;

- народних традицій, звичаїв, обрядів;

- фольклорного виховання: пісні, думи, легенди, перекази, прислів'я, приказки про козаків, їх героїчну боротьбу;

- різних видів мистецтва: декоративно-вжиткове, музичне, вишивання мистецтво танцю.

Дослідження, розвиток та впровадження системи козацького виховання:

- дошкільного родинного виховання (високий статус батьківської і материнської козацької педагогіки, особливо роль батька, який загартовував дітей, формував у них лицарську честь і гідність, готував до життєвих труднощів);

- родинно-шкільного виховання, яке ґрунтується на цінностях родинних, національних, духовних, релігійно-моральних, загальнонаціональних;

- розвиток дитячого туризму та спорту (в т. ч. військово-прикладних і технічних видів);

- участь у підготовці та проведенні щорічного фестивалю “Молода Січ” дітей, юнацтва, молоді шкільних організацій Січі;

- проведення виховної роботи серед дітей, юнацтва, молоді, створення та організація дитячих, юнацьких і молодіжних товариств, шкіл, інших навчальних закладів, таборів, розробка для них програм, методик та підтримка їх діяльності. Організація традиційних козацьких таборових зборів, змагань, фестивалів;

- сприяння заснуванню та роботі спеціальних шкіл Січі для обдарованих дітей і молоді;

- сприяння підготовці та проведенню кваліфікаційних відбіркових конкурсів, олімпіад. Участь в опрацюванні програм виховної роботи. Планування та проведення заходів щодо соціального захисту дитинства, материнства, учительства та підвищення соціального статусу учителя в Україні;

- сприяння видавництву матеріалів у періодиці для дітей та юнацтва, видавництву методичної навчально-виховної літератури.

Виховання дітей і молоді

Виховний процес в Адамівському курені “Січі” будується на основі вивчення, усвідомлення, збереження, творчого використання історичних фактів й результатів фундаментальних наукових досліджень від доби визвольної боротьби українського козацтва за політичну й державну незалежність і заснування Української козацької республіки доби Богдана Хмельницького до ствердження державності України сьогодення.

Світовою культурою визнані історичні факти:

- українське козацтво – гордість української нації, найвищий її зліт у віковичному розвитку, одна з найяскравіших сторінок літопису боротьби українського народу за політичну й державну незалежність. Його ідейно-моральний потенціал – це ядро козацької духовності, яке є основою ідеології розбудови й відродження державності України, є невичерпною скарбницею громадського загартування молоді;

- багатовіковий визвольний рух українського козацтва заклав основу унікального явища не лише східно-слов'янської культури, а й світової культури – українську козацьку педагогіку. Вона народжена матеріальним і духовним життям українського козацтва;

- українська козацька педагогіка – це частина народної педагогіки українського народу у вершинному її прояві, яка формувала в молодих поколіннях українців синівську вірність рідній землі, Батьківщині – незалежній Україні. Це народна виховна мудрість, головною метою якої є формування в сім'ї, школі й громадському житті козака-лицаря, мужнього

громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю й самосвідомістю;

- український козак – це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє опанувати себе, володіє емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно морально-психологічно, духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, своєї честі та гідності, дбає про єдність Українського козацтва і українства всього світу;

- найважливішими в національній системі освіти й виховання були провідні ідеї козацького руху – свобода й незалежність України, честь і гідність, непорушність прав людини й народу, суверенність особистості, народовладдя;

- українська національна ідея проходить через всю педагогічну спадщину минулих епох України. Вона лежала в основі діяльності цілих поколінь українських козаків, українських освітян і надихала їх на вірне служіння рідному краю.

Основою змісту виховання дітей та молоді – козачат та молодих козаків Адамівського куреня “Січі” є:

- державна концепція ідеології розбудови української національної суверенної держави та виховання на її принципах громадян-патріотів, готових будувати свою національну державу, берегти єдність народу України, захищати незалежність, суверенність та недоторканість кордонів України, самовіддано працювати на зміцнення духовного, морального, наукового, технічного та економічного потенціалу держави з метою вибороти високий рівень добробуту, соціальних і духовних гарантій кожному громадянину та достойне місце своїй державі в змаганні націй-держав світового співтовариства, яке розгорнулося в системі світових ринкових економічних відносин;

- розроблена Міністерством освіти України “Концепція національного виховання”, основою якої є українська національна система виховання, українська козацька педагогіка і духовність, психологія українського козацтва;

- програма виховання полягає в обов'язковому оволодінні дітьми та молоддю – козачатами та молодими козаками – Кодексами людського буття Українського козацтва, виховання потреби неухильного запровадження їх в життя, що забезпечить формування та виховання такого духовного стану молоді –

молодих громадян України, козаків, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального стану українського козака в суспільстві, що слугував духовною опорою народу й українській державі протягом віків.

Кодексами соціального стану Українського козацтва є:

1. Кодекс лицарської честі Українського козацтва, який складається з таких основних якостей особистості:

- любові до батьків, вірності у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу;
- готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, людей похилого віку;

- підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі;

- непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям;

- відстоювання свободи й незалежності особистості, народу, держави, єдності й соборності українських земель;

- прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури;

- готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності й наступність у боротьбі з ними;

- здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні й духовні сили, зокрема непохитну силу волі й непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням;

- уміння скрізь і всюди проявляти шляхетність, виявляти доброчинність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість;

- турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств;

- прагнення до якнайбільшого особистого внеску у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального й духовного рівня.

2. Кодекс лицарської звитяги Українського козацтва:

- готовність боротися до загину за волю, честь і славу України;

- нехтування небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України;

- виявлення презирства і ненависті до ворогів, прагнення визволити рідний край від завойовників;

- уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави;

- здатність відстоювати за будь-яких обставин рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів;

- виявлення героїзму, подвижництва у творчій праці, в бою в ім'я свободи й незалежності України;

- відстоювання свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї історії;

- виявлення здатності і готовності здійснювати постійно, зокрема і в години можливого лихоліття, народотворчу і націотворчу діяльність, будівництво і зміцнення Української держави.

3. Заповіді милосердя як дорогоцінний морально-духовний спадок:

- готовність допомагати дітям, створювати умови для їхнього щасливого дитинства, бути їм у разі необхідності за батька і матір, брата і сестру;

- надавати всебічну допомогу сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливо ставитися до безпомічних, постійно підтримувати нужденних матеріально;

- надавати допомогу хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого;

- здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду;

- готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе.

Система військово-патріотичного шкільного виховання полягає:

- у морально-психологічній підготовці на уроках суспільно-історичного, народознавчого та гуманітарного циклу;

- у військово-технічній підготовці на уроках трудового навчання та фізико-математичного циклу;

– у військово-фізичній підготовці на уроках початкової військової підготовки та фізичної культури;

– під час навчальної та позанавчальної роботи – всі види підготовки згідно з напрямками, формами і методами діяльності Адамівського куреня “Січі”.

Завдання Адамівського куреня “Січі” в царині військово-патріотичного виховання полягає в наповненні конкретними діями духовного Заповіту пращурів наших, героїчних українських козаків, нам, нащадкам: “Сини народу України! Будьте завжди готові до оборони Матері-України!”.

Напрями, форми, методи діяльності та їх організаційне, наукове, педагогічне, методологічне забезпечення

Напрями діяльності Адамівського куреня “Січі”:

– Поширення знань серед учнів та молоді про козацький національно-визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками;

– Вивчення матеріалів фольклорних джерел; історичних документів (козацьких літописів); наукових праць про героїку козащини М. Костомарова, В. Антоновича, М. Аркаса, Д. Яворницького, Д. Дорошенка, І. Огієнка; З. Крип’якевича, А. Опановича та ін.; художніх творів Т. Шевченка, П. Куліша, Б. Грінченка, А. Чайковського, О. Олеся, Б. Лепського, поетів В. Симоненко, Л. Костенко, І. Драча, Д. Павличка та ін.;

– дослідження кожним юним та молодим козаком, гуртами, загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, І. Мазепи;

– вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого мистецтва керівників повстань, отаманів: С. Наливайка, І. Сірка, Т. Федоровича, І. Богуна, М. Кривоноса, І. Мазепи, П. Орлика, П. Полуботка, П. Калнишевського, І. Гонти, М. Залізняка та інших;

– складання конкретної програми вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсійних шляхів, пошуку козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам’ятних знаків, вивчення

козацькою молоддю козацьких родоводів під гаслом “Шукай, козаче, свій родовід!”;

– дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різні види боротьби та протиборства (бойовий го-пак, козацьке багатоборство тощо);

– пізнання й відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, господарів землі: прилучення до організації ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об’єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організація взірцевих молодіжно-козацьких господарств різного профілю;

– відродження козацьких мистецьких традицій: кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису;

– відродження ремесел і промислів: бондарства, гончарства, бджільництва, будівництво козацьких човнів, ковальства, лимарства, чинбарства, стельмахування. З цією метою організовувати різноманітні мистецько-трудова об’єднання, майстерні із залученням народних майстрів, спеціалістів;

– вивчення і застосування на практиці козацьких знань з народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії;

– пізнання сутності й особливості козацької ідеології: філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості;

– вивчення сучасних видів техніки, інформаційно-комунікаційних технологій й організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема: радіозв’язок, робота на колективних радіостанціях, телерадіоконструювання, телерадіомоделизм, системи електронної автоматики, судномоделизм, морська справа, персональні комп’ютери та технології на основі їх використання, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, інші напрямки технічної творчості;

– проведення індивідуальної, групової й масової культурно-просвітницької роботи, спрямованої на те, щоб кожен учень – член козацького осередку – займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні

здібності й фізичні можливості. Проведення кваліфікаційних конкурсів, олімпіад, змагань. Проведення відбіркових конкурсів та олімпіад з метою підготовки до вступу у військові навчальні заклади;

- вивчення екологічного становища в регіоні та участь у заходах з метою його покращення.

Форми та методи діяльності, які використовує Адамівський курінь “Січі”:

- засновує козацькі осередки та організації Січі;
- бере участь у створенні та роботі козацьких навчально-виховних таборів;
- бере участь у заходах, присвячених історичним датам України, у відзначенні національних та релігійних свят, у проведенні культурно-просвітницьких заходів: вечорів, концертів, виставок, читання лекцій тощо;
- бере участь у народознавчій та фольклорно-етнографічній діяльності, організовує фольклорно-пошукові експедиції, фольклорно-етнографічні ансамблі;
- збирає, записує та видає збірники кіно-, аудіо- та відеозаписів виконання українських козацьких звичаїв та господарських, військових, виховних заходів в українських козацьких поселеннях та січах, недільних школах, історико-культурних просвітницьких центрах, педагогічних університетах для батьків, організовує кінолекторії щодо історії Українського козацтва та України, конкурси, фестивалі;
- організовує та бере участь у козацьких походах, подорожах, проведенні народних свят, обрядів за участю вчителів, батьків, дітей, громадськості;
- вивчає діяльність гуртків, клубів, студій, впроваджує спецкурси, факультативи;
- організовує проведення фестивалів, конкурсів, виставок з метою виявлення обдарованих дітей і подальшого розвитку їх інтелектуальних здібностей;
- запроваджує шефські зв'язки з особистим складом військових частин Збройних Сил України та кораблів Військово-Морських сил України;
- проводить військово-патріотичну роботу з допризовною молоддю;

- організовує козацькі світлиці в школах, навчальних закладах, військових частинах Збройних сил України та кораблях Військово-Морських сил України, організовує виставки народних умільців – продовжувачів традицій українського козацтва, створює козацькі бібліотеки для дитинства, юнацтва та молоді, музеї козацької слави та духовного відродження народу України;

- бере участь у створенні в діючих музеях України композицій, що висвітлюють замовчану, приховану попередніми режимами правду історії Українського народу;

- веде пошукову, дослідницьку роботу з історії українського козацтва рідного краю, взаємодіє та співпрацює з дитячими інспекціями, працівниками дитячих кімнат міліції, комісіями у справах неповнолітніх, дитячими інтернатами, місцевими органами Міністерства у справах сім'ї та молоді, залучає студентську та курсантську молодь до військово-патріотичної роботи з дітьми в курені, розвиває спілкування, порозуміння, взаємодію, духовну та психологічну єдність дітей, юнацтва, молоді різних регіонів України, розвиває участь та роль дітей, юнацтва, молоді в процесах консолідації українського народу та зміцнення державності України як запоруки громадського миру та злагоди, як гарантії щастя кожної матері та її дітей, розповсюджує інформацію і пропагує свої ідеї та цілі.

- розробляє програму наукового, педагогічного, організаційно-методичного забезпечення діяльності Адамівського куреня “Січі”. Ця програма включає: науково-педагогічні основи національної системи виховання та її основи – української козацької педагогіки, історію України та Українського козацтва, кодекс соціального стану Українського козацтва, українську концепцію національного виховання, українську козацьку педагогіку, статут Українського козацтва, Статут Січі, програму “Діти України” та інші державні програми щодо дітей, юнацтва, молоді, Укази Президента, Рішення Верховної Ради України, закони України, методики організаційної роботи Січі, програму батьківських університетів та їх участі в діяльності Січі.

Методологічною основою народознавчої діяльності наукового, педагогічного, батьківського, дитячого, юнацького

та молодіжного козацтва Січі служать ідеї національної та загальнолюдської гуманістичної культури.

Членство. Права і обов'язки членів

Українським козаком може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником українського народу, української мови, розвивати культуру.

До Українського козацтва приймають за козацьким Звичаєм на раді Адамівського куреня “Січі” згідно з письмовою заявою.

Українські козаки в Січі за віком поділяються на такі ступені козацького росту:

для юнаків: для дівчат:

козаченята до 6 років, лелінята до 6 років,

козачата до 10 років, лелі до 10 років,

джури 10-14 років, дани 10-14 років,

молоді козаки 14-18 років, берегині 14-18 років,

дійсні козаки (козачки) члени Українського козацтва з 16-17 років.

Прийом до козачат здійснюється з 6-ти років за згодою батьків. Всі прийоми й переходи від козачат, як першого ступеня козацького росту, до дійсних козаків (членів) Українського козацтва здійснюється урочисто з відповідними посвятами за традиційними козацькими звичаями.

Козачатам, джурам та молодим козакам видається грамота і відповідний кожному ступеню козацького росту нагрудний знак, а дійсному козаку – Реєстрову грамоту, посвідчення, нагрудний і нарукавний знаки Українського козацтва.

Козачата, джури, молоді козаки Українського козацтва, як члени Січі, мають обов'язки: визнавати Статут та Програму Січі і діяти відповідно до їх засад, пройти повний курс козацького вишколу, скласти січову присягу, вивчати, знати, оволодівати і в житті непохитно виконувати Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської звитяги та Заповіді милосердя Українського козацтва, дотримуватися національних і загальнолюдських норм поведінки.

Козачата, джури, молоді козаки Українського козацтва, як члени Січі, мають права: обирати і бути обраним в керівні органи Січі, право вільного вибору первинного осередку у

відповідності до своїх нахилів та статі, віку, брати участь у роботі Січі, висловлювати свою думку та вносити пропозиції, право виносити на розгляд організації Січі будь-яких питань, право отримувати інформацію про заходи Січі та брати в них участь, право отримувати інформацію про заходи Січі та брати в них участь, право апелювати до організацій Січі, право на захист інтересів з боку Січі, право висловлювати свою думку щодо всіх напрямів діяльності своєї організації та Січі.

Виборні посади в структурах Січі, пов'язані з повною юридичною відповідальністю, надаються особам, які досягли повноліття.

Згідно зі звичаями Українського козацтва, жінка козака, коли козак воював за волю народу, не тільки виховувала своїх козацьких дітей, але й при необхідності хоробро ставала на їх захист зі зброєю в руках і сама була для дітей прикладом мужності і хоробрості. Це була Козацька Мати героїчної доби Українського козацтва. Згідно зі звичаями Українського козацтва, вчителька в Січі виконує свої почесні обов'язки Козацької Матері, є повноправним членом Січі, має всі права і обов'язки члена Січі і може бути обрана в керівні органи Січі будь-якого рівня.

Структура та органи управління

Адамівський курінь “Січі” як громадська організація створюється за виробничо-територіальним принципом і складається з первинних козацьких товариств – класних загонів.

Отаман козацького товариства “Січі” входить за посадою до складу старшини козацьких осередків Українського козацтва відповідного рівня і виконує обов'язки осавула цих осередків, на яких покладається організація роботи з дітьми, юнацтвом, молоддю відповідно до Статуту.

Первинне козацьке товариство – Адамівський курінь “Січі” – створюється за місцем навчання членів Січі. Для керівництва обирають на Радах отамана та писаря (його заступника) терміном на один рік. До їх обов'язків входить ведення персонального обліку членів, збирання членських внесків, ведення обліку матеріальних засобів і коштів, звітування перед районовою канцелярією, перед місцевими

фінансовими органами (при наявності розрахункового рахунку в банківській установі), співпраця з канцелярією і керівництвом районної Січі, підзвітні керівним органам Січі, визначають завдання і напрями своєї діяльності, на Радах районної Січі отримують інформацію щодо рішень керівництва Січі різних рівнів, рішень отамана з найважливіших справ господарського, фінансового, методичного, організаційного характеру, затверджують кошторис. Отаман, який керує куренем, входить до ради отаманів районної Січі.

Первинне козацьке товариство Січі в школі (Адамівський курінь “Січі”) є формою впровадження учнівського самоврядування з використанням структури Січі Українського козацтва, зокрема у формі Козацької республіки.

Структурними підрозділами Козацької республіки є:

- Велика козацька рада, членами якої є учні, вчителі, дирекція школи, батьки, наставники, козаки. Це загальношкільні батьківські збори, це те велике козацьке коло, на якому кожен має слово і на якому обирають старшину Козацької республіки і приймають доленосні рішення, за козацьким звичаєм добре підготовлені та відредаговані;

- Козацька рада, членами якої є вчителі, учні, генеральний писар, прапороносці, кошевар та судочинець;

- Загони в кожному класі. Кожний загін обирає отамана, писаря, прапороносця, кошевара і має свій прапор, назву, девіз, пісню та почесного батька-гетьмана Українського козацтва, історію якого козачата вивчають особливо досконало.

Козацька республіка має свою Конституцію, Принципи, Закони-кодекси лицарської честі Українського козацтва, Клятву вступника в Козацьку республіку та обов'язки козацької старшини.

Кошти та майно. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення

Адамівський курінь Січі здійснює фінансову діяльність у порядку, визначеному законодавством України.

Кошти Адамівського куреня Січі – це пожертвування членів Українського козацтва, Січі, інших добровільних жертвувань, заповітів та внесків приватних осіб, установ, підприємств,

профспілкових та інших громадських організацій, фондів України та закордонних фондів; дотації та субсидії відповідно до чинного законодавства України та державних програм підтримки дитинства та молоді; фінансування згідно з міжнародними програмами підтримки дітей та молоді, надходжень від проведення культурно-масових, спортивних та інших заходів, лекцій, виставок, видавничої діяльності тощо.

Курінь використовує кошти відповідно до чинного законодавства на проведення заходів, передбачених цим Статутом, забезпечує організаційно-господарські потреби та утримує штатний персонал.

Майно куреня складається з будівель, споруд, оргтехніки, основних засобів виробництва, засобів зв'язку та іншого, незабороненого чинним законодавством України.

Органи місцевої державної влади вирішують питання про матеріально-технічне забезпечення діяльності куреня, надають йому службові приміщення та необхідний інвентар за рахунок місцевих бюджетів, а також кошти, що надходять на рахунок на зазначену мету.

Курінь має право користуватися на договірних засадах власністю державних підприємств, організацій, установ та інших власників для виконання статутних завдань. Службові приміщення, необхідні для куреня, надаються (оренднуються) місцевими органами влади чи управління, що фінансують витрати з утримання таких приміщень зі своїх бюджетів.

Кожна із посадових осіб куреня, що отримала у розпорядження певні кошти, несе спільно з бухгалтером відповідальність за їхнє використання відповідно до чинного законодавства України.

Відкриття рахунку в банківській установі зобов'язує курінь вести оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність, реєструватися в органах державної податкової інспекції та вносити до бюджету платежі у порядку і розмірах, передбачених законодавством.

Правовий статус куреня

Адміністрація Адамівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступеня Білгород-Дністровського району Одеської області як

юридична особа є засновником юридичної особи – Адамівського куреня дитячої та молодіжної організації Українського козацтва “Молода Січ”.

Канцелярія куреня зберігає оригінал Статуту куреня. Отаман куреня (директор школи) підписує звернення в органи внутрішніх справ щодо отримання дозволу на виготовлення печатки Куреня та звернення до банківської установи щодо отримання дозволу на відкриття розрахункового рахунку куреня та бланків зразків підписів на відкриття цього рахунку.

Курінь є юридичною особою з повноваженнями і правами згідно з цим статутом, має поточний та валютний рахунки в банках, печатку та штамп зі своїм найменуванням, відповідну до козацьких звичаїв і традицій атрибутику, символіку, зразки яких затверджуються радою отаманів куреня та реєструються у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Курінь може виступати позивачем і відповідачем в органах суду та арбітражного суду.

Доповнення та зміни до Статуту куреня має право вносити курінний отаман, рада отаманів куреня, Велика Рада куреня та затверджує Велика Рада куреня.

Про зміни, що сталися в статутних документах, курінь повідомляє відповідні органи.

Припинення діяльності куреня

Припинення діяльності куреня відбувається шляхом його реорганізації або ліквідації.

Реорганізація або ліквідація куреня відбувається за рішенням Великої ради куреня, якщо за це проголосувало дві третини його членів.

Ліквідація проводиться в порядку згідно з чинним законодавством ліквідаційною комісією, призначеною канцелярією Січі. Майно і кошти спрямовуються на розвиток Адамівської школи.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання розроблено з урахуванням вимог Закону про освіту та основних положень Державної національної програми “Освіта”. Він є перехідним для поступового трансформування загальноосвітньої

школи у школу козацько-лицарського виховання, поступового приведення змісту навчально-виховного процесу у відповідність із сучасними суспільними і особистими потребами.

Навчальний план створює передумови для здобуття повноцінної освіти всіма козачатами з урахуванням державних вимог, регіонально-національних особливостей, місцевих запитів та потреб. Цьому сприяє виділення у змісті освіти двох компонентів: державного і шкільного.

Державний компонент має забезпечити соціально необхідний для кожного козачати обсяг і рівень знань, умінь і навичок (державний стандарт загальної середньої освіти) і відповідає змісту державного компонента загальноосвітньої школи, на базі якої функціонує школа козацько-лицарського виховання.

Шкільний компонент складається з курсів за вибором і факультативів, додаткових занять і консультацій (індивідуальних, групових) та гурткових занять, перелік яких затверджує Велика рада школи. Шкільний компонент знаходиться в повному її розпорядженні і реалізується для задоволення потреб дітей в організації занять, посиленні окремих предметів (зокрема козацько-лицарського направлення), введення нових курсів, поглибленого вивчення предметів, занять учнів за індивідуальними програмами тощо.

У разі наявності вільних годин, замість одного виду занять шкільного компонента (наприклад, курси за вибором), можна проводити інші (консультації тощо).

Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять і курсів за вибором – 5 учнів. За потреби можуть створюватись міжкласні та міжшкільні факультативи і курси за вибором учнів, які за рішенням місцевих рад можуть комплектуватися незалежно від кількості учнів.

Додаткові заняття і консультації в межах виділених годин проводяться з групою учнів з будь-якою наповнюваністю або з окремими учнями.

4.3.2. Положення про шкільний козацький курінь.

Положення про класний козацький загін

Козацька шкільна організація – масова самодіяльна козацька організація дітей, підлітків та юні України, зміна й резерв Українського козацтва.

За дорученням Українського козацтва повсякденною діяльністю козацької шкільної організації керує представник Українського козацтва в особі керівника школи.

Козацько-лицарське виховання козацька шкільна організація здійснює в тісній взаємодії зі школою, у співдружності з сім'єю, разом з профспілковими, творчими, спортивними, оборонними та іншими громадськими організаціями й державними установами.

Головні завдання козацької шкільної організації – формування в родині, школі і громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Козацька шкільна організація виховує в дітей любов до знань і відповідальне ставлення до навчання, прищеплює інтерес до науки й техніки, культури й мистецтва, сприяє їхньому всебічному розвитку. Козацька шкільна організація виховує в козачатах, джурах, молодих козаках громадську активність і колективізм, патріотизм, чесність, сміливість.

Діяльність козацької шкільної організації визначається такими головними принципами:

- суспільно-політичною спрямованістю у формі національно свідомого ставлення до рідної Неньки-України, незалежної європейської держави;

- добровільністю вступу до організації й активною участю в її справах;

- безперервністю й систематичністю в діяльності козацької шкільної організації;

- врахуванням вікових та індивідуальних особливостей;

- організовує козачат, джур та молодих козаків під керівництвом педагогічних працівників;

- романтикою, зацікавленістю, грою в козацькому житті.

Головні завдання організації, її вимоги до кожного козачати, джури та молодого козака відтворено в Девізі, Урочистій обіцянці та законах шкільної козацької організації (Кодексу буття Українського козацтва).

Девіз, Урочиста обіцянка, закони, символіка та ритуали.

Девіз козацької шкільної організації.

На заклик: “Слава козаку!” – козака, джура, молодий козак відповідає: “Слава Україні!”

Урочиста обіцянка кандидата до лав шкільної козацької організації:

”Я, (прізвище, ім'я), вступаючи до лав шкільної козацької організації, перед лицем своїх товаришів урочисто обіцяю: гаряче любити свою Батьківщину; жити, вчитись і боротись за процвітання Неньки-України; завжди виконувати закони шкільної козацької організації (Кодексу буття Українського козацтва)”.

Закони, за якими живе козацька шкільна організація:

Люби свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну. Шануй віру і звичаї свого народу.

Май свою національну і людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

Шляхетно стався до дівчини, жінки, матері, бабусі; оберігай їх честь і гідність.

Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі і духовності.

Відстоюй повну свободу і незалежність особистості, народу, держави.

Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

Будь хоробрим і відважним, мужнім і невтомним.

Понад усе цілуй козацьку честь.

Будь лицарем до супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

Будь ревним охоронцем рідної природи.

Бережи традиції Українського козацтва, охороняй пам'ятки історії і культури свого народу.

Символіка та ритуали

Козацька шкільна організація має прапор кольору морської хвилі прямокутної форми розмірами 2:1 (на одній стороні полотнища – по центру – білий мальтійський хрест, оторочений помаранчевою стрічкою; на другій стороні – емблема козацької шкільної організації з девізом), такого ж кольору та характеру загонові прапорці.

Кожний козача, джура та молодий козак носить козацькі відзнаки – шеврон Українського козацтва, значок (нагрудний знак) козацької шкільної організації, молоді козаки – погони з відзнаками.

Рукостискання та салют – дружнє козацьке вітання. Салютом вітають козаків, козацький та військовий стрій.

У дні святкування Дня Українського козацтва та в інші державні свята козацька шкільна організація урочисто відзначає козацькими парадом і походами, лінійками і вогнищами, зборами і мітингами.

Кожний загін та курінь змагаються за право носити ім'я ушавленого козацького ватажка, гетьмана, кошового, чие життя – приклад для дітей.

Члени козацької шкільної організації мають єдину форму – кітель та штани для хлопців (кітель та спідницю для дівчат) кольору морської хвилі із козацькими відзнаками (погонами для хлопців).

До козацької шкільної організації приймаються діти у віці від 10 років і можуть перебувати у ній до 15 років.

Питання про прийом до козацької шкільної організації вирішується на зборі загону в індивідуальному порядку відкритим голосуванням. Біля Державного Прапора України та Загенового прапора той, хто вступає, дає Урочисту обіцянку, старший джура вручає йому козацьку відзнаку – значок, шеврон, погони. Козацька шкільна організація заохочує членів, рої, загони, курені за успіхи у навчанні, праці і громадській роботі Почесними грамотами рад козацьких організацій, заносять до Книги пошани козацьких організацій.

До козачат, джур, молодих козаків, які порушили закони, застосовують стягнення: обговорення на зборі рою, загону, куреня, зауваження, догану або попередження і, як крайній захід, виключення з організації.

Структура козацької шкільної організації

Всеукраїнська козацька шкільна організація об'єднує обласні, міські, районні козацькі шкільні організації.

До складу обласних, міських, районних козацьких шкільних організацій входять козацькі шкільні курені.

Шкільний курінь є основою шкільної козацької організації.

Курінь складається із класних загонів, загони – з роїв.

Для організації різносторонньої роботи з козачатами, джурами та молодими козаками курінь може створювати різноманітні козацькі об'єднання: клуби, козацькі штаби, пости, команди, застави, стани, дозори, гурти тощо.

Шкільний курінь

Курені створюються в початкових, неповних середніх та середніх школах, дитячих будинках, спеціальних училищах і школах, школах-інтернатах.

У заміських, міських, кооперативних, дворових, профільних дитячих таборах Українське козацтво створює тимчасові козацькі курені і загони.

Найвищий орган куреня – козацьке коло. Воно вирішує і організовує найважливіші козацькі справи. Курінне козацьке коло відкритим голосуванням обирає колективний орган козацького самоврядування – курінну козацьку раду, кількістю не менше трьох чоловік, на чолі з отаманом. До ради куреня можуть бути обрані дійсні козаки.

Рада куреня керує роботою козацьких шкільних загонів, козацьких застав, постійних і тимчасових об'єднань козачат, джур та молодих козаків за місцем проживання, секцій та клубів, організовує життя в зонах козацької дії, проводить вибори і навчання козацького активу, дає рекомендації для вступу до Українського козацтва; готує і проводить огляди і змагання, загальні збори і лінійки, конкурси і рейди, зльоти і свята, мітинги, недільники, походи та екскурсії.

Класний загін

Козацький класний загін створюють в курені, який нараховує не менше як 20 козачат. Загін, як правило, об'єднує козачат, які навчаються в одному класі.

За рішенням ради куреня козацькі загони можуть створюватися за місцем проживання козачат. Ці загони входять до складу куреня, працюють під керівництвом ради куреня.

У загоні кожен козака, джура, молодий козак завжди й скрізь є вірним Девізові, виконує Урочисту обіцянку та закони, сумлінно вчиться, бере активну участь у житті загону, а також клубу чи об'єднання за інтересами.

Найвищий орган загону – коло. На колі козачата, джури й молоді козаки колективно вирішують справи загону й роїв, обирають раду загону, приймають у козачата, рекомендують гідних до Українського козацтва.

Раду загону на чолі з отаманом обирають відкритим голосуванням на колі загону.

Рада загону – організатор життя загону, вона формує рої, планує роботу, створює редколегію загонової газети, дає і контролює козацькі доручення.

Рої формуються у складі 5-8 чоловік за принципом дружби, товаришування, спільних інтересів дітей.

У рої козачата оволодівають різноманітними вміннями й навичками, вчать самостійно проводити козацькі справи, колективно працювати і цікаво відпочивати. Рій обирає ройового.

Козаченята

Виховання козаченят є одним з найважливіших доручень Українського козацтва козацькій шкільній організації.

Козацький шкільний загін – колективний наставник козаченят, він направляє до козаченят вихователів й організаторів роботи за інтересами.

Рада куреня створює штаб роботи з козаченятами.

Козацькі курені і класні загони створюють козаченятський стан в 1-4 класах для підготовки молодших школярів до вступу в козацьку організацію. Козачата допомагають козаченятам добре вчитися, жити в дружбі й працювати в колективі, привчають їх виконувати правила козаченят. Козаченятський

стан поділяється на застави. В кожній заставі 5-6 козаченят. Стан та застава мають прапорці.

Правила козаченят (Кодекс лицарської честі і звичаїв)

Шануй і маму, і тата, завжди працею завзято. Люби рідну країну, що зветься Україна. Турбуйся про молодших, жіноцтво поважай. Будь сильним, справедливим, скромним і правдивим і рідну Батьківщину завжди захищай.

За волю, за віру, за честь України я буду невтомно стояти до загибелі. Нехай небезпека чатує навколо, та друзів своїх я не зраджу ніколи. А недруги наші нехай пам'ятають – у чесній бою козаки не втікають. Чи горе навколо, чи радість буває, козак добрим людям завжди допомагає.

Керівництво шкільною козацькою організацією

Для здійснення практичної діяльності Всеукраїнської шкільної козацької організації Українське козацтво створює Центральну раду шкільних козацьких організацій ("Січ", "Молода Січ" "Пласт", "Сокіл" та ін.), яка керує діяльністю козацької шкільної організації.

Повсякденне керівництво козацькими шкільними організаціями, залучення й об'єднання зусиль широкої громадськості у вихованні козачат, джур та молодих козаків – відповідальний і почесний обов'язок Українського козацтва.

4. 3.3. Положення про Козацьку Республіку.

Конституція Козацької Республіки

Декларація колективу Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання)

Ми, учні, учителі та батьки Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання), зібралися разом, щоб рішуче заявити, що ми бажаємо співпрацювати, жити в дружбі єдиними колективом:

- де учні та батьки допомагають учителю, учителі – учням;
- де поважають бажання та обговорюють пропозиції;
- де признається право на помилку кожної людини;
- де кожен вміє визнати свої помилки.

Права, обов'язки та відповідальність учнів

Учні мають право:

1. Оцінювати роботу навчального закладу та ефективність навчально-виховного процесу.
2. Брати участь в екзаменах, заліках, атестації з навчальних предметів (при вирішальній ролі викладача).
3. Випускати рукописний журнал, газети з обов'язковим підписом.
4. Колектив учнів має право обирати учителя та вихователя.
5. Брати участь в організації та управлінні навчально-виховним процесом.
6. Відстоювати свою гідність, вносити пропозиції на конференціях, зборах, педрадах тощо.
7. Обирати предмети для поглибленого вивчення.
8. Здавати екзамени екстерном.
9. У 5-8-х класах бути звільненими від екзаменів за рішенням педради (за умови постійного навчання на високому та достатньому рівнях).
10. Бути обраними та вибрати органи самоврядування.
11. Мають право обирати ділову вільну форму.

Учень повинен:

1. Поважати учителя, цінувати його бажання передати учню знання.
2. Дорожити честю школи як своєю особистою, примножувати її традиції, оволодівати знаннями.
3. Говорити правду в очі й вміти її вислуховувати.
4. Бути відповідальним, вміти визнавати свої помилки.
5. Бути нетерпимим до байдужості, жорстокості, заздрості, обману, поважати оточуючих, допомагати молодшим школярам.
6. Слідкувати за своїм здоров'ям, загартовуватись.
7. Брати активну участь в громадському житті школи, класу та в роботі учнівського самоврядування.

Учні несуть відповідальність за:

1. Невиконання вимог громадських та учнівських організацій школи (загальні збори, рада школи, куреня та ін.).
2. Псування шкільного та державного майна.

3. Грубі порушення дисципліни в школі та поза нею.

Права, обов'язки та відповідальність педагогів

В умовах демократизації системи освіти кожен педагог, окрім загальноприйнятих громадянських та традиційних прав педагога, повинен в повному обсязі отримати й такі *права*:

1. Брати участь в організації й управлінні усіма справами свого навчально-виховного закладу через збори, конференції та виборні органи, а також безпосередньо відвідуючи (за бажанням) засідання будь-якого виборного органу й брати участь в обговоренні питань з правом дорадчого голосу.

2. Висувати свою кандидатуру на будь-яку виборну посаду в будь-якому навчально-виховному закладі або в будь-якому органі системи освіти регіону та країни.

3. Висловлювати (усно або письмово) критичні зауваження щодо діяльності будь-якого працівника свого закладу, зокрема першого керівника, а також будь-якого працівника системи освіти регіону та країни.

4. Звертатись індивідуально або в складі групи осіб до будь-яких керівних інстанцій або засобів масової інформації із заявами, пропозиціями, вимогами, скаргами та ін. Має право на соціальну захищеність у взаємовідносинах із батьками.

5. Самостійно визначати форми й методи своєї навчальної та виховної роботи, погоджуватись або не погоджуватись із зауваженнями та пропозиціями колег та керівників з цих питань, але за умови, що обрані форми й методи дають соціальні та педагогічні цінні кінцеві результати.

6. Відмовитись від виконання адміністративних доручень, які не пов'язані з прямими обов'язками.

7. Оформляти або не оформляти письмово план кожного уроку, лекції або іншої форми навчальної та виховної роботи за умови, якщо кінцеві результати є позитивними.

8. Визначати за власним розсудом час на проходження того чи іншого розділу, теми, навчальної програми за умови, якщо на кінець навчального року основний програмовий матеріал буде учнями засвоєний.

9. Дозволяти або не дозволяти будь-кому, зокрема керівників, бути присутніми на уроках або інших заходах з

учнями, керуючись перш за все інтересами справи (навчально-виховного процесу).

10. Має право на робоче місце, кабінет, обладнаний всім необхідним дидактичним матеріалом, канцелярським приладдям тощо.

11. Відмовитись від навчання учнів, психологічно не сумісних з особою вчителя, враховувати пропозиції класу, педколективу, який працює в цьому класі, й психолога.

12. Відмовити батькам у прийомі дитини до школи, якщо на момент вступу до першого класу дитина психологічно не готова до навчальної діяльності на підставі висновків психолога.

13. Поеднувати свою професійну (навчально-виховну) діяльність з участю в науково-дослідницькій роботі в будь-якій науковій установі або його підрозділу (лабораторія, кафедра, НДІ тощо).

14. Здійснювати експерименти у сфері навчально-виховної роботи при умові, що вони не завдають шкоди якості навчання, виховання та здоров'ю школяра.

У випадку, якщо експеримент потребує суттєвих змін в загальноприйнятому порядку роботи, а кінцевий результат його не передбачуваний, необхідна згода ради школи на його проведення.

Педагоги зобов'язані:

1. Працювати чесно й сумлінно, строго виконувати обов'язки, які покладені на них Декларацією прав та обов'язків (Конституцією Козацької республіки), правилами внутрішнього розпорядку, посадовими інструкціями.

2. Дотримуватись дисципліни праці – основи порядку в школі.

3. Дотримуватись вимог техніки безпеки й охорони праці, виробничої санітарії та гігієни, протипожежної охорони, які передбачено відповідними правилами та інструкціями.

4. Поважати особу учня та батьків, поважати партнерські стосунки.

5. Вивчати індивідуальні особливості школяра, активно співпрацювати з учнями та батьками у розвитку їх педагогічних знань.

6. Систематично підвищувати свій творчий і педагогічний рівень.

7. Бути прикладом у поведінці, праці, побуті.

8. Усі форми занять проводити згідно з розкладом, затвердженим директором школи.

9. Учитель повинен бути активним в громадському житті колективу, виконувати громадські доручення.

10. Учитель повинен слідкувати за своїм здоров'ям.

Педагоги несуть відповідальність:

1. За якість навчання учнів, рівень їх знань, умінь, навичок, за рівень їх вихованості.

2. За збереження шкільного та державного майна, за навчання дітей бережливому ставленню до нього.

3. За прояв антигуманного та антипедагогічного ставлення до дітей.

Права, обов'язки та відповідальність батьків

Батьки мають право:

1. Обирати та бути обраними в громадські формування школи.

2. Обговорювати пропозиції на будь-яких шкільних форумах, контролювати прийняті рішення.

3. Обирати школу, клас, а також переводити дитину в інших навчальний заклад у випадку незгоди з методикою викладання.

4. Вносити індивідуальні внески на розвиток школи, на організацію в школі на кооперативних началах додаткових, передбачених програмою, занять за інтересами.

5. Брати участь в громадському житті школи і класу.

Батьки зобов'язані:

1. Виховувати культурну людину й залучати до здорового способу життя.

2. Допомогати дитині в засвоєнні знань.

3. Забезпечувати нормальні умови для навчання дитини.

4. Регулярно відвідувати збори, зустрічатись з учителями, цікавитись життям дитини в школі.

Батьки несуть відповідальність перед радою школи, радою громадськості, виробничим колективом, комісією із справ неповнолітніх при райвиконкомі, інспекцією із справ неповнолітніх при РВ МВС за:

1. Антипедагогічні дії щодо дитини.
2. Небажання створити дитині сприятливі умови для становлення гармонійно розвиненої особистості.
3. Образливе й неетичне ставлення до вчителя або педагогічного колективу школи.
4. За ігнорування рішень батьківського комітету школи, класу, ради школи, пов'язаних з вирішенням питань виховання молодого покоління.

4.3.4. Модель самоврядування школи козацько– лицарського виховання

*За допомогою тільки школи
неможливо побудувати світ,
Але побудувати світ без допомоги
школи теж неможливо...*

Учнівське самоврядування – це здійснення самими школярами управління справами своїх колективів. У школі воно охоплює всі первинні, проміжні та комплексні учнівські колективи, товариства, клуби, інші об'єднання учнів.

Самоврядування учнів – це форма демократичної побудови життя учнівського колективу, яка передбачає:

- широку участь учнівських самодіяльних організацій та їхніх виборних органів в управлінні найважливішими питаннями своєї життєдіяльності з урахуванням інтересів учнів різних вікових груп;
- формування високих моральних якостей, інтелектуальних та організаторських здібностей;
- удосконалення практичних умінь та навичок у процесі колективного визначення важливих цілей із подальшою їх реалізацією.

Самоврядування – дієвий спосіб поєднання теорії та практики у вихованні громадянина демократичного суспільства, своєрідна практична частина громадянської освіти та виховання, де учні на практиці засвоюють свої права та обов'язки.

В Адамівській школі козацько-лицарського виховання Білгород-Дністровського району Одеської області функціонує модель учнівського самоврядування, яка базується на традиціях лицарської верстви українського народу (козацтва).

Ефективність нової схеми державно-громадського управління буде визначатись рівнем громадянської культури всіх членів суспільства і тому (у теперішніх складних умовах державотворення) школа повинна йти попереду політиків, керуючись принципом пріоритету прав особистості над інтересами суспільства і держави, гуманізму, свободи, демократії, громадянського миру, національної злагоди, надаючи дитині, підлітку, юнаку (юнці) ще в школі навичок громадського самоврядування, виховуючи лідера ХХІ століття, людину, яка б змогла приймати, виконувати доленосні рішення в житті громади, регіону, держави й відповідати за них.

Проблема визначення універсального типу самоврядування, який забезпечував би позитивний результат, хвилює педагогів давно. У педагогіці відбувалось немало спроб зробити самоврядування схожим на якісно працюючий механізм, але історія розвитку педагогіки учнівського самоврядування доводить, що і зараз ми не наблизились до цього ідеалу, не змогли створити ідеальний механізм під назвою “учнівське самоврядування”. Це свідчить не про безсилля науки в дослідженні природи людини або не про недостатність пошуків педагогів-практиків: в різних країнах було і зараз є десятки тисяч ентузіастів в організації учнівського самоврядування. І все ж психолого-педагогічна наука і передова новаторська практика не змогли зробити учнівський орган самоврядування школи певним “штучним інструментом”.

Що ж заважає знаходженню ідеального механізму? Розмаїтість, багатоваріантність, неоднозначність. Розмаїття цілей та завдань самоврядування, елементу змісту та видів форм моделей. Багатоваріантність умов і засобів управління. Неоднозначність прояву закономірностей самоврядування в залежності від індивідуальних особливостей дітей і багатьох інших факторів.

Презентація моделей самоврядування на обласному методичному зборі педагогів та учнівських лідерів “Лідер ХХІ століття” (Одеса, 2002), підсумки обласного етапу Всеукраїнського конкурсу на кращу модель учнівського самоврядування показали, як по-різному організовують та проводять роботу з новому напрямі кращі школи Одещини: у

кожній свій стиль роботи, темп і ритм, власні методи й прийоми, певні психолого-педагогічні здобутки.

Узагальнюючи вище зазначене, можна дійти висновку, що в практиці виховання лідера немає єдиного ідеального підходу, а є велике розмаїття ідей щодо організації цієї роботи. А головна ідея – це багатоваріантність моделей учнівського самоврядування (і взагалі організації навчально-виховного процесу!) отримує все більше визнання у школах області.

Згідно із Конституцією України, законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, Положенням “Про загальноосвітній навчальний заклад”, “Про педагогічну раду середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу”, “Про раду школи”, “Про піклувальну раду школи”, Статутом Адамівської школи козацько-лицарського виховання визначена модель державно-громадського управління школою, яка базується на дотриманні прав та обов’язків всіх суб’єктів навчально-виховного процесу: учнів, учителів, батьків, громадськості. Однією із складових частин його є учнівське самоврядування у формі Козацької отаманської республіки.

Вищим органом учнівського самоврядування Адамівської школи козацько-лицарського виховання є Коло Джур та Дан (загальні збори учнів 5-9 класів), яке збирається не рідше 2-х разів на навчальний рік: у травні та у вересні.

На Колі Джур та Дан заслуховується звіт про роботу Ради Джур та Дан, обирається новий склад Ради Джур та Дан (травень) та затверджується план роботи Ради Джур та Дан (вересень). Новий склад Ради Джур та Дан оновлюється не менш як на третину її членів і обирається терміном на один навчальний рік.

Рада Джур та Дан обирається у кількості 15 осіб (Головного Отамана Ради Джур та Дан, Головної Берегині Ради Джур та Дан, Писаря Ради Джур та Дан та 12 отаманів-берегинь паланок-секторів роботи). Рада Джур та Дан працює за 4 циклами напрямів роботи (всього напрямів роботи – 10).

У школі козацько-лицарського виховання – козацьке учнівське самоврядування, але з дотриманням усіх прав берегині. Тому у школі є Узгоджувальна Рада Джур та Дан (у випадку розбіжностей у поглядах на якусь проблему між Джурами та Данами), яка складається з Ради Отаманів загонів

та Ради Дан-Берегинь загонів. Отаманів та Берегинь обирають на класних зборах Джур та Дан терміном на один навчальний рік.

До Узгоджувальної Ради Джур та Дан на правах співголів Ради входять Головний Отаман Ради Джур та Дан та Головна Берегиня Ради Джур та Дан.

Узгоджувальна Рада Джур та Дан разом із Писарем Ради Джур та Дан складає Координаційну Раду цікавих справ.

З числа молодих козаків 9 класу обирається Суд козацької честі терміном на один навчальний рік у складі: Судді, Радника, Писаря, Лелі, Дани, Берегині, які не є підсудні Суду козацької честі.

Крім Отаманів та Берегинь класні збори Джур та Дан обирають терміном на один рік (із обов’язковим піврічним звітом про роботу і можливістю переобрання) писаря, хорунжого, бунчужного, товмача, скарбничого та інших посадових осіб керівного складу класного козацького загону.

Ця модель учнівського самоврядування працює у школі козацько-лицарського виховання з 1998 року і на практиці довела спроможність виховання національної самосвідомості, громадянської активності, формування освіченої творчої особистості козацати, становлення його фізичного і морального здоров’я.

Відмовившись від виховання в колективі та через колектив, ми практично відмовились від виховання взагалі: це показує досвід наших пострадянських шкіл – виникнення спотворених стосунків, злочинність, сексуальна розбещеність, самотність особистості – і як результат – введення у школах варті з охорони порядку (молодики в уніформі), яка здебільшого цей порядок не може навести, бо причини безладу не зовнішні, а внутрішні – губляться традиції організації життя дітей у колективі – самоврядування, прозорість, свідомий порядок, дисципліна, самообслуговування. Відомо: не може бути успішним виховання громадянина-господаря своєї країни, якщо дитина, підліток не набуватиме у ці роки досвіду відповідальності за виконання певних функцій в організації життя класу, школи, сільської громади.

Нашу школу почали звинувачувати у мілітаризації системи виховання. Так, у нас є однострій, прапор, марширування, салютування, загони, командири-отамани. Але це має вигляд

гри, що базується на вікових особливостях підлітків, прагненні до романтики. Це форма нашої організації, яка ґрунтується на історичному досвіді українського народу, а зміст – виховання патріота, громадянина.

Один з принципів, за якими будується школа козацько-лицарського виховання – принцип ідеалізації – виховання козачат на позитивних прикладах, формування в молоді ідеалів – одних із найважливіших компонентів духовності як кожної особистості, так і всього народу.

Нема ідеальних людей, і не можна з будь-кого робити ідеал для молоді, але можна говорити про орієнтацію на моральні принципи: відданість ідеї Івана Мазепи, любов до Батьківщини Тараса Шевченка, відвага і честь Івана Сірка.

Ми за основу принципу ідеалізації вибрали ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої, мужньої людини. Такими лицарями української культури, науки і духовності були Я. Мудрий, В. Мономах, Т. Шевченко, М. Драгоманов, Б. Грінченко, С. Русова, В. Вернадський, М. Грушевський.

Функції керівного складу та паланок Ради Джур та Дан Адамівської школи козацько-лицарського виховання

1. Головний Отаман Ради Джур та Дан – головує на засіданнях Ради Джур та Дан, головує на засіданнях Ради Отаманів загонів, співголовує з Головною Берегинею Ради Джур та Дан на засіданнях Узгоджувальної Ради, в проміжках між засіданнями Ради Джур та Дан керує діяльністю із самоврядування учнів.

2. Головна Берегиня Ради Джур та Дан – заступниця Головного Отамана Ради Джур та Дан – головує на засіданнях Ради Дан (Берегинь) загонів, співголовує з Головним Отаманом Ради Джур та Дан на засіданнях Узгоджувальної Ради.

3. Писар Ради Джур та Дан – веде документацію Ради Джур та Дан, відповідає за накопичення Скарбу Ідей.

4. Паланка здоров'я та спорту (профільні загони ЮІР, ДЮП, футбольна та баскетбольна секції, туристський гурток, гурток народних ігор та забав, факультатив “Козацьке тіло виховання”) плекає у кожного козака міцне здоров'я, загартовує тіло і дух,

формує вміння досягати перемог у спортивних іграх. Формує культуру поведінки, норми моралі, контролює навчання в профільних загонах, вивчає рухливі ігри та проводить змагання, дні козацьких забав, оглядів.

5. Паланка героїко-патріотичного виховання (гурток “Пам'ять”, гурток козацьких бойових мистецтв, факультатив “Козацька військова справа”) формує вміння захищати рідну мову, культуру, землю, досліджує і практично відроджує військово-спортивне мистецтво козаків: верхову їзду, стрільбу з лука, володіння списом, шаблею, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, козацького багатоборства.

6. Паланка національного відродження (клуб “Берегиня”: фольклорно-етнографічна секція, секція декоративно-прикладного мистецтва, літературно-фольклорна секція, факультатив “Козацька культура”), продовжуючи патріотичні традиції, звичаї пращурів-козаків, навчає кожного молодого козака та козачку палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу країну, по-синівському служити їй корисними справами. Виховує в юних козаків родинні цінності, повагу до свого роду, бажання примножити його славу Добром, Правдою, Красою. Збирає і записує унікальні народні обряди, відроджує їх, популяризує пісенну народну творчість, виховує інтерес до народних ремесел, розвиває трудові і художні навички, знайомить з технікою виготовлення предметів українського побуту. Вивчає фольклор рідного села, краю, формує високу мовну культуру. Організовує дослідження кожним юним та молодим козаком, класними загонами славної історії українського козацтва, вивчає героїчне життя, подвижницьку діяльність гетьманів, отаманів, керівників повстань. Допомагає виконати козачатам конкретну програму вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошуку козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення молоддю козацьких родоводів під гаслом “Шукай, козаче, свій родовід!”

7. Паланка організації дозвіль (драматичний гурток, дискотека) організовує змістовне дозвілля через колективні творчі справи, відзначає народні традиційні свята, знайомить

з театральним та літературним мистецтвом. На культурно-історичних традиціях козацтва формує високу мораль, силу волі і духу підлітків і юнаків, допомагає їм оволодіти основами української козацької філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду. Допомагає відроджувати козацькі мистецькі традиції: гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, художньої вишивки. Допомагає вивчати і застосувати на практиці козацькі знання з народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії. Проводить роботу, спрямовану на те, щоб кожен учень – член козацького осередка – займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і можливості, пізнавав сутність й особливості козацької ідеології (філософії, світогляду, моралі, етики, естетики, характеру, правосвідомості).

8. Паланка закордонних зв'язків (гурток знавців іноземної мови) налагоджує зв'язки із зарубіжними школярами. Проводить роботу з вивчення культури та життя держав ближнього та далекого зарубіжжя.

9. Паланка роботи з молодшими школярами (гуртки “Умілі руки”, “Юний художник”, клуб “Чомучок”) організовує позаурочну діяльність молодших школярів, надає шефську допомогу, залучає молодших школярів до спільної роботи з впровадження козацько-лицарського виховання.

10. Паланка трудової діяльності та охорони середовища (гурток екологів, ремонтна бригада, навчально-виробнича бригада, тимчасові трудові об'єднання) проводить активну діяльність з охорони довкілля, збереження шкільного майна, проведення трудових операцій. Виховує в козачат любов до рідної природи, готовність і вміння берегти і примножувати її багатства, красу. Вивчає екологічне становище в регіоні. Засобами козацької педагогіки формує якості господаря рідної землі, державну позицію та інтереси українського власника, який чесно і самовідданою працею нарощуватиме матеріальні блага, духовні цінності рідного народу, гармонійно поєднуюватиме особисті і загальнонаціональні інтереси. Допомагає пізнати і дослідити, а також відродити традиції козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі; прилучає козачат до організації і

ведення госпрозрахункових трудових об'єднань, малих підприємств, асоціацій. Допомагає відроджувати ремесла і промисли: бондарство, гончарство, бджільництво, ковальство.

11. Паланка навчально-пізнавальної діяльності (МАН, предметні гуртки, групи консультантів з предметів, пости взаємодопомоги) організовує взаємодопомогу в навчанні, консультаційну допомогу з предметів, контролює відвідування уроків, проводить предметні тижні, місячники, олімпіади, конкурси. Роботу спрямовує на пізнання козачатами законів розвитку науки, формує любов до науково-пізнавальних процесів, допомагає вивчати сучасні види техніки і технології, організувати особисту і спільну творчу діяльність (радіозв'язок, телерадіоконструювання, телерадіомоделизм, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, аудіомоделивання).

12. Паланка інформації (шкільна газета, фотогазета, газета-календар, шкільний часопис, прес-бюлетень, рекламний вісник) інформує учнів, батьків, вчителів, громадськість про всі події, що відбуваються в школі.

13. Паланка дисципліни та порядку (пости чистоти та бережливості, штаб “Живи, книго!”). Формує навички здорового способу життя, контролює дотримання санітарно-гігієнічних норм, виховує бережливе ставлення до хліба, збереження книг.

14. Паланка соціального захисту (загони милосердя). Піклується про ветеранів війни, самотніх, престарілих, шефствує над могилами полеглих воїнів, допомагає дітям з малозабезпечених сімей.

15. Історико-краєзнавча паланка (рада “Шевченківської світлиці”, рада музею “Рідне село”, історико-краєзнавчий гурток, факультатив “Історія козацтва”). Допомагає глибоко пізнавати історію українського козацтва, досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, наукові, культурні і державотворчі. Поширює знання серед козачат про козацький національний визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками.

4. 3. 5. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу "Молодої Січі", Козацької республіки, класного козацького загону

1. Отаман – здійснює загальне керівництво загonom.
2. Писар – веде канцелярію і разом з отаманом здійснює заходи щодо діяльності загону. Це – головний розпорядник, адміністратор і координатор діяльності загону.
3. Обозний – веде господарство загону.
4. Скарбник – керує фінансами загону.
5. Осаул – стежить за поведінкою джур козацьких та молодих козаків, за виконанням заходів військово-патріотичного виховання та вишколу козачат, джур козацьких і молодих козаків з питань традиційних козацьких військових умінь та єдиноборств.
6. Хорунжий – головний прапорonosець, керує козацькими стягами й хоругвами, крім того відповідає за фізичне виховання козачат, джур козацьких та молодих козаків.
7. Бунчужний – завідує козацькими клейнодами – бунчуками, пірначами тощо, відповідає за культурно-мистецьку діяльність та виховну роботу в загоні.
8. Суддя – очолює суд козацької честі. Цей суд розглядає спірні питання, проступки джур козацьких, молодих козаків, неправильні дії загону та окремих його представників. Суд керується лише принципами лицарського кодексу козаків та Статутом.
9. Довбуш – завідує загоновими литавами, якими скликає товариство на Ради, Круг.
10. Товмач – перекладач, знає іноземні мови.
11. Шафар – під час походів заготовляє провіант. Він ключник, економ, домоправитель.

4. 3.6. Орієнтовний навчальний план школи козацько-лицарського виховання

Варіативна частина
Цикли і напрями

	Цикли предметів	Напрями	Девіз напрямку (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ (Напрями 1,2).	1.Система здоров'я.	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2.Козацька військова справа.	Рідну Україну захищай по-лицарському, до загибелі.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА (Напрями 3,4,5).	3.Родовід.	Козацькому роду нема переводу.
		4.Традиції.	Любіть Україну, як сонце любіть.
		5.Козацька культура.	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Напрями 7,8).	6.Природа.	Плекати український храм природи.
		7.Праця-навчання.	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8.Наука-техніка.	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА (Напрями 9,10).	9.Державна-нація.	У душі й серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10.Історія козацтва	Козацька наша слава не вмере, не поляже.

**Навчальний план школи козацько-лицарського виховання.
Варіативна частина. Шкільний компонент та гуртки**

Напрями Класи		Козачата та Лелі					Джури та Дани			Молоді Козаки та Берегині			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Система здоров'я	Діюча програма з фізичної культури. Система козацького тіловиховання. Авторська програма. Діюча програма з валеології.											
2	Козацька військова справа	Козацьке військове мистецтво. Діюча авторська програма. програма з ДПЮ.											
3	Родовід	Вивчення свого родоводу та видатних козацьких родів. Авторська програма.											
4	Традиції	Діюча програма з українознавства та авторські спецкурси.											
5	Козацька культура	Діючі програми факультативів, курсів за вибором та гуртків з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура. Авторська програма.											
6	Природа	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з природничих дисциплін та авторські спецкурси.											
7	Праця – навчання	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з навчальної та предметної діяльності, зокрема й козацьких промислів.											
8	Наука – техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Авторські спецкурси. Робота МАН. Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з технічної творчості.											
9	Держава – нація	Вивчення козацької Конституції. Авторська програма. Діюча програма з правознавства.											
10	Історія козацтва	Історія козацтва. Авторська програма.											

4. 3.7. Положення про козацьке таборування

(Н.П.Галицька, керівник гуртка –
методист Кам'янець-Подільського
позашкільного навчально-виховного об'єднання)

Козацьке таборування проводиться як підсумок чергового етапу фізкультурно-спортивної роботи в школі з метою плекання у кожних юних козака та козачки міцного здоров'я, загартування тіла й духу, формування уміння перемагати в спортивних змаганнях.

Козацьке таборування проводиться чотири рази на рік: осіннє – до 14 жовтня, зимове – до 1 березня, весняне – до районного туристського зльоту – до 25 травня, літнє – у липні-серпні – до 15 серпня.

Проводиться таборування за такою програмою:

I. Осіннє:

1. Конкурс емблем та девізів, конкурс козацької пісні.
2. Спортивна частина:
 - естафета “Пластуні” (виконується у нитковому коридорі висотою 70 сантиметрів із дзвониками);
 - конкурс “Сильна рука” (змагання з армреслінгу);
 - конкурс “Перетягування каната” (змагаються команди почергово);
 - підтягування у висі та у висі лежачи (перемогу одержує команда з найбільшою сумарною кількістю підтягувань);
 - заключна “Велика естафета” (біг 5:60 метрів, заключний етап біжать отамани команд).
3. Конкурс “Козацький куліш” (враховується правильне обладнання вогнища, запалювання багаття на швидкість, оцінка за козацький обід).
4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

II. Зимове:

1. На початку грудня – спортивно-інтелектуальний конкурс “А нумо, хлопці-козаки!” Гурти готують назви, девізи, емблеми. Змагання включає завдання історичного характеру – вікторина, козацькі кросворди, знання козацької лексики. Музичний конкурс перевіряє знання та вміння виконувати козацькі пісні. Спортивні змагання: армреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі на підлозі, присідання з молодшими козацатами на плечах, стрибки зі скакалкою.
2. Грудень – лютий, як випаде достатній сніг – випускний клас буде і захищає снігове містечко, а вся школа – штурмує його. За снаряди слугують сніжки.
3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

III. Весняне:

1. Конкурс емблем і девізів, конкурс козацької пісні.
2. Спортивна частина:
 - естафета “Пластуни”;
 - конкурс “Сильна рука”;
 - підтягування у висі та у висі лежачи;
 - біг 60 метрів;
 - розкладання та складання спортивного намету;
 - знання рослин свого краю;
 - медицина (перша допомога);
 - розпалювання багаття на швидкість;
 - складання рюкзака;
 - “Велика естафета”.
3. “Козацький куліш”
4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

IV. Літнє:

1. Таборування проходить як багатоденний велопохід. Група туристів проходить веломаршрутом на Курортне (містечко на березі Чорного моря в Білгород-Дністровському районі Одеської області) і там розбиває наметове містечко. Тут козачата живуть 3-4 доби: навчаються плавати, пірнати, вправляються в основних туристських навичках, вчать варити їжу тощо.
2. Кожен день проводяться конкурси:
 - змагання з плавання та пірнання;
 - змагання на знання козацької лексики та козацьких пісень і танців;
 - змагання на знання козацьких оповідок, гуморесок тощо;
 - спортивні змагання: армреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі тощо.
3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

V. У серпні-вересні підводяться підсумки таборування за рік і нагородження кращих козачат.

РОЗДІЛ 5

ОРІЄНТОВНІ ПРОГРАМНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ. ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ, ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ (ДОШКІЛЬНЯТА Й УЧНІ)

5. І. Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліяти (дошкільнята)

Родинно-дошкільне виховання здійснюється з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка через:

- а) застосування ідей, методів і прийомів народної педагогіки. Мати і батько, всі рідні в родинному вихованні володіють рідною мовою, знають фольклор. Рідне довкілля, зміст, форми і методи виховання створюють етнічне середовище, яке сприяє пробудженню природних задатків дітей. У таких умовах починає формуватися український характер і світогляд особистості;
- б) виховання родинних почуттів, цінностей, любові до Матері і Батька, Бабусі і Дідуса, Роду і Народу, України-Батьківщини;
- в) виховання впевненості дитини в найбільшій радості життя: “Мама, тато і я – це моя сім’я”;
- г) ознайомлення дітей з міфами про походження Землі, життя на ній, українців, України, столяного граду Києва, козаків. Міфи і легенди про Око, Першоптаха, Першого Бога Сокола, Дуба-Стародуба, Сварога, Дажбога, Перуна;
- д) створення привабливих образів героїв казок і легенд, пісень, колядок і щедрівок – образів богатирів, витязів, лицарів;
- е) ознайомлення з особливостями козацько-лицарського життя через бесіди, ігри, вертепні дійства, інсценізації, традиції і звичаї народного календаря під керівництвом батьків, вихователів. Пізнання історії, культури, художнього і

військового мистецтва українських козаків під час художніх занять, вивчення віршів, розучування пісень, загадок, колядок і щедрівок, народних дитячих танців;

є) відзначення дат, урочистостей, свят народного календаря, любов козаків до рідної землі, Матері-України;

ж) ознайомлення дітей з українськими етнічними, національними символами – білою хатою, калиною, вербою, тополею, лелекою, соняшником;

з) здійснення посвяти бажаючих дітей у козаченята. Здійснюємо виховання козаченят шляхом пробудження й утвердження в серці і душі радості і задоволення, сміху і веселощів, відчуття і розуміння краси і добра, порядку і дисципліни, ладу в усьому;

і) проведення бесід, розповідей на теми “Ми – малята-козаченята”, “Зростаємо здоровими і дужими”, “Козацькому роду нема переводу”, “Козаки – вояки, оборонці України”. Проведення ігор з ходьби, бігу, рівноваги, козацьких забав на теми “Біжіть до жовто-блакитного прапора”, “Знайди кольори прапора України”, “Знайди свій будинок”, “Вгадай, де був козак”, “Де тут козак, а де злі люди, недруги козаків”. Застосовування сюжетно-рольових, конструктивно-будівельних ігор, ігор-інсценівок, драматизацій і театралізацій;

й) пробудження і виховання у козаченят бажання у чомусь хорошему бути лідерами. Виховання в кожного з них почуття власної гідності, віри в свої сили, можливості;

к) сприяння засвоєнню козаченятами елементів народної астрономії, біології, медицини, кулінарії;

л) виховання у кожного козаченяти бажання, уміння і навички дотримуватися в житті і поведінці лицарських правил:

– старатися бути добрим і чесним, справедливим і правдивим, красивим;

– прагнути бути першим у хорошій поведінці, добрих справах, праці;

– бути сміливим і розважливим, дисциплінованим і організованим, мужнім, долати труднощі на шляху до Добра, Правди, Краси;

– не заважати іншим дітям, не завдавати їм прикросів, шкоди і болі;

– любити рідну землю, батьківську хату, материнську мову і пісню, калинову Україну.

5.2. Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів).

Робота з козацько-лицарського виховання з козачатами і лелями спрямовується на:

а) пробудження в дітей елементів національної свідомості і самосвідомості. Для цього проводимо бесіди і розповіді дітям, читаємо книжки про Запорізьку Січ, героїчні подвиги лицарів України, проводимо зустрічі з представниками Українського козацтва, збагачуємо їх знання про історію козаків, їхню героїчну боротьбу за свободу і незалежність України;

б) формування історичної пам'яті, культурно-історичних основ духовності з допомогою міфів про праукраїнців-предків козаків, їхніх вірувань і звичаїв, сонцепоклонництва. Ознайомлення дітей із міфами про Білобога і Чорнобога, Коляду і Мару, Лада і Ладу, Велеса і Перуна. Розкриття в міфології, фольклорі глибоких гуманістичних якостей наших пращурів – любові до людини, доброти, правдивості, працелюбності, пошані до історії і культури рідного народу, зневазі до всього потворного в житті, ненависті до ворогів-загарбників;

в) впровадження в повсякденне життя і навчання козачат ідей, правил, національних традицій родинності. Застосування в процесі вивчення навчального матеріалу, в позакласній і позашкільній роботі козацьких ігор, в яких розкривається родинні цінності, ідеї української національної школи-родини;

г) пробудження інтересу до історії українського козацтва, Запорізької Січі, Гетьманської України як форми національної державності шляхом участі козачат у дослідно-пошуковій роботі на теми “Жили собі запорожці та й на Запорожжі”, “Гей ви, хлопці, славні Запорожці”, “Запорозькі козаки-характерники”, “В похід сурмлять козацькі сурми”;

д) розкриття єдності змісту і форми, національної ідейності і художньої образності, символічності і духовності в процесі вивчення козацьких пісень і дум, легенд і історичних оповідей.

Виховання в кожного козацати почуття господаря на українській землі, володаря в рідному краї;

е) організація і проведення бесід, ранків, вікторин, конкурсів, заочних мандрівок на теми “Українські національні кольори”, “Українські образи і символи”, “Самобутність рідного мистецтва”, “Чари писанкарства і рушникарства” тощо з метою розвитку емоційної сфери, почуття краси.

5.3. Родинно-шкільне виховання джури та дани (учні 5-8 класів)

Робота з козацько-лицарського виховання з джурами та даними спрямовується на:

а) використання методів фізичного загартування. Організація на запорізьких – козацько-лицарських традиціях виховання у кожного джури та дани тіла засобами природи – води, сонця, снігу, системи вправ, видів козацької боротьби. Допомога в оволодінні народними методами лікування кашлю, нежиті, кровотечі, укусу змій, легкої рани;

б) спрямування методики козацько-лицарського виховання на створення умов, забезпечення активної участі кожного з них в крас-, народо-, українознавчій діяльності. Допомога у проведенні практичних занять в умовах сім'ї, школи, позашкільної роботи народною вишивкою, писанкарством, рушникарством, декоративно-ужитковим мистецтвом;

в) організація творчих пошуків, збирання в рідній місцевості, інших регіонах України і вивчення ідейно-духовного багатства пісень, дум, легенд, історичних розповідей та інших матеріалів про козаків. Застосування дискусійності, творчого обміну враженнями, думками в процесі вивчення ідей українських державотворців П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, І. Виговського, І. Мазепи, керівників визвольних змагань нашого народу ХХ століття – М. Грушевського, В. Винниченка, С. Петлюри, С.Бандери, А. Мельника, Є. Коновальця, Р. Шухевича;

г) проведення бесід, збирання матеріалів для художніх і наукових робіт на теми “Хто ми? Яких предків діти?” “Трипільська культура і наші пращури”, “Оріана, Оранта,

Русь-Україна і Козацька держава”, “За що ми різалися з ордами?”, проведення диспутів і дискусій, вільного обміну думками про співвідношення козацького минулого і сучасного, про сучасну козацько-лицарську духовність;

д) допомога у пізнанні культури, мистецтва, освіти козаків в процесі проведення бесід, творчих діалогів, написання художніх творів і рефератів на теми “Козацька маршова музика”, “Закличні звуки козацьких сурм”, “Тужливий біль і переможний дзвін бандур козацьких”, “Серце й душу звеселяє козацьке мистецтво”, “Лицарський дух у кольорах і звуках”;

е) впровадження в повсякденне життя джур та в діяльність їхніх гуртків, куренів, кошів, паланок різноманітних елементів, засобів романтики і символіки, піднесеності й урочистості. Застосування історичного підходу, методів порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів під час вивчення символічного змісту тризуба – Малого Державного Гербу України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, інших символів (булави, бунчука).

5.4. Громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів)

Громадсько-родинне виховання козака та берегині спрямовується на:

а) використання методики, технології козацького навчання і виховання для пробудження і поглиблення життєстверджуючого, комфортного самопочуття молодих козаків у процесі занять, роботи. Надання психологічної, методичної допомоги в опрацюванні і організації власної системи зміцнення і охорони свого здоров'я, а також пробудження турботи про здоров'я інших людей;

б) створення організаційних, психологічних і педагогічних умов з метою утвердження гідності особистості козака та берегині, постійно зростаючої самостійності їх у навчально-пізнавальній, дослідно-науковій, виробничій діяльності, житті;

в) застосування новітніх педагогічних та інформаційних технологій українознавчої роботи (педагогіки народного календаря,

розвитку історичної пам'яті, формування національної свідомості і самосвідомості). Проведення диспутів і дискусій, проблемних обговорень, творчих зустрічей на теми “Світогляд українців: умови і шляхи формування, основні ідеї”, “Історія українського народу і його національний характер”, “Національний характер і мистецтво”;

г) ознайомлення молоді з архівними матеріалами, допомога у вивченні стародруків, написанні рефератів про культурні здобутки, духовні цінності рідного та інших народів, оволодіння знаннями з народної математики, етнопедагогіки, медицини. Організація самостійних дослідницьких пошуків козаків та берегинь, вивчення ними європейських традицій в українській культурі, зв'язків України з Заходом і Сходом, Північчю і Півднем. Організація “круглих столів”, молодіжних наукових і науково-практичних конференцій як фактору формування лицарської духовності;

д) забезпечення участі козаків і берегинь у заняттях в клубах “Моя Батьківщина – Україна”, “Планета”, “Політика”, “Держава та коріння нації”, “Людина та ідейні цінності” з метою вивчення української національної ідеології, її квінтесенції – ідеології державотворення як державної ідеології України, а також внутрішньої і зовнішньої політики Української держави;

е) формування готовності молодих козаків до служби в Збройних силах України шляхами теоретичної і практичної підготовки, осмислення проблем “Покликання Збройних сил України – захист миру, незалежності нашої держави”, “Слава козацькій зброї”, “Військові козацькі традиції і сучасність”, “Непорушність присяги воїна на вірність Україні”;

є) надання наукової і методичної допомоги козаку та берегині в справі організації самонавчання, самоосвіти, самовиховання, у формуванні власних поглядів, переконань та ідеалів громадянина України.

НАПРЯМИ

Цілісна особистість сучасного козака-лицаря формується в результаті багатогранної навчально-виховної роботи через діяльність батьків, учителів, вихователів, представників

громадських організацій (зокрема Українського козацтва) за такими напрямками:

Культура тіловиховання

1. Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин. Працюючи в цьому напрямі, плекаємо у кожного юного козака міцне здоров'я, загартовуємо тіло і дух, формуємо вміння досягати перемог у спортивних іграх.

2. Рідну Україну захищай по-лицарськи, до загибелі. Формуємо вміння захищати рідну мову, культуру, землю, готовність спростовувати теоретичні ідеї, фальшивки всіляких недоброзичливців, людей по-ворожому настроєних до нашої незалежності.

Досліджуємо і практично відроджуємо військово-спортивне мистецтво наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств (зокрема бойового гопака, козацького багатоборства тощо).

Духовна культура

3. Козацькому роду – нема переводу. У процесі реалізації завдань цього напрямку роботи виховуємо в юних козаків родинні цінності, повагу до свого роду, бажання примножувати його славу Добром, Правдою, Красою.

Організовуємо дослідження кожним юним та молодим козаком, класними загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П. Сагайдачного, Б. Хмельницького, І. Мазепи.

Організовуємо вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого військового мистецтва керівників повстань отаманів С. Наливайка, І. Сірка, Т. Федоровича, І. Богуна, М. Кривоноса, І. Мазепи, П. Орлика, П. Полуботка, П. Калнишевського, І. Гонти, М. Залізняка. Допомогаємо козацатам виконувати конкретну програму вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошук козацьких могил та цвинтарів, їх

упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення молоддю козацьких родоводів під гаслом "Шукай, козаче, свій родовід!"

4. Любіть Україну, як сонце любіть. Продовжуючи патріотичні традиції, звичаї наших пращурів-язичників, які були сонцепоклонниками, і віруючих козаків, навчаємо кожного молодого козака і козачку палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу країну, по-синівському служити їй корисними справами.

5. Козацькими шляхами – до висот української духовності. На міцному науковому ґрунті, культурно-історичних традиціях козацтва формуємо високу мораль, силу волі і силу духу підлітків і юнаків. Допомогаємо їм оволодіти основами української козацької філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду.

Допомогаємо відроджувати козацькі мистецькі традиції кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису. Допомогаємо вивчати і застосувати на практиці козацькі знання з народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

Проводимо індивідуальну, групову, масову культурно-просвітницьку роботу, спрямовану на те, щоб кожен учень – член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і фізичні можливості, пізнавав сутність й особливості козацької ідеології (філософії, світогляду, моралі, етики, естетики, характеру, правосвідомості). Проводимо кваліфікаційні конкурси, олімпіади, змагання з різних напрямів розвитку здібностей учнів.

Розбудова незалежної України, досягнення нею в майбутньому в багатьох галузях життя світового рівня розвитку неможливо без пізнання і творчого відродження національно-духовних пластів минулого (зокрема козацької духовності). Пізнання її ідейно-морального, виховного потенціалу має вирішальне значення у формуванні вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості.

Українська козацька духовність – це історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу,

яка виробила і в своєму бутті, способі життя відобразила найвищі цінності цього національної душі, філософії, світогляду, характеру, моралі, естетики, правосвідомості, ідеології. У цьому понятті українець розкривається як активний діяч історії свого народу, господар рідної землі і держави, володар, охоронець, примножувач національних матеріальних і духовних багатств.

Нині нам потрібен у громадському, шкільному і родинному житті культ лицарства, духовних багатств козацтва. Лицарський дух завадить духовній ницості, історичному безпам'ятству.

У діяльності козачат прищеплюється козацько-лицарська духовність, зміст якої складають:

1. Духовне життя козаків – синівська любов до Матері-України, землі-годувальниці, рідного краю, заповітів батьків і дідів, материнської мови, рідної культури, історії та ненависть до всього чужого, ворожого, що заважало жити на своїй землі і було спрямовано на гальмування і нищення людського (гармонія любові і ненависті); права, "вольності" козаків, право власності (на землю, худобу, реманент), ідеї власності, здобутої своїми руками, кмітливості і підприємницькою думкою; ідея Бога як захисника народу, України. Лицарі свято берегли віру батьків і дідів, духовні здобутки предків.

2. Козацька філософія – козаки обґрунтували волю як головний дар життя людини, її природне право на свободу і незалежність, найвищими цінностями вважали людину, народ, національну державу; кожна людина – складова частина народу, нації; стійкість і цілісність, соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну спільноту.

3. Козацький світогляд – провідник ідеї Бога, України-Батьківщини, свободи особистості і волі народу, збереження спадщини предків, їхньої духовності, переконання в торжестві народної правди, перемоги добра над злом, ідеали незалежності України; уявлення, погляди на підступництво і зраду, на міщанське животіння, на пасивне очікування добра, коли зло саме зникне, на байдужість до долі України як на гріхи людей; зраду вважали найтяжчим злочином перед товариством, народом, своєю державою, Богом. Козаки плекали, культивували ідеали

братства, побратимства, згуртованості і єдності для досягнення шляхетних цілей.

4. Козацький характер – емоційна наснага, внутрішня невичерпна енергія; висока шляхетність і порядність, кмітливість і дотепність, підприємливість і практичність, стійкість і незламність у боротьбі з ворогами, безкомпромісність і твердість у відстоюванні правди і справедливості; ніжність у ставленні до добрих людей, братерська любов до друзів і товариства, глибока пошана до громади, вірність своєму обов'язку захищати рідну землю, співчуття до всіх знедолених, милосердя до тих, хто його потребує; постійна готовність до боротьби за волю рідного краю, за свою незалежну державу, прагнення до високих ідеалів, бажання будувати демократичний державний устрій, давати лад у громадському житті, утверджувати гуманні стосунки між людьми.

5. Козацька мораль – шляхетне ставлення до людини; батьківська турбота про молоде покоління, глибока пошана до літніх і старших людей, палка і всепереможна любов до рідної землі, героїзм у захисті інтересів рідного народу, надання допомоги усім немічним, скривдженими і знедоленим, нетерпиме ставлення до зла і несправедливості в будь-якій формі, надзвичайна скромність, висока краса вчинків і миротворча місія в житті; глибока людяність, діяльна доброта, милосердя; жертвовність як здатність поступитися власним добробутом, навіть віддати життя в ім'я перемоги добра над злом, торжества козацької правди.

6. Козацька естетика – культ краси людини, її фізичної і духовної досконалості.

7. Козацька правосвідомість – виборність органів козацького самоврядування, утвердження демократичних основ української держави, гуманістичних засад громадського життя.

8. Козацька ідеологія – захист демократичного ладу, політичного устрою України, її самостійності і державності, органів самоврядування, інтересів козацького стану, всього народу; захист прав, привілеїв, здобутих козаками в боротьбі з ворогами; будівництво правової держави, звільнення своєї землі від будь-яких агресорів, чужоземних зайд; вищість інтересів народу, нації, Вітчизни, що перебуває в смертельній небезпеці, над інтересами окремої особистості; цілісність нації, власної

держави, верховенство, пріоритетність перед вузькогосподарськими потребами людини чи групи людей; необхідність боротьби з порушниками української законності, політичними течіями та лжетеоріями, ворожими рідному народу, його державності; Велика Козацька Слава.

Культура предметної діяльності

Плекати український храм природи. Основними завданнями цього напрямку роботи з юними козаками є формування в них любові до рідної природи, готовності і уміння берегти і примножувати її багатства, красу.

Вивчати екологічне становище в регіоні та брати участь у заходах з метою його покращення.

Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україно. Засобами козацької педагогіки формувати якості господаря рідної землі, державну позицію та інтереси українського власника, який чесною і самовідданою працею нарощуватиме матеріальні блага, духовні цінності рідного народу, гармонійно поєднуюватиме особисті і загальнонаціональні потреби.

Допомагати у пізнанні і дослідженні, а також відродженні традиції козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі: прилучати козачат до організації і ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організації візцевих молодіжно-козацьких господарств різного профілю.

Допомагати у відродженні ремесел і промислів: бондарства, гончарства, бджільництва, ковальства, лимарства, чинбарства, стельмахування.

Науку і техніку – на службу нації, Україні. Роботу спрямовувати на пізнання вихованцями законів розвитку науки і техніки, формувати любов до науково-пізнавальних процесів, розвивати уміння власними зусиллями рухати вперед ці фундаментальні галузі суспільного життя.

Допомагати козачатам вивчати сучасні види техніки, інформаційної та електронної обчислювальної машинної технології і організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема радіозв'язку, теле-радіоконструюванню, теле-радіомоделизму, системі електронної автоматики,

судномоделізму, морській справі, авіамоделізму, автомобільній та тракторній справі, радіомодельованню.

Соціальна культура

У душі і серці кожного із нас – Соборна Україна. Зміст і методика роботи в цьому напрямі спрямовується на вироблення в юних козачат державотворчих і націотворчих якостей. Потрібно, щоб зміцнення національної держави, поглиблення згуртованості нації стало смыслом життя кожного громадянина України.

Козацька наша слава не вмере, не поляже. Разом з вихованнями – молодими козаками – глибоко пізнавати історію українського козацтва, досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, наукові, культурні і державотворчі.

Поширювати серед учнів та молоді знання про козацький національний визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками.

Вивчати матеріали: історичні документи (козацькі літописи); історичні праці про героїку козаччини М. Костомарова, В. Антоновича, М. Аркаса, Д. Яворницького, Д. Дорошенка, І. Огієнка, В. Крип'якевича; художні твори Т. Шевченка, П.Куліша, Б. Грінченка, А. Чайковського, О. Олеся, Б. Лепського, поетів В. Симоненка, Л. Костенка, І. Драча, Д. Павличка.

РОЗДІЛ 6

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ В ДУСІ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

6.1. Досвід використання козацької педагогіки в школах Хмельниччини

6.1.1. Створення козацької організації "Молода Січ" ім. Богдана Хмельницького на базі Пилипо-Олександрівської загальноосвітньої школи

Одним із засобів втілення в життя патріотичного виховання української молоді є створення дитячо-юнацьких козацьких організацій на базі загальноосвітніх шкіл та навчально-виховних комплексів.

Саме тому у Пилипо-Олександрівській ЗОШ I-III ступенів Вінківського району в 2012 року з ініціативи місцевого священика, сільського голови та тодішнього директора Василя Івановича Гевка створено шкільну козацьку організацію "Молода Січ" імені Богдана Хмельницького. Вона діє як шкільне самоврядування, має свій статут, кодекс лицарської честі, гімн, прапор та козацькі клейноди. Напрями роботи – патріотичне виховання молоді, вивчення історії України та козацької доби, збереження національної фольклорної спадщини та природи рідного краю, духовне вдосконалення, спортивно-військовий вишкіл на засадах козацької педагогіки.

У традиціях козацької педагогіки закладено величезний потенціал для громадянсько-патріотичного виховання та духовно-інтелектуального розвитку юного покоління. Адже це готова система виховних та світоглядних цінностей з чіткими орієнтирами для педагогів та учнів. На жаль, донедавна державна

політика в галузі освіти і виховання була такою, що у Донецьку та, приміром, Луганську юних виховували за іншими принципами, ніж, скажімо, у Львові чи Хмельницькому. Але ж врешті настав час обирати, що справді вартісне та цінне для виховання юного покоління, розбудови державності, збереження соборності та суверенітету України.

У школі виробили власну систему козацького виховання. Досвід запозичили у Пилявецькій школі Старосинявського району, використали напрацювання науковця та педагога Віктора Береки з книги “Козаком я мрію бути”. Спершу Василь Іванович, який ще й викладав предмет “Захист Вітчизни”, займався з дітьми на громадських засадах, згодом у школах офіційно запровадили гуртки “Джура”. У Пилипо-Олександрівській ЗОШ І-ІІІ ступенів діє гурток “Джура”, керівником якого є вчитель “Захисту Вітчизни” Касапа Віктор Петрович. Козачата під керівництвом наставника з користю проводять час. Ходять у походи, беруть участь у спортивних змаганнях, конкурсах з історії, краєзнавства, вправляються у стрільбі, відзначають народні свята. Опікуються козачатами також і директор школи Наталя Кабась та вчитель фізвиховання Андрій Левицький. Системна робота дає результати: команда “Молодої Січі” гідно представляє школу на районних змаганнях “Сокіл”-“Джура”, займає призові місця. Уже три роки поспіль наші козаки входять в десятку кращих команд області, показуючи гарні результати у спортивно-туристичній підготовці та стрільбі. На базі закладу відбуваються районні та обласні семінари з впровадження козацької педагогіки.

Вже стало традицією школи щороку на Покрову Пресвятої Богородиці, у День Українського козацтва, День створення УПА, а відтепер – День захисника України – проводити урочисту посвяту новобранців у лави “Молодої Січі” імені Богдана Хмельницького.

Свято збирає односельців, учнів, педагогів, гостей з району та області. Посвячують у козаки достойних. Заслужити це право можна гідною поведінкою. Тому діти з великим бажанням і старанням готуються до своєї місії у козацтві. Вони розуміють, що мають стати гідними продовжувачами історії козацького руху в сучасній Україні.

Козацьке виховання здійснюється у співдружності із сім'єю.

Головне завдання – формування в родині, школі й громадському житті козака, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю й духовністю.

Козацька організація виховує в дітей любов до знань і відповідальне ставлення до навчання, прищеплює інтерес до науки, культури й мистецтва, сприяє їхньому всебічному розвитку, виховує у джурах громадську активність і колективізм; ростить їх свідомими патріотами України, чесними, сміливими, здоровими й життєрадісними.

**Нормативні документи козацької організації “Молода Січ”
ім. Богдана Хмельницького
Пилипо-Олександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів**

**НАКАЗ
від 22 листопада 2012 р.
№ 97
с. Пилипи-Олександрівські**

Про створення шкільної козацької
організації “Молода Січ”
ім. Богдана Хмельницького

З метою відродження історичних, патріотичних, господарських, культурних традицій українського народу та виховання учнів школи на героїчних козацьких прикладах та пошвавлення патріотичного виховання, враховуючи побажання учнів школи та громадськості села,

НАКАЗУЮ:

1. Створити на базі школи шкільну козацьку організацію “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького.

2. Членами організації вважати учнів 4-9 класів, які визнають клятву, закони лицарської честі, заповіді козака та статут організації.

Директор школи В.І. Гевко

**Статут шкільної козацької організації “Молода Січ”
ім. Богдана Хмельницького
Пилипо-Олександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Вінківського району**

1. Загальні положення, ідейні засади, мета і завдання

1.1. Учнівське самоврядування школи здійснює свою діяльність на основі нормативно-правових актів: Конституції України, Всесвітньої декларації про права дитини, законів України “Про освіту”, статуту школи.

1.2. Козацька шкільна організація “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького – масова самодіяльна організація дітей та підлітків України, зміна й резерв українського козацтва.

1.3. Дитяча організація “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького діє в школі з 2012 р.

1.4. Виховання учнів здійснюється на засадах козацької педагогіки.

1.5. Козацька педагогіка – це частина народної педагогіки, яка формує в молодих поколіннях синівську вірність рідній землі. Це народна виховна мудрість, метою якої є формування у школі й громадському житті козака, мужнього громадянина.

Зміст та організаційні засади, традиції, ритуали, ідейно-моральні цінності й емоційно-естетичні, героїко-патріотична й фізична спрямованість діяльності організації засновані на козацькій педагогіці.

1.6. За дорученням українського козацтва повсякденною діяльністю козацької шкільної організації керує представник українського козацтва в особі директора школи.

1.7. Козацьке виховання здійснюється у співдружності із сім’єю, разом із профспілковими, творчими й іншими громадськими організаціями й державними установами.

1.8. Головні завдання козацької шкільної організації “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького – формування в родині, школі й громадському житті козака, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю й свідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю й духовністю.

1.9. Козацька шкільна організація виховує в дітей любов до знань і відповідальне ставлення до навчання, прищеплює інтерес до науки й техніки, культури і мистецтва, сприяє їхньому всебічному розвитку; виховує в джурах громадську активність і колективізм; ростить її свідомими патріотами України, чесними, сміливими, здоровими і життєрадісними.

1.10. Діяльність шкільної козацької організації визначається такими провідними принципами, як:

– суспільно-політична спрямованість у формі національно-свідомого ставлення до України – незалежної європейської держави;

– добровільність вступу до організації й активною участю в її справах;

– самодіяльність козачат, джур у поєднанні з педагогічним керівництвом;

– урахування вікових та індивідуальних особливостей;

– романтика, зацікавленість, гра в козацькому житті;

– неперервність і систематичність діяльності козацької шкільної організації.

1.11. Головні завдання організації, її вимоги до кожного джури відтворено в девізі, урочистій обіцянці та законах шкільної козацької організації.

2. Девіз, урочиста обіцянка, гімн та атрибутика

2.1. Девіз шкільної козацької організації “Молода Січ” імені Богдана Хмельницького:

За славу Україну,

За вільне життя,

За козацьку славу

За щасливе майбуття!

2.2. На заклик: “Слава Україні!” кожен козак відповідає: “Героям слава!”

2.3. Урочиста обіцянка кандидата до лав шкільної козацької організації:

”Я, (Прізвище, ім’я), вступаючи до лав шкільної організації “Молода Січ” ім. Б. Хмельницького, перед лицем своїх побратимів урочисто обіцяю: гаряче любити свою Батьківщину; жити, вчитись і боротись за процвітання України; завжди виконувати закони шкільної козацької організації”.

2.4. Гімн козацької організації “Молода Січ”

У нас від діда-прадіда коріння,
Козацький дух горить в серцях у нас,
Достатньо сил, запалу і горіння,
Наснаги, віри у прийдешній час.

Приспів:

Ми живемо, окрилені любов'ю,
Сьогодні юні – завтра козаки,
Гартуємо душі ми свої до бою,
Щоб утвердить Гетьманство на віки.

Приспів.

Ми козаки від крові ті до плоті,
І дух Свободи в серці не згаса,
Ми втілимо мрію, що жила в народі, –
Будь Україні вільній на віки!

Приспів.

Ми – юне козацтво – за вільную волю,
Ми – юне козацтво – за кращую долю,
Ми – юне козацтво – за справжню свободу,
Готові до бою за щастя народу.

2.5. Шкільна організація “Молода Січ” має свою атрибутику і символіку: прапор, гімн, марш, емблему.

2.6. Прапор малинового кольору прямокутної форми розміри 2:1 (на одному боці полотнища – по центру – білий мальтійський хрест із шаблею та булавою навхрест, обрамлений вікном із дубового листа; над хрестом – малий герб України та напис “Українське” (вгорі), “козацтво” (знизу).

2.7. Кожен джура носить козацькі відзнаки – шеврон українського козацтва.

3. Закони козацької шкільної організації

3.1. Будь моральний, бо моральність і честь – це підстава твоєї гідності.

3.2. Шануй свою материнську мову, бо це прекрасний скарб.

3.3. Шануй звичаї і традиції твоїх батьків, бо це твоя окраса.

3.4. Будь правдомовний і ретельний, бо за це шануватимуть тебе свої й чужі.

3.5. Шануй своє здоров'я й життя, а тому позбудься шкідливих звичок, які руйнують тебе і рідних.

3.6. Не роби такого, чого мусиш потім соромитися, тому що знай: зле завжди стане явним.

3.7. Будь справедливим і всюди чини по правді, осуджуй кривду й неправду, бо справедливість є підставою любові, любов – підставою єдності, а єдність є підставою добра твого і народного.

3.8. Люби свій народ і ніколи його не зраджуй, працюй для нього і заступайся за нього, коли буде потреба, жертвуй за нього добро все, бо добро народу – то добро твоє і твоїх близьких.

3.9. Намагайся сам бути свідомим та інших усвідомлюй, багато читай і черпай освіти з книжок, бо свідомість і освіта – дорога до добра.

3.10. Не бійся потерпіти за правду і вір, що правда переможе.

3.11. Усюди поведься гідно і не принижуйся ні перед ким, бо раба ніхто не шанує, а достойного і ворог похвалить і поважатиме.

3.12. Завжди і усюди говори рідною мовою.

3.13. Ніяким нечесним вчинком не сором свого імені, за те тобі буде визнання і честь, а народові користь.

Заповіді козака шкільної козацької організації “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького

Право на незалежність – індивідуальну і національну – найсвятіше для козака. Його обов'язок – першим виступити за свободу України.

Козак не відмовить тому, хто просить у його захисту від злочинця, порушника громадського спокою.

Козак дарма не ризикує й навмисно смерті не шукає, та коли вона неминуха – зустрічає її мужньо.

Боягузу, зраднику немає місця серед козаків.

Козак – людина православна, шанує християнську церкву та її священнослужителів. Віротерпимість – козацька риса.

Козак – козаку рідний брат, йому він допомагає і в скрутну годину, і в мить небезпеки.

Особиста честь та гідність для козака – понад страх смерті.

Як вільна людина, козак може мати будь-які особисті переконання, зокрема й політичні, однак воля товариства для нього свята.

Усе своє життя присвячує духовному поступові, самовдосконаленню, пізнанню світу, поважає науку, мистецтво, ремесло, прагне стати людиною освіченою й всебічно обізнаною, майстром обраної справи, добрим і мудрим радником.

Козак – щирий захисник історико-культурної спадщини України й навколишнього середовища.

Він лицар духу і честі. Поважати козацьку старшину, працювати в ім'я відродження України – його обов'язок. Він той, хто з дитинства не сприймає зверхності над собою.

Козак – людина щира, відкритого серця, думок не приховує. Він позбавлений почуття помсти. Двоєдушність, підступність – неприпустимі в козацькому середовищі.

Кодекс лицарської честі шкільної козацької організації “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького

1. Люби свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну.

2. Шануй віру і звичаї свого народу.

3. Май свою національну й людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

4. Виховуй шляхетне ставлення до дівчинки, жінки, матері, бабусі; оберігай їх людську честь і гідність.

5. Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

6. Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі й духовності.

7. Відстоюй повну свободу й незалежність особистості, народу, держави.

8. Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

9. Будь хоробрим і відважним, мужнім і неповторним.

10. Понад усе цінуй козацьку честь.

11. Будь лицарем щодо супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

12. Будь ревним охоронцем рідної природи.

13. Бережи традиції українського козацтва.

14. Охороняй пам'ятки історії українського козацтва.

4. Напрями діяльності організації

4.1. Мій рідний край.

Ти пам'ятай – якій землі ти син,
Країн багато, рідний край – один.
Люди! На світі немає землі,
Як у ріднім краю.
Люди! Любіть свою землю,
Як неньку рідненьку.

4.2. Козацькими стежками.

Вивчення природи рідного краю. Проведення походів з метою ознайомлення з цікавими місцями, пов'язаними з історією козацтва.

4.3 Козацькому роду нема переводу.

Виховувати в дітей кращі риси козаків: вірність і відданість аж до саможертвності Вітчизні, матері, народу; незламної дружби, нехтування небезпекою; відстоювання своєї волі, свободи народу. Розвивати духовність на основі національних свят, залучати до них дітей – джур.

4.4. Від козацьких забав до олімпійських вершин.

Постійно й цілеспрямовано працювати над вдосконаленням свого фізичного розвитку, обов'язково бути членом двох секцій фізичної культури та спорту.

4.5. Слава козацька не вмере, не загине....

Народна мудрість – невичерпне багатство народу. Знайомство з історією та вивченням козацької та української народної пісні, збирання пісенних матеріалів своєї місцевості.

5. Членство в шкільній козацькій організації. Обов'язки та права

5.1. Членом “Молодої Січі” мають право бути:

– учні 4-9 класів;

– батьки;

– вчителі;

– представники громадських організацій, які визнають клятву, закони козацької честі, Статут організації.

ВИХОВНІ ЗАХОДИ

Козацьке свято “Нащадки козацької слави”

Мета: залучити дітей до джерел національної історії, культури; сприяти патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості як частини великого українського народу; пробуджувати національну свідомість; загартовувати дітей фізично й морально.

Обладнання: канат, олівці, ватмани, обручі, картопля, кухонний інвентар, сопілка.

Ведучий. Здорові були, шановне панство! Куди поспішаєте?

Козаки. Та на Січ.

Ведуча: З якими намірами ви до нас завітали, з добрими чи поганими?

Козаки. З добрими!

Ведучий. Наша Січ завжди відкрита для добрих людей. І за традицією мушу пригостити вас салом із цибулею.

(Гості пригощаються)

Ведуча: Тоді запрошуємо вас до нас на Січ.

Ведучий. А чи з добром ви сюди прийшли?

Козаки. З добром.

Ведуча: Добрим людям дорога вільна.

Директор. Пане генерале! Шановне панство! Запрошую Вас на Січ у січове товариство.

(Учні і вчителі зустрічають гостей оплесками).

Грає козацький марш

Ведучий.

Добрий день вам, добрі люди.

Вітаємо вас в нашій козацькій оселі.

Людей хороших в нашій школі

Ми бачили немало.

Спасибі, що сьогодні й ви

До нас завітали.

Ми щедрим нашим короваем

Від щирого серця вас привітаєм!

(Учениця вручає коровай)

5.2. Прийняття до членів “Молодої Січі” відбувається 14 жовтня в День Покрови, покровительки козацтва, в урочистій обіцянці, згідно з розробленим ритуалом (парад куреня, козацькі забави, святковий концерт).

5.3. Члени організації дають клятву, ставлячи підписи в Козацькому реєстрі.

5.4. Члени “Молодої Січі” зобов’язані:

- любити свій рідний край;
 - вивчити історію свого народу, історію козацтва, козацьких символів, пісень, звичаїв, ритуалів, військових знаків, регалій, атрибутів влади, життя гетьманів України; свої знання передавати іншим;
 - любити рідну українську мову, берегти її чистоту, боротися за культуру письма;
 - жити чесно, по справедливості;
 - жити за законами побратимства, захищати менших та слабших;
 - навчатись у міру своїх можливостей, пам’ятати, що Поділлю потрібні високоосвічені й культурні люди;
 - надавати практичну допомогу літнім людям, немічним, виявляти повагу до старших, бути милосердними;
 - вивчати, пропагувати й примножувати народні звичаї та обряди, фольклор та етнографію свого краю;
 - фізично загартовуватися і вдосконалюватися духовно;
 - оберігати природу рідного краю, пам’ятки історії та архітектури;
 - вирощувати національні рослини (калину, вербу, тополь, чорнобривці, мальви тощо).
- 5.5. Члени “Молодої Січі” мають право:
- брати участь у масових заходах, походах, експедиціях;
 - відстоювати національні надбання;
 - вносити пропозиції до покращення роботи школи з відродження народного мистецтва та народознавства, духовної культури співвітчизників і втілювати їх у життя;
 - брати участь у роботі творчого колективу школи;
 - вивчати будь-який вид промислу й передавати свої знання іншим із метою збереження духовної спадщини нашого народу;
 - бути відзначеним за добросовісне ставлення до пропаганди народної творчості й активну, участь у роботі творчого колективу школи.

Ведуча:

Даруємо ласкавого серця тепло,
Краю Подільського пісню на добро!
(Звучить пісня “Рідний край”)

Ведуча: Вельмишановне товариство! Дорогі гості! Ми раді зустрічі з Вами.

Звучить марш

Кошовий. Кроком руш! Стій!
Кіш “Молода Січ”, рівняйся, струнко!
Рівняння на прапор!
(Під музику вносять прапор Січі)

Ведучий. Нехай же буде свято в нас на славу!
Рівняймося! Струнко! Лине Гімн держави!
(Звучить гімн)

Ведуча: Шановне товариство!
Свято нині,
Сьогодні все козацтво тут.
І на майдані радість лине –
Козацтву слава і салют!

Козаки говорять ритмослів’я:

– Слава тим, хто в боях за Україну поліг!
– Слава! Слава! Слава! Слава Війську Запорізькому!
– Слава! Слава! Слава! Хто ви хлопці?
– Нащадки славних запорожців! Рідну неньку – Україну,
ми зумієм захистити! Козаку найперше – воля! Козаку найперше
– Честь!

– Віра, Воля, Україна – Наші символи єдині!
– Хто такі ці козаки?
– Терті хлопці-вояки.
– Раз. Раз. Раз, два, три.
– Тілом й духом не слабкі,
– Гострий розум мають всі!
– Раз. Раз. Раз, два, три.
– Хай бояться вороги, знищимо всіх їх до ноги!
– Раз. Раз. Раз, два, три.
– В нас закохані дівки, бо ми славні козаки!
– Ого!

– Оце так...
– Я...
– Ух ти!
– Ну і ну!
– Ух ми!
– Міцно в ногу!
– Раз. Раз. Раз, два, три.
– Хто такі є козаки?
– Козаки
– Це вільні люди!
– Козаки
– безстрашні люди!
– Козаки
– борці за волю! За народне щастя й долю.
– Козаків
– боялись знайти
– бо була в них сила правди
– Що ви знаєте про Січ – Запорізька славна Січ
– ворогам ішла на зустріч, рідну землю захищала і народ
наш визволяла.

(Козаки співають гімн)

Директор. Сьогодні в нашій школі незвичайна подія – у нас поповнюються ряди шкільної козацької організації “Молода Січ”.

(Директор зачитує наказ по школі про посвяту в козаки).

Отаман (зачитує заповіді козаків)

Заповіді козака

Право на незалежність – індивідуальну і національну – найсвятіше для козака. Його обов’язок – першим виступити за свободу України.

Козак не відмовить тому, хто просить у його захисту від злочинця, порушника громадського спокою.

Козак дарма не ризикує й навмисно смерті не шукає, та коли вона неминуха – зустрічає її мужньо.

Боягузу, зраднику немає місця серед козаків.

Козак – людина православна, шанує християнську церкву та її священнослужителів. Віротерпимість – козацька риса.

Козак – козаку рідний брат, йому він допомагає і в скрутну годину, і в мить небезпеки.

Особиста честь та гідність для козака – понад страх смерті.

Як вільна людина, козак може мати будь-які особисті переконання, зокрема й політичні, однак воля товариства для нього свята.

Усе своє життя присвячує духовному поступові, самовдосконаленню, пізнанню світу, поважає науку, мистецтво, ремесло, прагне стати людиною освіченою і всебічно обізнаною, майстром обраної справи, добрим і мудрим радником.

Козак – щирий захисник історико-культурної спадщини України й навколишнього середовища.

Він лицар духу і честі. Поважати козацьку старшину, працювати в ім'я відродження України – його обов'язок. Він той, хто з дитинства не сприймає зверхності над собою.

Козак – людина щира, відкритого серця, думок не приховує. Він позбавлений почуття помсти. Двоєдушність, підступність – неприпустимі в козацькому середовищі.

Отаман. Чи згодні виконувати заповіді?

(Новобранець, після почутого свого прізвища, відповідає “Згода!”)

Дає обіцянку, підходить до прапора шкільної організації, стає на праве коліно, цілує прапор. Після цього посвячений козак вклоняється товариству – отаману, старшині, джурам).

Урочиста обіцянка

”Я, (прізвище ім'я), вступаю до лав шкільної козацької організації “Молода Січ” ім. Богдана Хмельницького, перед лицем своїх побратимів урочисто обіцяю: гаряче любити свою Батьківщину; жити, вчитись і боротися за процвітання України; завжди виконувати закони шкільної козацької організації”.

Вручається грамота:

”Козацька грамота вручена _____ про те, що на козацькому колі Пилипо-Олександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів він посвячений у козачата і стає юним громадянином організації “Молода Січ”.

Ведучий. Славні хлопці запорожці. А чи знаєте ви кодекс козацької честі?

Кодекс лицарської честі

Побратими. 1. Люби свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну.

2. Шануй віру і звичаї свого народу.

3. Май свою національну й людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

4. Виховуй шляхетне ставлення до дівчинки, жінки, матері, бабусі; оберігай їх людську честь і гідність.

5. Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

6. Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі й духовності.

7. Відстоюй повну свободу й незалежність особистості, народу, держави.

8. Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

9. Будь хоробрим і відважним, мужнім і неповторним.

10. Понад усе цінуй козацьку честь.

11. Будь лицарем щодо супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

13. Будь ревним охоронцем рідної природи.

14. Бережи традиції українського козацтва.

15. Охороняй пам'ятки історії українського козацтва.

Ведуча: Шановна громадо! А чи сподобалися вам наші козаки?

Сьогодні ви разом із нами переконаєтеся, що наші юнаки готові до захисту Вітчизни, що вони гідні носити почесне звання козак.

Ведучий. Ми з вами добре знаємо, що ідеали добра, щастя і волі завжди жили в душі нашого народу, незважаючи на століття кривди і неволі, українці зберегли свою мову, культуру, традиції.

Ведуча: Зараз деякі традиційні свята повертаються до нас із забуття. Одним із таких свят є турнір “Козацькі розваги”.

Ведучий. Адже, щоб перемогти ворога, козаки повинні бути сильними, сміливими та вправними.

Ведуча:

Сьогодні, гадаю, якраз буде вчасно,
Щоб був у нас справді чудовий настрій!
Упоравшись з ділом, хіба нам не варто
Зустрітися з грою, піснею і жартом?!
(Співають зарядку)

Ведучий.

Отож, веселіш. Козаки не бувають зажурені.
Змагатимуться сьогодні два курені.
(Отаман зачитує універсал)

Я, отаман, син славний України, лицар війська школи села Пилипи-Олександрівські, член організації “Молода Січ” імені Богдана Хмельницького, з усім своїм лицарством засвідчую року 2014 від Різдва Христового, місяця жовтня, дня 14 у школі провести турнір “Козацькі розваги”. Ми з відома та згоди нашого лицарського кола обрали найрозумніших, найкращих для участі у розвагах.

Стверджую цим Універсалом, що під час турніру команди повинні продемонструвати відповідальність, сумлінність, допитливість, винахідливість і розум, а також довести свою любов і повагу до історії нашої Батьківщини та підтвердити, що козацькому роду нема переводу.

Рада є такою у нас,
Пильно стежить й кожен раз
Визначає кращих з вас.

Уповноважуємо чесно оцінювати відповіді команд, цінити розум та знання, а не особисті симпатії чи приязнь. Зобов'язуємо цим документом, нашим лицарським словом не підігрувати гравцям та беззаперечно підкорятися цьому рішення.

На засвідчення цього і для більшої вірності видано цей Універсал, скріплений внизу печаткою війська нашого та власноручним підписом військового писаря.

Ведуча: Перша команда “Козацький гарт”

Команда 1

Присягаймо, що Вкраїну
Будемо любити,
Що віллемо в неї славу,
Щоб ще більше збагатити!
Присягаємо край рідний
Над усе любити,
Рідний народ шанувати
І для цього жити.
Ведуча: Друга команда “Хортиця”

Команда 2

Як ріка не піде вгору,
Як сонце не згасне –
Так ми того не забудем,
Що рідне, що власне.

Нас ніколи ворог проклятий
Зломити не зможе.
І дотримати присяги
Поможи нам Боже.

Ведуча: Увага! Починаються змагання козаків у силі, спритності та швидкості!!!
Козак–слабкому захисник!
Цінувати силу звик!!!

Ведучий. Перший конкурс “Посадка і збирання картоплі”
(3 бали)

Перший учасник команди біжить, тримаючи у руці картоплину, до “городу” – обруча, який покладений перед кожною командою на відстані 9-10 метрів, “саджає” – кладе картоплю, повертається до команди, передає естафету. Наступний учасник біжить до “городу”, “збирає врожай” – забирає картоплю і повертається до команди. Завдання по черзі виконує уся команда. Перемагає команда, яка першою збрала врожай.

Ведуча: Другий конкурс “Козацька вікторина”. Правильна відповідь 1 бал.

Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

1. Кого називали козаком? (Вільну людину).

Ведуча: Команда “Хортиця”.

2. Хто стояв на чолі козацького війська? (Гетьман).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

3. Як називали хати, в яких жили козаки? (Курінь).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

4. Де розташовувались козацькі табори? (Запорізька Січ).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

5. Про яку деталь козацького вбрання казали: “Широкі, як Чорне море”. (Шаровари).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

6. Як називалась козацька зачіска? (Оселедець).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

7. З ким вели війни козаки за незалежність? (З Туреччиною, Польщею).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

8. Які імена козацьких гетьманів вам відомі? (Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Полуботок...).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

9. А чи знаєте ви ім'я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? (Іван Підкова).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

10. Як називаються козацькі човни? (Чайки).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

11. На якому острові була побудована Запорізька Січ? (Хортиця).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

12. Що вважалося найтяжчою провинною на Запорізькій Січі? (Втрата зброї).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

13. Назвіть символ влади гетьмана. (Булава або бунчук).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

14. Назвіть найвищий орган влади у Запорізькій Січі? (Козацька рада).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

15. Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? (Малиновий).
Ведуча: Команда “Хортиця”.

16. Яким чином козаки повідомляли на далеку відстань про небезпеку? (Запалювали бочки).
Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

17. Для чого козаки випалювали високу траву? (Щоб не було де ховатися ворогу).

Ведуча: Команда “Хортиця”.

Ведучий. Команда “Козацький гарт”.

Ведуча: Команда “Хортиця”.

Ведучий. Третій конкурс майстерних художників оцінюється в 3 бали.

На прикріплених аркушах паперу кожна команда повинна намалювати козака на повний зріст. Один учасник біжить – малює голову, повертається, тоді наступний – тулуб і т. д. Виграє команда, яка швидко, згуртовано, акуратно і точно намалює козака.

Музичний номер

Ведуча: Четвертий конкурс оцінюється в 3 бали.

Ведучий. Наступний п’ятий конкурс “Повзунець” (3 бали).

Ведучий. Наступний конкурс “Козацька абетка”. За правильну відповідь курінь одержує 1 бал.

(Музичний номер)

Ведуча: Оголошується наступний конкурс “Курінний оркестр”
(3 бали)

У конкурсі беруть участь команди в повному складі. Всі музиканти створюють шумовий оркестр. Інструменти – все, на чому можна грати: ложка, кришки, пляшки, тарілки, гребінці тощо.

Ведучий. Восьмий конкурс Аукціон “Козацькі прізвища” оцінюється в 3 бали.

Ваше завдання: придумати прізвища козакам-товаришам іншого куреня. Та команда, яка придумає найбільш дотепне, влучне, жартівливе і цікаве прізвище і назве його останнім, переможе.

Ведуча: Заклучний конкурс “За рідний край – хоч помирай”
(3 бали).

Конкурс перетягування канату.

Ведучий. А поки наше журі підсумовує бали, ми для вас даруємо музичний подарунок.

(Музичний подарунок)

Ведуча: Запрошуємо для оголошення підсумків змагань голову журі.

Нагородження переможців.

Ведуча: Ми є діти українські.
Рідний край нам – Україна,
Красна та багата,
Рідне небо: ясне сонце,
Місяць, зорі срібні,
Рідний народ – українців,
Всі до вас подібні.
Рідна віра, свята Трійця
І пречиста Матір.
Рідна мова – нею вчилися
Бога прославляти.

Ведучий. Присягаймо край рідний
Над усе любити,
Рідний народ шанувати
І для цього жити.
Присягаймо рідну віру,

Завжди визнавати.

Говорить українською,

Молитись, співати.

Тож не буде переводу...

Козацькому роду людському!

(Звучить пісня “Козацькому роду нема переводу”).

Команди покидають зал під звуки “Козацького маршу”.

Ведучий. А наше свято підійшло до кінця.

Ведучі. До нових зустрічей.

КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ

Спортивно-розважальна гра

Мета: Розвивати бажання в учнів вести здоровий спосіб життя. Поглибити знання учнів про традиційні свята українців, звичаї, обряди, народні ігри та забави. Виховувати прагнення бути сильними, сміливими, дружніми. Познайомити з народними традиціями здорового способу життя українців.

Обладнання: Апаратура, 2 пари чобіт, дрова (12 полін), 2 мішки, каша, 2 глиняні миски, дерев'яні ложки, 4 склянки (з них 2 з водою), призи для нагородження, хліб та шматок сала.

Ведучий.

- Здоровенькі були!
- Доброго вам здоров'я!
- Правда чудові ці фрази?
- Вони нас зближують з вами одразу.
- Сьогодні, гадаю, якраз буде вчасно,
- Щоб був у нас справді чудовий настрій!
- Упоравшись з ділом, хіба нам не варто
- Зустрітися з грою, піснями і жартом?!

Ведуча:

З давніх-давен український народ найголовнішою цінністю у житті вважав здоров'я. Навіть, вітаючись і прощаючись, люди бажали один одному здоров'я:

“Здоровенькі були!”, “Дай, Боже, здоров'я!”, “Доброго вам здоров'я!”,

“Бувайте здорові!”, “Ходіть здорові!” та інші.

Ведучий. Ще з часів Київської Русі наші пращури цінували здоров'я, загартованість, спритність. Свою силу,

винахідливість, кмітливість вони проявляли в іграх, забавах, які часто проводили у традиційні свята українців. Отож розпочинаємо свято сильних, спритних, обережних, вільних, людей – козаків!

Отаман. Здорові будьте, козаки!

Козаки. Здоров будь, батьку-отамане!

Отаман. А який у вас сьогодні стан?

Чи є охота позмагатись,
І відвагу молодецьку,
Як це в козаків ведеться?

Козаки: Так. В нас вирує кров козацька,
Ворог не захопить нас зненацька.

Ведуча: Отож, веселіш. Козаки не бувають зажурені.
Змагатимуться сьогодні два курені
На чолі з курінними отаманами,
Познайомимо їх з вами ми.

(Називає отаманів кожного куреня).

Ведучий. Рада є також у нас,
Пильно стежить й кожен раз
Визначає кращих з вас.

(Представляє раду, яка буде оцінювати змагання, виставляти й підраховувати бали).

Ведуча: А тепер всі без вагання
Починаємо змагання.
Козаки, нам у поході
Стануть чоботи в пригоді.

Конкурс 1

Ведучий. Є дві пари чобіт 45 розміру. Учасники по черзі взувають чоботи, добігають у них до стільця, який розташований на відстані навпроти кожного куреня, повертаються і передають чоботи наступному учасникові.

Ведуча: Які чоботи гравці нам пошили гарні ці!
І “зручні” вони й міцні,
Кажуть, що такі в ціні.
А тому в них найзручніше,
Рада скаже нам й запише
Бали набрані негайно.
Часу цінного не гаймо!

(Слово – раді).

Отаман. Козаки, а яка улюблена страва наша?

Козаки. Каша!

Отаман. Будемо кашу варить?

Козаки. Так!

Ведучий. Хай вогонь горить!
А для цього
знають всі чудово
Треба дрова.

Конкурс 2

Ведуча: Кожен учасник повинен перенести по одному поліну. Поліна лежать навпроти кожного куреня.

Ведучий. Козаки всі спритні, здібні.
Чи є ще до них подібні?
Потомились? Справа в тому,
Їм потрібно зняти втому.
Відпочинок – справа звична.
Для всіх пауза музична.
(Учениця виконує українську пісню)

(Тим часом учні-помічники складають дрова)

Отаман. Дрова є, вогонь палає!
Та чогось не вистачає?
Щоб зварить крупу, нам з річки
Треба принести чого?

Козаки. Водички.

Конкурс 3

Ведуча: Цей конкурс на швидкість і обережність. Дві склянки розташовані на відстані навпроти кожного куреня: одна з водою, друга порожня. Учасники по черзі ложкою переносять воду з однієї склянки в іншу, порожню.

Отаман. А тепер послухаємо радо
Нашу раду.

(Рада підсумовує).

Отаман. Не хвилюйтесь! Скоро наша
Вже й готова буде каша.
Ось така цікава справа,
Тільки каша – люба справа?

Отаман. Каша наша теж готова.
Запашна, смачна, чудова.
А у нас змагання знову.
Хто скоріше кашу з'їсть,
Буде сильним й першим скрізь.

Конкурс 4

Ведучий. У двох глиняних мисках насипано кашу, порівно у кожну. Для учасників кожного куреня є ложки. Котра команда з'їсть швидше кашу, та й переможе.

Отаман. Хто скажить їсть мало каші?
Про це знають в раді нашої.
(Слово надається раді).

Отаман. Каша сили надає,
Знову в нас змагання є.

Конкурс 5

Ведуча: Для кожного куреня є мішок. Кожен учасник має подолати відстань, стрибаючи у мішку. Хто швидше виконає завдання, той і переміг.

Отаман. Ще змагання не скінчились,
Позмагаємось, покажемо сили!

Конкурс 6

Ведучий. Перетягування канату.

Отаман. Ці змагання – річ почесна,
Й рада нас оцінить чесно.
Бачать всі присутні в залі,
Хто набрав найбільше балів.

(Рада оголошує результати конкурсу. Повідомляє, хто ж є переможцем).

Нагородження куренів

Отаман. От і все! Чи є бажання
На наступні в вас змагання?

Козаки. Так.

Ведуча: Привітаймо переможців,
Славних наших запорожців.

(Слово журі).

(Учнями виконується композиція “Козацькому роду нема переводу”).

Ведучі. Ми дякуємо усім присутнім за гарно проведений час і кажемо вам: “До нових зустрічей!”

СВЯТО “КОЗАЦЬКОМУ РОДУ-НЕМА ПЕРЕВОДУ”

... Діла добрих обновляться,
Діла злих загинуть.

Тарас Шевченко

У сучасному світі спостерігається спад моральних цінностей. Все більше і більше людство поглинає технологічний прогрес, на фоні якого матеріальне стає вищим за моральне. Тому нам, молодому поколінню, варто дбати не лише про задоволення власних інтересів, здобуття освіти, а й про наповнення свого внутрішнього світу. Адже, як казав древній мислитель Аристотель: “Хто рухається вперед у знанні, але відстає в моральності, той більше йде назад, чим уперед”.

Задля піднесення моральних цінностей важливу роль почало відігравати повернення та відновлення давніх традицій. Сьогодні українці, як справжні нащадки запорізьких лицарів, відчули необхідність популяризації козацького руху. І цей процес, як бачимо, незворотній. Традиції нашого народу – справжній скарб, який потрібно оберігати та дбайливо передавати із покоління в покоління. Народна пісня, обряди та звичаї, символи-захисники верба і калина, вишитий рушник та сорочка – це справжнє відображення душі українців.

Козаччина – доба небаченого злету народного духу, доба видатних державних, військових, церковних та культурних діячів, які у славили Україну, зробили її званою в усьому світі.

Уже упродовж двох років 14 жовтня, на свято Покрови Пречистої Богородиці, у нашій державі відзначається День українського козацтва. З давніх-давен Богородиця є покровителькою українського козацтва й усіх українських збройних формувань.

От і у нашій Пилипо-Олександрівській ЗОШ I-III ступенів постійно проводиться робота щодо відродження паростків українського козацтва, духовності, пробудження інтересу до поглибленого вивчення історії та культурних надбань народу.

Уже традицією стало відзначення свята Покрови та Дня українського козацтва у стінах школи.

Зокрема у цьому році до свята був проведений захід на тему “Козацькому роду – нема переводу”. Під час заходу учні почули

цікаву інформацію з історії козацтва, виконували козацькі пісні. Проте найцікавішим для всіх було проведення турніру між куренями “Хортиця” та “Ватра”. Розпочалося змагання з представлення куренів: обрання отамана та виголошення девізу. Попереду були дев'ять випробувань (стільки, скільки було колись порогів на Дніпрі): вікторина “З історії козацтва”, конкурс на м'ячах-конях “Козаки вершники”, забава “Влучний постріл”, естафета стрибків у мішках “Передача листа”, конкурс перебирання квасолі, гороху та кукурудзи – “Забави кашоварів”, перетискання рук – “Сильна рука”, забава хто кого перетанцює “Гопак”, перетягування канату, музичний конкурс “Козацькі таланти”.

Учасники куренів показали неабиякі здібності та знання. Слово для підбиття підсумків надали високоповажному журі – директору школи Кабась Наталії Василівні, яка привітала всіх присутніх зі святом і нагородила переможців грамотою, а ними виявилися представники куреня “Ватра”. Окрім того, директор побажала учням та педагогам не зупинятися на досягнутому та наступного року знову на високому рівні відзначити свято.

І самим учасникам, і вболівальникам надзвичайно сподобався такий формат заходу, метою якого є патріотичне, національне, естетичне виховання юного покоління, формування у дітей активної громадянської позиції, прищеплення їм почуття любові та поваги до традицій культурної та духовної спадщини рідного народу, гордості за свою Батьківщину.

День Українського козацтва у нашій школі – це свято історії, культури, високих моральних цінностей, а також – дружби та об'єднання заради втілення у життя цікавих задумів та ідей.

Козацькому роду – нема переводу

Звучить музика “Марш запорізьких козаків”. Вихід ведучих

1 Ведучий: Улюблена Богом перлина,
Для всіх українців одна –
Козацька моя Україна,
Хлібів золотих сторона.

2 Ведучий: Негодами лютими бита,
Віками ти йшла до мети.
Тобі в небі зорею світити
І волю, і долю знайти.

Звучить музика “Марш запорізьких козаків”. Виходить вчитель з козаками.

Вчитель: Шановні друзі! 14 жовтня вся Україна відзначає День захисника України і День українського козацтва. Козацтву належить особливе місце в історії України й історичної пам'яті українського народу. Саме козацтво було тією силою, яка активно впливала на історію України XVII-XVIII століть. День Покрови, 14 жовтня, святкують в усіх козацьких громадах світу дуже урочисто, із молебнями про живих, з панахидами про тих, хто відійшов в інший світ, із урочистими загальними зборами козаків. І ми з вами зібрались у цьому залі, щоб відзначити це свято.

1 Ведучий: За добру долю і волю України колись боролися козаки. А тепер за волю нашої України борються солдати. Багато з них гине у боях, але дух свободи не вмирає. Вони будуть жити в нашій пам'яті.

2 Ведучий: За ниви хлібні й ранки солов'їні,
За вітру шум і лагідні світання
Усіх загиблих пошануймо нині
Скорботною хвилиною мовчання.

1 Ведучий: Хвилина мовчання – затихли всі кроки,
Скорботи хвилина, громада мовчить,
Ніколи хай ті не вертаються роки,
Димами не вкриється неба блакить.

2 Ведучий: Прошу всіх піднятись.

(Хвилина мовчання).

1 Ведучий: Пам'ятайте про тих, що безвісті пропали,
Пам'ятайте про тих, що не встали, як впали.
Пам'ятайте про тих, що згоріли, як зорі, –
Такі чисті і чесні, як повітря прозоре.

2 Ведучий: Пам'ятайте про тих, що за правду повстали,
Пам'ятайте про тих, що лягли на заставках.
Пам'ятайте про тих, що стрибали під танки...
Є в місцях невідомих невідомі останки.

Звучить пісня “Молитва за Україну”.

2 Ведучий: Зараз у жилах кожного Українця тече козацька кров,
тече сміливість, мужність, героїзм і любов до Батьківщини,
бо ми роду козацького діти, землі української цвіт.

1 Ведучий: Ми – нащадки прадідів великих, гідно продовжуємо
український рід. Нехай оживе слава сторінки історії
України. Ми сьогодні ще раз усвідомлюємо суть і значення
козаків в історичній боротьбі нашого народу за власну
державу.

2 Ведучий: Ми дедалі частіше звертаємося до наших витоків,
рідної мови, історії нашої країни, прислів'їв, приказок.

1 Ведучий: А скажіть мені, чи є люди в Україні, які силою і
завзяттям можуть похвалитися?

2 Ведучий: Та рідної мови не цураються?

1 Ведучий: Та наспіви й танці українські любляють?

2 Ведучий: Та народну мудрість не забули?

Разом: Так не перевелися ще козаки на нашій землі!

Козаки хором: Козаки – це вільні люди!

Козаки – безстрашні люди!

Козаки – борці за волю,

За народу щасну долю!

1 Ведучий: Щоб козацькому роду не було переводу,
Присягніть на вірність Вітчизні й народу.

Козаки хором:

Присягаєм, що Вкраїну будемо любити,

Що ввіллємо в неї силу, щоб розвеселити.

Козаки виконують пісню “Козацький гімн”.

1 Ведучий (читає).

”Сини мої, козаки! Я, гетьман козацького війська, наказую
провести змагання двох куренів, щоб підняти бойовий дух і
мудрість нашого козацтва”.

Отамани, шикуйте курені!

(Привітання куренів один одному)

2 Ведучий: Перший курінь.

Отаман першого куреня (командує):

Курінь “Хортиця”! Рівняйся, струнко!

Наш девіз: “Степ да воля – козацька доля”

Отаман: Для боротьби ми не збирали

Ані рушниць, ані гармат.

Здоров'я й знань понабирали,

Що вистачить для всіх команд.

2 Ведучий: Другий курінь.

Отаман другого куреня (командує):

Курінь “Ватра”! Рівняйся, струнко!

Наш девіз: “Нумо, браття, або перемогу добути,
або дома не бути!”

Отаман: Ми прийшли сюди сьогодні,

Щоб вести запеклий бій.

Тільки, ні, не кулаками,

А в веселій, дружній грі.

Звучить пісня: “Гей там на горі січ іде”.

1 Ведучий: А знаєте, козаки, на що йдете?

Козаки: Знаємо!

2 Ведучий: А знаєте, що можете програти?

Козаки: Не біда!

1 Ведучий: А щоб визначати переможців,

Буде в нас журі поважне.

Воно, ми знаємо точно,

Об'єктивне і уважне.

(Представлення журі).

2 Ведучий: Отже, розпочинаємо наш конкурс.

Разом: “Козацькі забави”.

1 Ведучий: Вам доведеться пройти через дев'ять випробувань.

Це стільки, скільки було колись порогів на Дніпрі. В давні
часи ці пороги були страшною перешкодою на шляху до
того, хто плив Дніпром на Січ. Вважалося, що справжнім
козаком може зватися лише той, хто пройшов хоч раз у
житті через пороги.

2 Ведучий: Щоб правильно орієнтуватися в житті, бути освіченою
людиною, треба знати минуле свого народу та його історію.
У минулому українського народу було таке неповторне й
легендарне явище, як Запорізька Січ.

Отже, як ми знаємо історію козацтва?

1 Ведучий: Приготувалися уважно слухати і швидко відповідати
на запитання вікторини.

2 Ведучий: Запитання куреню “Хортиця”:

1. Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? (Малиновий)
 2. Яким чином козаки повідомляли на далеку відстань про небезпеку? (Запалювали бочки)
 3. Для чого козаки випалювали високу траву? (Щоб не було де ховатися ворогу)
 4. Які ви знаєте символи влади гетьмана України? (Булава, бунчук)
 5. Як називались племена – предки українців? (Слов'яни)
 6. Що таке “козацькі маяки”?
 - а) кращі козацькі лицарі;
 - б) грамота;
 - в) світловий телеграф; (!)
 - г) козацький роз'їзд.
 7. Як називались козацькі судна?
 - а) галери;
 - б) чайки; (!)
 - в) пироги.
- 1 Ведучий:* Запитання куреню “Ватра”:
1. На який термін обирався кошовий отаман або просто кошовий у Запорізькій Січі? (На один рік).
 2. Якої віри були козаки-запорожці? (Православної).
 3. Назвіть автора повісті “Тарас Бульба” (М. Гоголь).
 4. Який народний танець є і бойовим мистецтвом (Гопак).
 5. Назвіть фірмову страву козаків (Куліш).
 6. Кого називали в Україні козаком?
 - а) розбійника, волоцюгу;
 - б) кріпосного селянина;
 - в) безстрашного лицаря;
 - г) багатого вельможу.
 7. Хто був першим козацьким гетьманом?
 - а) Б. Хмельницький;
 - б) Д. Байда-Вишневецький; (!)
 - в) І. Мазепа;
 - г) П. Сагайдачний.

1 Ведучий. Молодці козаки! Знаєте історію козацтва.

Більшу частину свого життя проводили козаки у війнах. Боронили рідну землю від ворогів, а також ходили у турецькі володіння по здобич.

2 Ведучий. В усі часи вірним супутником для козака був кінь, який виручав його в складних ситуаціях. Козак без коня, що риба без води.

1 Ведучий. Пропонуємо нашим козакам показати свою майстерність їзди верхом. Отже, до вашої уваги конкурс “Козаки-вершники”.

2 Ведучий. Умови цього конкурсу такі: ви маєте на м'ячах-конях, дострибати до умовного маячка, повернутися назад та передати естафету товаришеві по куреню.

1 Ведучий. Запрошуємо перших учасників зайняти місце на стартовій лінії.

Отож... почали!

1 Ведучий: Відомий такий історичний випадок. Восени 1674 р. Султан звелів татарській орді йти війною на Запоріжжя. Щоб застати козаків зненацька, вороги прийшли на Січ на Різдвяні свята. Під прикриттям ночі татари нишком проникли через таємний хід в укріплення та вже хотіли було вчинити криваву різанину, та не на тих напали. Запорожці давно помітили непроханих “гостей” і за наказом Івана Сірка відкрили нищівний вогонь з рушниць. А потім, перекинувши таємний хід, взяли за шаблі... Не вцілів жоден ворог.

2 Ведучий: А чи вмієте ви влучно стріляти?

Конкурс “Влучний постріл”

Беруть участь по 3 козаки кожної команди. Кожен із них виконує по 3 “постріли” (кидки картоплин в ціль – каструлю.) Переможе команда, у якої більше влучних пострілів.

1 Ведучий: А ще на Січі завжди цінували вірність та справжній командний дух. Завдяки злагодженим діям, козаки завжди отримували перемогу.

Подивимось, у кого ж найсильніший командний дух.

2 Ведучий: Наступний конкурс – естафета “Передача листа”.

Беруть участь по 5 учасників з кожної команди.

1 Ведучий: За командою учасники команд одягають мішки і стрибають в них до визначеного місця, повертаються назад і передають естафету іншому учаснику. При цьому ви маєте також передавати листа. Перемагає та команда, останній учасник якої передасть першим листа журі.

2 Ведучий: А ще козаки славилися своїми кулінарними здібностями. Щоб приготувати їжу, козаки заготовляли дрова, розпалювали багаття і тоді вже готували. Хто з вас не чув про козацький куліш? _____

1 Ведучий: Конкурс “Забави кашоварів”.

Приготування каші. Слід якомога швидше відділити горох, квасолу, кукурудзу.

1 Ведучий: Слово для оголошення результатів п’яти конкурсів надається журі. А ми надаємо можливість нашим козакам відпочити перед наступними випробуваннями.

2 Ведучий: Козаки всі спритні, здібні.

Чи є ще до них подібні?!

Потомились? Діло в тому,

їм потрібно зняти втому.

Відпочинок – справа звична:

Для всіх пауза музична.

Пісня.

Слово журі.

1 Ведучий: Щоб мужньо боронити свій народ, свою рідну неньку Україну козаки повинні переборювати труднощі, мати неабияку силу в руках. Так, козацький ватажок Семен Палій бився шаблею, яка важила більше двох пудів (32 кг).

У наступному змаганні візьмуть участь найсильніші. Буде боротьба “Сильна рука”.

2 Ведучий: Ось настав чудовий час –

Отаманів ми ждемо до нас.

Подивимось залюбки,

Чи це справжні козаки.

1 Ведучий: За стіл запрошуємо отаманів помірятися силами на руках.

2 Ведучий: Для того, щоб бути сильними і відважними, козаки кожного дня, вправлялися, часто робили це під музику. З того часу і живуть в народі завзяті українські танці.

1 Ведучий: Козацький танець був не просто танцем для душі. Це були спеціальні акробатичні вправи, які допомагали козаку навіть у бою.

Козак, як вихор, міг із шаблею в руках, вистрибуючи, виконувати спеціальні елементи танцю. Самі вороги говорили, що

важко битися з козаком, в якого вселився ніби сам біс. Це козаку допомагав танок.

Отож спробуйте і ви свої сили в танці.

2 Ведучий: Конкурс “Хто кого перетанцює”.

Умови конкурсу: за бажанням вибираються два учасники із різних команд. Хто довше танцюватиме навприсядки, той – переможець.

(Танець “Гопак”)

1 Ведучий: Багато говорили й оспівували кобзарі козацьку та богатирську силу. Козаки могли гнути підкови, як лозу, одним ударом могли звалити коня з ніг.

2 Ведучий: Конкурс “Перетягування канату”.

(Посередині канату стрічка, розташована над лінією. Команда, якій вдалося перетягнути стрічку від лінії на 1 м, перемагає).

1 Ведучий: Козаки не тільки вміли воювати, а й вміли відпочивати, серед них немало було таких, що вміли гарно співати, грати на різних інструментах, а й вміли придумувати мелодію – бадьору і ліричну, тужливу і веселу. Відомо всьому світові, що українці – найспівучіша нація. Триста тисяч пісень – число чималеньке. Не кожен народ може похвалитися таким багатством.

2 Ведучий: Ми не будемо вас змушувати придумувати пісні, але заспівати ви нам просто таки зобов’язані. Команди готові? Отже,

Разом: конкурс “Козацькі таланти”.

Конкурс для вболівальників.

2 Ведучий. Доки наше шановне журі підбиває підсумки, ми проведемо конкурс на найкмітливішого уболівальника.

Запитання.

1. Назвіть елементи козацького одягу (Шаровари, жупан, пояс із китицями).

2. Козацькі військові човни (“Чайки”).

3. Як називається герб України? (Тризуб).

4. Ознака влади гетьмана (Булава).

5. Хто входить до курінної старшини? (Отаман, суддя, писар, кухар).

6. Що таке козацькі клейноди? (Святині Запорізького війська, які козаки брали у всі походи.)

7. Хто написав вірш “Ой Морозе, Морозенку”? (Вірш народний).

Запитання.

1. Як називається зачіска козака? (Оселедець).

2. Як називалось місце, де жили козаки? (Курінь).

3. Яка їжа була в козаків найулюбленішою? (Каша).

4. Як називався козацький ватажок? (Отаман, кошовий).

5. Назвіть найвідомішого гетьмана України. (Б. Хмельницький).

6. Як називався козацький човен? (Чайка).

(Визначення найкмітливішого уболівальника).

2 Ведучий: А зараз довгоочікуваний момент – козацька старшина виносить своє рішення.

1 Ведучий (читає грамоту)

Я – гетьман усіх вільних земель українських і всієї держави – даною мені владою і своєю волею велю привітати найсміливіших, найдружніших козаків.

2 Ведучий: Слово для підбиття підсумків змагань надається журі.

(Оголошуються переможці, нагороджуються грамотами і подарунками)

1 Ведучий. Ось і закінчилося свято,
Хотілося б вам усім побажати
Добра і злагоди й краси,
Щоб для України ви росли.

2 Ведучий. Хай вам щастить завжди й у всьому,
Не піддавайте серце злому,
Хай Бог нам всім допомагає
І рідний край оберігає.

Звучить козацький марш: вихід козаків учасників свята.

Українські прислів'я і приказки про козаків

- Без гетьмана військо гине.
- Без доброго командира військо – отара.
- Береженого Бог береже, а козака – шабля.
- Бог не без милості, козак не без долі (щастя).
- Без коня немає й козака.
- Більше разу не вмирати.

– Б'ють – роїсь, навалився – лавою вбийсь, лихо вкляч, а все одно оддяч!

– У бою козак себе славить не на язиці пилюкою, а конем та шаблюкою.

– Війна людей їсть, а кров'ю запиває.

– Вольному – Воля, скаженому – круча, спасенному – рай.

– Гетьман знає, що в нас нічого немає.

– Дай вам Боже побитись, а нам подивитись.

– Де байрак, там і козак.

– Де два козаки, там три гетьмани.

– Де козак, там і слава.

– Де є бої, там є герої.

– Дівчина родиться, а козак на коня садовиться.

– До булави треба голови.

– Добрий козак баче, де отаман скаче.

– Де не можна перескочити – треба перелізти.

– Завбачливий з вибриком
та жагучий, як змій,
невтримний, як славко,
а вмира, як сокіл.

– Здобувши перемогу, про пильність не забувай.

– За наше жито та ще нас бито.

– За честь голова гине.

– Звання козацьке, а життя собацьке.

– Зроду-віку козак не був і не буде катом!

– Іди ж, козаче, світ за очима,
неси свою смерть за плечима,
не бійся смерті,
поки живеш – її нема,
а як умреш – тебе чортма!

– І Полтаву б дістали, якби були одностайно стали!

– Кінь та ніч козакові товариші.

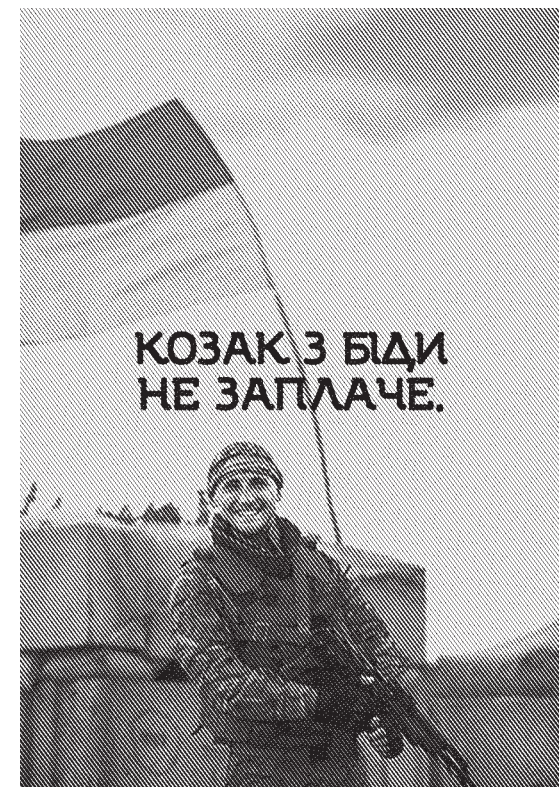
– Кінь, шаблюка, вітер в полі – і ніхто не здолає козацької волі!

– Козак з біди не заплаче.

– Козак з бідною, як риба з водою.

– Козак не боїться ні тучі, ні грому.

- Козак на печі – ворог Січі.
- Козак оженився, наче упився.
- Козак хороший, та нема грошей.
- Козак у дорозі, а надія в Бозі.
- Козакові воєвода – велика невгода.
- Козацькому роду нема переводу.
- Козак без коня, що воїн без пістоля.
- Козак дружбу знає: в біді коня не покидає.
- Козак з конем і в ночі і днем.
- Козак сам не їсть, а коня нагодує.
- Козаку кінь за себе дорожче.
- Козак – душа не вередлива, в пеклі не мерзне, в ополонці не пріє.
- Козак, душа правдива – сорочки не має.
- Козак як птах – знявся та й полетів.
- Козаку зібратись – тільки підпоясатись.
- Козак – як кішка, як не кинь – на ноги впаде.
- Козак мовчить, а все знає.
- Козак терпеливий, як віл.
- Козак із пригорщі нап'ється, а з долоні пообіда.
- Козак, як голуб: куди не прилетить, там і пристане.
- Козак журби не має, з біди не заплаче.
- Козача потилиця панам-ляхам не хилиться.
- Козацька люлька – добра думка.
- Козацький Рід ще не перевівся.
- Коли навколо вороги – то не життя, честь бережи.
- Коли козак в полі, то він і на волі.
- Коли всім народом дмуть, то ураган буде.
- Коли стелеться доріжка, козакові не до ліжка.
- Краще вмирати в полі, аніж в баб'ячому подолі.
- Кров не водиця, проливати не годиться.
- Куди козакова доля не закине, – все буде козак.
- Легше вовком орати, ніж козаком проти козака воювати.
- Лучче смерть на полі, ніж життя в неволі.
- Місяць – козаке сонце.
- Моя хатина – в сирій землі домовина!
- На диявола є хрест, а на ворога меч!
- На козаку й рогожа пригожа.

- Назвався хоробрим – виходь на бойовисько.
- Нащо в Бога день, як в козака місяць?
- Наш Луг – Батько, а Січ – Мати – от де треба помирати.
- Не братайтесь з козаками пити.
- Не той козак, що за водою пливе, а той, що проти води.
- Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся.
- Не усе ж то козак, що списа має.
- Не лише силою боротися треба, а і вмінням.
- Не хочеш козакувати, іди чумакувати.
- Не хвались, ідучи в бій, а хвались, ідучи з бою.
- Не знає й той чорт козацьких жартів.
- Не той сильний, що камінь верже, а той, що серце в собі держе.
- Не козакувати Миколі, бо не буде у його коня ніколи.
- Не на те козак п'є, що є, а на те, що буде.
- Не наше діло у ряжі стрибати, наше діло козацьке конем з меренцем по степу гуляти.
- Не пив води дунайської, не їв каші козацької.
- Не журися, козаче, нехай ворог плаче!
- Не той козак, хто боїться собак.
- От казали, неначе воно боляче, як шкуру з живого чоловіка здирають, а он мов комашня кусає...
- Одної смерті не минеш, другої не буде.
- Ой піч, моя піч, якби я на тобі, а ти на коні – славний би тоді козак був би з мене.
- Панові курка, а мужикові шабля.
- Піду ще в пекло, хоч буде гірше, та інше!
- Птиця з птицею не наб'ється, а козак з дівчиною не наживеться (мусить покинути).
- Поки Дніпро пливе, Україна не вмере.
- Почув тепло козак, та й скинув кобеняк.
- Рана від кулі глибока, а від шаблі широка.
- Сам загибай, а братчика виручай.
- Січ – мати, а Великий Луг – батько.
- Скажи, враже, як пан каже.
- Степ та воля – козацька доля.
- Сміливий наскок – половина порятунку.
- Сміливого куля не бере.
- Сміливого й чорти бояться.

- Страху нема там, де його не бояться.
- Слава не поляже, а про себе розкаже.
- Терпи, хлопче – козаком будеш, а з козака – в отамани попадеш.
- Терпи, хлопче, козаком будеш.
- Терпи, козаче, отаманом будеш.
- То не козак, що не думає отаманом бути.
- Терпи, козаче, горе – будеш пити мед.
- Той не козак, що отаманом не думає бути.
- Три пани, два отамани, а один підданий.
- У козака життя коротке, а слава вічна.
- У нас де крак – там і козак, а де байрак – там сто козаків.
- У полі дві долі, чия сильніша.
- Україна – козацька мати.
- Умів шарпати, умів і вмерти, не скиглячи.
- Упіймав – не упіймав, а погнатись можна.
- Хати наші на цвинтарі, а вас прошу до куреня!
- Хіба ж дуща моя з лопуцька і не бажа того, що й людська?
- Хліб та вода – то козацька їда.
- Хоч і спина гола, аби своя воля.
- Хто бува на коні, бува і під конем.
- Хто по морю плавав, тому калюжа не страшна.
- Чия відвага, того й перемога.
- Чому козак гладок? Поїв, і набок.
- Чубатий іде – лихо веде.
- “Чим грішен?”
- “Малим родився, п’яним умер, нічого не знаю...”
- “Іди, душа, в рай!” (Про запорожця).
- Чоловік без волі, як кінь на припоні.
- Щирий козак ззаду не нападає.
- Що буде, то буде, а козак панщини робити не буде.
- Що в бою взято, то свято.
- Якби хліб та одежа, то козак і вмер би лежа.

Прислів’я про козаків ще раз доводять їх мужність, хоробрість, готовність іти за перемогою та невибагливість у повсякденному житті.

Козацькі пісні шкільної козацької організації "Молода Січ"

Ми сюди прийшли сьогодні

Ми сюди прийшли сьогодні – раз, два, три,
 Щоби всіх вас розважати – раз, два, три.
 І свої могутні сили
 Всім вам швидко показати – раз, два, раз, два, раз,
 два, три.

Ми веселі й жартівливі – раз, два, три.
 Славні хлопці – козарлюги – раз, два, три.
 Є й високі і низенькі,
 І худенькі і повненькі – раз, два, раз, два, раз, два, три.

А ще всі ми дуже дружні – раз, два, три.
 Спритні, сильні, ще й розумні – раз, два, три.
 Чесні, дужі, небайдужі,
 І кмітливі і грайливі – раз, два, раз, два, раз, два, три.

Кожен день по розпорядку – раз, два, три.
 Всі ми робимо зарядку – раз, два, три.
 Для здоров’я вона плюс,
 Намотай собі на вус – раз, два, раз, два, раз, два, три.

Гей, там на горі Січ іде

Слова і музика Кирила Трильовського

Гей, там на горі Січ іде,
 Гей, малиновий стяг несе,
 Гей, малиновий, наше славне товариство,
 Гей, марширує, раз, два, три.

Гей, попереду кошовий,
 Гей, як той орел степовий,
 Гей, як той орел, наше славне товариство,
 Гей, марширує, раз, два, три.

Гей, а позаду осаул,
 Гей, твердий хлопець, як той мур,
 Гей, твердий хлопець, наше славне товариство,
 Гей, марширує, раз, два, три.

Гей, повій, вітре, із степів,
Гей, дай нам силу козаків,
 Гей, дай нам силу, наше славне товариство,
 Гей, марширує, раз, два, три.
Гей, дай нам силу і відвагу,
Гей, Україні наснагу,
 Гей, Україні, наше славне товариство,
 Гей, марширує, раз, два, три.

Козацькому роду нема переводу

Слова М. Воньо і П. Карася

Музика М. Балеми

Сяяли на сонці шаблі запорожців,
Як вони на конях гнали ворогів...
Козацькому роду нема переводу,
Лине його слава з далечі віків.

Приспів:

Гей, співай, козаки,
Про любов, про землю святу!
Славте, гей, козаки,
Волю золоту!

Так як запорожці, стрільці січовії
Гострими шаблями очищали світ, –
Козацькому роду нема переводу, –
Прапор малиновий кликав у похід.

Приспів.

Квітне наша доля, наче маки в полі,
І ранкове сонце випливає з дібров...
Козацькому роду нема переводу –
Козаки з колиски виростають знов.

Приспів.

Гімн козацької організації “Молода Січ”

У нас від діда – прадіда коріння,
Козацький дух горить в серцях у нас
Достатньо сил, запалу і горіння.
Наснаги, віри у прийдешній час.

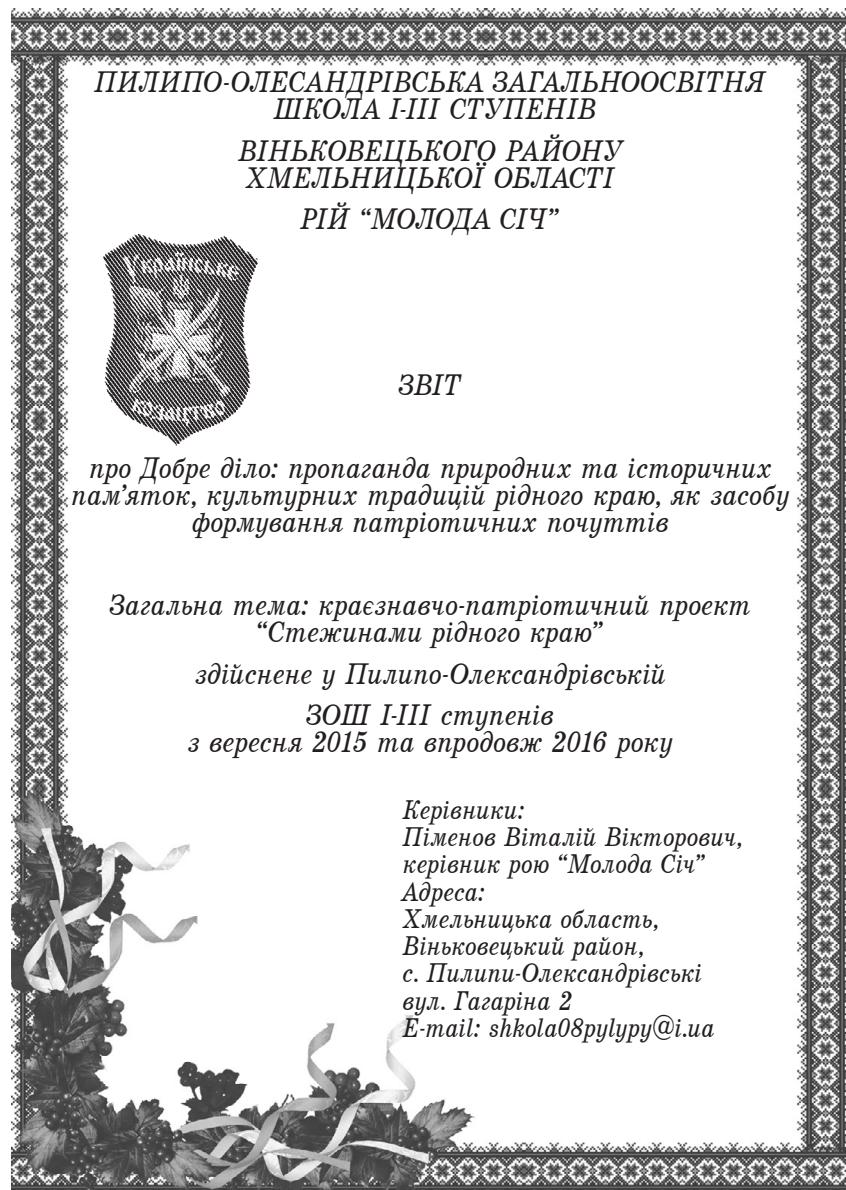
Приспів:

Ми юне козацтво – за вільною волю,
Ми юне козацтво – за кращу долю,
Ми юне козацтво – за справжню свободу,
Готові до бою за щастя народу.

Ми живемо, окрилені любов'ю,
Сьогодні юні – завтра козаки,
Гартуємо душі ми свої до бою,
Щоб утвердить Гетьманство на віки.
Приспів.

Ми козаки від крові ті до плоті,
І дух Свободи в серці не згаса,
Ми втілимо мрію, що жила в народі, –
Будь Україні вільні на віки!
Приспів.

КРАЄЗНАВЧО-ПАТРІОТИЧНИЙ ПРОЕКТ
"СТЕЖИНАМИ РІДНОГО КРАЮ"

ЗМІСТ

Анотація
Довідкові відомості
Опис Доброго Діла – проекту "Стежинами рідного краю"
Актуальність проекту
Структура проекту
Підпроект "Перлини рідного краю"
Підпроект "Моє село – окраса України"
Висновки

Анотація

Проект "Стежинами рідного краю" орієнтований на учасників шкільної козацької організації "Молода Січ" та учнівську молодь в цілому. Даний проект формує патріотичні почуття козачат засобами історичного краєзнавства. У ньому зібрано та систематизовано дані про історичні об'єкти села Пилипи-Олександрівські, мальовничі куточки рідного краю та пам'ятники історії, архітектури та природи. За результатами проекту авторами розроблений цікавий екскурсійний маршрут, який використовується для проведення екскурсій рідним краєм.

Довідкові відомості

Місце	Адресна спрямованість	Тривалість	Особливості проведення
Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів	Учні школи, учасники шкільної козацької організації "Молода Січ"	Вересень – жовтень 2015	Започаткування проекту, дослідження історичних джерел; Акція "Долоньки патріотів"
Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів	Учні школи, учасники шкільної козацької організації "Молода Січ"	Листопад – грудень 2015	Акція "Збережемо природні багатства рідного краю"; Фестиваль "Ми діти твої, Україно"
Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів	Учні школи, учасники шкільної козацької організації "Молода Січ"	Січень – лютий 2016	Тиждень історії та краєзнавства рідного краю; Акція "Символи України"

Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів	Учні школи, учасники шкільної козацької організації “Молода Січ”	Березень – квітень 2016	Акція “Твій рідний край – твоя колиска”; фотовиставка “Перлини рідного краю”; захист підпроєкту “Перлини рідного краю”, акція “Посади дерево”
Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів	Учні школи, учасники шкільної козацької організації “Молода Січ”	Травень 2016	Акція “День Вишиванки”; Акція-захист під проєкту “Моє село – окраса України”

*Є щось святе в словах: “Мій рідний край!”.
Для когось – це просте лиш слово,
Але для мене – це усе життя
І мамина чарівна колискова.*

Дон В. О.

I. ОПИС ДОБРОГО ДІЛА-ПРОЕКТУ: “Стежинами рідного краю”

1.1. Актуальність проєкту

Відомо, що однією із заповідей сучасного козацтва є: “Люби та оберігай історію та природу рідного краю”. Нехтування традиціями свого народу, незнання історії рідного краю призвело до втрати молодим поколінням національної свідомості, патріотизму. Без знання традицій, звичаїв, історії рідного краю неможливо виховати справжнього громадянина суверенної держави. На сучасному етапі розвитку нашої держави надзвичайно актуальною є проблема виховання у молодого покоління патріотичних почуттів, активної громадянської позиції, сприяння усвідомленню учнями свого громадянського обов’язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей. Патріотизм є нагальною потребою держави, якій необхідні національно свідомі громадяни, здатні забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, особистості, які своєю діяльністю, любов’ю до рідного краю прагнуть створити суспільство, зацікавлене в тому, щоб саморозвиток, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювалися на моральній основі та визнанні пріоритету прав людини.

1.2. Цільова аудиторія

Учні школи, батьки, педагоги, представники громадських організацій, соціокультурних систем села.

II. Структура проєкту

Мета проєкту:

- вивчення, збереження, примноження традицій і звичаїв українського народу;
- пропагування історії рідного краю, його культурного минулого й сьогодення, розвитку народного мистецтва;
- залучення дітей до системи культурних цінностей, що відображають багатство людської культури, і в першу чергу, історії, культури свого народу;
- виховання у дітей почуття власної гідності, глибокої поваги й готовності до сумлінної праці, прагнення стати повноправним громадянином своєї держави.

Основні завдання:

- формування потреби у високих культурних і духовних цінностях і їх подальше збагачення;
- формування інтересу в учнівської молоді до джерел історії, культури, етнографії, традицій і звичаїв;
- формування творчо розвиненої особистості, орієнтованої на високі духовно-етичні цінності;
- пробудження інтересу до історико-культурної спадщини свого краю.

Прогнозований результат – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.

Очікувані результати – створити центр національної патріотики; проводити традиційні заходи: фольклорний, етнографічний фестиваль “Джерельце”; вечори української пісні, гумору, казки; ігри “Козацькому роду немає переводу”, “Козацькі забави”; “Мов квітка сорочка-вишиванка”.

Проєкт складається із двох підпроєктів:

”Перлини рідного краю” (Додаток А)

”Моє село – окраса України” (Додаток Б)

ВИСНОВКИ

Таким чином, сучасні учні та учасники козацької організації “Молода Січ”, як майбутнє суверенної України, мають долучитися до вивчення культурного та історичного спадку рідного краю, усвідомити, що від них залежить історична пам'ять багатьох поколінь. Краєзнавство, яке є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду поколінь наших земляків, є ключовим у національно-патріотичному вихованні учнівської молоді.

Враховуючи важливу роль краєзнавчого руху, шкільна козацька організація “Молода Січ” реалізовує проект “Стежинами рідного краю”. Патріотичні почуття молодого покоління формуються завдяки діяльнісному підходу. Кожен учасник проекту має змогу прийняти активну участь у пізнанні природних багатств, історії та традицій рідного краю. Адже любов до України розпочинається з любові до своєї малої батьківщини, свого села. Лише тоді патріотизм – це не просто гарне слово, а й переконання, що твоя країна – найкраща, її мова – милозвучна, її традиції – найбагатші, а люди – найщиріші.

Перлини рідного краю

У кожної людини в житті є щось таке сокровенне, найрідніше, без чого вона не може навіть уявити свого життя. Це рідний батьківський край, де вперше дитиною побачила світ, ясне сонечко, дрібні сльозинки дощу на віконному склі, різьок молодого місяця між міріадами зір, чисту зелену травичку і тисячі різних квітів, які радували серце своїм розмаїттям. Тут кликали в дорогу перші в'юнкі стежинки, які бігли від батьківського порогу у широкий світ. Це та земля, по якій ми зробили свої перші кроки, земля наших батьків, дідів і прадідів, і вона найдорожча на світі. Вона єдина, де ми відчуваємо себе вдома, затишно і привітно.

Як вишитий рушник нам стеляться дороги.
Червона нитка чорну потягла.
І біль розлук, і радість, і тривоги
Усе нам доля і сповна дала.

І линуть дні. Чим далі, тим частіше
Душа летить до тих єдиних місць,
Де ти був рідний, найрідніший,
І вже сьогодні ти тут просто гість.

Таке природа чудо сотворила
На цій землі серед лісів і квітів.
Та в батьківських місцях незламна сила,
Що веде нас душу, тягне, як магніт.

ПОДІЛЬСЬКІ

Дорога сюди, як зігнута підківка,
Я ліс аж до хат підступив,
В ставок задивилось,
Як в дзеркало дівка,
Подільське село Пилипи.

Шут гарна природа,
Шут хліб гарно родить, —
Пшениці і жита снопів.
Шут люди трудящі, веселі
та щирі,
Шудяще село Пилипи.

Шут грають весілля,
Співують і мріють,
Що краці наступлять роки.
А як тут чудово співати
уміють,
Співоче село Пилипи.

Колись і моя сюди вилась стежина,
Та видно не було судьби.
Шепер лиш у спогадах юності лину
До вас я, мої Пилипи.

До вас я сьогодні низенько вклоняюсь,
Хоч інші роки проступив,
Як в давні роки, вам в коханні признаюсь,
Хай Бог вас хранить, Пилипи.

Іван Пустовий

Кожному мила своя сторона...

Г. Сковорода

В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім —

Батьківщина.

Л. Костенко

Одинока берека

Тридцять років минулого століття були роками великих гонінь нової влади на старі обряди, які стримували буйність молодості. Йшла воєннична боротьба з церквою, всім тим, що пов'язано з вірою в Бога. Молодь, мов губка, вбирала в себе нову ідеологію. Брутальна новизна породжувала трагедії.

Повертаючись з матір'ю, братом і знайомими жінками з ярмарку, Настя тихенько залишила зморених дорогою людей, які сіли перепочити. Вона минула древнього розлогого дуба і зникла. Пішла Настя у напрямку свого села Пилипів, але додому не прийшла. Настав вечір, а дочки немає. Стурбовані батьки забили на сполох, що сталося з дитиною? Випитували сусідів, чи не бачили дочку? Але Настю ніхто не бачив.

Вранці наступного дня організували пошук молодшої жінки. Односельчани обійшли житні ниви, лісові околиці і галявини... І ось зустріч матері з дитиною. Сумна зустріч... Лежала Настя мертвою, а навпроти інша людина — її вбивця Мишко Панасків з розчеревленою головою. Поряд нього лежав обріз...

Розривалось материнське серце. Ліс і поле наповнив невгамований плач та крики рідних покійної...

Таке воно, людське життя. Одним суджено дожити до глибокої старості, а іншим смерть обриває життя в молодості.

Коли тіло Насті забрали в село, закривавлений одяг покійної закопали на місці вбивства. Мати Насті Олександра над ямою насипала невеличку могилу і посадила на ній барвінок. Пройшли роки. Могилка розсунулась, а барвінок розрісся увесьмі, нагадуючи людям про дикий випадок в житті села. Родичі Насті не забули й те, як для поховання молодшої жінки просили в сусідів одяг, щоб можна було покласти по-людськи покійну в домовину. Але не кожний сусід проявив милість в тяжкій годині випробовування.

Зараз неподалік місця, де була могила, на галявині, росте рідкісне дерево, що служить маяком трагічної історії. Люди назвали це дерево Одиноким Береком.

« Біла Криничка »

Під Синьою Бабою долина,
Полями оточена з боків.
Ростуть тут верби і каліна,
Б'є джерело з прадавніх віків.
У джерелі вода холодна, чиста,
Струмком маленьким в річку Ушицю біжить.
Людей до себе кличе вода промениста,
І журавлиний ключ до неї щовесни летить.
В долину стежку люди протоптали,
Щось таємниче до води вело.
І люди Білою Криничкою назвали,
Бо в ній цілюще джерело

Ніхто з жителів села не пам'ятає чому криничку назвали Білою і скільки років виповнилося їй. А, мабуть, більше за три століття. Багато легенд і переказів живе і передається з покоління в покоління про цілющу силу джерельної води з Білої Кринички.

Одна з них розповідає про бідну вдову, у якої була дуже хвора маленька донечка. Тільки радості було у жінки, що її крихітка, яку ніжно називала проліском за її блакитні оченята. Та от горе: занедужала донечка, ніхто не в змозі допомогти. І куди тільки не зверталися: і до лікарів, і до знахарів, і до бабок-шептух - ніхто не допоміг. А дівчинка на очах ставала кволою, немінною і, здавалось, ось - ось помирає на руках своїх блакитні оченята.

Мати була в розпачі, та згадала розповідь своєї прабабусі Федори про Білу Криничку. Про те, що вода в ній зцілює усілякі недуги. Але умова така: воду потрібно набирати до сходу сонця, прочитавши молитву. Пішла небога до схід сонця, дорогою читала молитву. Набрала води з джерела та й напувала цілий день свою блакитнооку донечку-пролісок. І сталося чудо: за декілька днів дівчинка ожила, повеселішала, стала гратися з дітьми.

От така вона — вода з Білої Кринички.

Крива верба

Моє село, Пилити — Олександрівськє, славиться своїми історичними пам'ятками, такими як: Крива верба, Хима, Бенів, Біла Криничка, різні піснями та традиціями.

Кожна із цих місць має свою історію. Я вас ознайомлю з історією виникнення природної пам'ятки під назвою Крива верба, про яку дізналась від бабусі.

Ще під час тих років, коли моя бабуся була маленька, жив Пан.

— Усім різним пам'яткам, — говорить бабуся, — видумав він назви.

— Але чому саме Крива верба? — запитала я у бабусі.

— Наскільки я знаю, — мовила бабуся, — то там, де зараз Крива верба, було велике поле, а на полі росли верби. Поблизу поля був великий яр, там теж були верби, саме у тому яру і знаходиться Крива верба.

— А там траплялись якісь цікаві історії?

— Так, мені ще моя мама розповідала таку історію, яка трапилася у Кривій вербі. У нашому селі була до нестями заохана пара: Устим та Настя. Вони хотіли заручитись, а батьки Настусі не давали на це згоди.

— Що як це пов'язано із Кривою вербою, бабусю?

— Її батьки не давали згоди на заручини. Але вони поклалися одне одному, що завжди будуть разом: і в радості, і в горі. Поклявшись у цьому, вони все ж сподівались, що батьки Насті дадуть згоду на їхні заручини. Але все було марно. Заохані вирішили, що після смерті вони завжди зможуть бути разом.

— Невже у них було таке велике кохання? — запитала я у бабусі.

— Так, крхання у них було дійсно велике, якщо вони вирішили померти.

— І що ж було далі?

— Устима та Настю шукали три дні, а коли знайшли, то в Устима в руках був пістолет. Кажуть люди, що він спочатку застрілив Настю, а потім себе. На тому місці, де їх знайшли, поклали пам'ятник. Минув майже рік, як мати Настусі вирішила піти на могилу доньки та Устима. Прийшовши на те місце, мати здивувалась...

— І чому ж вона здивувалась, бабусю?

— Це дивно, що на їхніх могилах виріс барвінок у вигляді серця.

— Бабусю, а що ти ще можеш мені цікаве розповісти?

— Ще я знаю, що біля Кривої верби є криничка, куди їздять відпочивати люди. У криничці чиста вода, та в посуху, там б'є джерело.

— Дякую, бабусю! Я дізналась багато нового і цікавого про наше село та місцевість.

Корабельний гай

Мій дім - це моя маленька Батьківщина, рідне село Пилити-Олександрівськє, у якому я проживаю. Там я знаю кожну стежку, кущик, рослину, які здавалось би пестять мене, плекють мої думки й помисли. Тут я черпаю силу й насагу, заряджаюсь енергією і це допомагає мені у повсякденному житті.

Пилити-Олександрівськє - це мальовниче та самобутнє село з чудовими традиціями та обрядами.

Високо над селом шумить ліс, що дарує чисте та свіже повітря. Зі слів жителів села ліс має свою легенду про Корабельний гай. За переказами, саме у нашому лісі виростили могутні дуби, серед яких було немало і червоних. Саме звідси дерева постачали для флоту Петра I. Подекуди тут і досі збереглись лісові велетні. Дереву із Корабельного гаю намагались вивозити фашистськє загарбники до Німеччини під час Другої Світової війни.

Ліс - це життя нашої планети, вабить до себе в будь-яку пору року: і ранньої весни, коли на ледь звільнених од снігу проталинах прокидаються проліски, а пробуджені берези ронять на землю свої перші сльози, і жарким літом тут мандрівники знаходять притулок від спеки, і восени, коли в нескінченних килимах багряного листя ховаються від ока боровики, а в сизих низинах виставляють напоказ свої червоні шапочки красені підосичники.

Пилипо-Олександрівська ЗОШ І-ІІІ ступенів

Моє село – окраса України

2016

Найдорожче для людини – Батьківщина. Вона єдина і кожний плакає її, шанує той куточок, де народився і живе, закоханий в свої ліси та ставки.

Кожна людина завжди з великою любов'ю і душевним трепетом згадує місце, де народився, де минуло її дитинство. То родинне вогнище, маленька батьківщина кожної людини. І якщо скласти маленькі батьківщини кожного з нас – вийде велика держава Україна.

Часточка нашої Батьківщини є рідне село, де живуть найрідніші для нас люди – батьки. Тут наші будинки, школа, наші друзі. Це найрідніше місце на землі.

Українське село...Тобою захоплювалися мандрівники, коли вперше випадало потрапити на Україну. Справжнім земним расм здавалося воно їм. Михайло Погодін писав: «Я люблю українські села. Яка це принада – білі хати в тіні зелених, пишних дерев, розсипаних по схилах гір. видно з першого погляду, що мешканець їх приятелює з природою, що він любить свій дім-стріху і не кидає його без потреби».

Згадаймо Т.Г.Шевченка, який писав:

Село! І серце одпочине:

Село на нашій Україні –

Неначе писанка, село.

Зеленим гаєм поросло.

Цвітуть сади, біліють хати,

А на горі стоять палати

Неначе диво. А кругом

Широколистії тополі,

А там і ліс, і ліс, і поле,

І сині гори за Дніпром.

Сам бог витає над селом.

Саме таким благословенним місцем для нас є наша мала Батьківщина – наше село – Пилипо-Олександрівське.

Можє, дєсь зємля є краща й вища,
А над нєю нєбо – золотє.
Ща мєнї найкраща та, дє вишня,
Ща, дє вишня маминa цвітє.

Богдан Радич

Сєло моє ріднє,
Мій край дорогий,
Знайомі з дитинства стєжини.
Дє в росах кришталь,
Дє пісок золотий,
Дє в нєбї безмєжні хмарини.

Юрій Прокопенко

Село моє рідне,
Колиска моя,
Нас доля зв'язала з тобою.
Ти – берег життя,
Ти – ранкова зоря,
Ти – пташка, що мчить над водою.

Юрій Прокопенко

Село моє рідне,
Заквітчений рай,
Укритєє щастям казковим.
Далеко летить
Нехай тісня твоя,
Барвистим шляхом веселковим.

Юрій Прокопенко

Фотоколаж

Виконання гімну України членами козацької організації.

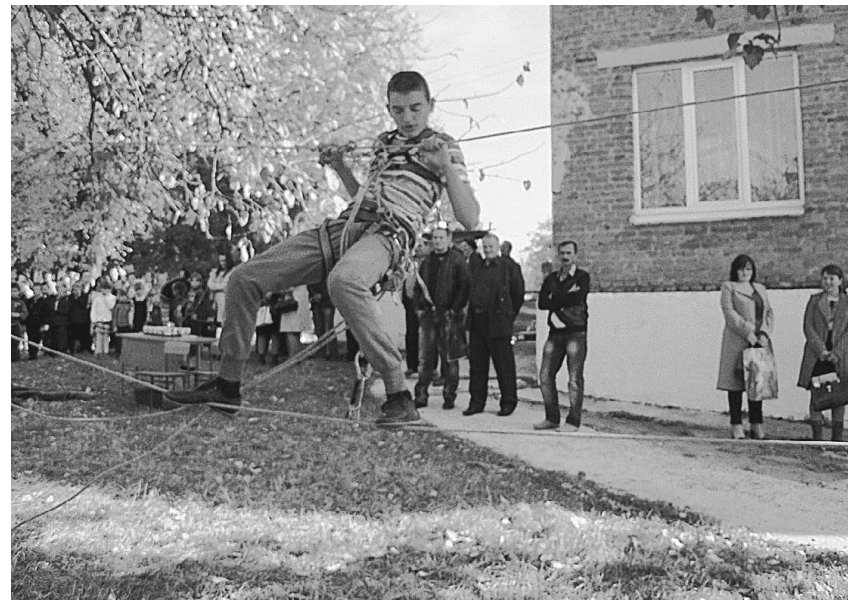
*Прапор і козацькі клейноди шкільної козацької організації
“Молода Січ” імені Богдана Хмельницького.*

Урочиста посвята в козачата.

*Презентація книги “Козаком я мрію бути” В. Є. Берекою,
ректором ХОІППО.*

Естафета “Смуга перешкод” розпочалась...

*Перевірка готовності рю “Молода Січ” під час обласного
етапу гри “Сокіл” (“Джура”).*

Юні козаки зі своїм наставником.

6.1.2. Летичівський козацький курінь "Летичівська Січ".
Летичівський НВК № 2 "ЗОШ I-III ступенів-гімназія"

Летичівська гімназія – школа козацького гарту, на базі якої успішно діє осередок Летичівського козацького куреня "Летичівська Січ", мета якого – виховання молоді на кращих зразках нашої історичної минувшини, козацьких традиціях. Закономірним є те, що в наш час значно зріс інтерес педагогів до виховного потенціалу минулих століть, їхніх виховних традицій, зокрема великої Козацької доби, Коліївщини, визвольного руху під проводом Устима Кармелюка!

У закладі обрана козацька старшина, яка координує діяльність козацького осередку шкільного об'єднання "Летичівська Січ", створено зал Українського козацтва, в ландшафтному парку гімназії створено зону для "Летичівської Січі".

Традиційними є виховні заходи: День українського козацтва, свято Покрови, де відбувається урочиста посвята в козаки та джури, Велике Козацьке коло, проведення козацького турніру "Лицарська вежа", військово-спортивна гра "Сокіл-лицар".

Щороку проходить літнє таборування в найкращих куточках Летичівщини з проведенням конкурсів, змагань, фестивалів козацької пісні. По закінченню таборування учні отримують спеціальне свідоцтво про те, що громадянин України свою першу дистанцію шляхом життя пройшов на Летичівській землі по Кармелюковій стежці. Рій джурів "Вовки" – неодноразовий переможець районних та учасник обласних та Всеукраїнських зборів військово-патріотичної гри "Сокіл-Джура", зборів українського козацтва.

Нормативно-правова база

1.1. ПОЛОЖЕННЯ
про туристично-краєзнавчий літній наметовий табір
"Летичівська Січ"

1. Загальне положення

Туристично-краєзнавчий літній наметовий табір "Летичівська Січ" є шкільним закладом, організатор якого – Летичівський НВК №2 "ЗОШ I-III ступенів-гімназія". Організація

відпочинку та оздоровлення в таборі здійснюється протягом 12-14 червня 2012 року на березі р. Південний Буг в районі с. Новокостянтинів (урочище "Кармелюкове крісло")

2. Мета проведення

Організація комплексу заходів, спрямованих на поліпшення та зміцнення стану фізичного та психологічного здоров'я дітей, посилення ролі громадянського та патріотичного виховання молоді, вивчення історії рідного краю. Відновлення фізичних і психічних функцій дитячого організму.

3. Організація та основи діяльності

3.1. Учасниками табору є діти Летичівського НВК №2-гімназії.

3.2. Прийом дітей до табору здійснюється на основі заяв батьків.

3.3. Від кожного загону (куреня) на групу дітей в кількості 10 осіб – 1 керівник-вихователь.

3.4. Проведенням заходів оздоровчого, туристично-спортивного та дозвільно-патріотичного характеру займаються вчителі Летичівського НВК №2

4. Господарське утримання та фінансування

Джерелами фінансування табору є добровільні внески фізичних та юридичних осіб, благодійні пожертвування.

5. Наявність спортивно-оздоровчої бази

Спортивний майданчик, волейбольна та футбольна площадки, місце для купання, ринг для "туристичного боксу", туристична смуга перешкод. Нестандартне обладнання встановлюється безпосередньо на території табору.

6. Наявність спортивного інвентарю

У таборі в наявності є: сітка волейбольна, м'ячі для футболу, волейболу та дартс.

Затверджую
Директор Летичівського НВК №2
“ЗОШ I-III ступенів – гімназія”
Т.В. Жорницька

1.2. Інструкція
по дотриманню правил техніки безпеки під час перебування
в туристично-краєзнавчому літньому наметовому таборі
“Летичівська Січ”

1. Інструкція по дотриманню правил техніки безпеки під час перебування в оздоровчому таборі “Летичівська Січ”:

1.1. Суворо дотримуватись режиму дня, виконувати всі вказівки і розпорядження керівників загонів;

1.2. Без дозволу керівника загонів заборонено покидати територію табору, самотійно ходити в магазин та в інші місця.

2. Інструкція з техніки безпеки під час перебування на воді:

2.1. Керівники загонів повинні постійно проводити з дітьми роз’яснювальну роботу щодо правил поведінки на воді і дотримання правил техніки безпеки.

2.2. При перебуванні дітей у воді керівник загону (керівник фізичного виховання та плавання) повинен розташовуватися на глибшому місці так, щоб діти знаходилися між ним і берегом.

2.3. Керівник загону (керівник фізичного виховання та плавання) повинен постійно тримати в полі зору дітей, які знаходяться у воді, і бути поруч з ними, щоб на випадок необхідності, негайно прийти на допомогу.

2.4. Керівник загону (керівник фізичного виховання та плавання) виходить з води останнім, переконавшись, що усі діти знаходяться на березі.

СУВОРО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ:

- неорганізовані купання і плавання, самовільні стрибки у воду і пірнання;
- купання в необладнаних місцях;
- купання без супроводу дорослих;
- зловживання сонцем;
- заходити у воду після довгого перебування на сонці і знаходитись у воді без активних рухів;
- заходити у воду при поганому самопочутті.

3. Інструкція по дотриманню правил техніки безпеки під час користування вогнем:

3.1. Не допускати ігор та розваг з вогнем;

3.2. Чергові біля вогнища повинні мати рукавиці, відповідне взуття, штани;

3.3. Біля вогнища користуватися довгими черпаками.

4. Інструкція по дотриманню правил гігієни та санітарії:

4.1. Необхідно вміти користуватися ріжучими інструментами: ножі, виделки передавати тільки ручкою вперед.

4.2. Перед їжею мити руки з милом та витирати їх рушником.

4.3. Не можна відразу відкривати кришку каструлі з окропом, так як пара може обпекти руки і лице. Кришку потрібно піднімати поступово, випускаючи пар.

4.4. Потрібно слідкувати за особистою гігієною; беручись до роботи, слід одягати хустинку, фартух.

1.3. ПРАВИЛА

дотримання техніки безпеки та поведінки на воді
під час перебування у спортивному туристсько-оздоровчому наметовому таборі “Летичівська Січ”

Для запобігання нещасним випадкам і травмам необхідно дотримуватись таких вимог:

1. Не дозволяти дітям входити у воду при поганому самопочутті.

2. Постійно проводити з дітьми пояснювальну роботу щодо правил поведінки на воді і дотримання техніки безпеки.

3. Не допускати неорганізованого купання і плавання, самовільних стрибків у воду й пірнання.

4. Не дозволяти дітям штовхати одне одного у воду, сідати одне на одного, хапати за руки і ноги.

5. Постійно перевіряти стан місць для плавання.

6. Не купатися за несприятливих метеорологічних умов.

7. Не допускати до води дітей без супроводу дорослих.

8. При перебуванні дітей у воді керівник фізичного виховання та плавання повинен розташуватися на глибокому місці так, щоб діти знаходилися між ним та берегом.

9. Керівник фізичного виховання та плавання повинен постійно тримати в полі зору дітей, які знаходяться у воді.

10. Не зловживати сонцем. Тривале перебування під прямим промінням з непокритою головою може спричинити сонячний удар. У спеку після виходу з води треба відпочити в затінку.

11. Не можна заходити у воду після довгого перебування на сонці і знаходитись у воді без активних рухів.

12. Не допускати переохолодження дітей. Чим прохолодніша вода, тим менше має бути пауз, статистичних вправ і більше активних рухів.

13. Уважно стежити за дітьми, які перебувають у воді. Не залишайте їх без нагляду.

14. Керівник фізичного виховання та плавання виходить останнім з води, переконавшись, що всі діти знаходяться на березі.

15. Керівник фізичного виховання та плавання повинен впевнено володіти прийомами рятування потерпілих на воді та надання їм першої долікарської допомоги.

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Начальник табору,
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Летичівського НВК №2

1.3. РОЗПОРЯДОК ДНЯ **учасників туристично-краєзнавчого літнього** **наметового табору "Летичівська Січ"**

7.00 Підйом.
7.10 – 7.30 Фіззарядка.
7.30 – 8.00 Ранковий туалет.
8.00 – 8.30 Ранкове шикування.
8.30 – 9.00 Сніданок.
9.00 – 9.30 Підготовка до походу.
9.30 – 13.30 Робота на маршруті.
14.00 – 15.00 Обід.
15.30 – 19.00 Робота на маршруті.
19.30 – 20.00 Вечеря.
20.00 – 21.00 Вільний час, прибирання території.
21.00 – 21.30 Вечірнє шикування.
21.30 – 24.00 Вільний час, вечори відпочинку, розваги.

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Начальник табору,
директор Летичівського
НВК №2
Т.В.Жорницька

Перелік таборових служб та їх обов'язки

1. Комендантська служба:
 - Виконання обов'язків чатових та охорона табору (цілодобово).
 - Проведення підйому та відбою учасників табору.
 - Проведення ранкової фіззарядки.
 - Шикування табору для загальних зборів (ранкове та вечірнє).
 - Піднімання та опускання прапора.
2. Кухонний наряд:
 - Допомога кухарю під час приготування їжі.
 - Накривання столів.
 - Прибирання столів.
 - Підготовка та видача наборів продуктів для обіду на маршруті.
3. Господарська служба:
 - Підтримання чистоти на території табору.
 - Прибирання місць загального користування.
 - Рубання дров для кухні.
 - Утилізація та кремація сміття.
4. Медична служба:
 - Контроль за станом здоров'я учасників табору.
 - Контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних умов приготування їжі.
 - Контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних умов в спальних приміщеннях та на території табору.
 - Контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних умов в місцях спільного користування (столова, санвузли).
 - Надання першої медичної допомоги при нещасних випадках.

Свідоцтво

Цей документ беззаперечно підтверджує,
що юний (а) громадянин (ка) України

Наченюк Ано

своєю першою дистанцією шляхом життя пройшов (ла) на
Петрівській дзямі по Кармалюковій стежці,
міся 2012 місяця 06 дня 14

Любий(а) Ано

нехай твій життєвий шлях буде довгим, щасливим і
гідним,

в ім'я Роду Твого і нашої матері – України!!!

Петрівський районний
атаман Українського козацтва
П.П.Шуран

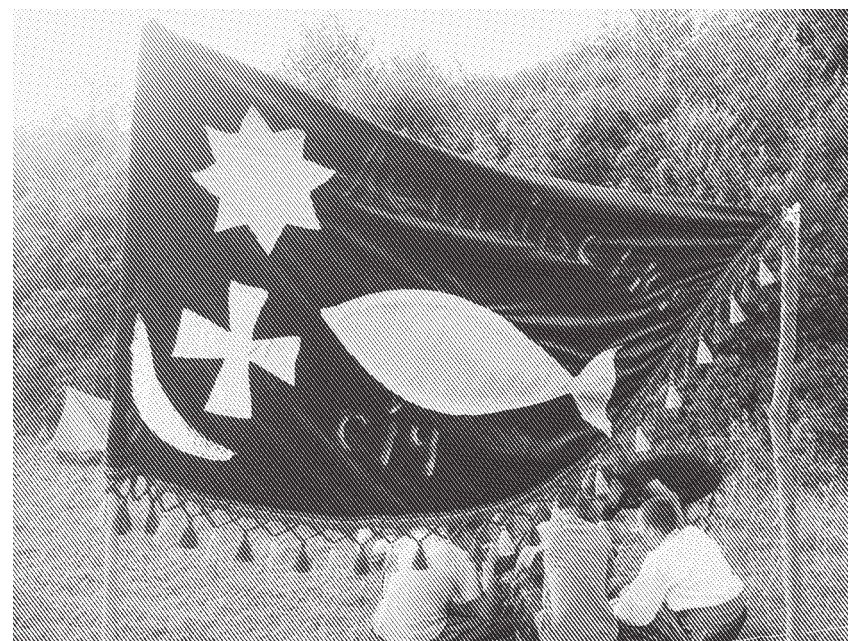
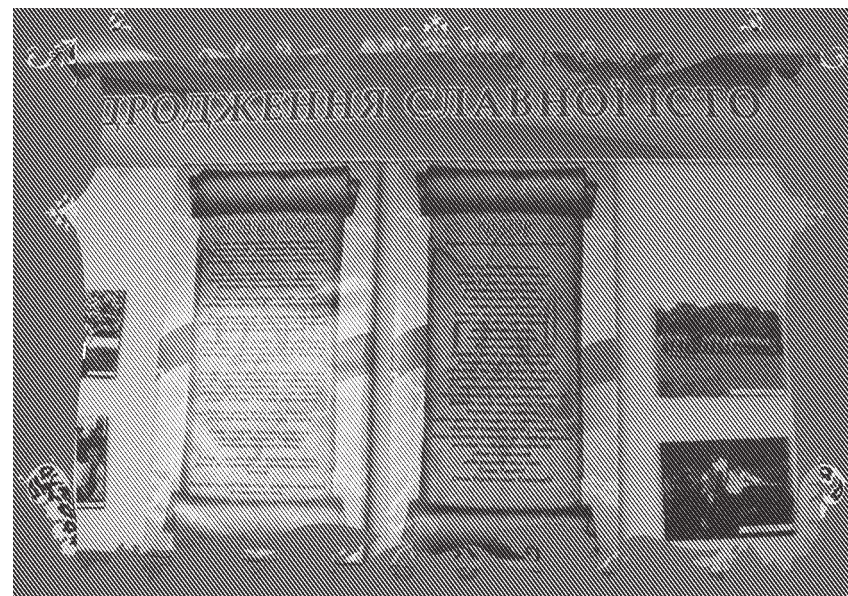
❖ Візія – нове покоління української молоді, виховане на
патріотичних, християнських засадах, на чолі якого стоятиме
справжня еліта.

- сприяти фізичному, морально-психологічному,
інтелектуальному, ідейно-світоглядovому та духовному
вихованню і самовихованню української молоді на добрих
громадян та провідників суспільства на основі українських
національних традицій, козацьких духовно-світоглядних
цінностей і християнської моралі.

Завдання:

- ❖ - фізичне, емоційне, розумове та духовне виховання української
молоді на основі козацьких духовно-світоглядних цінностей;
- ❖ - виховання нового покоління української провідної еліти на
прикладі героїських чинів Борців за незалежність Української
держави та на ідеалах Добра, Правди, Краси, Свободи;
- ❖ - формування засад здорового способу життя засобами туризму,
спорту, військово-патріотичного виховання;
- ❖ - популяризація серед молоді військово-прикладних видів спорту,
активних способів дозвілля, історії визвольних змагань, козацької
культурної спадщини та української військової традиції;
- ❖ - залучення до виховання учасників гри позитивного досвіду
громадських патріотичних організацій.

ЗАЛ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Сценарій свята до Дня козацтва

Фанфари.

Слова ведучого.

Улюблена Богом перлина,
Для всіх українців одна –
Козацька моя Україна,
Хлібів золотих сторона.
Негодами лютими бита,
Віками ти йшла до мети,
Тобі в небі зорею світити,
І волю, і долю знайти.

Наша нинішня зустріч приурочена святу Покрови Пресвятої Богородиці, Козацькій Покрові. Для нас, українців, це свято християнське і національне, воно символізує зв'язок поколінь, невмирущість героїчних традицій нашого народу.

Славна Січ ішла ворогам назустріч,
Рідну землю захищала і народ наш прославляла.
Бранців до галер кували, ржею злови пожирала,
Шляхта нас вогнем пекла, на тортури прирекла.
Але наш народ боровся...
Рабства каламутну ніч переборювала Січ.
Козаків боялись зайди, бо була в них сила Правди.

Урочистості, присвячені святу Покрови Пресвятої Богородиці та Дню Козацтва, оголошуються відкритими.

Гімн України.

Після завершення гімну постріл з гармати.

Ведуча: До вітального слова запрошуємо отамана Летичівського районного козацького товариства, майора українського реєстрового козацтва Дядика Івана Петровича.

Слово Дядика І.П.

Вручення подяк та грамот козакам та берегиням.

Ведуча: Надається слово шановним гостям:

Слова гостей.

Ведуча: Одержавши на раді згоду,
Дітей козацького роду

У наше коло викликаю,

Їх перевірити бажаю!

Колом проходять барабанщиці, за ними, під бій, козачата у костюмах за ними усі інші, що мають приймати присягу.

Пройшовши коло, усі діти стають по дві сторони загального кола.

Відразу, під переливи барабанщиць, до виступу готуються козачата.

Виступивши, козачата стають на свої місця.

Кучерява Ірина співає пісню про Україну “Як на нашій Україні”.

Ведуча: Козацькому гурту ви, бачиться, раді?
Скажіть, чи готові ви жити по правді?

Усі козачата: Готові.

Ведуча: Щоб козацькому роду не було переводу,
Ви присягнете на вірність Вітчизні й народу!

До слова запрошуємо начальника штабу Летичівського районного козацького товариства, майора українського реєстрового козацтва Гулька Олега Миколайовича.

Гулько О.М. зачитує присягу, а діти повторюють.

Після присяги начальник штабу вітає козачат.

Ведуча: Козачат усіх щиро вітаєм,
Здоров'я і щастя бажаєм.
Отаману права передаю,
Йому для привітання слово надаю!

Отаман Дядик І.П. вітає козачат та вручає подяки та грамоти.

Ведуча: Урочистості з нагоди свята Покрови Пресвятої Богородиці та Дню Козацтва оголошуються закритими.

Гімн України.

Ведуча: Хай барви осінні чудові
Подарують вам подих краси,
Щоб жилося у щасті й любові.
Благ усім вам з роси і води!
Зі святом Вас.

Радो запрошуємо усіх до козацького кулішу!!!!
Смачного!!!!

Сценарій відкриття табору “Летичівська Січ”

Фанфари.

Ведуча: Рої, на позиції кроком руш!

Під козацький марш колоною виходять рої і шикуються в шеренгу, рапортують.

Ведуча: Слави козацької нам не забути!
Подвиги братчиків не кануть у віках!
Пам'ять про справи предків славетних
Живе і до нині в наших серцях.

Ведуча: Вас вітає переможець районного збору, учасник обласного збору військово-патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”) Українського козацтва “Джура-2012”, рій джурів “Вовки”.

Ведуча: Право підняти Державний прапор надається учасникам команди переможця районного збору, учасника обласного збору Українського козацтва “Джура 2012” Панькову Сергію та Віхтюк Тетяні. Струнко! Підняти державний прапор України!

Козацький марш.

Ведуча: Урочистості з нагоди відкриття табору “Летичівська Січ” оголошуються відкритими.

Гімн України (співають всі, руку тримаючи на серці)

Ведуча: Рої, до здачі рапортів приготуватись! Ройовим здати рапорти!

Рої здають рапорти коменданту табору.

Комендант табору здає рапорт начальнику табору про готовність роїв до змагань.

Виступ директора гімназії.

Ведуча: До нас на відкриття табору “Летичівська січ” завітали шановані гості:

- 1.
- 2.
- 3.

Ведуча: Слово для привітання надається:
(Виступають гості)

Ведуча: Козаки були відданими своєму товариству, любили влучне слово, дотепні жарти, вигадки й розваги, а понад усе – пісню!

Пісня “Україна” – Жорницька Ольга

Ведуча: Козаки завжди славилися своєю силою. Серед них були справжні богатирі, про яких складали пісні та легенди, і мабуть, жодної битви не виграли б козаки, якби не вміли вправно воювати та влучно стріляти.

Ведуча: Вони були спритні, винахідливі, розумні. Любили танцювати та співати.

Вміли приготувати козацьку страву і облаштувати табір. Все це перевіримо у конкурсних змаганнях:

- 1.
- 2.
- 3.

Ведуча: Рої! До підготовки до козацьких змагань розійтись. Кроком руш!

Козацький марш.

1 конкурс

Облаштування табору та приготування козацької страви.
(Приготувавши страву подають її гостям)

(Далі конкурси за списком змагань)

Увага, увага, увага!!!

Просимо усіх підійти на майданчик. Будемо розпочинати козацькі змагання.

Ведуча: Українська пісне!
Ти пройшла шляхами
До мого серця і живеш у нім.
Українська пісне!
Чарівна, всесильна!
Ти такою будеш через сотню літ!
Українська пісне!
Вчить тебе дитина,
Щоби пам'ятати свій козацький рід!

Ведуча: Ой заграйте ж, музики, від куреня до куреня
Та нехай же не журяться наші козаки.

Ведуча: Запрошуємо курені виконати похідні пісні.

Кожен курінь проходить по колу та співає пісню

Ведуча: Ось прийшов час для козацьких розваг, але перед тим пропонуємо скуштувати найсмачнішу страву тих часів – козацький куліш.

Усі пригощаються козацьким кулішем

Ведуча: Ну що ж розпочнемо нашу розважальну програму. Усі конкурси буде оцінювати вельмишановне журі:

- 1.
- 2.
- 3.

Кожен конкурс оцінюється по 5-бальній системі.

Ведуча: Козаки завжди славилися своєю силою. Серед них були справжні богатирі, про яких складали пісні та легенди. Перший конкурс – силовий. Від кожної команди запрошуємо по одному учаснику. Вам потрібно підняти ось цю гирю якомога більше разів.

Ведуча: А зараз просимо уваги для оголошення балів за цей конкурс _____

Ведуча: Мабуть, жодної битви не виграли б козаки, якби не вміли влучно стріляти.

З історичних джерел відомо, що найвлучніші козаки з пістоля пробивали срібну монету розміром як 25 копійок, підкинуту високо вгору.

Запрошуємо по два учасники від команди показати свою вправність у цьому виді змагань.

Ведуча: Результати конкурсу _____

Ведуча: Не тільки стріляти, танцювати та битися на шаблях вміли козаки. Вони були розумними та освіченими людьми. Тому наступний конкурс – інтелектуальний.

Ведуча: Результати конкурсу _____

Ведуча: А зараз веселий, розважальний конкурс на спритність – стрибки в мішках. У конкурсі бере участь вся команда.

Ведуча: За результатами конкурсу найспритніший курінь _____ .

Ведуча: Були серед козаків особливі люди – характерники, які знали на таємних силах природи і вміли їх використовувати в житті.

Вам пропонується ще один конкурс: Природознавці – як ви знаєте українські прикмети.

Ведуча: Поки журі визначає переможців конкурсів, пропонуємо всім зібратись коло спільної ватри та заспівати гарних українських пісень.

(Кожен загін починає пісню, всі підтримують)

Ведуча: А зараз будуть оголошені результати наших козацьких змагань.

Який же козак без вишиванки?

Виховна година

Мета: Розкрити уявлення дітей про рідний край України. Знайомити дітей з одним із видів народно-демократичного мистецтва – вишивкою. Продовжувати знайомити дітей з українськими національними звичаями, традиціями і обрядами, використовуючи український фольклор – прислів'я, приказки, вірші, легенди. Знайомити з національними символами та оберегами (вишитий рушник, символіка кольорів, елементів, візерунків). Виховувати шанобливе ставлення до українських національних обрядів, традицій.

Хід виховної години

Вчитель:

Тримаю вишиті старенькі рушники.

Давно забуті, горнуть до мене...

Заполонили світ нейлони та шовки...

Кому потрібні вишиті ромени?

Гортаю білу грядку полотна,

Засіяну барвінком і любистком.

Сміється вишита прабабою весна,

Ховається за квітами й листом.

Голублю диво-дивне із пісень,

Що хрестиком і стелиться, і в'ється.

Сіріє за вікном звичайний день,

А в рушниках волошками сміється.

Перегортаю білі рушники,
Що хліб вкривали і дитя в колисці,
Що старостів чекали на святки,
Розшиті маками, завітчані, барвисті.
Благословенна будь на всі віки,
Найперша жінка, що нашила квіти.
Душа мого народу – рушники,
Барвінками і мальвами зігріта.

Вчитель: Як ви, мабуть, вже здогадалися, сьогодні ми поговоримо про один із видів народно-демократичного мистецтва – вишивку.

Вчитель: Вишивку вживають в українському народному побуті передусім на предметах одягу, в основному на жіночих і чоловічих сорочках. Крім того, вишивки поширені на предметах домашнього вжитку, як наліжники, обруси, наволочки, рушники, скатертини тощо. Ще в XI ст. на Русі існувала перша вишивальна школа, організована сестрою Володимира Мономаха Ганкою, де дівчата вчилися гаптувати золотом і сріблом. Збереглися вишиванки з козацьких часів XVII-XVIII ст.

Учень 1: З давніх-давен на Україні існував звичай: по закінченні жнив останній сніп перев'язували вишитим рушником і урочисто з піснями несли в село.

Вчитель: Діти, пригадайте і скажіть, який хороший звичай зустрічати гостей споконвіку існує в нашого народу?

Діти: Подавати на вишитому рушнику гостям хліб і сіль.

Учень 2: Наші дідусі та бабусі пам'ятають такий звичай: коли син вирушав у далеку дорогу, мати дарувала йому рушник, щоб рятував від лиха, щоб нагадував йому про рідну домівку. Син приймав рушник і цілував хліб.

Вчитель: Як ви думаєте, для чого так багато вишитих рушників?

Учень 3: Рушники – це обереги нашого дому, нашої родини. Вони захищають від зла, лиха.

Учень 4: Рушник – це обличчя оселі та її господині. Рушниками прикрашали хату. “Хата без рушників – казали в народі, – що родина без дітей”. Рушники вішали над образами.

Рушником накривали хліб на столі або на покуті. Гарно оздобленими рушниками накривають кошики з паскою чи яблуками, коли несуть святити до церкви.

Вчитель: Велика наша Україна і в різних куточках вишивають по-різному, але всі рукодільниці вкладають у свої вишивки теплоту своєї материнської любові, відданість своєму народу. Тому й сила рушника – в його візерунках. Рушники можна читати, як читають книги, адже кожен елемент візерунка щось символізує. Ось подивіться на цей рушник (показує). Що на ньому вишито? Народна вишивка відзначалася багатством і різноманітністю геометричних елементів (ромби, кола, хрести, хвилясті лінії води, горизонтальні знаки землі), зображенням тварин, птахів, рослин (дерево життя – верба, дуб, явір та ін.; листя, плоди, квіти; голуби, змії, коні, журавлі, качки тощо), людей із ромбоподібними тулубами, хрестоподібними головами.

Вчитель: Як називається шов, яким вишитий цей рушник? (хрестик)

Які ще ви знаєте шви? (гладь, ланцюжок, низь).

А ще сьогодні вишивають рушники, сорочки бісером.

Учень 5:

Вишиванка

Узор вручну, широка планка,
легенький запах ковили,
моя сорочка вишиванка,
вся ніби сплетена з трави.
Дніпра потоки, степ, простори,
по лівій й правій стороні.
Червоно-чорні всі узори,
мережив ряд на полотні.
Традицій пласт, легенди роду,
духовний символ, оберіг,
калини кущ, дівочу вроду
на полотні все хтось зберіг.
Прості орнаменти, народні,
тягучі, як пісні з степів.
Все актуально і сьогодні,
хоча й прийшли з далеких днів.

Вчитель: Традиція вишивати рушники існує з давніх-давен. Від діда-прадіда передаються узори і вміння вишивати. Рушник – це найкращий подарунок. Про рушник складено багато прислів'їв, приказок, віршів, легенд та пісень. Можливо, хтось із вас розкаже? (діти розповідають).

Діти: Прислів'я, приказки.

Учень 6: Хата без рушників – що родина без дітей.

Учень 7: Тримай хату, як у віночку, і рушнички на кілочку.

Учениця 8:

Легенда про рушник.

Жила в одному селі мати, мала вона трьох синів, і були вони дуже працьовиті, тільки не вміли вишивати. Мама дуже любила своїх синів і вишила кожному з них по одному рушнику для того, щоб загортати у нього хліб, коли будуть їхати в далеку дорогу, бо хліб на рушнику життя величає і здоров'я береже. Та померла мати, а сини на її могилі білий рушник постелили. Через три дні на тому рушнику дивні квіти розквітли. Хто їх вишивав, ніхто не знає, лише вітер про те розповідає.

Вчитель: Рушник – це символ людського щастя, і тому батьки дають його своїм дітям, коли вони вирушають у дорогу власного життя. Послухайте про це пісню. ("Пісня про рушник" А. Малишка)

Вчитель: 14 жовтня – свято Покрови Пресвятої Богородиці або, як кажуть в народі, Святої Покрови. "Покрова накриває траву листям, землю снігом, воду – льодом, а дівчат – шлюбним вінцем". В українських селах і досьогодні дотримуються давньої народної традиції справляти весілля після Покрови.

Вчитель: Для того, щоб усі члени сім'ї були здоровими, на Покрову старша господиня брала вишитого рушника, що був над іконою Богородиці, і розвішувала його над входними дверима. Під ним ставали, як йшли до церкви, і проказували:

Пресвята Покрівонько,
Перед твоїм кривалом
Голови схиляємо.

Прохаємо, Покрівонько,
Од лиха укрити,
Здоров'ячко наше
Знов нам обновити.

Учень 9 Для козаків свято Покрови було найбільшим і найзначущим святом. У цей день у козаків відбувалися вибори нового отамана. Козаки вірили, що свята Покрова охороняє їх, а Пресвяту Богородицю вважали своєю заступницею і покровителькою. Козаки настільки вірили в силу Покрови Пресвятої Богородиці і настільки щиро й урочисто відзначали свято Покрови, що впродовж століть в Україні воно набуло ще й козацького змісту і отримало другу назву – Козацька Покрова. З недавніх пір свято Покрови в Україні відзначається ще й як день Українського козацтва.

Вчитель: А який же козак без вишиванки?

Учень 10: До одягу XV ст. входила насамперед вишита сорочка переважно із грубого саморобного полотна. У чоловіків вона була короткою, глухою, тунікоподібною, з прямокутною горловиною. Жіноча вишита сорочка була довгою, різноманітного крою: тунікоподібна, з плечовими вставками (пришитими по основі й по підканню стану), з суцільнокроєними рукавами.

Учень 11: Характер декорування чоловічих вишитих сорочок значною мірою залежав від крою, а також віку власника. Найбільше прикрашали, переважно вишивкою, парубочькі сорочки; стриманішими були сорочки літніх чоловіків.

Вчитель: Діти, а що означає червоний і чорний кольори в українській вишивці? (Червоний – це колір калини, яку здавна любили й шанували на Україні, це любов, радість. Чорний – колір землі – годувальниці, туга, смуток, журба за рідною стороною).

Вчитель: Діти, ми вже знаємо, що рушники на Україні вишивали ще з глибокої давнини, коли не було різнокольорових фарб та барвників. Як ви думаєте, чим ваші прапрабабусі фарбували нитки для вишивання, щоб вишити такі красиві візерунки (орнаменти)? Ви хочете про це дізнатися? Гаразд, сьогодні я відкрию вам невеличку таємницю: з відвару м'яти та кропиви можна одержати зелений колір,

з відвару звіробою – коричневий;
з відвару лушпиння цибулі – жовтий;
сік калини та малини давав червоний колір.

Учениця 12: На багатьох українських рушниках, а також на вишиванках та керамічних виробах квітне, простягає догори дивні, химерно закручені гілки незвичайне дерево. Це – Світове Дерево або Дерево Життя – бо втілює воно в собі все життя в нашому Всесвіті у всіх його проявах.

Вчитель: Дерево тягнеться догори, отже, це – світлий і добрий символ. А ще сильний, тому набував охоронних властивостей. І рушник, на якому було вишите Дерево Життя, вважався хорошим помічником у дорозі, також ним обрамляли ікони. Оберегові властивості такого рушника посилювалися ще й через те, що в гілках цього Дерева дбайливі майстрині часто “ховали” інші оберегові знаки – кружечки, гачки, символ безкінечності та інше, що мало сильний вплив на свідомість наших пращурів і допомагало їм долати всілякі перешкоди.

Учень 13: Особливо часто розкішне Дерево Життя з’являлося на козацьких рушниках, що їх хоробрі запорожці брали з собою в дорогу. Ця химерна рослина, яскрава, одягнена в різні барви, нагадувала їм про рідну землю. Окрім того, вони вірили, що магічні сили Дерева допомагають у боях за батьківщину, за українську націю: дивлячись на це дерево, козаки ніби відчували підтримку всього українського народу.

Вчитель: Гра “Рушничок дружби”

Діти малюють під музику “Два кольори”.

Вчитель: Гляньте, який у вас вийшов “рушничок дружби”!

Учень 14: Вишиванка – символ Батьківщини,
Дзеркало народної душі,
В колисанці купані хвилини,
Світло і тривоги у вірші.

Учень 15: Вишиванка – дитинча кирпате,
Що квітки звиває в перепліт,
Материнські ласки, усміх тата,
Праділів пророчий заповіт.

Учень 16: Вишиванка – біль на п’єдесталі,
Слава, воля, єдність, віра – ми.
Журавлем курличе, кличе далі,
Стелить вирій взорами-крильми.

Учень 17: Біля річки дитинча кирпате,
Кинуло віночок в часу тлінь –
В плетиві надії, мрії, злато,
Загойдалась пісня покоління.

Учень 18: Колисанки не забудь дитино,
В серці вишиванку залиши...
Не зліпити болем Батьківщину,
Як розбите дзеркало душі.

Учень 19: Веселкою сплелися кольори
На рушничку твоєму, наче доля.
На нім – тобою прожиті роки,
Усі достоту, з радощами й болем.
Усе на нім: вечірня зоря
І росами умите раннє сонце,
На нім і сльози, й посмішка твоя,
Хатинка рідна і твоє віконце.

Вчитель: Шануйте, друзі, рушники,
Квітчайте ними свою хату,
То обереги від біди.
Шануйте те, що дала мати.

Це все твоя земля, твоя Україна.

Це рук твоєї матері тепло.

Хай святиться рушник, яким дочку й сина

Благословляє мати на добро.

Вчитель: Сподіваємося, що хтось із присутніх на нашому Святі теж захопиться прекрасним мистецтвом вишивки і колись зачарує нас власноручно виготовленими виробами. Не забуваймо, що культура має два крила – збереження і примноження.

6.1.3. Школа козацького здоров'я

Требуховецька ЗОШ І-ІІІ ступенів

Необхідність впровадження козацької педагогіки з метою формування Школи здоров'я

Новий етап розвитку й реформування вітчизняної школи поставив перед усіма учасниками навчально-виховного процесу серйозні завдання, що, перш за все, пов'язані з питаннями формування, збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління України. Серед головних пріоритетів освіти XXI століття, які законодавчо закріплені законами України "Про освіту", є збереження й зміцнення фізичного, психічного і морального здоров'я учнівської молоді, виховання в учнів та студентів "відомого дбайливого ставлення до здоров'я, дотримання принципів здорового способу життя, забезпечення всебічного гармонійного розвитку людини як найважливіших умов формування освіченої, творчої, культурної та духовної особистості, громадян України, економічного та соціального прогресу держави.

Сучасна школа вимагає докорінного переосмислення парадигми навчання й виховання, освоєння прогресивних технологій духовного становлення особистості учнів, створення умов для самореалізації їх сутнісних сил у різних видах творчої діяльності. Основним завданням сучасної школи стає виховання компетентної особистості, яка не тільки володіє знаннями, але й уміє застосовувати їх у житті, діяти адекватно у відповідних ситуаціях, адаптуватися до складних соціальних умов, долати життєві труднощі, підтримувати своє здоров'я на належному рівні, чинити опір негативним впливам. Найголовнішою цінністю, яку має плекати сучасна школа, є здоров'я дитини, його формування й підтримка на різних етапах навчання дитини в школі. Тому зараз необхідно говорити про пошук здоров'яформуючих та здоров'язберігаючих технологій навчання, спрямованих на гармонійний розвиток особистості кожної дитини та формування й збереження її інтегрального здоров'я.

*"Здоров'я – не все,
але все без здоров'я – ніщо "*

Сократ

Переосмислення значення навчання здоров'я школярів та навичок його формування й зміцнення в навчальному закладі

висуває необхідність зміни свідомості самого вчителя, його професійної компетентності в галузі здоров'язберігаючих технологій навчання. Це вимагає від учителя постійного пошуку нової сучасної інформації про здоров'я людини та її спосіб життя, пошуку новітніх, інноваційних технологій викладання шкільних навчальних дисциплін, переосмислення ставлення до власного здоров'я й способу життя.

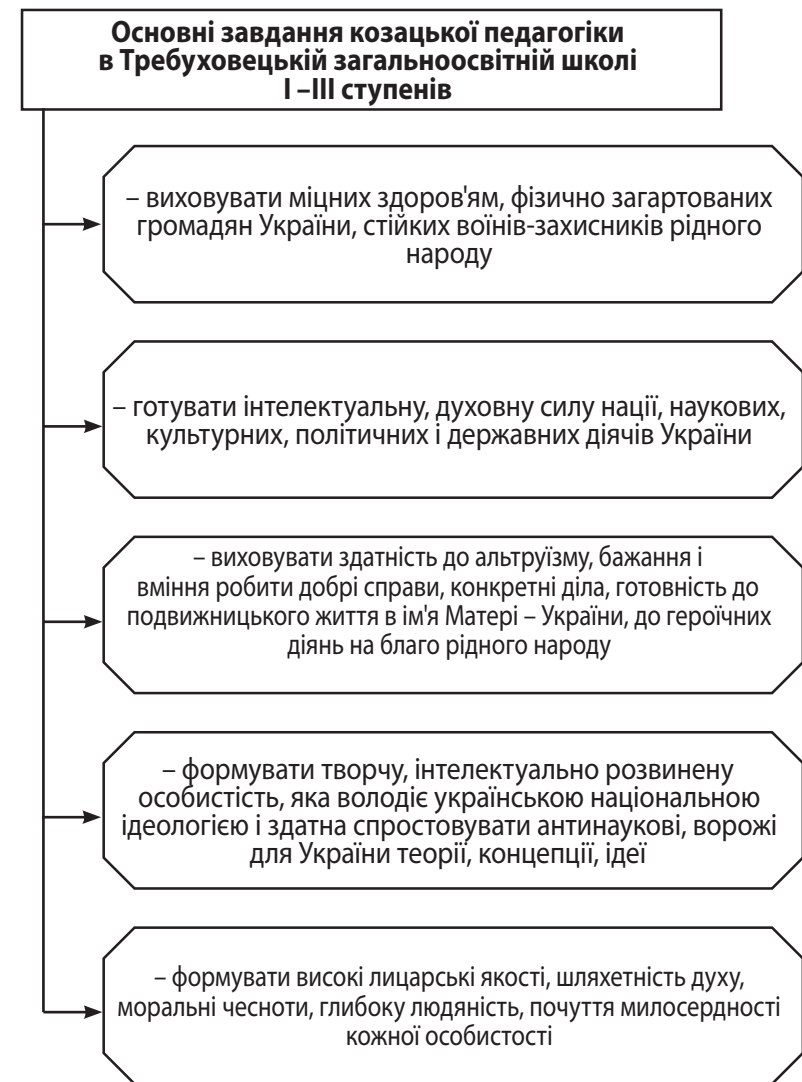
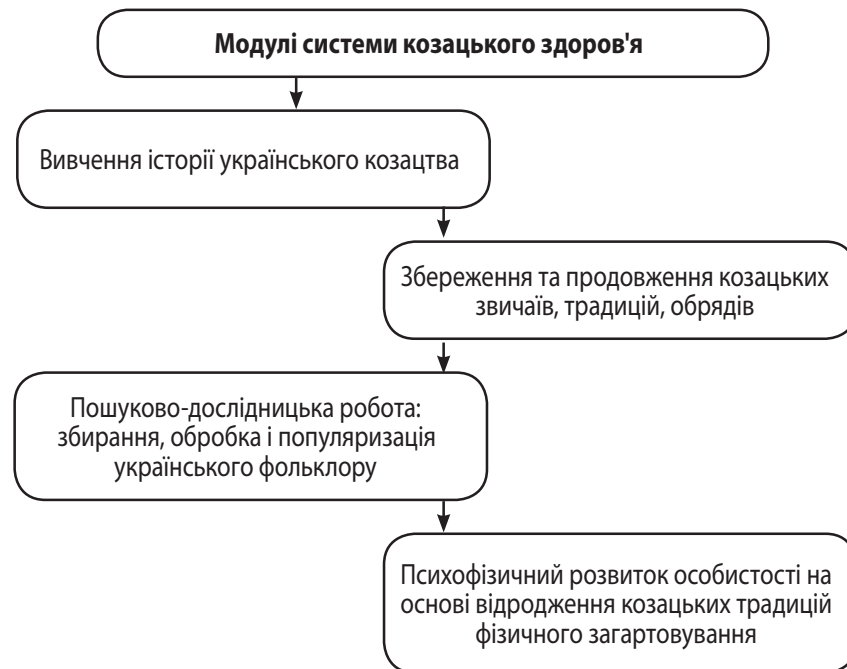
Слід відзначити, що в нашій школі з 2005 року навчально-виховний процес будується за принципом формування, збереження й зміцнення здоров'я учнів шляхом впровадження основних принципів козацької педагогіки. В основі такого підходу до організації навчально-виховного процесу лежить новий погляд на парадигму навчання й управління школою.

Українське козацтво послідовно використовує кращі набутки багатьох поколінь своїх попередників, утверджує, розвиває і боронить національну ідею, сприяє захисту політичних, економічних, культурних та історичних досягнень українського народу, бере активну участь у забезпеченні його духовного розвитку, фізичного здоров'я, високої моральності.

Козацька педагогіка – це частина народної педагогіки, яка прищеплює юним українцям синівську відданість рідній землі, Батьківщині, дає змогу виховувати козака-лицаря, національно свідомого та мужнього, самовідданого громадянина.

Використовуючи розпорядження Хмельницької обласної державної адміністрації “Про обласну Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва”, на підставі пункту 9 статті 39 Закону України “Про місцеві державні адміністрації” та

методичні рекомендації педагогічним колективам Міністерства освіти України по відродженню історико-культурних та господарських традицій українського козацтва в Требуховецькій ЗОШ I-III ступенів упродовж кількох років ефективно функціонує модель виховної системи, яка ґрунтується на засадах козацької педагогіки.

Козацько-лицарське виховання в Требуховецькій ЗОШ I-III ступенів – це виховання підростаючого покоління на патріотичних, героїчних ірраціонально-державницьких традиціях українського козацтва, на високих прикладах лицарського ставлення до України, дійсності взагалі.

Головна мета школи – формування в сім'ї, школі і громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Уся багатогранна навчально-виховна робота має здійснюватися на випробуваних віками підвалинах української національної ідеї, системі національних цінностей, які одночасно мають загальнолюдський зміст і характер.

У процесі формування козацько-лицарських якостей, цілісної особистості патріота, громадянина України пріоритетними є оздоровчо-спортивна, навчально-пізнавальна, військово-патріотична і національно-державницька сфери діяльності. Козацька педагогіка на першому місці утворює міцне козацьке здоров'я і лицарський незламний дух, любов і відданість Україні, стійку життєву позицію українського патріота – громадянина-державотворця.

Морально-духовні національні цінності є засадничими пріоритетами в житті кожного сучасного козацятини, джури молодого козака. Історія українського народу підтверджує, що ідеї Бога і України були вершинними в козацькій духовності, “і Бога, Людини, Родини, Нації і України” є найвищими духовними орієнтирами всіх юних козаків.

Козацька педагогіка формує героїко-патріотичну систему почуттів та ідей, поглядів і переконань, мрій та ідеалів особистості, що складає стрижень її національно-патріотичної

самосвідомості. Вся багатогранна робота з юними козаками спрямовується на виховання в них любові до Подвигу в ім'я зміцнення і процвітання Української держави. Кожен джура і молодий козак мають глибоко усвідомлювати, що в будь-яку епоху, зокрема в нашу, є місце для героїзму і подвигу, що кожен може стати Національним Героєм України.

Цілісна особистість сучасного козака-лицаря формується за такими напрямками діяльності

Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання до олімпійських вершин

Цей напрям покликаний плекати в кожного юного козака міцне здоров'я, загартувати тіло і дух, формувати вміння досягати перемог на Олімпійських спортивних іграх в ім'я при множення світової слави України.

Козацькому роду нема переводу

У процесі реалізації завдань цього напрямку роботи в юних козаків виховуються родинні цінності, повага до свого роду, ба жання примножити його славу Добром, Правдою, Красою.

Козацька наша слава не вмере, не загине

Глибоко пізнається історія українського козацтва, досягну ті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, економічні, наукові, культурні і державотворчі.

Наука і техніка – на службу нації, Україні

Робота спрямовується на пізнання вихованцями законів розвитку науки і техніки, формування любові до науково-пізнавальних процесів, умінь власними зусиллями свого мозку і рук рухати вперед ці фундаментальні галузі суспільного життя.

Плекати український Храм Природи

Основним завданням цього напрямку роботи з юними козаками є формування в них любові до рідної природи, готовність і вміння берегти й примножувати її багатства, красу.

Любіть Україну, як Сонце любіть

Продовжуючи патріотичні традиції, звичаї наших пращурів-язичників і віруючих козаків, які були сонцепоклонниками, кожен джура, молодий козак має палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу Україну, по-синівському служити їй корисними справами.

Козацькими шляхами – до висот української духовності

Тут на міцному науковому ґрунті, культурно-історичних традиціях козацтва формується висока мораль, сила волі і сила духу юнаків. Вони оволодівають основами української філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду.

У душі і серці кожного із нас – Соборна Україна

Зміст і методика роботи в цьому напрямі спрямовуються на вироблення в юних козаків державотворчих і націотворчих якостей. Зміцнення національної держави, поглиблення згуртованості нашої нації має стати смыслом життя кожного громадянина України.

Рідну Україну захищай по-лицарському

Тут формується уміння захищати рідну мову, культуру, землю.

Реалізація цих напрямів діяльності сприятиме вихованню в юних козаків глибоких почуттів патріотизму, любові до України-Батьківщини, її Збройних сил, готовності захищати Конституцію України, священні кордони нашої Держави.

З метою розвитку природних задатків, талантів козачат, джур і молодих козаків необхідно постійно стимулювати виконання ними творчих робіт, завдань: складання віршів, пісень, дум, казок і легенд, прислів'їв і приказок, проведення пошуків, наукових досліджень, створення нових технічних пристроїв, механізмів тощо. Кожен юний козак має брати практичну участь у відродженні і розвитку народних ремесел (писанкарства, кобзарства, рушникарства, різьблення по дереву тощо), у роботі мистецьких гуртків, майстерень, студій, кооперативів, МАН України тощо.

У школі створено дитячо-юнацькі козацькі гуртки, рої, курені, коші, братства, побратимства, паланки. Самоврядування учнів може здійснюється в формі Козацької Республіки.

Історична необхідність творчого продовження військово-спортивних, бойових і духовних традицій українського козацтва в сучасних Збройних силах України. Психологічна і моральна підготовка джур, молодих козаків до служби в сучасному Українському війську. Глибоке вивчення ними сучасної вітчизняної і зарубіжної військової техніки, мистецтва, стратегії і тактики ведення бою.

Всі батьки, мріють про те, щоб їхня дитина досягла успіхів у житті. Але далеко не всі діти досягають у навчанні результатів, на які так сподіваються батьки. У нас звикли вважати, що одним дітям дано вчитися добре, а іншим – не дано, тому вони приречені носити тавро середнячків або двієчників. Втім таку ситуацію можна виправити.

Колектив Требуховецької ЗОШ разом з старшиною Українського козацтва розробили унікальну програму розвитку особистості – створили дитячо-юнацьку козацьку організацію “Восьма Січ”, яка допомагає розкрити талант кожної дитини, разом з тим, заперечує рабську психологію, втрату людиною самостійності й гідності, слабодухість, пасивність, невіру у свої сили.

За роки незалежності в Україні не раз спостерігалися спроби створити дитячу організацію. Були сумівці, піонери, козачата. Але у нас досі жодна не прижилась, аж доки не взяли за проведення літнього таборування джур, які проводить козацький курінь ім. М. Кривоноса на чолі з отаманом П. Шуляком.

Виявилось, що саме існування громадської організації “Українське козацтво” є найпершою і необхідною умовою успіху дитячого козацького руху.

Козацька ідея в дитячому русі спрацьовує стовідсотково ще й тому, що у свідомості всього українського народу козак – це благородний рицар, захисник свого народу.

Не використати цю ідею у вихованні просто гріх.

Водночас хотіла б наголосити на неадекватності терміну “козача”. Ми пропонуємо такі звання:

1. Молодики (молоді козаки) – 14-18 років:

- а) кандидат в молодики;
- б) молодший козак;
- в) козак;
- г) старший козак;

2. Джури – 10-14 років:

- а) кандидат в джури;
- б) молодший джура;
- в) джура;
- г) старший джура

3. Соколята 6-10 років:

- а) кандидат в соколята;
- б) молодший сокіл;
- в) сокіл;
- г) старший сокіл.

У духовному житті молоді козацька педагогіка відводить особливу роль лицарській честі і лицарській звитязі – своєрідним кодексам якостей високо благородної особистості. Здавна молодий козак прагнув розвинути в собі ці шляхетні якості, які понині не втрачають значного виховного потенціалу.

Будучи учасником “Восьмої Січі”, козак набирає ухвали за такими номінаціями відповідно до кодексу честі козака.

Кодекс честі ми пропонуємо в такому варіанті:

- Козак – хазяїн свого слова.
- Козак ніколи не зрадить друга.
- Козак ніколи не кривдить слабших.
- Козак роботящий.
- Козак щирий.
- Козак здоровий і сильний.
- Козак шанує батька і матір.
- Більш ніж самого себе любить Україну.

Структуру Восьмої Січі ми пропонуємо таку:

- Рій (шкільний клас) – керівник рйовий.
- Загін, керівник загоновий отаман.
- Сотня – шкільна козацька організація (керівники: отаман, писар, бунчужний, хорунжий, осавул).
- Курінь – 3-4 сотні.
- Полк – 3-4 курені.
- Кіш – 3-4 полки.

Одна з головних настанов – не можна давати згасати вогнику дитячого інтересу. Змагання, конкурси, походи, гуморини потрібно проводити настільки часто, наскільки це потрібно для підтримання того самого інтересу.

Розроблена програма патріотичного виховання школярів активно впроваджується в практику. У Требуховецькій школі було проведено безліч змагань, свят, конкурсів – це і конкурс патріотичної пісні, свято Покрови, конкурс “Богатирські ігри”

тощо. Результативність використання козацької педагогіки підтверджується участю у Всеукраїнському дитячо-юнацькому військово-спортивній патріотичній грі “Сокіл” (“Джура”).

У вітанні Міністерства освіти і науки України учасникам Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”), безпосередньо джурам “Восьмої Січі” Требуховецької ЗОШ І-ІІІ ступенів звучав заклик стверджувати Українську державу, об’єднувати довкола себе усіх, хто готовий діяти в ім’я щасливого, здорового майбутнього.

Що ж стосується напрямків роботи, то, надаючи перевагу спортивній тематиці, не слід забувати про жодну галузь, де б дитина могла себе проявити, наприклад, конкурси краси, танці, пісні, сценки, замітки в газету тощо.

Як і кожна організація “Восьма Січ” володіє не тільки захожувальними, а стримуючими засобами впливу на молодих козаків.

Серед них ми пропонуємо:

- віджимання в упорі лежачи,
- догани,
- пониження у званні;
- позбавлення посади,
- виключення з реєстру козаків.

Доступними засобами на основі провідних принципів виховання формуємо ціннісні орієнтації особистості: вивчаємо історію України та українського козацтва, рідну мову, гартуємо здоров’я, характер та волю учнів; навчаємо шанувати предків, свій рід, свою сім’ю, формуємо високо моральну стійку особистість, яка понад усе цінує правду.

Нині наша школа з впровадженням козацької педагогіки стала школою пошуку гармонії у власній душі. Це школа одностудійців, товариство надійних друзів, об’єднаних спільними інтересами й вподобаннями, тут панують взаємоповага, довіра один до одного, можливість виявити власний світогляд.

У “Восьму Січ” приймаємо всіх бажаючих, але особливо намагаємось залучати до різноманітних змагань дітей, схильних до прогулів уроків, грубощів, образ, дітей з девіантною поведінкою. Та уже все частіше самі діти приходять з проханням до вступу в ряди козаків.

Тільки школа, педколективи насправді, а не на словах, бажають виховувати, а не тільки створювати умови для навчання, то Восьма Січ для цієї мети – унікальна нагода.

Загальні положення

З настанням літнього періоду особливої гостроти й актуальності набуває проблема збереження життя і здоров'я дітей, підлітків та учнівської молоді.

Турбота про здоров'я дітей є одним з основних показників ставлення держави до проблем молоді.

Разом з тим саме стан справ у цій сфері викликає занепокоєння. Упродовж останніх років в Україні зберігається тенденція до погіршення стану здоров'я дітей, зумовлена негативними факторами соціально – економічного, екологічного та психоемоційного характеру. Вплив постійно діючих факторів ризику, зокрема й стресові перевантаження, зокрема у шкільному віці, призводить до порушення механізму саморегуляції фізіологічних функцій і сприяє розвитку у дітей хронічних захворювань.

Залишається високим рівень інвалідності серед дітей, що є одним із найбільш несприятливих явищ у комплексі характеристик стану здоров'я та соціального благополуччя населення. Не вдається уникнути тенденції до зростання кількості дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Конвенцією ООН про права дитини, ратифіковано Верховною Радою України, проголошено, що діти мають не тільки особливі потреби, а й громадські, політичні, соціальні, культурні та економічні права. Один із найважливіших стратегічних завдань нашої держави в забезпеченні соціального захисту дитинства є реалізація їх права на оздоровлення та відпочинок.

Одним із найважливіших завдань, які стоять перед батьками та керівниками оздоровчого профільного табору з цілодобовим перебуванням є забезпечення соціального захисту дитини, реалізація права дітей на оздоровлення та відпочинок.

З покоління в покоління люди набували досвіду боротьби з хворобами і розуміли: здоров'я залежить від способу життя кожного із нас. Гарантією здоров'я є вміння вести здоровий спосіб життя, тому завдання викладачів навчити молодих людей з осудом ставитися до тих, хто палить, вживає наркотики, розпиває

спиртні напої, прагнучи покращити свій настрій. Заохотити обтиратися холодною водою, робити ранкові пробіжки, харчуватися лише здоровою їжею (фруктами та овочами), вивчаючи традиції та звичаї наших предків.

Сьогодні, коли йдеться про відродження української національної культури, молоде покоління повинно вивчати власну історію, водночас, зберігати культурні цінності своїх предків і творити власну самобутню культуру, переймаючи і творчо осмислюючи надбання українського народу.

Повертаючись обличчям до духовної культури свого народу, ми повертаємось до забутих джерел, які живили його дух, оберігали чистоту душі, служили добрими охоронцями у повсякденному житті. Людина є часткою природи, а тому завжди шукає захисту у ній.

Шкільний вік – пора формування особистості, становлення свідомого Я. У цей період у людині закладаються якості, особливості, які потім усе життя визначатимуть її світосприймання.

Одна з багатьох яскравих сторінок історії боротьби нашого народу за незалежність пов'язана з українським козацтвом. Вони вкотре засвідчили всьому світові одвічний потяг українського народу до свободи й незалежності.

Козаки боролися за волю України. У пам'яті нашого народу вони залишились мужніми, сміливими і свідомими юнаками й дівчатами, які добровільно вступали до легіону лицарів, щоб зі зброєю в руках боротися заради щастя й волі рідного краю.

Для реалізації накреслених завдань з оздоровлення та відпочинку учнів та виконання нормативних документів у літній період: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 року № 391-р “Про затвердження комплексних заходів профілактики травматизму невинного характеру на 2001 – 2005 роки”, Закону України “Про пожежну безпеку” (ст. 5,8), спільного наказу Міністерств освіти і науки, транспорту, внутрішніх справ, у справах сім'ї, дітей та молоді від 27.07.04 р. № 672/831/623/120 (zareestrovano v Min'yosti Ukraini від 30.08.04 р. за № 1064/9663), рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 23.12.2004 р. протокол №13/4-10

“Про стан дитячого дорожньо-транспортного травматизму в побуті та забезпечення дотримання Правил дорожнього руху

установами, закладами освіти і науки”, на базі Требуховецької ЗОШ І-ІІІ ступенів створюється дитячий профільний заклад, у якому діти перебувають цілодобово і в якому поряд з оздоровчими надається комплекс послуг, спрямованих на розвиток у дітей певних здібностей та інтересів.

Засновниками дитячого оздоровчого табору “Допомога І. Богуну” є Меджибізький козацький курінь імені Максима Кривоноса та Требуховецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів.

Мета оздоровчого табору:

- створення сприятливих умов для якісного відпочинку та оздоровлення дітей;
- створення самоврядування та втілення його у життя;
- відродження та розвиток основних рис ментальності українського народу (багатовікове прагнення мати свою незалежну державу, консолідація народу України, прагнення миру та громадської злагоди в Україні, забезпечення прав людини, морального і фізичного здоров'я, охорону природи держави та генофонду народу);
- збереження духовної єдності і поколінь українського козацтва;
- об'єднання дітей та їх батьків, вчителів у єдиний колектив для розбудови та ствердження національної системи виховання та її ідей;
- виховання у молоді історичної пам'яті, громадської позиції, патріотизму, готовності захищати Батьківщину, любові до рідного краю шляхом опанування духовної спадщини українського козацтва, оволодіння прогресивними українськими звичаями і традиціями козацької нації;
- фізичний розвиток сучасної молоді та підготовка її до активної участі у житті нашої держави;
- залучення учнів до інтелектуального та духовного самовдосконалення;
- консолідація дітей на основі спільності інтересів (здоровий спосіб життя, бережне ставлення до природи);
- виховання поваги один до одного, рівноправної взаємодії і співпраці.

Основні завдання оздоровчого табору:

- збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку та оздоровлення;
- створення сприятливих умов для реалізації соціально-педагогічних, медико-оздоровчих, інноваційних проектів відпочинку та оздоровлення дітей;
- забезпечення здійснення заходів, спрямованих на розвиток дитячого відпочинку з використанням різноманітних форм і заходів;
- забезпечення першочерговим постачанням необхідних продуктів харчування, лікарських препаратів, медичного обладнання, засобів протипожежної безпеки;
- посилення персональної відповідальної за дотримання санітарних і протипожежних правил походів, купання дітей у водоймищах, організовування широкої роз'яснювальної роботи про суворе дотримання правил поведінки з легкозаймистими та вибухонебезпечними речовинами;
- поліпшення проведення культурно-масової та фізкультурно-спортивної роботи;
- сприяння реалізації виховного та державотворчого потенціалу української козацької педагогіки, дослідження, вивчення та впровадження у виховний процес.

Організація і основа діяльності

Дитячий оздоровчий заклад діє на основі програми, яка затверджується засновниками дитячого оздоровчого табору “Допомога І. Богуну” Меджибізьким козацьким куренем імені Максима Кривоноса та Требуховецькою загальноосвітньою школою І-ІІІ ступенів.

Зарахування дітей до оздоровчого табору “Козацька мрія” здійснюється на основі заяв батьків та медичних довідок про стан здоров'я дітей;

Враховуючи специфіку профільного оздоровчого закладу, учасники табору розподіляються на наступні вікові групи:

Молодші школярі – козачата (6-10 років)

Середній вік – козацькі джури (10-14);

Старшокласники – молоді козаки (14-18).

В оздоровчому таборі діти знаходяться під наглядом вчителів та керівника гуртка рукопашу “Гопак” курінного отамана Шуляка П.П.

Дитячий оздоровчий табір працює за власним планом роботи, організовує та здійснює різноманітні масові заходи;

З першого дня перебування у таборі діти мають пройти медичний огляд, ознайомитися із правилами внутрішнього розпорядку, поведінки на воді, у лісі, під час екскурсій тощо;

Зміст, форми і методи роботи в оздоровчому таборі спрямовані на виховання громадян України, утвердження їх національної самосвідомості, формування корисних рис характеру, запобігання шкідливим звичкам дітей.

Всім працівникам необхідно заздалегідь ознайомитися з територією оздоровчого закладу, розташуванням водойм і особливостями ландшафту місцевості з метою попередження нещасних випадків, дитячого травматизму під час екскурсії, прогулянок тощо.

Медичний персонал повинен постійно слідкувати за станом здоров'я дітей, повноцінним якісним харчуванням, здійснювати систематичний контроль за дотриманням оздоровчих і гігієнічних процедур.

Охорона життя та здоров'я

Працівники оздоровчого табору в межах покладених на них обов'язків несуть персональну відповідальність за безпеку життя і здоров'я дітей.

Перед роботою з дітьми працівники проходять інструктаж з правил техніки безпеки.

Дотримання режиму дня роботи табору неухильно виконується всіма працівниками.

Працівники табору зобов'язані самі суворо дотримуватися правил протипожежної безпеки, інструктувати про неї дітям, уміти діяти у випадку настання пожежі.

Вживання заходів для дотримання вимог щодо збагачення харчування дітей відповідно до методичних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я (збагачення харчування дітей в дитячих оздоровчих закладах біологічно активними домішками, вітамінами, продуктами радіопротекторної дії).

Активізування роботи щодо оздоровлення дітей з обмеженими можливостями.

Забезпечення супроводу медичними працівниками організованих груп дітей до місць відпочинку та оздоровлення і зворотному напрямку.

План оздоровчого табору

Дні	З а х о д и	Відповідальний
1	Збір. Організація. Розподіл по роям. Вибір назви. Інструктаж з техніки безпеки та правил безпечної поведінки. Масово-розважальна програма "Політ фантазії"	
2	Лекція "Символи Вітчизни, символи народу". Завдання. Попередні навчання. Розподіл обов'язків. Інструктаж з ПТБ в таборі. Дискотека.	
3	Вихід на фортецю. Навчання щодо штурму фортеці. Відвідування Меджибізької пожежної частини. Змагання юних пожежників. Інструктаж з ПТБ під час штурму.	
4	Штурм фортеці. Спортивні змагання. Інструктаж з ПТБ під час спортивних занять. Конкурс інсценівок "Козацька оборона".	
5	Вихід в Меджибіж. Волентарський рух. Облаштунок козацьких могил. Збирання місцевих говірок. Виготовлення словника подільських говірок. Інструктаж з ПТБ користування простими механізмами, інструментами.	
6	Похід у с.Шрубків. Екскурсія. Могила О. Купченко. Створення кургану. Інструктаж з ПТБ під час походу "Що в дорозі можна і чого не можна". Дискотека "Українські вечорниці".	
7	Похід у Пиляву на курган козацької слави. Зустріч з козаками Старої Синяви. Інструктаж з ПТБ під час походу "Що в дорозі можна і чого не можна". Культурно-розважальна програма.	
8	Відтворення подій Пилявської битви. Інструктаж з ПТБ в таборі. Виготовлення костюмів з природних матеріалів Вечірній карнавал.	
9	а) Виступ курінного отамана Старої Синяви Валерія Грохольського.. б) Козацькі забави. Інструктаж з ПТБ під час спортивних занять. Масово-розважальна програма "Ігри з тим, що під руками".	
10	Похід в Стару Синяву. Парад. Зустріч з козацькою старшиною. Інструктаж з ПТБ під час походу "Що в дорозі можна і чого не можна". Музична година (дискотека)	
11	Похід на Кармалюкове крісло. Вікторина на козацьку тематику. Інструктаж з правил поведінки в лісі. Натуралістичний пікнік. Водні змагання.	
12	Форсування Південного Бугу. Гра "Козацький скарб". Інструктаж з ПБ на воді, допомоги потопляючим. Екологічна експедиція "До чистих джерел".	
13	Похід і парад у смт. Летичів. Конкурс на краще виконання козацької пісні. Зустріч з керівниками району.	
14	Підбиття підсумків. Закриття табору. Музична година біля багаття.	

Ми – твої, Україно, козаки!

**З фізкультурою хто дружить –
за здоров'ям той не тужить**

Козацька наша слава не вмере, не загине

**“БРАТ БРАТА В БІДІ
НЕ ПОКИНЕ...”**

*Всеукраїнський фінальний етап
військово-патріотичної гри "Сокіл"
("Джура") м. Київ*

Відгук про впровадження козацької педагогіки з метою формування Школи здоров'я

Требуховецька лікарня турбується за збереження здоров'я та забезпечення своєчасного діагностування хронічних захворювань у школярів Требуховецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів, Летичівського району, Хмельницької області. Щорічно школярі направляються на поглиблені огляди спеціальною медичною комісією у складі педіатра та вузьких спеціалістів, а також проводиться огляд лікарем-терапевтом нашої лікарні.

Періодично, згідно з графіком, проводиться в дитячій поліклініці медичний огляд при батьках. З результатами таких оглядів ознайомлено в першу чергу батьків, класних керівників, адміністрацію Требуховецької ЗОШ І-ІІІ ступенів.

Вчитель фізичної культури Руцький Анатолій Анатолійович має можливість за результатами медико-психологічного огляду зарахувати учнів до спеціальної та підготовчої групи з фізичної культури, а відповідно до цього щорічно складаються списки та створюється діаграма захворюваності учнів.

Школярі забезпечені гарячим харчуванням, щоденно видається вітамін С. Медична сестра систематично проводить перевірки санітарного стану шкільних приміщень, стежить за якістю харчування, за дотриманням класоводами та класними керівниками рекомендацій медичної комісії щодо забезпечення комфортних умов для навчання учнів. Обласна та районна санепідемстанції контролюють діяльність шкільного харчоблоку, дотримання теплового режиму в класах. Усі заходи по забезпеченню збереження здоров'я дітей проводяться у тісному зв'язку з батьківським комітетом. З батьками проводяться бесіди, надаються рекомендації лікарів. У школі є діти з особливими потребами, якими опікується медико-педагогічна комісія і створено умови для їх навчання індивідуально.

Лікарі Требуховецької лікарні впродовж тривалого часу співпрацюють з педагогічним колективом та адміністрацією Требуховецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів у напрямку попередження захворювань у школярів, виявлення та лікування хронічних хвороб.

Лікар-педіатр Требуховецької ДЛ Олійник Н.М.

Відгук батьків про впровадження козацької педагогіки педагогічним колективом Требуховецької ЗОШ І-ІІІ ступенів

У Требуховецькій загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів одним із найважливіших напрямків роботи "Школи майбутнього – школа здоров'я" є співпраця з батьками, оскільки на здоров'я дитини впливають найперше умови та спосіб життя її родини. Розуміючи, що сім'я була й лишається головним осередком, де відбувається становлення й розвиток особистості дитини, педагогічний колектив звертає особливу увагу на ведення оздоровчої роботи з батьками. Уроки здоров'я, здобуті в родинному колі, мають величезну виховну силу, бо дають їм найближчі і найдорожчі дитині люди – матуся, батько, бабуся, дідусь. І вже під час першої зустрічі з батьками тих дітей, що йдуть до першого класу, вчителі акцентують увагу на такому важливому питанні як складання добового бюджету часу молодшого школяра і, насамперед, розгляду таких його складових частин як: режим дня, сон, навчання, перебування на відкритому повітрі, ігрова діяльність, відпочинок, раціональне харчування та особиста гігієна.

Лекторій для батьків уведений у дію з метою підвищення зацікавленості та активної участі батьків у розбудові школи здоров'я, організовано роботу батьківського лекторію. Батьки зможуть отримати відповіді на питання, що постають перед ними на шляху розбудови школою середовища з формування навичок здорового способу життя.

Питання, пов'язані зі здоров'ям учнів, розглядаються під час проведення спеціальних оздоровчих бесід, які є складовою кожних батьківських зборів.

У роботі з батьками вчителі використовують індивідуальні та групові бесіди, діалоги, тестування та анкетування, облік досвідом сімейного виховання, круглі столи, зустрічей з фахівцями, родинні свята. Усі ці заходи спрямовані на формування здорового способу життя в кожній родині.

Голова батьківського комітету Олаг Р.С.

СЛАВА УКРАЇНІ

СЛАВА КОЗАЦТВУ

Українське козацтво

Хмельницьке крайове козацьке товариство
м. Хмельницький, вул. Соборна, 75 тел.: 79-42-16 свід. АОО № 248355

№ _____ “_____” _____ 2012 р.

Козацтво – це героїка, скарбниця високої духовності наших предків, джерело натхнення в боротьбі за свободу і незалежність, святиня українського народу.

У Требуховецькій загальноосвітній школі I-III ступенів активно впроваджуються методи козацько-лицарського виховання, козацькі цінності, народні традиції. Навчальний заклад є духовною вершиною національних етико-моральних здобутків української культури, що продовжують жити в історичній пам'яті, національній свідомості, культурі і мистецтві нашого народу, серці й душі кожного свідомого українця.

Педагогічний колектив бере активну участь в козацькому молодіжному русі, розбудові Подільської молоді січі, веде пропаганду козацького способу життя. Організовує та проводить різноманітні козацькі змагання та конкурси, козацькі випробовування.

Унікальна козацька молодіжна програма “Восьма Січ” реалізується шляхом організації цілеспрямованого системного напрямку в навчально-виховному процесі в позаурочний час.

За вагомий внесок у справу відродження та розвитку Українського козацтва, ствердження української національної ідеї, активне виховання молоді в козацьких традиціях та звичаях директор школи Попадюк Тетяна нагороджена орденом “Івана Богуна”.

ВИСНОВКИ

Школа майбутнього має завдання виховувати відповідальну особистість, яка вмila б самостверджуватись, адекватно мислити, перетворювати природну і соціальну інформацію, яка прагнула б змінити на краще своє життя і життя своєї країни. А це можливо лише за умови, що молодь буде реалізовувати себе у житті як фізично здорова і морально стійка особистість.

Якщо підтримувати створений здоров'яформуючий і здоров'язберігаючий простір школи та активно залучати до процесу самих учнів, педагогічний колектив, батьків, громадськість, забезпечувати тісну зорієнтованість на формування здорового способу життя дитини, то в учнів, учителів, батьків буде сформована позитивна мотивація щодо збереження здорового способу життя, потреба й бажання до підвищення якості власного здоров'я, а це дозволить у цілому підвищити рівень школярів і забезпечити свідоме формування свого здоров'я самим учнем.

Управління Школою здоров'я процес тривалий і дуже відповідальний, можливий лише за умов готовності педагогічного колективу до змін в навчально-виховному процесі. Саме керівництво виступає внутрішнім механізмом системи, яка регулює та спрямовує діяльність школи на створення максимально сприятливих умов для формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей, самореалізації, самовираження особистості.

Рекомендуємо пріоритетним напрямом у впровадженні організаційно-функціональної моделі навчального закладу обирати формування і виховання компетентності особистості в умовах Школи здоров'я.

Будьте здоровими!

Будьте вимогливими!

Будьте справедливими!

Любіть всіх дітей, як своїх!

6.1.4. Пилявська ЗОШ I-III ступенів – школа сприяння здоров'ю і козацькому гарту

Формування національної свідомості – одна із найголовніших проблем сучасної української освіти. Тому так важливо донести до юних умів вічну істину буття: берегти й шанувати батька і матір, рід і родину, а відтак – любити свою землю, свій народ, свою Україну, бо саме вони є виявом сили, розуму, честі, доблесті. Адже Вітчизна зароджується в серці кожної дитини тоді, коли воно сповнене високою мораллю попередніх поколінь, віковичним надбанням тієї культури, яка живиться народними уявленнями, традиціями, звичаями щодо осягнення й розуміння своєї неповторності, оригінальності, самобутності у світовому соціумі.

Реалізувати зміст, форми, принципи, методи національного виховання учнів покликана козацька дитяча організація “Молода Січ”, створена у Пилявській загальноосвітній школі I-III ступенів – школі сприяння здоров'ю і козацькому гарту.

Через козацьке виховання, навчання, через козацькі фізичні вправи і духовні практики, конкретну діяльність, ігри, козацькі вишколи, таборування реалізується козацький потенціал наших дітей і молоді, відроджується козацька суть, козацький характер, воля, козацька ментальність всього українського народу.

У школі нового типу поруч із основами знань учні оволодівають необхідними відомостями про рідний край, політичне і державне життя України, здійснюється розумове, моральне, психофізичне, естетичне виховання. На належному рівні навчання музики, хореографії. Школярі досягають значних успіхів у фізичному загартуванні, займаючись у гуртку з бойового гопака “Боривітер”, пізнають козацьку народну медицину і кулінарію.

Відродження й розвиток козацьких традицій стає новим напрямом у системі виховної роботи школи.

Кожний, хто вперше заходить до Пилявської ЗОШ I-III ступенів, звертає увагу на вивіску “Пилявська ЗОШ I-III ступенів – школа сприяння здоров'ю і козацькому гарту”.

Школа працює в режимі навчально-виховного закладу нового типу, який покликаний забезпечити формування свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, виховання фізично здорових, морально чистих, мужніх та сильних духом громадян незалежної України, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків.

В основі навчально-виховної роботи школи лежить система освіти самобутня і високоефективна, близька до європейської – козацька педагогіка, яка втілює волелюбний національний характер українського народу, відображає його потреби, інтереси, прагнення.

Перш ніж реалізувати свій задум про впровадження елементів козацької педагогіки на теренах Старосинявського району (Хмельниччина) ми ознайомилися із дослідженням даного питання відомими науковцями, із досвідом роботи шкіл, які функціонують у межах області (Шепетівський, Ізяславський р-н), інших областей України. Також опрацювали Положення про школу сприяння здоров'ю, інші нормативні документи, які регулюють роботу закладів такого типу.

Після зустрічі з українським козацтвом Хмельницької області, опрацювання низки нормативних документів, проведення анкетування учнів, бесід з батьками, вчителями та з метою відродження української історії, духовності, культури та зміцнення обороноздатності і могутності української держави Універсалом Міжнародної громадської організації “Українське козацтво” 28 березня 2008 року школі надано право на створення козацького шкільного осередку.

Відділом освіти Старосинявської районної державної адміністрації, з ініціативи начальника відділу І.П. Русого, спільно з керівництвом навчального закладу розроблено власну концепцію моделі навчального закладу – школи козацького гарту, а рішенням сесії Старосинявської районної ради від 22.07.2008 р. за №22 прийнято Статут Пилявської ЗОШ I-III ступенів як школи сприяння здоров'ю і козацькому гарту.

1 вересня 2008 р. рішенням сесії Старосинявської районної ради школа була реорганізована у школу сприяння здоров'ю і козацькому гарту.

У витоків методичного забезпечення навчально-виховного процесу навчального закладу ново типу стояла завідувача районним методкабінетом відділу освіти С.В. Гринчук.

Керуючись змістом розділу “Національне виховання” Державної національної освітньої програми “Освіта України ХХІ століття”, педагогічний колектив школи допомагає учням самовизначитися і самореалізуватися у соціально-культурному середовищі, відповідати потребам соціально-економічного та політичного розвитку суспільства.

Найважливішою закономірністю розвитку системи освіти є єдність її структурних елементів: навчання і виховання.

Одним з найперших кроків у справі реалізації ідей і засобів козацької педагогіки має бути поширення знань серед учнів про культуру, мистецтво, військову справу, державницьку діяльність козацтва, козацький національно-визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі за незалежність України.

Ці знання учні опановують за рахунок інваріантної частини, сформованої на державному рівні та варіативної складової, спланованої з урахуванням профілізації (суспільно-гуманітарний напрям, історичний профіль) та типу навчального закладу. Варіативна частина включає поглиблене вивчення історії України, курси за вибором: “Українознавство”, “ОБЖД”, факультативні заняття: “Історія України в особах”, “Історія рідного краю”, “Стежками козацької звитяги”. Вихованці навчального закладу мають можливість слухати лекції професора кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктора історичних наук, академіка, заслуженого працівника освіти України, лауреата державної премії України в галузі науки і техніки за 2001 рік Валерія Степановича Степанкова.

18 листопада 2008 року у приміщенні Пилявської школи відбулася обласна виїзна конференція з історії на тему “Зародження українського козацтва і формування української національної держави”, в рамках якої професор Степанков провів урок-лекцію для учнів 11 класу.

Активним учасником освітнього процесу в навчальному закладі є Олег Григорович Погорілець, директор Державного історико-культурного заповідника “Меджибіж”, історик, краєзнавець. Виступаючи перед учнями школи, Олег Григорович розповів про роботу археологічної групи, яка була задіяна у пошуках місця Пилявецької битви, та продемонстрував знахідки, які були знайдені під час розкопок. Це він передав голові Старосинявської районної державної адміністрації В. Сороці, начальнику відділу освіти Старосинявської райдержадміністрації І. Русому, директору школи В. Яловчуку археологічні матеріали, знайдені на Пилявецькому полі, до музею Пилявецької битви, який урочисто було відкрито у стінах Пилявської школи 17 листопада 2008 року. О. Погорілець запросив учнів школи до вивчення історії Пилявецької битви, до пошуку місць тих славних подій, які відбулися дуже давно, але і дотепер живі в нашій пам'яті.

На згадку про зустріч Олег Погорілець подарував шкільній бібліотеці п'ять книг на козацьку тематику, започаткувавши бібліотеку “З Твоєї пресвятої волі вівки буде слава золота”.

Навчання, відірване від виховання і без опори на нього, розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів, тому система виховної роботи у школі спрямована на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота, захисника рідної землі, духовно багатой особистості, морально зрілої людини.

Для здійснення управління навчально-виховним процесом в оздоровчо-освітньому закладі І-ІІІ ступенів створено координаційний центр школи сприяння здоров'ю і козацькому гарту, в який входять директор, заступник директора, керівники методичних об'єднань, психолог, медичні працівники, представники батьківського комітету. Координаційний центр планує, організовує і координує системну неперервну діяльність всіх напрямів, які разом “будують міцний будинок “Школи сприяння здоров'ю і козацькому гарту”.

З метою формування в учнів активної життєвої позиції, а також сприяння відродження прогресивних козацьких звичаїв

та традицій, на базі школи створено молодіжну організацію “Молода Січ”. У межах дитячо-юнацької організації “Молода Січ” Пилявської школи створені козацькі об’єднання: дитяче – “Козачата” (учні 1-4 класів), юнацьке – “Джури” (учні 5-7 класів) та “Молоді козаки” (учні 8-11 класів), які діють в об’єднаному складі, керуючись статутом організації.

Органом управління організації є збори її членів, а керівні функції учнівського самоврядування виконує учнівська рада, яка обирається на засадах вільного та рівноправного висунування кандидатів кожним класом школи. Структуру та склад органів учнівського самоврядування обговорюють та затверджують на учнівських зборах шляхом відкритого голосування. Головою ради учнівського колективу може бути учень 8-11 класу.

Найбільшим структурним підрозділом “Молодої Січі” є козацька молодіжна сотня, яка має власний прапор, герб, гімн, девіз та статут, а також однострої з емблемами сотні.

Козацька молодіжна сотня складається із козацьких молодіжних загонів, які носять імена відомих українських козацьких гетьманів (як правило, це окремі класи). Козацькі загони складаються із роїв.

Кожен загін обирає свого отамана, у якого є заступник – писар. Роботу роїв координують старшини: навчально-інформаційного рою – осавул, рою внутрішнього контролю та господарства – обозний, рою культури і відпочинку – бунчужний, рою здоров’я і спорту – хорунжий.

У школі введено учнівську форму – однострої, як для учнів старших класів, так і для вчителів.

Юні козаки носять парадно-похідну форму одягу військово-спортивного крою, на правому рукаві (10 см від верху) нашивається шеврон “Пилявська козацька сотня”. Головні убори – берети малинового кольору з кокардою Українського козацтва.

Хоча школа сприяння здоров’ю і козацькому гарту ще дуже молода, уже проведено велику роботу у плані виховання юнацтва та молоді.

Надзвичайною подією у житті наших вихованців була перша посвята їх у козаки. Урочистості цієї події надавало те, що відбувалась вона у день святкування 360 річниці Пилявецької

битви на кургані Козацької Слави. Верховний отаман Українського козацтва, штатний радник Президента України генерал І. Варданець урочисто прийняв учнів 8-11 класів до лав Українського козацтва, які, склавши клятву-присягу перед представниками Українського козацтва, жителями села, посьятились по-козацьки: благословенням духівника УК – отця Михайла Ільницького, цілунком козацької шаблі І. Козара та “відчуттям” нагайки Івана Вардинця.

На цьому ж святі у козаки було посвячено і директора школи Яловчука В.В., який отримав військове звання – сотник. У 2009 році за особливі заслуги у розвитку “Українського козацтва” та виховання молодого покоління він був нагороджений “Орденем Юрія Переможця”, а у 2010 році йому присвоєно чергове козацьке звання – майор (курінний отаман) Українського козацтва.

Посвята у козаки проводиться у школі щорічно у День Українського козацтва, яке збігається з християнським святом Покрова Пресвятої Богородиці, так як з давніх-давен Богородиця є покровителькою українського козацтва.

Вихованню інтересу до історії свого краю сприяють зустрічі з цікавими талановитими людьми, справжніми патріотами Батьківщини. Уже традиційними у навчальному закладі стали зустрічі з представниками Українського козацтва Хмельницької області.

Цікавою для учнів була зустріч з Русланом Теліпським – фотографом-монументалістом, мистецтвознавцем, колекціонером, мандрівником, шевченкознавцем, засновником патріотичної акції “Тарасів дороговказ”, який був одним із організаторів пішої ходи з Луцька до Канева. Гість вручив цінний подарунок – 15 власних світлин, де зображено пам’ятки монументального мистецтва козацьких зв’язів, які стали частиною експозиції шкільного історико-краєзнавчого музею.

Відвідавши школу вдруге у січні 2009 року, фотограф-монументаліст урочисто відкрив експозицію “Стежками козацької зв’язи”, в основі якої – подаровані ним фотороботи пам’ятників козацької слави.

Пилявська школа тісно співпрацює із іншими навчальними закладами, такими як: Національна прикордонна академія ім. Б. Хмельницького, Хмельницька МАУП, Хмельницька

гуманітарна академія, Кам'янець-Подільський національний педагогічний університет ім. І. Огієнка, Київський національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, Пасічнянська, Великорадогощанська загальноосвітні школи I-II ступенів, Старокостянтинівська гімназія №9.

У травні 2009 року делегація у складі учнів та вчителів нашої школи на чолі з учителем історії Ткачуком О.Є. побувала в гімназії №9 міста Старокостянтинів на церемонії присвятити гімназистів у козаки.

У стінах гімназії відбулась урочиста конференція, присвячена українському гетьману Івану Мазепі, учасниками якої були і учні нашої школи. Після закінчення конференції усі мали нагоду бути присутніми на концерті козацької пісні та відвідати виставку малюнків на козацьку тематику, організовану гімназистами.

У жовтні 2010 року юні козаки Пилявської сотні були запрошені у Пасічнянський НВК для зустрічі почесних гостей, що прибули на форум керівників навчальних закладів "Співдружність, перевірена роками" з метою підписання договорів про співпрацю.

У переддень святої Покрови – свята Українського козацтва, з метою обміну досвідом колектив школи побував на гостинах у побратимів з Великої Радогощі, що на Поліссі, у Великорадогощанському Січовому товаристві Ізяславського куреня, створеного на базі місцевої загальноосвітньої школи I-II ступенів. Цього дня у Великорадогощанській школі відбулась посвята вихованців у козацата та джури.

22 січня 2009 року у День Соборності України юні козаки Пилявської сотні на чолі з начальником районного відділу освіти Ігорем Петровичем Русим у складі Хмельницької делегації відвідали легендарну козацьку столицю Батурин Чернігівської області. Поїздка до Батурина для козаків Пилявської сотні була особливою тому, що саме там, у колишній козацькій столиці, біля скульптурної композиції "Молитва за Україну" головним отаманом Хмельницької області генералом-хорунжим Українського козацтва Юрієм Добровольським нашії Пилявській сотні було вручено святий дарунок – козацький прапор із золотою символікою.

Цей прапор виготовлений сім'єю засновника УК на Поділлі Івана Козаря, які власними вмілими та дбайливими руками творили реліквію для нашої школи, а за основу взяли колишній прапор містечка Пиляви.

Хвилюючим моментом стало освячення прапора Пилявської сотні духівником Українського козацтва в області священиком УПЦ МП Михайлом Ільницьким у школі 29 січня, у день пам'яті героїв Крут. Отець Михайло Ільницький благословив юних козаків на добрі справи в ім'я Бога та України.

Відомо, що на вершині козацької духовності були Бог і Україна, а непорушними підвалинами її – ідеї любові до рідної землі, народу, пошани до волелюбних заповідей дідів і прадідів. Особлива роль у вихованні сучасної молоді належить пізнанню духовності запорізького козаків, які були елітною частиною українського народу, ось чому у школі проводяться уроки духовності, учні знайомляться з історією різних християнських свят. До духовного становлення юних козачат залучений священик Пилявської Свято-Георгіївської церкви отець Віктор. Це він освячував приміщення колишнього адмінбудинку, у який було перенесено Пилявську загальноосвітню школу I-III ступенів. Стало традицією отримувати благословіння отця Віктора випускникам у самостійне життя.

Народні традиції, звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє народу. Практично прилучаючись до них, учнівська молодь убирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст, у неї формується національна самобутність, творче ставлення до дійсності. Високу виховну ефективність мають години духовного спілкування, уроки Козацької Слави, Доблесті і Звитяги, День захисника Вітчизни, визначні дати і ювілеї, що стосуються історії нашого народу, українського лицарства.

Члени організації сприяють збагаченню та збереженню української мови, популяризації української культури, пропагують українські звичаї та традиції, беручи участь у різноманітних позакласних та позашкільних заходах. Вони піклуються про могилу Івана Ганжі соратника Богдана Хмельницького, який загинув у Пилявецькій битві і захоронений на пилявській землі; доглядають Курган Козацької Слави. Із числа членів молодіжної організації в школі створено духовий оркестр, який

вивчає та пропагує музичні твори різних часів і козацької доби зокрема. Під керівництвом вчителів готуються учні-екскурсоводи музею Пилявецької битви та фотовиставки “Стежками козацької звитяги”. Плануємо розробити екскурсійний маршрут “Історичними стежками Пиляви”.

Відродження і розвиток козацьких традицій стало новим напрямом у системі виховної роботи школи, роботи з військово-патріотичного виховання школярів. Формуючи готовність молодих козаків до служби в Збройних силах України шляхами теоретичної і практичної підготовки, залучаємо їх до обговорення проблем “Покликання Збройних сил України – захист миру, незалежності нашої держави”, “Непорушність присяги воїна на вірність Україні” та інші. Учні знайомляться з історією Збройних сил України, з родами військ.

Велике пізнавальне, розвивальне і виховне значення для сучасної молоді має опанування нею складним мистецтвом козацьких єдиноборств. Найбільш відома система єдиноборства, яка своїми коренями сягає в глибину століть, лягла в основу козацького гопака, гурток якого працює у нашій школі.

Юні гуртківці демонструють вміння володіти тілом, духом та козацькою зброєю. Оволодіння бойовим гопаком дає можливість не лише загартовувати тіло, але й сприяє ідейно-моральному та духовному зміцненню юнаків, адже кожне заняття розпочинається молитвою та гімном України.

Вивчення ідейно-духовного символічного змісту символів України: тризуба – Державного Герба України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, гербів, інших символів (булави, бунчука тощо), прапорів і символіки молодіжних організацій і символіки Пилявської сотні, здійснюємо шляхом історичного підходу, методів порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів.

З метою зміцнення наступності і спадкоємності поколінь, усвідомлення молоддю відповідальності, яку несуть перед наступними поколіннями, проводяться зустрічі з ветеранами війни і праці. Такі зустрічі сприяють передачі духовно-моральних надбань сотень поколінь. Вони плекаються насамперед у сім’ї та родині. Любов до сім’ї, роду і нації, до рідної природи, оселі, землі виховуємо на ідеях, методах і прийомах народної педагогіки.

Родинне виховання у школі здійснюється через роботу з батьками. Організовуємо вечори відпочинку, бали, карнавали, козацькі забави, сюжетно-рольові ігри, вертепні дійства, де згуртовані старші та молодші, учні та батьки, педагоги та усі члени сільської громади.

Навчальні заняття спрямовані на пробудження природних задатків дітей: юні обдарування малюють на вільні теми, вивчають пісні у співочому гуртку, займаються хореографією, беруть участь в іграх-танцях, у рольових іграх-виставах; навчаються грі на баяні, акордеоні та гітарі у гуртку народних інструментів, розвивають свої здібності. Випробовують свої сили у створенні казок, написанні віршів.

Використовуємо літній оздоровчий процес як один із важливих напрямів туристсько-краєзнавчої роботи, зокрема, туристсько-краєзнавчих походів рідним краєм, коли відпочинок, загартування позитивно впливають на зміцнення здоров’я, загартування тіла й духу, а придбання корисних умінь, навичок, поєднується з вивченням цікавих історичних місць та подій.

Відділом освіти, районним методичним кабінетом, при сприянні районної державної адміністрації та підтримці управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації, управління у справах сім’ї, молоді та спорту Хмельницької обласної державної адміністрації розроблено та започатковано реалізацію освітньо-молодіжного проекту “Стежками козацької звитяги”, який ставить за мету об’єднати зусилля усіх патріотів району, області, України з метою залучення молоді до відродження святинь козацтва, покращення національного, патріотичного виховання. Для реалізації мети проекту на базі Пилявської школи 2–4 червня 2009 року було організовано триденний молодіжний табір, на який з’їхалися молоді патріоти з усієї області. На Пилявецькому полі, де у 1989 році, відроджуючи історію предків, нащадки насипали великий курган і поставили хрест в пам’ять про 60 тисяч козаків, які загинули в боротьбі з польською шляхтою в 1648 році. Учасники акції відчули атмосферу давньої козацької звитяги, козацького духу. Юні краєзнавці поглибили свої знання про символи козацтва, звичаї, доблесні походи українських козаків.

За підтримки районного відділу освіти було організовано та проведено академічну годину за участю наукових працівників

вищих навчальних закладів Хмельниччини. Цікаву лекцію про виникнення та розвиток козацтва для учасників таборування читав Лев Васильович Баженов – український історик, доктор історичних наук, професор, академік Української академії історичних наук, директор центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Старшокласники навчалися стрільбі, верховій їзді, поведенню із шаблею. Фіналісти таборування продемонстрували чудеса сили та спритності, інтелекту та дотепності. Здійснили екскурсійний похід історичними місцями, де українські козаки на чолі з Богданом Хмельницьким здобули перемогу над польською шляхтою, відвідали державний історико-культурний заповідник музей-масток Самчики, Меджибізьку фортецю. Учасники табору також відвідали Пасічнянську музичну школу та отримати естетичне задоволення від виступів її вихованців.

Організуючи пошукову краєзнавчу роботу, дбаємо про її урізноманітнення, про те, щоб кожен методичний прийом або метод запалював інтерес дітей до пізнання історії рідного краю і максимально сприяв їх самостійному самовираженню. З цією метою для юних козаків Пилявської сотні організовуються зустрічі з талановитими земляками. Серед них поетеси Старосинявщини Любов Сердуніч та Неля Брила, які читали для учнів нашої школи свої вірші про рідний край, його природу, про кохання...

Історія нашого краю – невичерпне джерело матеріальних і духовно-моральних надбань сотень поколінь. Ось чому наш шкільний колектив намагається відродити козацький дух, виховати реальну силу, здатну захистити свободу і незалежність нашої країни, плекати всебічно розвинуту особистість, яка могла б будувати щасливе суспільство і залишити глибокий слід у нашій духовності та ментальності. Без козацького здоров'я цього не зробити!..

Постане сучасне українське козацьке лицарство – духовно постане Україна. Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі й гідності України, її традицій і її культури.

“Молода Січ” – орган учнівського самоврядування Пилявської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів – школи сприяння здоров'ю і козацькому гарту

Свинарик Інна Анатоліївна, педагог-організатор

Україна – молода держава. Але історія українського народу багатовікова. Немало славних сторінок вписало в неї українське козацтво. Українське козацтво, його духовна та військова “колиска” Запорізька Січ – гордість нашої нації, втілення волелюбного національного духу українців, що і піднесло його до світових висот. Саме козацько-лицарська духовність, фізична загартованість та військова підготовка були вищими формами прояву міцності та гідності української нації.

Органом учнівського самоврядування Пилявської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів – школи сприяння здоров'ю і козацькому гарту є “Молода Січ”, яка діє відповідно до статуту дитячо-юнацької гри “Молода Січ”. Метою її діяльності є сприяння розбудови України як суверенної, самостійної та незалежної демократичної і правової держави, відродження української, за своєю суттю – козацької нації, прогресивних українських козацьких звичаїв і традицій, української національної ідеї в її козацькому варіанті.

Членами “Молодої Січі” можуть бути юнаки та дівчата віком від 6 до 10 років – у дитячій, від 10 до 13 – в юнацькій, від 13 до 17 років – у молодіжній організаціях, які складають невід'ємну частину всіх організацій разом.

Органом управління організації є збори її членів – рада загону. Керівні функції учнівського самоврядування виконує учнівська рада, яку обирають на засадах вільного та рівноправного висування кандидатів кожним класом школи. Збори учнівської ради відбуваються один раз на місяць. Структуру та склад органів учнівського самоврядування обговорюють та затверджують на учнівських зборах шляхом відкритого голосування.

Дитячо-юнацька військово-спортивна патріотична гра “Молода Січ” проводиться за усіма ланками навчально-виховного процесу – “Козачата” (1-4 класи), “Джури” (5-7 класи), “Молоді козаки” (8-11 класи) є базовою позакласною формою оборонно-масової і спортивно-масової роботи, початкової освіти та допризовної підготовки, ідейно-політичного, морально-психологічного та національно-духовного виховання учнівської молоді в позаурочний час.

“Молода Січ” Пилявської козацької сотні є угрупованням молоді, яке створюється для об’єднання дітей, підлітків та юнаків з метою їх виховання на традиціях і звичаях Українського козацтва.

Щодо організаційної структури “Молодої Січі” варто зазначити, що на чолі кожної структурної козацької одиниці традиційно стоїть козацька старшина (козаки-вихователі): у загоні – отаман, писар, обозний, осавул, хорунжий, бунчужний. Усі вони мають чітко визначені обов’язки:

Отаман здійснює загальне керівництво товариством дитячо-юнацької гри “Молода Січ”. У нашій школі це учень 10 класу Шматлай Назар.

Писар – заступник отамана, розпорядник, адміністратор і координатор діяльності козацького товариства (учениця 10 класу Антонюк Вікторія).

Обозний відає господарством та природо-захисною діяльністю козацького товариства, стежить за поведінкою козачат, джур та молодих козаків (учень 10 класу Загоруйко Юрій).

Осавул стежить за організованим виконанням заходів, відповідає за організацію інформації козачат, джур і молодих козаків (учениця 10 класу Майдан Катерина).

Хорунжий відповідає за організацію заходів фізичного виховання козачат, джур і молодих козаків (учень 10 класу Шапельський Владислав).

Бунчужний відповідає за організацію заходів культурно-мистецької діяльності та виховної роботи козацького товариства (учениця 10 класу Паращук Юлія).

Кожен загін (5-11 класи) названо іменем конкретної історичної особи:

5 клас – загін імені Данила Нечая;

6 клас – загін імені Максима Кривоноса;

7 клас – загін імені Богдана Хмельницького;

8 клас – загін імені Івана Богуна;

9 клас – загін імені Івана Виговського;

10 клас – загін імені Байди Вишневецького;

11 клас – загін імені Івана Сірка.

Усі вони мають свою символіку та девізи.

Вихованці “Молодої Січі” разом зі своїми наставниками крокують конкретними шляхами дитячо-юнацької гри, які і визначають зміст їхньої спільної діяльності.

Козачата (учні 1-4 класів) знайомляться з поняттям “рід”, зі своїм деревом роду, дізнаються, чим уславлений рід, які таланти були в його представників.

Джури (учні 5-7 класів) набувають якомога більше знань з історії про Запорізьку Січ та запорізьких козаків, вміють визначати, якими найкращими рисами козаків повинен володіти козацький джура, знають кілька козацьких пісень.

Молоді козаки (учні 8-11 класів) поглиблено займаються вивченням історії рідного краю, історії Запорізького козацтва: історії побуту, місця проживання. Також вони на власному досвіді доводять, що знають суть козацького побратимства та кодексів лицарської звитяги і честі.

Отже, на такому яскравому прикладі організації учнівського самоврядування “Молода Січ” Пилявської загальноосвітньої школи I-III ступенів – школи сприяння здоров’ю і козацькому гарту – ще раз переконуємося, що особлива роль у вихованні сучасної молоді належить пізнанню духовності запорізьких козаків, які були елітною частиною українського народу.

6.1.5.Пасічнянський навчально-виховний комплекс

"Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, технологічний ліцей"

Директор школи Т.В. Руса та вчитель інформатики В.Ц. Галиш удостоїлись Медалі за розвиток козацтва в області, а класний керівник козацького класу Корчевна Г.О. – Козацького Хреста Українського козацтва І ступеня.

Таборування на Пилявецькому полі у рамках освітньо-молодіжного проекту "Стежками козацької слави"

2009 – рік реалізації освітньо-молодіжного проекту "Стежками козацької слави", в якому були задіяні 20 районів та 6 міст Хмельницької області. Один із етапів реалізації проекту передбачав триденне таборування на полі Пилявецької битви.

Положення про проведення заходів були затверджені Управлінням освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (начальник управління Жолобок Н.В.) та Управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту (Яковюк І.А.). Участь у таборуванні брали громадські організації "Гарт", "Патріот України", організація воїнів-афганців, громадська організація Українського козацтва, виробничі підприємства, вищі навчальні заклади, знані науковці Степанков В.С., Баженов Л.В., професор Якубовський В.І., з залученням особового складу та військового оркестру Академії прикордонних військ України ім. Б. Хмельницького (ректор-генерал Райко П.О.). Методичну та практичну допомогу надавали державні історико-культурні заповідники Меджибіж та Самчики (директори Погорілець О.Г., Пажимський О.Б.).

Посвята у козаки

Посвяті передував організаційний етап, який тривав протягом року. За цей період учні вивчали історію козацтва за працями Д.І. Яворницького, М.С. Грушевського, В.С. Степанова та інших; розробляли, затверджували та виготовляли козацькі однострої та козацькі хоругви; проводили зустрічі з керівниками громадських козацьких організацій області, науковцями, дисидентами; гартували своє тіло й дух за допомогою виконання фізичних вправ, переконувались у необхідності вести здоровий спосіб життя.

На учнівському майданчику Пасічнянського НВК звучать литаври і мелодія козацького маршу, під оплески присутніх на святкову лінійку заходять учні 8 класу разом із класними керівником Корчевною Галиною Олексіївною. Цей день для них особливий. Ліцеїсти пройдуть низку по-дорослому серйозних випробувань, у яких покажуть свою силу, мужність, кмітливість, інтелект і, якщо досягнуть вагомих результатів, почесні гості зібрання приймуть їх до лав громадської організації Українського козацтва.

Почесними гостями свята є козацька старшина на чолі з головним отаманом області, генерал-осавулом УК Юрієм Добровольським, місцеве духовенство представ духівник Українського козацтва в області, протоієрей Михайло Ільницький, отаман району Валерій Грохольський, генерал-хорунжий УК Сергій Олійник, отаман Кобудського козацького полку м. Старокостянтинова, осавул району Андрій Чемерис, директор ДПДГ "Пасічна", Почесний вчитель Пасічнянського НВК, депутат обласної ради Віталій Таєнчук, інспектор Хмельницького обласного осередку, полковник УК Ігор Баранник, осавульська служба обласного осередку, хорунжий Роман Поврижика, сотник курінного обозного Кобудського козацького полку Микола Данилюк, сотник УК Василь Рокицький, отаман Киселівської сотні Кобудського козацького полку, осавул Хмельницького обласного осередку УК Леонід Круць, член осередку УК "Молода Січ" при Хмельницькому МАУП під керівництвом Дмитра Мазуренка.

З вітальними словами до майбутніх козаків звернулися директор школи Т.В. Руса, отаман району В. Грохольський, Почесний вчитель В. Таєнчук, класний керівник козацького класу Г.О. Корчевна також від батьків дітей привітала В.Л. Мороз.

Ще однією сходинкою в козацьких шкільних заходах, стала організація на шкільному стадіоні змагань – "влучний стрілець", вміння володіти холодною зброєю, зокрема списом, "козацька розвідка", інтелектуальні змагання. Результати випробувань оцінювали головні судді О.М. Кліменко, В.В. Корчевний, І.Є. Турук, І.В. Баніт, О.О. Шиян, координатор змагань І.П. Русий.

Після оголошення підсумків козацьких змагань під звучання козацького маршу почесні гості проводять урочисту посвяту учнів 8 класу у козаки. Лунає салют із козацької гармати.

Всеукраїнська військово-патріотична гра “Сокіл” (“Джура”)

У травні рій “Побратими” Пасічнянського навчально-виховного комплексу взяв участь у обласному етапі Всеукраїнської військово-патріотичної дитячо-юнацької гри “Сокіл” (“Джура”). Обласний етап гри було проведено у с. Пархомівці Хмельницького району. Саме тут козаки школи взяли участь у змаганнях та конкурсах військово-спортивного, туристсько-краєзнавчого, культурно-інтелектуального та патріотичного спрямування, в ході яких відбуватиметься відбір кращих роїв.

Наші старшокласники гідно показали себе на обласному етапі (IV місце). Вони гідно пройшли смугу перешкод, продемонстрували стройову підготовку, навички стрільби, розбирання та збирання зброї, надання першої долікарської допомоги та транспортування потерпілого тощо.

Участь у “Брейн-ринзі” на козацьку тематику між вищими навчальними закладами м. Хмельницького

На запрошення громадської організації Українського козацтва, ректоратів ВНЗ учні козацьких класів вирушили до м. Хмельницький, де в приміщенні Хмельницького університету управління та права відбувся конкурс “Брейн-ринг” з козацької тематики.

Діти ознайомились з м. Хмельницьким, його історією та культурою, зустрілися з відомими і знаменитими людьми краю. Також відвідали Хмельницький обласний літературний музей, де їх зустрів В.І. Горбатюк, директор музею, голова обласної організації Національної Спілки письменників України, лауреат обласних регіональних премій. Час сплинув непомітно. Вражені від побаченого і почутого, учні та вчителі зупинились біля експозицій, присвячених нашим землякам: Василю Ладижцю та Роману Юзві. Школярі відвідали також художній музей. Екскурсію провів С.П. Нагорний, завідувач науково-просвітницьким відділом, який вразив усіх своєю ерудицією й інтелігентністю. Учні виконали пісню “Ми не блудні сини”, яку нам презентував Заслужений артист України Володимир Смотритель. На добру згадку працівники музею подарували книги і буклети в шкільну бібліотеку.

Наші гості - наші друзі

*Започаткування експозиції
"Стежками козацької звитини", 2019 рік*

Старокостянтинів, 2009

Велика Радогоща, 2009

Батурин, 2009

Під час зустрічі із поетесою
Старосілівщиною А. Сердуніч, 2009 рік

Зустріч з ветеранами
Великої Вітчизняної війни

Козацькі забави, 2009

Козацькі забави, 2009

Відкритий урок у 4 класі, 2010

Під бій литавр з хоругвами і бунчуками в одностроях вишикувались вихованці Пасічнянського НВК у залі Хмельницького університету управління та права. Козацькі пісні, гуківки не залишили жодного байдужого. Аплодисменти та вигуки “Браво” – нагорода за виступ. Відразу після виступу розпочались інтелектуальні змагання. Після першого етапу глядачів тішили виступ гурту “Побратими”. Оригінальна програма з гирями, силове жонглювання, естрадно-циркова композиція, забивання цвяхів голими руками продемонстрували неабияку підготовку учасників гурту.

Делегація козаків на святі останнього дзвоника

І ось довгоочікуване урочисте дійство святкування Останнього дзвоника розпочинається на шкільному майданчику. Учні, у тому числі козацьких класів, шикуються на святкову шкільну лінійку. Школярі з радістю зустрічали шановних гостей, серед яких Почесний вчитель Пасічнянського НВК, директор ДПДГ “Пасічна”, Заслужений працівник сільського господарства України В. Таєнчук, гості з обласного центру: головний отаман УК в області, генерал-осавул Ю. Добровольський, духовник УК в області М. Ільницький, отаман Хмельницького районного осередку, сотник УК В. Подкалюк, козаки Хмельницького осередку осавульської служби та отаман району В. Грохольський.

Надзвичайно хвилюючий момент свята, коли учасників урочистостей вітають козацькі класи на чолі із класними керівниками Корчевною Г.О. та Рибак І.В. Звучать литаври. Козаки промовляють патріотичну речівку. До почесної варти запрошують кращих представників козацьких класів: А. Самолюка, О. Кривого.

Від імені Українського козацтва разом із головним отаманом УК в області Ю. Добровольським вручили нагороди випускникам та вчителям за вагомий внесок у справі розвитку та відродження козацтва, ствердження національної ідеї, розбудови державності, виховання молоді в дусі національного патріотизму. Але серед усіх нагород – дві особливі й значимі – Козацький хрест II ступеня учням школи. Директор школи Т.В. Руса та вчитель інформатики В.Ц. Галиш удостоїлись

Медалі за розвиток козацтва в області, а класний керівник козацького класу Корчевна Г.О. – Козацького Хреста Українського Козацтва І ступеня.

До 365-ї річниці Пилявецької битви

Свято козацької звитяги

”З твоєї пресвятої волі вівіки буде слава золота”

Учнів козацького класу запрошено взяти участь у святкуванні річниці битви під Пилявцями. Молодим козакам було доручено нести варту на Кургані козацької Слави. Юні козаки та козаки мали можливість послухати козацьких пісень у виконанні академічного ансамблю пісні та танцю “Козаки Поділля”, гурту “Козацька академія” та скуштувати смачного кулешу, юшки та пирогів.

Зворушливим моментом свята став подарунок власника кінноспортивної школи у м. Вінниці, головного отамана УК цього міста, полковника Олександра Білана коня-рисака юним козацатам Пасічнянського НВК.

Науковий круглий стіл

”Пилявецька битва. Звитяги невмирущого відлуння”

У читальній залі Старосинявської районної бібліотеки для дорослих відбувся обласний науковий круглий стіл, тематика якого зібрала представників місцевої влади, інтелігенцію, місцевих краєзнавців, дослідників з обласного центру, науковців, освітян, працівників публічних бібліотек, юних пошуковців та активну громадськість. Серед учасників були і юні козаки нашого навчального закладу на чолі із вчителем історії Русим І.П.

Участь у Міжнародній науково-практичній конференції “Звичай Русі, що став козацьким. Уклад конституції республіки Війська Запорозького (Конституція Пилипа Орлика)”

м. Хмельницький

21-22 березня 2011 року у м. Хмельницькому відбулася Міжнародна науково-практична конференція “Звичай Русі, що став козацьким. Уклад конституції республіки Війська Запорозького (Конституція Пилипа Орлика)”, у якій взяли

участь вчитель історії Пасічнянського НВК Русий І.П. та учень ліцейного класу Праворський С. Учасників конференції вітали Білий Л.Г., директор Хмельницького інституту МАУП, кандидат педагогічних наук; Погорілець О.Г., директор Державного історико-культурного заповідника “Межибіж”; високопреосвященніший Антоній, Митрополит Хмельницький і Старокостянтинівський, керуючий Хмельницькою єпархією УПЦ; Даріана Блохин, президент “Німецько-українського наукового об’єднання”, академік Академії наук Вищої школи України, професор (Німеччина, Мюнхен); Лукашук В.І., головний отаман Латвійського Козацького товариства Міжнародного громадського об’єднання “Українське козацтво” (Латвія, Даугавпілс); Петко П.О., секретар Українського етнічного козацького товариства Дону (Росія, Ростов-на-Дону); Базлов Г.М., президент Всеросійського центру традиційного російського бойового мистецтва (Росія, Тверь).

Робота конференції була розподілена на секції:

- Вплив звичаю на формування українського світогляду;
- Генезис і становлення козацтва в Україні: заняття, побут та культура козаків;
- Звичаєве право як основа самоврядування козацької громади.

У секції “Вплив звичаю на формування українського світогляду” була заслухана доповідь “Актуальні питання впровадження елементів козацької педагогіки в навчально-виховний процес” Русого І.П., вчителя історії, також у секції “Звичаєве право як основа самоврядування козацької громади” доповідь “Звичаєве право та судочинство” Праворського Сергія, учня 9 класу Пасічнянського НВК.

Підсумок модуля “Крок до успіху” нагородження ”Кращого козака” та “Кращої козачки”

Це свято – традиційне підведення підсумків проведення модуля “8 кроків до успіху” освітньо-модульного проекту “Славу козацьку повік не забуваєм”, де учні козацьких класів пройшли низку серйозних випробовувань, в яких демонстрували свої сили, мужність, кмітливість та інтелект. За підсумками

конкурсів визначено кращого козака та козачку навчального закладу.

Почесними гостями свята була старшина Українського козацтва в Хмельницькій області під керівництвом головного отамана області, генерал-осавула УК Юрія Добровольського, місцеве духовенство представляли духівник Українського козацтва в області, протоієрей Михайло Ільницький, крайовий суддя козацтва Микола Швець, козацьку громадську організацію Старосинявщини – полковник, курінний отаман району В. Грохольський, депутат Верховної Ради України IV-VI скликань Лев Бірюк, настоятелі Свято-Веденської церкви с. Пасічна – священник Михайло Товпиґа, Свято-Дмитрівської церкви с. Гречана – священник Михайло Кулін.

Посвята у козаки дев'ятикласників

У запорізьких козаків Покрова була символом незборимості, тому й у переддень цього свята в нашому навчальному закладі проходила посвята у козаки, на якій були почесними гостями старшина Українського козацтва в Хмельницькій області. Шановні гості у своїх виступах щиро дякували вчителям та учням за таку школу, національно-патріотичне виховання школярів, побажали здоров'я, сили духу і козацького гарту, розуму і любові.

Учасники заходу із піднесеним настроєм, бурхливими оплесками зустрічали артистичні й акробатичні виступи вихованців. Юні козаки демонстрували свою спритність, інтелект та знання історії України. Хист до високого мистецтва показала Олеся Джоголь, яка вишила бісером іконку, котру подарувала головному отаману області Ю. Добровольському, як оберіг, а Павло Кулін під власним акомпануванням на гітарі виконав козацькі пісні. Із захопленням учасники свята аплодували улюбленому спортклубу "Самсон" (керівник І.П. Русий). Найбільше запам'ятався майстерний виступ А. Самолюка та О. Кривого.

Найкращим дарунком для представників козацької старшини була зустріч із Джін Паркер, волонтером Американського Корпусу Миру, яка працювала у нашій школі.

Участь в археологічних розкопках в с. Пасічна

У складі археологічного загону КПНУ під керівництвом професора кафедри історії України Якубовського Василя Івановича у відповідності до чинного законодавства (ліцензії та дозволу Міністерства культури і спорту, відкритого листа інституту археології Академії наук України) протягом 2014-2015 років роєм були проведені археологічні дослідження Черняхівського поселення поблизу села Пасічна в урочищі Горбок. У результаті розкопок було відкрито поселення, досліджено його, матеріали узагальнені в археологічних звітах. Артефактами поповнено експозиції сільського музею та музею м. Старокостянтинова. Вперше оприлюднено для широкого загалу матеріали новітніх досліджень.

Любити Україну – знати її, досліджувати. Велика Україна розпочинається з маленького села, з його історії. Добра справа рою допомогла переосмислити історію Старосинявщини, доповнити її новими сторінками.

Відзначення пам'ятних подій Другої світової війни

Юні козаки активні і в пошуковій роботі, а саме: відновленні прізвиськ героїв, які поховані в братській могилі села Пасічна, збору спогадів про Героїв Радянського Союзу, архівних досліджень невмирущого подвигу у роки Другої світової війни на теренах Старосинявського району та Хмельницької області.

Робота пошуківців визнана найкращою в районі та є однією із вагомих в області. Пошуківці Кулін Павло, Шеремета Богдан та інші удостоїлись честі брати участь в обласній краєзнавчій конференції учнівської молоді "А ми тую славу збережемо", присвяченій 70-й річниці перемоги над нацизмом в Європі в роки Другої світової війни, яка відбулась в м. Хмельницькому 15 квітня 2015 року. Робота була відзначена й отримала перше місце.

Збережемо пам'ять

Жителі с. Пасічна та учні Пасічнянського НВК теплим та сердечним прийомом зустріли родину старшого лейтенанта С.Г. Литвинова, який загинув у роки ВВВ та похований у братській могилі села. Родина загиблого солдата прибула з Калужської області (Росія), Черкаської області, Броварів та Києва.

Мітинг по-особливому зворушливий. Слово мають сільський голова, О. Палага і директор ДПДГ "Пасічна" В. Таєнчук. Від почесних гостей виступає О.С. Шулік, який висловив щиру подяку за те, що пасічнянці бережуть історичну пам'ять, а учні школи доглядають за братською могилою.

Після мітингу шановні гості запрошені в Пасічнянський НВК, де взяли участь у дійстві "На крилах пам'яті", присвяченому трагічним подіям війни. Потім родина загиблого відвідала історичний музей села Пасічна, якому передали світлини загиблого старшого лейтенанта С. Литвинова.

Козацький клас займається пошуково-краєзнавчою роботою. Учні відвідують елективні курси "Доба козаччини в українській літературі" та "Стежками козацької звитяги", які розроблено вчителями нашого закладу Русою Т.В., Семенюк Л.С., Кривицькою Г.М. і затверджено МОН України. Вчителями Русим І.П., Русою Т.В., Семенюк Л.С. розроблені посібники згідно з цими програмами.

Співробітництво заради майбутнього

Співпраця з вищими навчальними закладами широко розкриває можливості вдосконалення та розвитку загальноосвітньої школи. Кращі традиції такої взаємодії склалися у Пасічнянському НВК.

На базі навчального закладу за сприяння Хмельницької обласної державної адміністрації, міської ради, Українського інституту міжнародних відносин було проведено ряд міжнародних науково-практичних конференцій. Участь у заходах міжнародного рівня дала новий поштовх нашому закладу до вдосконалення, зміцнила прагнення до розвитку та впровадження інноваційного в навчальний процес.

План роботи дитячого об'єднання “Козачата”

Вересень

1.09-9.09	12.09-16.09	19.09-23.09	26.09-30.09
Перший урок “Це наше і це твоє” ”Дорога– територія небезпеки” (інт-сруктаж з правил дорожнього руху) Бесіда “Правила поведінки на уроці і на перерві” Бесіда ” Чистота–запорука здоров’я” Підготовка до свята “Прийом у козачата” Організація екскурсій для учнів І класу “Мій НВК – моя гордість і честь” Свято Першого дзвоника “Переливи шкільного дзвінка”	Розподіл доручень Бесіда “Чистота–запорука здоров’я” Конкурс малюнка “Моя рідна Україна” Благодійна акція “Не залишайся байдужим” Операція “Доброта” Майстер-клас з виготовлення сувенірів для бійців Української армії Свято квітів “Квіти– усмішка природи” Знайомство з дитячим об'єднанням “Козачата” (1,2, 4 клас)	Презентація “Національні герої” Конкурс “Подарунок своїми руками” Конкурс малюнка “Екологія в загадках” Турнір допитливих Флешмоб до Міжнародного Дня Миру Конкурс віршів “На струнах кобзарєвої душі”	Бесіда “Рослини рідного краю” Бесіда “Чому треба знати історію свого роду” Літературно-музична композиція за творами українських дитячих письменників “Рідний край, де ми живемо, Україною зовемо” Конкурс “Екологія в загадках” Спортивна естафета “Пошук скарбів”

Жовтень

3.10-7.10	10.10-14.10	17.10-21.10	24.10-28.10
Конкурс апікацій “Казкові герої” Діалог “Вихована людина: яка вона?”	Акція по збору насіння квітів Веселі ігри та розваги	Вікторина “Рослини і тварини рідного краю” Спортивний конкурс “Здоровим будь!”	Бесіда “Сторінками Червоної книги” Рухливі ігри в спортзалі “А хто швидше?”

Діалог “Вихована людина: яка вона?” Операція “Шануймо старість” (до Міжнародного дня людей похилого віку)	Розучування фізкультхвилинок Конкурс апікацій “Казкові герої” Спортивне свято “Козацький славіжити у віках” до Дня українсько-го козацтва та Дня Захисника України(прийом у козачата)	Усний журнал “Ти – вихована дитина?” Гра– вікторина “Відгадай мелодію”	Веселі ігри та розваги Спортивний конкурс “Здоровим будь!” Конкурс малюнка “Моя улюблена тваринка”
--	---	---	--

Листопад

7.11-11.11	14.11-18.11	21.11-25.11	28.11-2.12
Усний турнір “Україна моя Батьківщина” Конкурс малюнка “Дивовижні звірі у казках”	Конкурс малюнків “Україна моя прекрасна”	Розучування пісень національно-патріотичного змісту	Бесіда “Перші засновники стародавньої України” Конкурс зображувальної творчості “Слава українським військовим”
Відвідування Музею знатних земляків Благодійна акція “Спільними зусиллями” (збір теплих речей, засобів гігієни для забезпечення потреб військовослужбовців у зоні АТО)	Класна година “Як стати людиною”	Майстер-клас з виготовлення оберегів для бійців Української армії	Конкурс “Відгадай мелодію” (музичний світ анімації)
Бесіда “Чи вмієш ти відпочивати” Завдання до зупинки Підсумки по зупинці	Привітання працівників сіл.господарства “Хвала рукам, що пахнуть хлібом”	Калейдоскоп народних ігор та забав Завдання до зупинки	Бесіда “Чи бережеш ти своє здоров’я”
Виготовлення годівничок	Конкурс малюнка “Дивовижні звірі у казках”	Читання легенд та переказів про рослин	Година спілкування “Мої домашні тварини”

Грудень

	02-06.12	09-13.12	16-20.12	23-27.12
	Бесіда “У світі професій” Природоохоронна акція: “Допоможіть птахам взимку”	Виготовлення новорічних прикрас Гра-мандрівка “Природа в загадках, прислів'ях, приказках та віршах”	Виставка малюнків “Професія моїх батьків” Розучування колядок “Небо і земля нині торжествують”	Година спілкування “Твої домашні справи” Гра “Привітайся до мене”
	Бесіда “Конституція України. Твої права та обов'язки”	Гра-мандрівка “Природа в загадках, прислів'ях, приказках та віршах”	Усний журнал “Видатні пам'ятки архітектури давньої столиці” Завдання до зупинки	Літературно-музична композиція “Краю мій рідний”
	Бесіда “Моє внутрішнє Я – ким я хочу стати”	Виготовлення новорічних прикрас	Зимовий КВК Завдання до зупинки	Конкурс малюнків “Я бачу світ своїх далеких предків козаків”
	Виставка “Я маю пісню”	Конкурс “Спритні рученята” Виготовлення вітальної листівки для воїнів АТО	Гра “Відгадай загадку” Конкурс на кращу новорічну іграшку	Конкурс виразного читання “В гостях у Кота – Воркота” Новорічний ранок

Січень

	16.01– 20.01	23.01-27.01	30.01-31.01
	Усний журнал “Україно – моя молитва”	Конкурс малюнків “Моя Україна”	Розучування колядок та щедрівок
	Конкурс на твір про свою родину	Бесіда “Чому треба знати історію свого роду”	Конкурс малюнка “Мій відпочинок”
	Бесіда “В здоровому тілі – здоровий дух”	Веселі ігри та розваги	
	Конкурс малюнків “Моя сім'я”	Бесіда “Рослини символи України”	
	Перегляд новорічних мультфільмів	Веселі ігри та розваги	

Лютий

	1,2,3.02	6.02-10.02	13.02– 17.02	20.02-24.02
	Бесіда “У світі професій”	Виготовлення виробів з паперу	Виставка малюнків “Професія моїх батьків” Завдання до зупинки	Година спілкування “Твої домашні справи”
	Бесіда “Рослини рідного краю”	П'ятихвилинка “Рослини-мандрівники”	Вікторина “Рослини і тварини рідного краю”	Бесіда “Сторінками Червоної книги” Конкурс малюнків “Мої домашні тварини”
	Веселі ігри та розваги	Бесіда “Моє внутрішнє Я”	Конкурс малюнка “Я і світ” Завдання до зупинки	Диспут “Мої сильні і слабкі сторони”
		Конкурс “Спритні рученята” Читання українських народних казок	Гра “Відгадай загадку” Конкурс малюнка “Весна-красна”	Свято “В гостях у Кота – Воркота”

Березень

	27.02– 3.03	6.03– 10.03	13.03-17.03	20.03-24.03
	Бесіда “Ледащо не годиться нінащо”	Конкурс “Спритні рученята”	Виставка малюнків “Професія моїх батьків”	Година спілкування “Твої домашні справи”
	Бесіда “Рослини рідного краю”	П'ятихвилинка “Рослини-мандрівники”	Гра “Ми – друзі лісу”	Вікторина “Рослини і тварини рідного краю”
	Класна година “Я – пасажир”	Бесіда “Учися бачити красу”	Конкурс малюнка “Я і світ”	Вікторина “Невичерпне джерельце”
	Конкурс пісні “Голос – діти”	Веселі ігри та розваги	Конкурс поробок із паперу	Рухливі ігри
	Виставка “Я маю пісню”	Виставка “Вишиванки моєї мами”	Бесіда “Що таке здоровий спосіб життя”	Конкурс віршів “Ой роде наш красний, роде наш прекрасний”

Квітень

3.04	14.05-18.05	21.05– 25.05	
Бесіда “Важко тому жити, хто не хоче робити”		Виставка робіт “Робимо все своїми руками”	
Свято “Всесвітній день довкілля”			
	Бесіда “Духовне здоров’я”	Конкурс “Мій спів найчарівніший”	
Веселі старті (для учнів 1-2 та 2-3 класів)	Змагання “А я знаю, що силу маю”		Конкурс плакатів “Великдень в козацькому курені”
Вікторина “Невичерпне джерельце” (на кращого знавця загадок)	Виставка малюнка “Мої улюблені герої казок”	Конкурс “Розповім я вам казку”	

Міжнародна співпраця

Учні козацьких класів долучаються до міжнародного співробітництва. Це не є випадковим і співзвучно вимогам часу. Ми крокуємо в Європу і в демократичний світ. Завдяки реалізації міжнародного проекту “Сила. Краса. Здоров’я” за сприяння Корпусу Миру США в Україні в навчальному закладі відкрито спортивно-оздоровчий центр “Самсон”, де учні мають можливість вдосконалювати спортивну майстерність та оздоровлюватись, а також їхні батьки та всі, хто бажає, безкоштовно. Так член рою Мороз Олексій у 2015 році став чемпіоном області на змаганнях обласного рівня з класичного пауерліфтингу в м. Городку. Чемпіонами області стали Світлана Малооголовець, Руслана Якімова, призерами чемпіонату – Роксолана Стаднік та Андрій Самолюк. Павло Кулін виборов II місце і виконав другий дорослий розряд. Олександр Покотило посів II місце, виконавши другий дорослий розряд. Загалом команда посіла II загальнокомандне місце.

Здорові, міцні діти сьогодні – успішна і міцна держава у майбутньому.

Виховний захід “Козацькі забави”

Історія кожного народу має свій соціальний символ і ототожнюється з життєдіяльністю його найхарактернішого прошарку, який вважається ознакою нації. Скажімо, для США – це бізнесмени, Японії – самураї, Польщі – шляхта. Для України таким символом є козаччина. Без неї нема української національної історії.

З кожним днем зростає інтерес багатьох людей до нашої історії. Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у сучасному житті.

Українці мають усі підстави пишатися тим, що їхня Батьківщина не раз переживала найважчі випробування, коли гинули сотні, тисячі, мільйони її дочок і синів, і потім, мов казкова пташка фенікс, відроджувалася, виростала з пожарищ, руїн, виховувала нові покоління закоханих у рідну землю лицарів правди і волі.

Ми можемо пишатися тим, що Україна ніколи не поневолювала інші народи, а вміло захищала себе від ворогів. Був час, коли всю нашу землю загарбали й поділили між собою сусідні держави. Нестерпно було жити українському народу в неволі. І почав він утікати в пониззя Дніпра, за пороги, де були дикі степи. Втікачі називали себе козаками, тобто вільними людьми. На островах, що лежали посеред бистрої дніпрові води, вони заснували Запорізьку Січ.

Слава про волелюбних козаків – запорожців линула широким світом.

Сьогодні великої уваги набуває відродження українського козацтва, бо це і відродження України. Указом Президента України 14 жовтня оголошено Днем українського козацтва. Таким чином, Покрова святкуватиметься не тільки як народорелігійне, а й національне свято. На Запоріжжі була церква святої Покрови, і запорозькі козаки вважали святу Покрову своєю покровителькою.

1 – *козак*

Було колись – в Україні
Ревіли гармати;
Було колись – запорожці
Вміли панувати.
Панували, добували
І славу, і волю...

(Т.Г. Шевченко “Іван Підкова”)

2 – *козак*

Була колись гетьманщина,
Та вже не вернеться.
Було колись – панували,
Та більше не будем!
Тої слави козацької
Повік не забудем!..

(Т.Г. Шевченко “Тарасова ніч”)

3 – *козак*

Б'ють пороги; місяць сходить,
Як і перше сходив...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив?

(Т.Г. Шевченко “Тарасова ніч”)

4 – *козак.*

Гей ви, хлопці – запорожці,
А де ж ваша сила?
Чи свою козацьку славу
Ви не розгубили?
Будем, хлопці – запорожці,
Завжди пам'ятати:
Хто безсилий, той безкрилий,
Тому не літати.

У козаки йшли за покликом серця. Проте не кожний бажаний міг стати козаком. Справжнім козаком можна було стати за умови, якщо пройти нелегку школу навчання і суворі іспити, які витримували далеко не всі. Тому спочатку новачок, незалежно від віку, приймався в “молодики”. Молодик сім років учився вправно фехтувати, сидіти на коні, влучно стріляти,

розвивав спритність та силу. Наприкінці кожен мусив взяти участь в поході на Туреччину, виконуючи обов'язки зброєносця. Лише тоді кандидат у козаки допускався до іспиту на звання запорожця. Спочатку він мав з'їсти миску сильно наперченого борщу й випити кварту (приблизно 1 літру) горілки; опісля – пройти по колоді, перекинутій між скелями на березі Дніпра, й не впасти у воду; подолати всі пороги, плывучи човном знизу вгору Дніпром. На завершення молодик, осідлавши необ'їждженого коня задом наперед, без сідла й вуздечки мав проскакати степом й благополучно повернутися.

Розпочнімо змагання і подивимось, чи гідні ви носити звання козака.

У нашому святі сьогодні беруть участь козаки двох куренів. Курінні отамани, виводьте свої курені і проведемо змагання.

Спортивний конкурс.

1. Часто козакам доводилося перепливати Дніпро, а тому в них повинні були добре розвинуті легені. Завдання для двох козаків з різних кошів: трьома видихами наповнити повітрям кульки. У кого більша кулька, той має розвинутіші легені.

2. Конкурс на спритність. Одягання і роздягання козацького одягу. Хто швидше.

3. Конкурс на швидкість споживання смачної козацької каші.

4. Конкурс на точність. Треба тенісним м'ячиком влучити у футбольний м'яч.

5. Конкурс курінних отаманів. Назвати якомога більше епітетів до іменника “козак”, по черзі (хоробрий, спритний, сильний, сміливий, мудрий).

Підвести підсумки конкурсів.

5 – *козак.*

Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине,
От де, люде, наша слава,
Слава України!

6 – *козак.*

Воля – найвища цінність в житті,
Вільний не зможе збитись в путі,
Всі ви шануйте братерство і згоду.
Ми – не раби; ми – козацького роду.

Сценарій свята до дня козацтва

Мета: прилучити дітей до джерел національної історії, культури; сприяти патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості як частини великого українського народу; пробуджувати національну свідомість; загартовувати дітей фізично й морально.

Перебіг заходу

У змаганнях беруть участь три команди.

II. Основна частина

Звучить запис пісні про Україну, на сцену виходять хлопчик та дівчинка в українських костюмах.

Ведучий: Доброго дня, любі друзі. Сьогодні в нас свято “Козацькі розваги”.

Ведучий: Присутні на нашому святі нащадки славних козаків покажуть свої знання з історії козацтва та продемонструють фізичну міць та силу.

3 клас

Учениця.

Батько, мати, брат, сестричка
І всі інші члени роду, –
Всі належать до одного
Українського народу.

Учениця.

Українка я маленька,
Українка – моя ненька,
В неї щира я дитина,
Добра, любя та єдина.

Учениця.

Вірна дочка я народу,
Бо з козацького я роду,
Щиро я свій рід кохаю,
Роду іншого не знаю.

Учень.

Українець я маленький,
Україна – край рідненький,
Вірний син я свого роду,
Українського народу.

Учень.

Все, що рідне, хай нам буде,
Найдорожче і святе,
Рідна віра, рідна мова,
Рідний край нам над усе.

Учень.

І тому найдорожчого нам,
Є і буде у кожную хвилину,
Серед інших країн лиш одна, –
Дорога нам усім Україна.

Учень.

Єдина родина моя Україна,
Дружна і добра сім'я;
Вся разом, всі в купі, як гроно калини, –
Мій батько, матуся і я.

Учень.

Розквітай, прекрасна Україно,
Рідна земле, матінко моя,
Хай лунає мова солов'їна,
Пісня неповторна твоя.

ПІСНЯ КОЗАЧАТ

4 клас.

Козаченьки, вам радіє навіть в небі сонце!
В чому ж ваша сила – сильна?
Розкажіть нам, хлопці.

3 клас

Я козак, ім'я – Андрій,
Вистачить у мене сил.
Не дивіться, що маленький,
Наче феєрверк, спритненький,
Як козак Сірко Іван,
Я верчусь, мов сам шайтан.

Учень.

Я – козак Андрій, вітаю!
Силу богатырську маю!
Зможу чесно подолати
Ворогів України-мати.

Як Петро, як Сагайдачний,
Я Вкраїні буду сином вдячним.
Перемогу на полі здобуду,
Футболістом добрим буду.

Учень.

Бравий козак, моє ім'я – Леонід,
Воїн я розумових баталій,
Я демонструю силу на шаховому полі,
За це вклонюсь низенько
Батькам та власній долі!!!
Як Іван Мазепа, розум гострий маю,
А ще добре танцюю, але, на жаль, я не співаю.

Учень.

Моє ім'я – Влад, я теж козак,
Володію силою слова! Так!
Бо слово піднімає військо в бій!
Лікує слово, кличе нас до дій!
Ось Гетьман Хмельницький,
Герой наш сміливий,
Людей піднімав і словом, і ділом!
А ще слово може розвеселити!
Ви згодні ? Тоді я почну говорити!

Учень.

Я – Денис, козак нівроку, задніх не пасу.
І своїй країні рідній користь принесу!
Як козак Іван Виговський, – писар я чудовий,
Володію дуже добре мовой калиноюю!
Лист я можу написати в будь-який момент!
Хоч турецькому султану та хоч президенту.
Не політик, як Виговський, але трохи хитрий
І гнучкий. Та, слава Богу, варить ще макітра.

Учень.

Я – Іван, парубок моторний,
І хлопець – хоч куди козак!
У баскетболі я проворний,
Стукаю м'ячем так і с'як.
І як герой наш Дорошенко,
Я б теж усім би побажав,
Робити свою справу добре,
Якщо ти вже її обрав!!!

Ведучий: Хто хотів стати козаком, мав наперед служити три роки в старого козака за джуру (помічника). Джура робив усяку роботу й носив за козака другу рушницю й потрібні йому клунки.

Ведучий: Козаки вбиралися просто: в грубу сорочку. За широким поясом носили пістолі й люльку.

Ведучий: Їли сушену рибу й печене м'ясо та юшку з рибою.

Ведучий: Січчю командував кошовий.

Ведучий: Козаки билися до останку, кажучи: “Або перемога, або смерть!”.

Ведучий: А зараз ми запрошуємо до залу наших учасників змагання.

Перший конкурс

Ведуча: Загони! Рівняйся! Струнко!
До переліку гасел приготуватися!
Козаки представляють свої загони.

2 клас

Клятву вірності народу,
За любов і за свободу,
Будуть наші козаченьки
Через все життя нести.
Присягаємо!
Ми за Україну!

Вже як стануть козаченьки
Україну будувати,
Будуть наші козаченьки
Волю захищати.
Присягаємо!
Ми за Україну!

Бо ніяк вже Україні
Без молоді жити,
Тож ставайте всі в ланцюг,
І візьмемося за руки,
Та Вітчизну обнімімо,
Честь і славу її збережімо.
Присягаємо!
Ми за Україну!

Думи козацькі, діти, читайте,
Пісню козацьку не забувайте,
Мужність плекайте в собі, малюки,
Як це робили колись козаки.

Сміливі будьте, козачата!
Даруйте Україні вірність,
У старших вчіться захищати
Домівку рідну й людську гідність!

4 клас

Що говорить нам “козак” –
Це крилате горде слово?
Чом завжди буває так,
Що світлішає від нього?

Козаки – це вільні люди.
Козаки – безстрашні люди!
Козаки – борці за волю,
За народну чесну долю!

Ми землі й сонця вірні діти,
І навчатись прагнемо щомить,
Разом з Україною мужніти,
Совістю й серцем їй служити.

Хлопці ми не ликом шиті,
Обіцяєм добре вчитись,
Щоб раділи нам батьки
І директор, й вчителі.

Працювати біля школи
Ми умієм також гарно,
Щоб, як писанка, була
Наша школа дорога.

Другий конкурс

1 естафета “Як козаки картоплю саджали”

Перший учасник команди біжить, тримаючи у руці картоплину, до “городу” – обруча, який покладений перед кожною командою на відстані 9-10 метрів, “саджає” – кладе картоплю,

повертається до команди, передає естафету. Наступний учасник біжить до “городу”, “збирає врожай” – забирає картоплю і повертається до команди. Завдання по черзі виконує уся команда. Перемагає команда, яка першою зібрала врожай.

3 клас

Наша вільна Україна,
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще миліша за наш край?

3 клас

І в щасливі, й злі години
Ми для неї живемо,
На Вкраїні, для Вкраїни
Будем жити й помremo...

Третій конкурс

2 естафета “Як козаки кашу варили”

Біля кожної команди – ємкість з водою, у першого учасника в руках ложка. Він набирає ложкою воду, несе до протилежного кінця залу, де стоїть пуста ємкість. Виливає в неї воду з ложки, повертається до команди, передає ложку наступному. Виграє команда, у якій більше води потрапило до пустої ємкості.

Ведучий: Нас не зможуть супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.

Третій конкурс ” Перевірте вашу спритність.”

3 естафета “Як козаки через річку переправлялися”.

Кожна команда отримує 1 гімнастичний обруч. Перший учасник стоїть “на другому березі річки” – на відстані 9-10 метрів навпроти своєї команди в середині обруча. За сигналом біжить до команди, накидує обруч на наступного учасника і вони разом “переправляються” – біжать до місця переправи, де перший учасник залишається, а другий вертається за наступним, і так далі, поки вся команда не переправиться на “другий берег річки”. Виграє команда, яка виконала вправу скоріше за всіх.

Ведучий: А зараз ми пояснимо значення козацьких назв:

- Булава. (Кулясте потовщення на кінці палиці, символ влади кошового отамана).
- Гетьман. (Старший, головний, “кошовий отаман”).
- Джура. (Помічник козака, молодший воїн).
- Чайка. (Козацький човен завдовжки близько 20 м. В один човен сідало від 50 до 70 козаків).
- Оселедець. (Зачіска козака).

Четвертий конкурс

Ведуча: Усі козаки вміли справно стріляти. І зараз наші гравці покажуть свою міткість. (Накидання кільця на палицю. Кожен учасник має три спроби. За кожне влучне попадання команда отримує 1 бал.)

П'ятий конкурс

Ведучий: Щоб мужньо боронити свій народ, свою рідну неньку-Україну, козаки повинні мати силу в руках. Отже, починаємо змагання силачів. Я запрошую від кожної команди найсильнішого представника. Він буде здобувати для команди звання “Найдужчий”. Перетягування канату.

III. Підсумок заходу

Ведучий: Ось і закінчилося наше свято. Всі ви були молодці. Пам'ятайте, ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, працею, здобутками повинні підносити її культуру.

Ведучий: Будьте гідними своїх предків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність нашої держави.

Ведучий: Поважайте свій народ і нашу мелодійну мову.

Ведучий: На все добре, любі друзі.

2 клас

Ми любимо сонце і квіти,
І сонце нам шле свій привіт,
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

3 клас

Наш приятель – сміливий вітер,
Відвага – це наш заповіт,

Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

4 клас

Живуть в нас батьків заповіти, –
Свободи палкий оксамит,
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

ОСВІТНЬО-МОДУЛЬНИЙ ПРОЕКТ

“Славу козацьку повік не забуваєм”

*Пасічнянський навчально-виховний комплекс
“Загальноосвітня школа I-III ступенів, агротехнологічний
ліцей” Старосинявського району Хмельницької області*

I. Загальні положення

Програма проекту складена на виконання Указу Президента України від 21.01.2009 р. № 1219 “Про відзначення у 2009 році 360-ї річниці подій, пов'язаних зі створенням Української козацької держави”, листів управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації від 02.02.2009 р. №70-3/9.

Виконання проекту спрямоване на активізацію національної свідомості, патріотизму підростаючого покоління, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності дитячої громадської організації “Тарт”.

Проект проводиться за участю педагогічного та учнівського колективів Пасічнянського НВК. До її його реалізації та проведення залучаються громадські, військово-патріотичні організації, доброчинці.

Мета проекту:

- залучення учнівської молоді до формування самосвідомості, самоповаги, національної гідності, ідентичності через вивчення історії України, козацтва, національного руху;
- формування навичок здорового способу життя, козацького гартування, пропаганди та створення християнсько-духовних козацьких принципів;

- долучення до волонтерських місій, пов'язаних зі створенням умов здорового способу життя, християнської моралі, українських традицій та звичаїв козацької звитяги.
 - об'єднання активної молоді навколо ідеї відродження духовності, патріотизму, шанування національної культури, історії та традицій українського народу, українського козацтва, створення козацької загальнонаціональної ідеї.
- Завдання проекту:
- Об'єднати зусилля усіх патріотів району, області, України з метою залучення молоді до відродження святинь козацтва, покращення національного, патріотичного виховання.
 - Провести визначену Проектом соціально-виховну, патріотичну роботу з дітьми та молоддю.
 - Створити умови для самовираження особистості учня у різних видах діяльності, їх повноцінного, морального, психічного, фізичного, патріотичного та національного розвитку.

Учасниками проекту можуть бути:

- учнівська молодь (віком з 14 років),
- педагогічні працівники,
- викладачі вищих навчальних закладів.

II. Здійснення керівництва

Поділ класу відбувається на рої. Керує роєм ройовий, куренем (десятком) – Курінний отаман. Курінний отаман керує роботою куреня. Курінний куреня звітує на Загальній раді про виконану роботу протягом певного періоду.

Генеральний прапороносець відповідає за збереження прапора та внесення його під час проведення ранкової лінійки.

Курінний отаман перевіряє, як виконується грамота (план) куреня. Допомогає скласти план роботи куреня. Нагороджує переможців конкурсів та змагань. Організовує різні походи, екскурсії, змагання.

Загальна Рада затверджує план роботи (з проведенням спортивних тренувань та змагань, екскурсій, походів, акцій, заходів, конкурсів, вікторин). Кожний рій матиме свою назву, відповідний знак-символ, девіз, пісню, що відрізнятиме його від іншого роя.

№ з/п	Зміст заходу	Термін виконання (роки)	Виконавець	Рік	Очікуване фінансування (у тис. грн.)	
					Обласний бюджет	Місцевий бюджет
1.	Організаційні питання					
1.1.	Опрацювати науково-методичну літературу з питань військово-патріотичного виховання	Листопад - грудень 2010 р.	Організатори проекту, адміністрація Пасічнянського НВК	2010		
1.2.	Провести засідання загальношкільного батьківського комітету з питання створення козацького класу на базі НВК	Грудень 2010 р.	Голова батьківського комітету	2010		
1.3.	Провести консультації з ВНЗ з питань апробації та запровадження курсів військово-патріотичного виховання, козацького гарту (МАУП, Кам'янець-Подільський НУ, Хмельницька ГПА)	Січень-березень 2011 р.	Адміністрація Пасічнянського НВК	2011		
1.4.	Створити творчу групу вчителів по впровадженню даного проекту в навчальному закладі	Січень-березень 2011 р.	Адміністрація Пасічнянського НВК	2011		
1.5.	Створити творчу групу з питань розробки проектів Положення спортивних змагань та конкурсів учнівської творчості на козацьку тематику	Квітень 2011 р.	Вчителі історії та фізичної культури	2011		
1.6.	Провести засідання методичної ради з питання запровадження навчальних програм з козацької педагогіки, козацького гарту	Травень 2011 р.	Голова методичної ради школи	2011		
1.7.	Провести засідання педагогічної ради школи з питання програмного забезпечення викладання курсів козацької педагогіки та козацького гарту.	Червень 2011 р.	Голова педагогічної ради	2011		

1.8.	Створення робочої групи для підготовки та проведення батьківських зборів з питання створення козацького класу на базі Пасічнянського НВК	Січень-лютий 2011 р.	Організатори проекту, адміністрація Пасічнянського НВК	2011		
1.9.	Створити комісію із залученням спеціалістів з геральдики з питань розробки та виготовлення почесних відзнак	Квітень 2011р.	Організатори проекту	2011		
1.10.	Провести батьківські збори учнів 8 класу з питання створення на базі Пасічнянського НВК козацького класу	Березень 2011 р	Організатори проекту, класний керівник 8 класу	2011		
1.11.	Налагодити співпрацю з ВНЗами та громадськими організаціями	Протягом року	Організатори проекту	2011-2016		
1.12.	Налагодити зв'язки з міжнародними організаціями	Протягом року	Організатори проекту	2011-2016		
1.13.	Організувати вибір та пошиття форми для учнів козацького класу	Квітень 2011р.	Класний керівник 8 класу	2011		
1.14.	Розподіл обов'язків	Квітень 2011р.	Організатори проекту	2011		
1.15.	Запровадити на час літнього оздоровлення обов'язкове навчання учасників проекту козацької педагогіки	Червень 2011 р.-2016 р.	Вчитель предмету "Захист Вітчизни" та вчителі історії	2011-2016		
2.						
2.1	Провести засідання круглих столів, семінари, конференції та наради з проблем виховання підростаючого покоління, з питань патріотичного та національного виховання	Протягом року	Заступник по виховній роботі	2011		
2.2.	Провести засідання круглого столу "Формування громадянського суспільства" з залученням представників громадських організацій	Квітень 2011 р.	Організатори проекту	2011		

2.3.	Залучити до реалізації проекту громадські організації: районну молодіжну організацію "Тарт", Старосинявську спілку ветеранів Афганістану, районну організацію "Патріот України", "Українське козацтво"	Протягом року	Адміністрація НВК	2011		
2.4.	Організувати зустрічі з представниками Українського козацтва в Хмельницькій області	Протягом року	Адміністрація НВК	2011-2016		
2.5.	Залучити учнівську та юнацьку молодь до пошуково-краєзнавчої роботи з метою поповнення історико-краєзнавчого музею археологічними експонатами	Протягом року	Вчителі історії	2011-2016		
2.6.	Залучити учнівську та юнацьку молодь до археологічних розкопок на території Старосинявщини	Червень-серпень 2011-2016 р.р.	Вчителі історії	2011-2016		
2.7.	Провести екскурсії до історичних і пам'ятних місць козацької слави (м. Кам'янець-Подільський, смт Меджибіж, с. Самчики)	Червень	Адміністрація НВК	2011		
2.8.	Забезпечити співпрацю з викладачами вищих навчальних закладів з метою залучення їх до читання лекцій, проведення пошуково-краєзнавчої роботи	Протягом року	Адміністрація НВК	2011-2016		
2.9.	Вивчити історію козацтва: Д. Яворницький "Історія запорізького козацтва"	Протягом року	Вчителі історії	2011		
2.10.	Забезпечити участь у святкуванні річниці Пилявецької битви	Вересень 2013 р.	Адміністрація НВК	2013		
2.11.	Брати активну участь у проведенні щорічних конкурсів учнівської творчості на козацьку тематику	Червень-вересень	Педагогічні працівники	2011-2016		
2. 12	Провести конкурсну програму "Козацькі забави" до річниці подій періоду створення Української козацької держави	Червень	Вчителі фізвиховання	2011		

2.13.	Взяти участь у проведенні щорічних районних змагань “Козаки Поділля”	Червень	Вчитель предмету “Захист Вітчизни”	2009-2014		
2.14.	Провести туристичні походи місцями козацької слави	Червень	Вчителі географії, історії	2011-2016		
2.15.	Вивчити козацькі звичаї	Протягом року	Заступник директора по виховній роботі	2011		
2.16.	Вивчити козацькі пісні	Протягом року	Вчитель музики	2011		
2.17.	Провести посвяту в козаки	Червень 2011 р.	Організатори проекту	2011		
2.18.	Виготовити козацькі атрибути	Травень-червень 2011 р.	Організатори проекту	2011		
2.19.	Взяти участь у Міжнародній науково-практичній конференції на базі МАУП м. Хмельницький	Травень 2011 р.	Вчителі історії	2011		

III. Очікувані результати

Виконання проекту дасть змогу:

- Забезпечити зростання самосвідомості, свідомості, патріотизму учнівської та студентської молоді, домогтися поєднання синтезу здобутків вищої школи, загальноосвітніх шкіл, громадських організацій з питань національно-патріотичного виховання;
- Привернути увагу широкої громадськості до питань національно-патріотичного виховання молоді;
- Консолідувати зусилля центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, установ та організацій у роботі з молоддю;
- Оновити зміст військово-патріотичного та національного виховання учнівської та студентської молоді;
- Підвищити рівень професійної компетентності у визначенні методів, форм, засобів, технологій навчання та виховання, залучення молоді до науково-дослідницької та пошукової роботи;
- Пропагувати здоровий спосіб життя, формувати фізично здорову, козацько загартовану молодь

6.2. Матеріали для проведення годин спілкування, позакласних заходів із козацької педагогіки

Сценарій свята “Козацькі забави”

Доброго дня! Вітаємо Вас на святі “Козацькі забави”. Наше свято присвячене Дню Збройних сил України, що відзначається щорічно 6 грудня.

На сьогодні існує три поняття про проходження військової служби: альтернативна, за контрактом і строкова.

Закон України “Про альтернативну службу” було введено в дію Постановою Верховної Ради України 12 грудня 1991 року. Альтернативна служба відповідно до Конституції держави може замінити виконання військового обов’язку. Таке трапляється у разі, коли служба в армії суперечить релігійним переконанням громадянина, тобто віровчення, яке він сповідує, не допускає користуватися зброєю.

Строк альтернативної служби становить двадцять сім місяців, що перевищує термін строкової військової служби у 1,5 раза.

На військову службу за контрактом приймаються громадяни чоловічої статі, які визнані військово-лікарськими комісіями придатними за станом здоров’я до проходження військової служби і мають відповідну фізичну підготовку.

Також військовослужбовці, призвані на строкову військову службу в 2013 році, які мають вищу освіту та вислужили встановлені строки строкової військової служби, будуть звільнені в запас у січні-лютому і липні-серпні 2014 року.

Ми, українці, вважаємо запорізьких козаків своїми предками. Але що ми насправді знаємо про козаків? Хто такі козаки – відважні лицарі чи патріоти своєї землі?

Історії про козаків часто оповиті містикою і легендами, однак до наших днів дійшли цікаві факти про козаків.

Козаки були по-справжньому волелюбним народом, неперевершеними воїнами, безстрашними і демонстрували у військових діях неабиякий розум та хитрість. Вони вміли непомітно підкрадатися і атакували ворога зненацька.

А ще вони були надзвичайно талановиті. Ось послушайте, як вони вміють співати!

Пісня.

Про походи козаків складались пісні та легенди. Запорізькі козаки були по-справжньому вільними людьми, патріотами та захисниками своєї рідної Батьківщини.

Саме сьогодні наші хлопці продемонструють Вам свою хитрість, винахідливість та спритність і доведуть, що вони також справжні козаки та захисники своєї Вітчизни.

1 ведучий:

За шляхами, за дорогами,
За Дніпровськими порогами,
За лісами за високими
Наші прадіди жили.
Мали Січ козацьку сильную,
Цінували волю вільную,
Україну свою рідную,
Як зіницю берегли...

2 ведучий:

Добрий день вам, люди добрі!
Щиро просим до господи!
Раді вас у нас вітати,
Щастя та добра бажати!

1 ведучий:

Сьогодні свято, конкурс нині.
Сьогодні в нас козацтво тут.
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть.

2 ведучий:

Нумо, хлопці, покажіться!
А ви, друзі, подивіться,
За якого вболівати
Ви прийшли на наше свято?!

(Команди виходять на сцену. Звучить козацький марш. Оплески.)

І курінь “Хортиця”

Девіз: “Козацькому роду нема переводу”

Отаман:

Для боротьби ми не збирали
Ані рушниць, ані гармат.
Здоров’я й знань понабирали,
Що вистачить для всіх команд.

II курінь “Козаки”

Девіз: “Ну те, браття, або перемогу добути, або дома не бути!”

Отаман:

Ми прийшли сюди сьогодні,
Щоб вести запеклий бій.
Тільки ні, не кулаками,
А в веселій, дружній грі.

III курінь “Корсунь”

Девіз: “Борітеся – поборете”

Отаман:

Прибули ми змагатися і перемагати.
Отож і просимо вболівальників щиро
Нам у цій грі допомагати.

1 ведучий: А знаєте, козаки, на що йдете!?

Козаки: Знаємо!

2 ведучий: А знаєте, що можете програти?

Козаки: Не біда!

1 ведучий:

Отже, розпочинаємо наш конкурс “Козацькі забави”. Вам доведеться пройти через дев’ять випробувань. Це стільки, скільки було колись порогів на Дніпрі. У давні часи ці пороги були страшною перешкодою на шляху до того, хто плив Дніпром на Січ. Вважалося, що справжнім козаком може зватися лише той, хто пройшов хоч раз у житті через пороги.

2 ведучий:

Дозвольте представити склад журі, яке оцінюватиме сьогоднішні змагання.

Голова журі – заступник директора з НВР – Босовська Надія Петрівна;

Головний суддя – викладач фізичного виховання – Бугай Василь Матвійович;

Секретар і суддя при учасниках – викладач фізичного виховання – Лисак Ірина Василівна;

Склад журі: викладач захисту Вітчизни – Дзірун Володимир Васильович; інженер з охорони праці – Біленко Дмитро Олександрович.

1 конкурс “Вершники”. Стримувати поміж ніг козака м’яча – коня, у руках-палицю шаблю. Потрібно дострибати до підвішеного дзвоника, вдарити шаблею по ньому, повернутися назад та передати естафету товаришеві по куреню.

2 конкурс “Забава кашоварів”. Хто швидше з представників куренів розбере на окремі купи змішані разом горох, квасолю, жито тощо.

3 конкурс “Козацький спів”. Конкурс на краще виконання козацької пісні.

4 конкурс “Втеча з полону”. Полонені козаки стрибають у мішках. Вони повинні якнайшвидше подолати певну дистанцію й передати мішок по естафеті товаришеві по кореню.

5 конкурс “Влучники”. Козаки кидають у ціль м’яча, який імітує козацьке ядро.

6 конкурс “Найсильніший козак”. У кого найсильніша рука. Учасники змагаль, не відриваючи ліктя від столу, намагаються нахилити й притиснути руку суперника до його поверхні.

7 конкурс “Перетягування канату”.

8 конкурс “Вікторина”.

1. Як називається зачіска козака? (оселедець)
2. Як називалось місце, де жили козаки? (курінь)
3. Яка їжа була в козаків найулюбленішою? (каша)
4. Як називався козацький ватажок? (отаман, кошовий)
5. Назвіть найвідомішого гетьмана України. (Богдан Хмельницький)
6. Як називався козацький човен? (чайка)

9 конкурс “Веселий козак”. На альбомних аркушах із закритими очима намалювати портрет одного з козаків, учасників конкурсу.

1 ведучий: Ось і закінчився наш конкурс. Козаки, на сцену! Звучить марш. Журі підводить підсумки.

Переможці отримують нагороди: медалі, грамоти.

2 ведучий: Наша пам’ять про славне минуле українського війська повинна завжди підкріплюватися добрими та корисними справами. Ми як і козаки, маємо залишити в житті по собі добрий слід.

1 ведучий: Ми роду козацького діти,
Ми любимо сонце і квіти.
І сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти.
Землі український привіт.

Разом: Хай козацькому роду не буде переводу!

2 ведучий: Скільки б ми не грали, а закінчився час.
Кращі побажання ви прийміть від нас!

Сценарій свята до Дня козацтва

Мета: прилучити дітей до джерел національної історії, культури; сприяти патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості як частини великого українського народу; пробуджувати національну свідомість; загартувати дітей фізично й морально.

Обладнання: м’ячі, канат, мотузка, олівці, папір, рослинний матеріал.

Перебіг заходу. У змаганнях беруть участь три команди.

Основна частина

Звучить запис пісні про Україну, на сцену виходять хлопчик та дівчинка в українських костюмах.

До звука звук, струна струні одвітна,
А всі одвітні серцю кобзаря.
А вже козацьке військо маком квітне,
І спалахнула Хортиці зоря.
Ці звуки золото-тривожні!
Закличний марш: агей, козацтво, в путь!
І як струна, душа правдива кожна,
З глибин історії вони ідуть, ідуть.

Ведучий. Доброго дня, любі друзі. Сьогодні в нас свято “Козацькі розваги”.

Ведуча: Присутні на нашому святі нащадки славних козаків покажуть свої знання з історії козацтва та продемонструють фізичну міць та силу.

Ведучий. Перші згадки про козаків датовані 1489 роком.

Є думка, що слово “Січ” походить від слова “сікти”.

Ведуча: Січ – то була простора площа на Дніпровім острові Хортиці.

Ведучий. Довкола площі стояли побудовані хатки, так звані коші, або курені.

Ведуча: Хто хотів стати козаком, мав наперед служити три роки в старого козака за джуру (помічника). Джура робив усяку роботу й носив за козака другу рушницю й потрібні йому клунки.

Ведучий. Козаки вбиралися просто: в грубу сорочку, в кирею. За широким поясом носили пістолі й люльку.

Ведуча: Їли сушену рибу й печене м’ясо та юшку з рибою.

Ведучий. Жінок на Січі не було, і ніхто не міг мати на Січі жінку, навіть сам отаман.

Ведуча: Січове військо ділилося на полки. Полк мав п’ять сотень по сто людей; сотня мала десять десятків (куренів) по десять людей.

Ведучий. Січчю командував кошовий.

Ведуча: Козаки билися до останку, кажучи: “Або перемога, або смерть”.

Ведучий. А зараз ми запрошуємо до залу наших учасників змагання.

Під козацький марш заходять учасники гри.

Перший конкурс

Ведуча: Загони! Рівняйсь! Струнко! До переліку гасел приготуватися!

Козаки представляють свої загони.

Другий конкурс

Ведучий

Наша вільна Україна,
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще миліша за наш край?

І в щасливій, й злій годині
Ми для неї живемо,
На Україні, для України
Будем жити й помremo...

Для того щоб захищати свою країну, треба бути розумним, сильним, хитрим, спритним.

Ведуча: Одяг у вас чудовий, але не козацький. Ану вдягніться як слід.

Хто швидше з команд одягне шаровари та підперезється поясом.

Третій конкурс

Ведучий:

Нас не зможуть супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.

Третій конкурс перевірить вашу спритність. Біг по місцевості з перешкодами: ями, горбки, нерівність.

Ведуча: Поки наше журі підводить підсумки трьох конкурсів, пропонуємо музичну паузу. Для вас на сцені український народний танок “Гопак”.

Четвертий конкурс

Ведучий: А зараз конкурс кошових отаманів. Поясніть значення козацьких назв:

- Булава. (Кулясте потовщення на кінці палиці, символ влади кошового отамана).
- Бунчук. (Довга палиця із золотим яблуком на кінці. Від яблука відходять два-три кінські хвости).
- Гетьман. (Старший, головний, “кошовий отаман”).
- Джура. (Помічник козака, молодший воїн).
- Чайка. (Козацький човен завдовжки близько 20 м. В один човен сідало від 50 до 70 козаків).
- Оселедець. (Зачіска козака).

П’ятий конкурс

Ведуча: Усі козаки вміли справно стріляти. І зараз наші гравці покажуть свою міткість. (Накидання кільця на палку.

Кожен учасник має три спроби. За кожне влучне попадання команда отримує 1 бал).

Ведучий: Знову ми даємо журі змогу підводити підсумки, а для всіх звучить українська пісня.

Шостий конкурс

Ведуча: Щоб мужньо боронити свій народ, свою рідну неньку-Україну, козаки повинні мати силу в руках. Отже, починаємо змагання силачів. Я запрошую від кожної команди найсильнішого представника. Він буде здобувати для команди звання “Найдужчих”.

Перетягування канату.

Ведучий:

Запорозькі козаки,
Є нам що згадати...
Нам найкраща ненька-мати –
Запорозька слава Січ.
Чорний вус, брова чорнява,
Не судомив руку страх,
І дзвеніла наша слава
На розгонистих вітрах.

Ведуча: Слово надається журі.

Підведення підсумків, нагородження учасників.

Підсумок заходу

Ведучий. Ось і закінчилося наше свято. Всі ви були молодці.

Пам’ятайте, ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, працею, здобутками повинні підносити її культуру.

Ведуча: Будьте гідними своїх предків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність нашої держави.

Ведучий. Поважайте свій народ і нашу мелодійну мову.

Ведуча: На все добре, любі друзі.

Звучить пісня “Калина”.

Сценарій спортивного свята “Козацькі розваги”

Мета:

- формувати інтерес учнів до історії та культури українського козацтва,
- сприяти патріотичному вихованню, баченню своєї особистості як частки великого українського народу;
- сприяти розвитку загальної витривалості, спритності, швидкості;
- виховувати в учнів культуру поведінки, почуття гідності, колективізму.

Звучать фанфари, заходять ведучі

1 ведучий

Добрий день вам, люди добрі,
Щиро просимо до нас.
Раді вас усіх вітати, щастя, радості бажати!

2 ведучий

Сьогодні свято, конкурс нині,
Сьогодні все козацтво тут.
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть!

1 ведучий

Ми роду козацького діти,
Ми любимо сонце і квіти,
І сонце, нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

Разом:

Ми вам зичим літ багато
На добро і згоду.
Хай не буде переводу
Козацькому роду.

1 ведучий

Як відомо, людина нерозривно пов’язана з минулим свого народу, його історією, і сьогодні ми перегорнемо одну із сторінок нашого славного минулого, проведемо один день на Запорозькій Січі й ближче познайомимось із життям та побутом українських козаків.

2 ведучий А зараз ми запрошуємо до залу наших славних козаків.

Під марш хлопці шикуються, проходять коло і стають в кінці залу.

1 ведучий Команди, Рівняйсь! Струнко! Рівняння на Державний прапор! Державний прапор внести!

Вносять Державний прапор України, звучить гімн

1 ведучий Вільно! Прошу команди представитись.

I команда:

Отаман (ім'я)

Курінь: (всі) "Козацька воля"

Отаман: "Рівняйсь, струнко! Наш девіз!"

Всі: Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми браття козацького роду.

II команда:

Отаман: (ім'я)

Курінь: (всі) "Козацька шабля"

Отаман: "Рівняйсь, струнко. Наш девіз!"

Всі: "Козак – чесна, смілива людина
Найдорожча йому – Батьківщина"

1 ведучий

Визначати переможців
Буде в нас журі поважне,
Воно буде, знаєм точно,
Об'єктивне і уважне.

Оголошується склад журі, звучить козацький марш, виходить отаман, козаки.

Кошовий: Поведу таку я річ:

Що ви знаєте про Січ?

І про нашу Україну?

Розкажи усім нам, сину.

1-й учень:

Знаю, батьку, славна Січ
ворогам ішла навстріч,
рідну землю захищала
і народ наш прославляла.
Лихо отчий край зазнав –

не бажаємо нікому.

Людолов нас чатував,
щоб позбавить свого дому.

2-й учень:

Бранців до галер кували,
ржею злови пожирали.
шляхта нас вогнем пекла,
на тортури прирекла.
Але наш народ боровся,
і Хмельницький в нас знайшовся,
і Сірко, і Дорошенко,
Полуботок й Морозенко.

3-й учень:

Рабства каламутну ніч
переборювала Січ.
козаків боялись завжди,
бо була в них сила правди.
Кошовий: Що говорить вам козак,
це крилате горде слово.
Чом завжди буває так,
що світлішає від нього?

4-й учень:

Козаки – це вільні люди.
Козаки безстрашні всюди.
Козаки – борці за волю,
За народу щастя й долю.

5-й учень:

Козак – чесна, смілива людина,
найдорожча йому Батьківщина!

1-й учень:

Козак – слабкому захисник,
цінити побратимство звик.

2-й учень:

Козак – усім народам друг,
і лицарський у нього дух.

3-й учень:

Козак – це той, що за освіту,
хто прагне волі і блакиту.

4-й учень:

Козак вкраїнську любить мову,
він завжди здержить своє слово!

Кошовий:

Козацькому гурту ви, бачиться, раді,
Скажіть, чи готові ви жити по правді?

Козачата:

Готові, так. І жити чесно будем,
І правил ми козацьких не забудем.
(Звучать фанфари)

1 ведучий: Сьогодні конкурс!

2 ведучий: Свято нині!

1 ведучий: Сьогодні все козацтво тут як тут!

2 ведучий: І на майдані радість лине,

1 ведучий: Бо свято свій народжує статут!

2 ведучий: Увага, музиканти! Струнко станьте! Козацьку
пісню зустрічайте!

1 ведучий: І перший наш конкурс –

Стройова козацька пісня.

Вчитель пояснює правила.

1 ведучий:

Якою б не була погода, козаки кожного куреня вставали до
схід сонця і бігли на річку купатися. Потім йшли до церкви.

2 ведучий:

Після ранішньої служби починалась бойова підготовка, і
наші славні козаки продемонструють свою силу, спритність,
кмітливість, винахідливість.

1 ведучий: Другий конкурс.

”Перегони на коні”.

Вчитель пояснює правила.

Стрибати з м'ячем, затиснутим між ногами, і, подолавши
дистанцію, повернутись у курінь і передати “коня”.

1 ведучий: Рівно в полудень з фортечної гармати лунав постріл.

З цим сигналом козаки йшли обідати.

2 ведучий: А які козацькі страви вам відомі?

1 ведучий: Тетеря – зварене пшоно або житнє борошно на квасі,
варена або печена риба, мед, пиво, галушки, юшка, куліш з
салом або олією, баранина або дичина.

2 ведучий: Пообідаймо і ми.

1 ведучий: Третій конкурс.

Хто швидше з'їсть кашу.

Вчитель пояснює правила.

1 ведучий: Крім того, що козаки були сильними й сміливими,
вони були ще й розумними і кмітливими.

2 ведучий: Тож і ми вам пропонуємо позмагатися в знаннях з
історії українського козацтва.

1 ведучий: Наступний наш конкурс називається

”Історична вікторина”.

Вчитель пояснює правила.

Питання:

1. Звідки походить назва Запоріжжя? (Територія, місце
знаходження козаків за порогами, кам'яними виступами
на річці Дніпро).
2. Звідки походить назва “Січ”? (Від слова “сікти”, поселення
укріплене засіченими палицями).
3. Хто такий гетьман? (воєначальник козацького війська).
4. Що було ознакою влади гетьмана? (Булава).
5. Назвіть 3-4 види козацької зброї. (шабля, ножі, мушкети,
рушниця, пістолі, списи).
6. Назвіть гетьманські клейноди. (булава, бунчук, прапор,
печатка).
7. Що таке чайка? (козацький човен).
8. Хто був головним ворогом козаків? (татари).
9. Що означає слово “козак”? (Вільний).
10. Яка улюблена їжа козаків? (Куліш).

1 ведучий: Дуже часто козаки потрапляли в полон до ворога.

2 ведучий: Та їм вдавалося, завдяки своїй хитрості і
спритності, неушкодженими повертатися додому.

1 ведучий: Тож п'ятий наш конкурс називається

“Втеча з полону”.

Вчитель пояснює правила.

1 ведучий: Вміли славні козаки після важкого, довгого походу на ворогів гарно відпочивати.

2 ведучий: Вони організовували різні веселі розваги.

1 ведучий: Наступний конкурс називається
“Як козаки розважались”.

Вчитель пояснює правила.

Стрибки в мішках.

1 ведучий: І останній наш конкурс має назву
“Як козаки силою вихвалялись”.

Вчитель пояснює правила.

Перетягування каната.

1 ведучий: А поки почесне журі підводить підсумки змагань, для вас виступить учениця 10 класу Мошняцька Ганна з піснею

1 ведучий: Молодці мої удалі! Всі ви юні, всі ви браві.

2 ведучий: Хай все робиться в одно. Суддям слово надамо.

1 ведучий: Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.
Ми любимо сонце і квіти,
І сонце нам шле свій привіт.

2 ведучий: Так, довели наші хлопці правдивість прислів'я:
“Куди козака доля не кине, все буде козак!”

1 ведучий: Ваше знання козацького життя схоже на славнозвісний оселедець: росте непомітно, але швидко.

2 ведучий: Зростаєте і тілом, і духом !

І пам'ятайте: “Слава козака – у славі Батьківщини”.

Разом: Дай же, Боже, всьому племені козацькому многая літа до кінця віку!

1 ведучий: Команди, Рівняйсь! Струнко! Рівняння на Державний прапор! Державний прапор винести!

Виносять прапор, команди під музику виходять із залу строем.

Сценарій свята “Козацькі забави”

Мета: Прилучити учнів до джерел національної історії і культури, сприяти патріотичному вихованню кожного учня, осмисленню себе як частини великого українського народу; пробуджувати національну свідомість; загартовувати вихованців фізично і морально.

Хід свята

Ведуча: Добрий день вам, друзі щирі,
Хай живеться вам у мирі.
Не минайте нашу хату,
Бо у нас сьогодні свято!

Кошовий: Сьогодні свято, конкурс нині,
І все козацтво тут як тут.
У цьому залі радість лине.
Козацькі ігри всіх вас ждуть.

Ведуча: Кличе вас Вкраїна-ненька,
Є і шабля, і бунчук.
Хоч ще кажуть, ви маленькі,
Та козацький є в вас дух.

Кошовий: Ось і настав чудовий день.
Повен розваг він і пісень,
А для сміху і добра є у нас чудова гра.
Показати хочем нині,
Як колись на Україні
Веселились козаки – наші прадіди й діди.

Разом: Тож розпочнемо разом з вами свято “Козацькі забави”!

Ведуча: Славна добрими і героїчними традиціями Українська земля. Її сини – запорізькі козаки – навіки увійшли до скарбниці пам'яті українського народу. Ми, їх нащадки, маємо свято шанувати і примножувати козацьку славу. Чи спроможні на це сьогоднішні козаки, покаже нам нинішнє спортивне свято “Козацькі забави”. Разом зі мною його вестимуть: Кошовий отаман – _____.
А також наш Наказний гетьман – ваш учитель фізичного виховання – Пархомиць Б.П.

Кошовий: Пане наказний гетьмане! Песецький кіш козаків на свято прибув! Чи дозволяєте ви розпочати свято?

Наказний гетьман: Свято “Козацькі забави” провести дозволяю!
Наказую розпочати його внесенням державного прапора України! Під внесення державного прапора України стояти струнко! Внести прапор!
(Гімн. Внесення прапора).

Кошовий: Курені “Золота булава” та “Червона калина”!
Приготуватися до проведення змагань.
Курінь “Золота булава” з піснею кроком руш!
(З піснею “Гей там, на горі, січ іде” стройовим кроком по колу на вихідну позицію виходить курінь “Золота булава”).
Отаман “З.Б.”: Курінь, на місці стій! Раз – два! Курінь “З.Б.”
готовий до проведення козацьких забав.
Наш девіз:

Разом: Козацькому роду нема переводу.

Кошовий: Курінь “Червона калина” з піснею кроком руш!
(З піснею “Гей ви хлопці запорожці” стройовим кроком по колу виходить курінь “Червона калина” і стає на вихідну позицію)

Отаман “Ч.К.” Курінь, на місці стій! Раз – два! Курінь “Ч.К.”
готовий до проведення козацьких забав. Наш девіз:

Разом: “За Україну За її волю, за честь і славу, за народ!”

Кошовий: Рівняйсь! Струнко! Пане наказний гетьмане, курені
“З.Б.” та “Ч.К.” до змагань готові.

Наказний гетьман: Вільно! Козаки! Сьогодні ви позмагаєтесь
у різних конкурсах, поміряєтесь силою, спритністю,
витривалістю і навіть розумом та дотепністю. То ж покажіть,
на що ви здатні! Не осоромте славне ім’я “козака”. А судити
у змаганнях вас буде Генеральна Старшина. Шануйте та
поважайте її.

Генеральний писар – _____.

Генеральні судді – _____.

Гетьман – Директор школи Перепелиця Василь Іванович.

А вам, панове судді, хочу показати, яких козаків я виховав.
То ж розпочинаємо наші змагання!

(Звучить козацький марш. Курені стройовим кроком вихо-
дять на свої місця.)

Ведуча: Ми розпочнемо наші змагання з козацької естафети.
З давніх-давен в Україні козаки славились силою та
спритністю. Ось зараз і перевіримо вашу спритність.

Кошовий: Нумо, браття козаки! Покажіть, на що ви здатні. Не
зганьбіть звитяжне ім’я козака.

1 конкурс “Козацька естафета”

Учасники стають у дві шеренги. За сигналом перший учас-
ник біжить з прапором у руці потрібну дистанцію, повертається
і передає стяг наступному учаснику. Перемагає курінь, який
закінчить естафету першим.

Ведуча: Молодці! Бачимо, що ви спритні! Козаків завжди
боялися вороги за силу та спритність. А ще за військову
доблесть та влучність, тому подивимось, чи влучні ви вояки.
Правда, попадати в ціль будете ви не кулею, а м’ячем.

Кошовий: Наші козаки теж влучні стрільці, а ну, братчики,
доведіть це.

2 конкурс “Влучні вояки”

Учасники куренів стають у дві шеренги. На відстані 6 м. від
них намальоване коло. За сигналом перший учасник бере м’яч,
біжить із ним у коло, Звідти кидає м’яча наступному учаснику,
доки той не впіймає. Потім перший учасник біжить і стає в
кінці шеренги, а тим часом наступний учасник робить те саме.
Переможе курінь, перший учасник якого першим стане знову в
колі із м’ячем.

Ведуча: Гарно стріляєте, молодці. За вас вболівали ваші
болільники – дівчата-українки. Вони теж візьмуть участь
у конкурсах і додадуть кожна своєму кошу шансів на
перемогу.

Кошовий: Запрошуємо наших україночок до конкурсу. А козаки
тим часом можуть перепочити і сили набратися.

(Звучить козацький марш. Козаки сідають на лавочки, в
центр виходять дві команди дівчат-українок)

Ведуча: Нелегкою була доля українки-козачки: матері, доньки,
дружини, коханої. Поки рідний боронив неньку-Україну,
вона мусила сама вести господарство, виховувати дітей
та молити Бога, аби оберіг козака від ворожої кулі, від

безславної смерті... А ще козака рятував незмінний оберіг – подарована милою вишиванка. Конкурс для наших дівчаток і має таку назву – “Вишиванка”.

3 конкурс “Вишиванка”

Команди дівчаток стають в дві шеренги. Їм дається по одному фломастеру (різних кольорів). Напроти на папері намальовані контури сорочок, завдання дівчаток – намалювати орнамент – “вишити сорочку”. При цьому перша учасниця біжить, розфарбовує одним кольором і повертається, далі – наступні учасниці. Переможе команда, котра першою і краще “вишиє сорочку”.

Ведуча: Нелегке було завдання у дівчат: показати і спритність, і майстерність. Але вони справились. А зараз не лише продемонструють свої вишивки, а й танок затанцюють. (Танок “Рушничок”)

Кошовий: Бачу, рушників дівчата надбали, отже, й сватів засилати можна. Та не тепер. Ви, дівчата, ще трохи підростіть, а ви, браття-козаки, знову до бою! (Звучить козацький марш. Курені стають на свої місця.)

Ведуча: Багато випробувань доводилося долати козакам. У бою вони були відчайдушні й завжди надавали перевагу смерті, аніж ворожому полону. Але якщо таке вже трапилось, то вони прикладали всі зусилля, аби втекти. І які б перешкоди не стояли, козаки долали їх.

Кошовий: Наші козаки теж не будуть сидіти, чекати на смерть. Тікати з полону треба, а ось як ми це будемо робити.

4 конкурс “Біг у мішках”

(Учасники обох куренів стають у шеренги, перший учасник за сигналом одягає на ноги мішок і біжить потрібну дистанцію, повертається, і це саме роблять всі учасники)

Ведуча: Молодці! З полону всі повтікали, незважаючи на спутані ноги. А траплялося, під час втечі когось з козаків поранили, але товариші ніколи не залишали побратима в біді.

Кошовий: Ану ж, козаки! Покажіть, як рятуватимете пораненого товариша з біди.

5 конкурс „Винеси пораненого”

(Двоє учасників тримають мішок або складають руки “стілчиком”, несуть пораненого на вказану відстань і повертаються. Так доти, поки кожен не стане “пораненим”).

Ведуча: Славні наші козаки! І з полону втекли, і вірних товаришів рятували.

Недаремно народна мудрість каже: “Гуртом і батька добре бити! То ж зараз ви всі гуртом позмагаєтесь у перетягуванні каната”.

Кошовий: Нумо, козаки! Покажіть силу своїх куренів!

6 конкурс „Перетягування канату”

Ведуча: Після нелегких випробувань спішитимуть козаки соколами додому, де їх чекатимуть рідні матері і кохані. Отже, зараз наших козаків зустрічатимуть наші українки.

Кошовий: Дівчата, а чи знаєте ви, як потрібно зустрічати козака з далекої дороги? Ні? Підказую: зустрічати їх треба з повною макітрою гарячих вареників!

7 конкурс “Із сиром пироги”

(Дівчатам дається тісто, качалка, стільничка, борошно і начинка. Перша дівчинка робить з тіста кульки, друга – розкачує їх, третя – заліплює. Переможе та команда дівчат, яка швидше і якісніше заліпить вареники.

(Пісня “Із сиром пироги”)

Кошовий: Ану, подивимось, які з вас будуть господині?! Ось, віднесу, хай генеральна старшина оцінить ці вареники... (Відносить суддям)

Ведуча: Козаки любили добре поїсти. Вдома вареники були улюбленою стравою. А от на Січі чи у поході нею була козацька каша – куліш, або “соломаха”.

Кошовий: А що, козаки, чи не пора нам поїсти козацької каші?

8 конкурс “Козацька каша”

(Кожному куреню у макітрі подається каша із дерев’яними ложками. Переможуть ті, хто першими впораються із кашею.

Ведуча: Смачна була каша! Попоїли, тепер і порозважатися можна, а як розважатимуться наші козаки?

Кошовий: Козаки були веселий народ. Любили вони повеселитись, пожартувати... Як почнуть було розказувати жарти, анекдоти, бувальщини – аж здригається Січ від реготу! Наші козаки теж дотепні, зараз ви в цьому переконаєтеся. А конкурс жартів дозвольте розпочати мені.

Гумореска

9 конкурс "Жартівливі і дотепні"

(Курені представляють інсценівки, жарти, анекдоти).

Кошовий: А давайте ми у співах позмагаємось.

10 конкурс "Переспівки"

(По черзі виконують по стовпчику козацьких пісень. Хлопці – дівчата, хлопці – дівчата. Переможе курінь, що знає більше пісень.)

Ведуча: Крім жартів та пісень, любили козаки ще й танець.

"То не козак, що до танцю не мастак," – каже українська приказка. До речі, славнозвісний козацький гопак тривалий час був не просто танцем, а видом боротьби, а рухи "гопака" за складністю не поступаються рухам давньосхідних видів боротьби, таких як кунгфу, карате та ін.

Кошовий: А що, козаки? Вдаримо гопака?

1К. А якби ж нам ті музики

Весело заграли.

Ми би дружно гопака

Та й затанцювали!

2К. Нумо, браття, дружно в коло,

Наша справа не легка.

Хай дрижить земля під нами,

Затанцюєм гопака!

3К. Україно, земле рідна!

Наша отча сторона!

Спритні тілом, духом вільні

Затанцюєм гопака!

Танець "Гопак"

Ведуча: Бачимо, наші козаки – до танцю мастаки. А поки ви відпочиваєте, запрошуємо до участі у змаганнях ваших "козачок".

(Хлопчики сідають. Виходять дівчатка)

Ведуча: Як відомо, козаків – хлопців, виховувала Січ, адже саме на Січі вони вчилися військовому мистецтву, відваги та героїзму.

Але виховання майбутнього козака починалося із жінки – козачки-матері. З материнською колисковою, щирою молитвою, а в сім'ї – безмежною любов'ю до неньки-України починалося життя українського хлопчика.

11 конкурс "Турботлива мама"

(Два стільці, розкладені речі: сорочка, спідниця, фартух, пояс, хустина. На відстані навпроти на стільці сидить дитина (один із козаків куреня).

Завдання дівчаток – одягнути "дитину". Спочатку перша учасниця несе одну річ і одягає, повертається, потім інша учасниця – другу річ і т. д. Переможе команда, що першою одягне "дитину").

Ведуча: Наші дівчатка чудово впорались із завданням, молодці.

А тим часом повернемося до наших козаків.

Кошовий: Вірним супутником козака завжди був кінь. І від погоні врятує, і на полі бою до перемоги понесе. А то й непомітно для ворога допоможе пробратися у ворожий стан.

12 конкурс "Гей ви, коні воронії"

(Перший учасник – "кінь" стає на руки, другий вершник, тримає його за ноги – біжать дистанцію. На зворотному шляху міняються місцями. Хто швидше промчить на "конях", той переможець).

Кошовий: Ану, козаки, мерщій сідлайте коней та помчали.

(II варіант конкурсу.

За сигналом ведучого перший учасник пробігає відстань до стільця, до нього прив'язаний "кінь" (гімнастична палка) бере її між ноги і повертається до куреня. На коня сідає другий учасник, тепер вони удвох "їдуть" до стільця, потім утрюх і т.д. Виграє курінь, який у повному складі "об'їде" стілець і повернеться на місце).

Ведуча: Я вважаю, що ні в кого не залишилося сумніву, що учасники сьогоднішніх змагань – гідне покоління запорізьких козаків.

Кошовий: Курені “Золота булава” та “Червона калина”! Для підведення підсумків змагань вишикуватись!
(Марш. Учасники свята шикуються в одну шеренгу).

Кошовий: Пане Наказний гетьмане! Курені “Золота булава” та “Червона калина” до закриття свята приготувались!

Наказний гетьман: Рівняйсь! Струнко! Свято “Козацькі забави” закінчуємо винесенням державного прапора України. Під винесення прапора стояти струнко! Винести прапор!
(Звучить гімн. Винесення прапора).

Наказний гетьман: Вільно! Шановні присутні! Ось і підійшло до завершення спортивно-розважальне свято “Козацькі забави”, учасники якого продемонстрували нам усім свої вміння, таланти, силу і спритність, фізичну та моральну підготовку. Дякуємо усім козакам і козачкам! Ростіть здорові, сильні духом і тілом на славу нашої Україні! А зараз я надаю слово Генеральній старшині.

(Члени Генеральної старшини оголошують результати змагань, вручають грамоти, і завершують такими побажаннями)

Генеральна старшина:

Сміливі будьте, козачата!
Даруйте Україні вірність.
У старших вчіться захищати
Домівку рідну, людську гідність!
Думи козацькі, діти, читайте,
Пісню козацьку не забувайте,
Мужність плекайте в собі залюбки,
І пам’ятайте, що ви – козаки!
Завжди цінують братерство і згоду,
Бо ви – нащадки козацького роду!

Козаки кажуть слова:

1. Від Січі ведемо родовід свій
Козаків звияту поважаємо.
Відродивши чистоту традицій,
Єдність із минулим відчуваємо.
2. І хоча ми поки що малі,
Та свою історію вже знаємо,
Що живемо на святій землі
Й українських предків маємо.

3. Є багато країн на землі,
В них озера, річки і долини.
Є країни великі й малі,
Та найкраща завжди – Батьківщина.
4. Батьківщина – сонечко, рідний край.
Тут топчу я стежечку з краю в край!
Тут я народилася, тут расту
І тягнусь, мов квітка, у висоту.
5. Солов’їну, барвінкову, колосисту навіки
Українську рідну мову в дар дали мені батьки.
Берегти її, плекати буду всюди й повсякчас,
Бо ж єдина, як та мати, мова в кожного із нас.
6. Вишита колоссям і калиною,
Виспівана співом солов’я,
Зветься веселково Україною
Ненька зачарована моя.
7. Вірні діти ми народу,
Бо з козацького ми роду.
Щиро ми свій рід кохаєм,
Роду іншого не знаєм
8. Все, що рідне хай нам буде
Найдорожче і святе.
Рідна віра, рідна мова,
Рідний край наш над усе.
9. Ми є діти українські,
Український славний рід.
Дбаймо, щоб про Україну
Добра слава йшла у світ.
10. Прихилюсь я до тебе уклінно,
Побажаю і щастя, й добра.
Тільки вірю – не вмиреш, Україно,
Бо козацький твій рід не вмира!
11. Переміниться світу будова
І сягне у космічну блакить,
Рідна мова моя пелюсткова
На далекі зірки полетить.
12. І не буде нас доля цуратись
У Карпатських, Таврійських садах,

13. І не зможе ніхто відібрати
Те, що ти берегла у віках.
Доки пісня звучить солов'їна,
Щире слово в козацьких устах,
Ти не вмреш! Вічно жити тобі, Україно,
У наших думках, серцях і піснях!
Пісня "Козацькому роду нема переводу!"

Сценарій конкурсу-змагання "Козацькі забави"

Реквізити:

1. Грамоти.
2. Горня з великою ложкою.
3. Відерце з черпаком.
4. Стіл і стільці для журі, ручки та папір.
5. Таблички з емблемою і назвою команд.
6. Зубна паста, зубна щітка.
7. Серветка "Рік миші", "Зайчик".
8. Ліхтарики.
9. 3 мотузки.
10. 2 м'ячі, 2 коні, 2 шаблі.
11. 2 дзвоники.
12. 2 білі мішки.
13. 2 червоні мішки-тунелі.
14. 10 голок, 10 катушок ниток, 10 ґудзиків, 10 клаптиків паперу.
15. 2 торбинки, картопля.
16. 10 бинтів.
17. 10 листків із учнівських зошитів.
18. 10 газет.
19. Волосінь, скріпки, дитячі малюнки про здоров'я.
20. Сценарій вистави "Шкідливий вплив алкоголю і нікотину".

Вступне слово завуча чи вихователя. У конкурсі "Козацькі забави" беруть участь команди "Котигорошко" і "Пострибайчик".
Вихователь представляє всім присутнім журі.

Дівчинка: Розпочинаємо наше свято "Козацькі забави".

З протилежних боків, тримаючись за руки, виходять назустріч команди, "Козачок" і співають пісню "Батьківщина-сонечко" (муз. А. Філіпенка, слова Л. Компанієць).

1 команда: Батьківщино-сонечко, рідний край,
Тут топчу я стежечку з краю в край.
Тут я народилася, тут расту.
І тягнусь, мов квіточка, в висоту.

2 команда: Лугом поміж квітами я іду,
пісеньку-співаночку веду,
і лунає пісенька скрізь моя:
"Батьківщину-сонечко славлю я".

Команди (стають в одну шеренгу перед журі):

Добрий день вам, люди добрі,
щиро просим до господи!
Раді вас у нас вітати,
щастя та добра бажати!
Сьогодні свято, конкурс нині,
сьогодні все козацтво тут.
І в цьому залі радість лине,
козацькі ігри всіх нас ждуть.
Ми роду козацького діти,
ми любимо сонце і квіти,
і сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
землі української цвіт.
Хай, добрі люди, вам щастя буде.
Хай буде доля на все роздолля.
А до того – літ пребагато
на добро і згоду!
Хай не буде переводу козацькому роду!

З протилежних боків виходять команди козаків, співаючи пісню "Гей, там на горі Січ іде".

Гей, там на горі Січ іде,
Гей, малиновий стяг несе,
Гей, там на горі наше славне товариство,
Гей, марширує: раз, два, три!
Гей, повій, вітре, зі степів,
Гей, дай нам силу козаків,

Гей, дай нам силу, наше славне товариство,
Гей, марширує: раз, два, три!
Гей, дай нам силу і відвагу,
Гей, Україні та на славу.
Гей, Україні, наше славне товариство,
Гей, марширує: раз, два, три!

Командири тримають таблички з емблемою та назвою, ставлять їх на стіл журі.

Команди козаків стають біля козачок.

Хлопчик (1 команда):

Для боротьби ми не збирали
ані рушниць, ані гармат,
здоров'я повен міх набрали,
вистачить його для всіх команд.

2 команда:

Ми прийшли сюди сьогодні,
щоб вести запеклий бій,
тільки ні, не кулаками,
а в веселій, дружній грі.

Хлопчик (1 команда):

Наша невелика команда,
і поки молодий у неї вік,
а Тараса ми вибрали за отамана,
бо він здоровий чоловік.

Хлопчик (2 команда):

Андрій наш парубок моторний
і хлопець хоч куди козак,
на всяке діло він проворний,
на всякі витівки мастак.

Хлопчик (1 команда):

Хочете перемогти
ви команду нашу,
то візьміть оцей горнець
і з'їжте всю кашу.

Хлопчик (2 команда):

А якщо хочете перемогти
ви команду нашу,
то візьміть оце відро
і випийте все молоко.

Команди співають.

1 команда:

Ми сюди прийшли сьогодні –
Раз-два-три,
Щоби всіх вас розважати – раз-два-три,
і свої могутні сили – всім вам зараз показати –
раз-два, раз-два, раз-два-три.

2 команда:

Ви команда дуже сильна – раз-два-три,
ми команда ще сильніша – раз-два-три.
Проти вас ми будем грати,
постараємось обіграти – Раз-два, раз-два, раз-два-три.

1 команда:

Ми всі веселі й жартівливі,
тут хлопці і дівчата є,
в тут високі і низенькі,
худенькі і повненькі є.

2 команда:

А що ми дуже дружелюбні,
і щоб повірили ви нам,
прийміть усі від нас ви
такі малесенькі дари.

2 команда: Команді суперників даруємо зубну пасту.

1 команда: Команді суперників даруємо зубну щітку.

Дівчинка (1 команда): Голові журі на згадку від нашої команди даруємо власноруч виготовлену серветку “Рік миші”.

Дівчинка (2 команда): Голові журі від нашої команди даруємо серветку “Зайчик”.

Сьогодні прибули ми змагатись і перемагати. Отож і просимо вболівальників щиро нам у цій грі допомагати.

Вихователь оголошує програму свята:

1. Конкурс отаманів “Хто більше знає прислів'їв про здоров'я”.
2. Конкурс на краще виконання українського народного танцю.
3. Спортивні змагання між козаками.
4. Веселі змагання між козачками.
5. Конкурс віршів про здоровий спосіб життя.
6. Конкурс пісень про здоров'я і спорт.
7. Конкурс загадок про здоров'я.

8. Конкурс малюнків про здоров'я.
9. Визначення команди-переможця. Нагородження.
Конкурс отаманів на краще знання прислів'їв про здоров'я.

1. Бережи одяг, доки новий, а здоров'я, поки молодий.
2. Здоров'я входить золотниками, а виходить пудами.
3. Здоров'я – всьому голова.
4. Гіркий тому вік, кому треба ліків.
5. Як немає сили, то й світ не милий.
6. У здоровому тілі – здоровий дух.
7. Чиста вода – для хвороби біда.
8. Найбільше багатство – здоров'я.
9. Без здоров'я нема щастя.
10. Здоров'я маємо–не дбаємо, а загубивши– плачемо.
11. Хто день починає з зарядки, у того все буде в порядку.
12. Шкіра – дзеркало здоров'я.
13. Зуби – візитна картка здоров'я.
14. Як про здоров'я дбаєш, так і маєш.
15. Наше здоров'я – в наших руках.
16. Які зуби – такий і шлунок.
17. Без уроків фізкультури не зміцниш мускулатури.

Конкурс танців “Полька”

Гей, музики, не дрімайте,
тернопільську польку грайте,
а ми будем танцювати,
гостей наших звеселяти.

Приспів:

Грай, музико, дужче грай,
всім охоти додавай.
Полечку ти вигравай,
гостей наших звеселяй.

Нехай усі люди знають,
як сьогодні в нас гуляють,
на зеленім Тернопіллі
ми танцюєм польку нині.

Приспів.

І дівчата разом з нами
витинають каблучками,

а ми будем танцювати,
вам радості додавати.

Приспів.

”Гопак” (на мелодію коломийки)

1 коло.

Всіх гостей на цьому світі
будем радо веселить,
дітвора пішла у танець,
аж ногами тупотить.

”Колупалка”.

Та ми собі заспіваєм
пісню веселеньку,
що співала наша мама,
як була маленька.

”Голубці”.

А як нам та й не співати,
як же не радіти,
коли свої співаночки
не знаєм де діти.

”Кружляння”.

А весною дощик тихо
крапає дрібненький,
не боїмось цього дощу,
бо ми всі міцненькі.

”Струмок”

А улітку дощі дужчі,
крапають сильніше,
грай, музико, дужче грай,
буде веселіше.

2 коло

Ой весела наша пісня,
весела та жвава,
станцювали гопачок ми,
аж земля дрижала!

Вихователь оголошує командні спортивні змагання.

1. Для хлопчиків – “Вартові-сигнальники”.

Залізти на драбину, засвітити вгорі ліхтарик, передати естафету.

2. Для дівчаток (одночасно з хлопчиками) пришивання гудзиків (пришиті гудзики кладуть на стіл журі).

Перед другим змаганням представники обох команд читають вірші про здоров'я.

Наступний тур – спортивні змагання.

1. Для хлопчиків – “Швидкі вершники”.

Між ногами м'яч-кінь, у руках палки-коні, шабля. Дострибати до воріт, вдарити шаблею по дзвіночку і передати естафету.

2. Для дівчаток – “Посадка і збирання картоплі”.

3. Для хлопчиків – “Втеча полоненого козака з полону” – стрибки у мішках естафетою.

4. Для дівчаток – “Хто швидше забинтує голову пораненого?” Дівчатка бинтують голови козакам.

Конкурс пісні про здоров'я (виконує вся команда).

“Як здоровим стати”

(Сл. Т. Волгіної, муз. В. Філіпенка)

Всім відомо, усім ясно,
що здоровим бути краще,
треба тільки знати,
як здоровим стати.
Треба вчасно спати лягати,
вранці свіжий душ приймати,
на зорі вставати,
допізна не спати.

Ти привчися до порядку,
кожен день роби зарядку,
гартуйсь сміливіш – будеш здоровіш!
Хто із спортом міцно дружить,
той здоров'я не спаплюжить.
І не треба ліків,
щоб прожити вік!

5. Для хлопчиків – “Пролізь через тунель” – через довгі мішки з передачею естафети.

6. Дівчатка тим часом виготовляють паперові склянки для води (кладуть на стіл журі).

Конкурс пісні про здоров'я (виконує вся команда).

“Лижна прогулянка”

(Сл. Б. Дворного, муз. Ю. Чичкова)

Сніг іскриться, сніг сріблиться,
в небі сонце знижене,
Одягайтеся тепліше
І збирайтеся хутчіше,
та виходьте з лижами.

Приспів:

Вітерець мете сніжок,
він сьогодні злиться.
Морозець надворі
нам рум'янить лиця.

Біля гірки, наче в цирку,
заєць скаче, грається,
не тікай від нас, приبلудо,
ми ловить тебе не будем,
навіть не збираємось.

Вітер віє, сніг біліє,
В хмарах сонце знижене:
і сьогодні ми радієм,
що кататися умієм,
що здружились з лижами.

Для хлопчиків – “Рукоборство”

Козаки лягають командами один проти одного на мішки-тунелі і борються правими руками, ліві на землі.

По команді дівчатка складають з газети шапочки й одягають на голови хлопчиків.

Перед наступним конкурсом театралізованої вистави частина учнів переодягається у костюми. Вистава “Шкідливий вплив нікотину й алкоголю”.

Для інших членів обох команд журі зачитує загадки про здоров'я.

Конкурс загадок

1. На обличчі в людини
дві маленькі пташини.
Одна одну не знають,
та в парі літають. (Очі).
2. Гладеньке й пахуче, миє чисто. (Мило).
3. Який брудний ти є – таким тебе й покаже.
І без усяких слів про чистоту
тобі усе розкаже. (Дзеркало).
4. Зуби є, а рота нема. (Гребінець).
5. Білий хлівець повен овець, відкрию хлівець – випущу овець.
(Зуби).
6. Два брати через дорогу живуть, один одного не бачать. (Очі).
7. Люблю мити, всіх купаю, саме ж худну й пропадаю. (Мило).
8. Костяна спинка, на черевці щетинка, по брамі стрибала, всі
кришки виганяла. (Зубна щітка).
9. Зубате, а не кусається, як воно називається? (Гребінець).
10. Своїх очей не маю, а іншим помагаю. (Окуляри).
11. Коли пінюсь – на бруд злюсь, людям я допомагаю, з тіла
їхнього мікроби змиваю. (Мило).
12. Що дістав зубами до потилиці?. (Гребінець).

Конкурс малюнків про здоров'я.

Журі оцінює малюнки дітей про спорт, антиалкогольну й антинікотинову пропаганду.

Шикування команд на закінчення ранку.

Підсумки “Козацьких забав”, визначення й нагородження грамотами команд за I і II місця.

Виконується пісня “Скільки б не співали”.

Скільки б не співали,
а кінчати час.

Кращі побажання
ви прийміть від нас.

Приспів:

І в вас, і в нас
хай буде гаразд,
щоб ви і ми здорові були.

Прощайте, люди,
низький вам уклін,
щастя і здоров'я
зичим вам усім.

Приспів.

Дівчинка: На цьому наш конкурс-змагання “Козацькі забави”
закінчено.

Щиро дякуємо за увагу (всі кланяються).

Сценарій спортивно-розважальної гри “Козацькі звиятиги”

Мета. Розвивати бажання в учнів вести здоровий спосіб життя. Поглибити знання учнів про традиційні свята українців, звичаї, обряди, народні ігри та забави. Виховувати прагнення бути сильними, сміливими, дружніми. Познайти з народними традиціями здорового способу життя українців.

Обладнання. Магнітофон, 2 пари чобіт, дрова (30 полін), 2 мішки, каша, 2 глиняних миски, дерев'яні ложки, 4 склянки (з них 2 з водою), макітра з варениками, призи для нагородження, лук і стріли, хліб український та шматок сала.

Ведучі.

- Здоровенькі були!
- Доброго вам здоров'я!
- Правда чудові ці фрази?
- Вони нас зближають з вами одразу.
- Сьогодні, гадаю, якраз буде вчасно,
- Щоб був у нас справді чудовий настрій!
- Упоравшись з ділом, хіба нам не варто
- Зустрітись з грою, піснями і жартом?!

З давніх-давен український народ найголовнішою цінністю у житті вважав здоров'я. Навіть, вітаючись і прощаючись, люди бажали один одному здоров'я: “Здоровенькі були!”, “Дай, Боже, здоров'я!”, “Доброго вам здоров'я!”, “Бувайте здорові!”, “Ходіть здорові!” та інші.

Ще з часів Київської Русі наші пращури цінували здоров'я, загартованість, спритність. Свою силу, винахідливість, кмітливість вони проявляли в іграх, забавах, які часто проводили у традиційні свята українців.

Отож, розпочинаємо свято сильних, спритних, обережних,
вільних, людей – козаків!

Отаман. Здорові будьте, козаки!

Козаки. Здоров будь, батько-отамане!

Отаман. А який у вас сьогодні стан?

Чи є охота позмагатись,

І відвагу молодецьку,

Як це в козаків ведеться?

Козаки. Так. о нас вирує кров козацька,

Ворог не захопить нас зненацька.

Отаман. І так, Запорозька Січ наша славна,

І це в нас така вже традиція здавна:

Почнемо змагання, покажемо сили,

А перше потрібно встромить в землі стріли.

(Козаки випускають з луків стріли).

А також кладіть шматок хліба і сала

На щастя, й невдача щоб нас обминала.

(Кладуть хліб і сало).

Благословляю вас, мої сини,

Козацьку честь ви зберегти повинні,

А також Боже борони вас

Зрадить рідній Україні.

Отож, веселіш. Козаки не бувають зажурені.

Змагатимуться сьогодні два курені

На чолі з курінними отаманами,

Познайомимо їх з вами ми.

(Називає отаманів кожного куреня).

Рада є також у нас,

Пильно стежить й кожен раз

Визначає кращих з вас.

(Представляє раду, яка буде оцінювати змагання, виставляти й підраховувати бали).

А тепер всі без вагання

Починаємо змагання.

Козаки, нам у поході

Стануть чоботи в пригоді.

Конкурс 1.

Ведучі. Є чотири пари чобіт 45 розміру. Учасники по черзі
взувають чоботи, добігають у них до стільця, який
розташований на відстані навпроти кожного куреня,
повертаються і передають чоботи наступному учасникові.

Ведучі. Які чоботи гравці нам пошили гарні ці!

І “зручні” вони й міцні,

Кажуть, що такі в ціні.

А тому в них найзручніше,

Рада скаже нам й запише

Бали набрані негайно.

Часу цінного не гаймо!

(Слово – раді).

Отаман. Козаки, а яка улюблена страва наша?

Козаки. Каша!

Отаман. Будемо кашу варить?

Козаки. Так!

Ведучі. Хай вогонь горить!

А для цього знають всі чудово

Треба дрова.

Конкурс 2.

Ведучі. Кожен учасник повинен перенести по одному
поліну. Поліна лежать навпроти кожного куреня.

Ведучі. Козаки всі спритні, здібні.

Чи є ще до них подібні?

Потомились? Діло в тому

Їм потрібно зняти втому.

Відпочинок – справа звична.

Для всіх пауза музична.

(учениця виконує українську пісню) (Тим часом учні-поміч-
ники складають дрова)

Отаман. Дрова є, вогонь палає!

Та чогось не вистачає?

Щоб зварить крупу, нам з річки

Треба принести чого?

Козаки. Водички.

Конкурс 3.

Ведучі. Цей конкурс на швидкість і обережність. Дві склянки розташовані на відстані навпроти кожного куреня: одна з водою, друга порожня. Учасники по черзі ложкою переносять воду з однієї склянки в іншу, порожню.

Ведучі. Поки рада обміркує,
Хто набрав і скільки балів,
Ми зустрінемо всі разом
Гімнастів в нашій залі.

(виступ учениць-гімнасток)

Отаман. А тепер послухаємо радо
Нашу раду.

(рада підсумовує).

Отаман. Не хвилюйтесь! Скоро наша
Вже й готова буде каша.
Ось така цікава справа,
Тільки каша – люба справа?

Козаки. Ні.

Ведучі. Щедрі в нас дніпровські води.
Ось тому дари природи
Козаки в їжу вживають,
Про своє здоров'я дбають.
Завітали до нас в гості дошкільнята-козачки.
Хочуть щось нам розказати
Ці веселі малюки.

(Виконується хлопчиком пісня “Із сиром пироги”).

Служив козак у війську,
Мав років 23,
Любив козак дівчину
І з сиром пироги.

Приспів.

Чи з сиром, чи в сметані,	Ой, чули, чули, чули,
Чи з білої муки,	Ой, чули, чули, ви.
Хороші чи погані,	Хороші чи погані,
Аби лиш пироги.	Аби лиш пироги.

З-за гори кам'яної
Напали вороги,
Взяли собі дівчину
І з сиром пироги.

Приспів.

Козак гірко заплакав:
”Ви, страшні вороги,
Візьміть собі дівчину –
Віддайте пироги!”

Приспів.

А то були мисливці,
Зовсім не вороги,
Взяли собі дівчину
І з сиром пироги.

(У великій макітрі – вареники. Ними пригощають присутніх на святі).

Отаман. Каша наша теж готова.
Запашна, смачна, чудова.
А у нас змагання знову.
Хто скоріше кашу з'їсть,
Буде сильним й першим скрізь.

Конкурс 4.

Ведучі. У двох глиняних мисках насипано кашу, порівно у кожному. Для учасників кожного куреня є ложки. Котра команда з'їсть швидше кашу, та й переможе.

Отаман. Хто, скажіть, їсть мало каші?
Про це знають в раді нашій.

(Слово надається раді).

Отаман. Каша сили надає,
Знову в нас змагання є.

Конкурс 5.

Ведучі. Для кожного куреня є мішок. Кожен учасник має подолати відстань, стрибаючи у мішку. Хто швидше виконає завдання, той і переміг.

Отаман. Ще змагання не скінчились,
Позмагаємось, покажемо сили!

Конкурс 6.

Ведучі. Перетягування канату.
Отаман. Ці змагання – річ почесна,
Й рада нас оцінить чесно.
Бачать все присутні в залі,
Хто набрав найбільше балів.

(Рада оголошує результати конкурсу. Повідомляє, хто ж є переможцем).

Нагородження куренів.

Отаман. От і все! Чи є бажання
На наступні в вас змагання?
Козаки. Так!
Ведучі. Привітаймо переможців,
Славних наших запорожців.

Сценарій свята “Посвята у козачата”

Звучить “Запорізький марш”

Писар згукує козаків:

– Агов, братове! Всі на раду!

Козаки збираються на козацьку раду.

Кошовий. А що, козаки! Дайте слово сказати! Чи не час до коша козачаток прийняти!

Козаки. Саме час! Саме час! В самий раз!

Кошовий. Одержавши на раді згоду,
Дітей козацького роду
У наше коло викликаю,
Їх перевірити жадаю!

Звучить козацький марш, і в залу входять другокласники.

Кошовий. Здорові були, юні друзі!

Діти. Здрастуй, батьку!

Кошовий. Поведу таку я річ: що ви знаєте про Січ?
І про нашу Україну?

1 учень. Розкажи усім нам, сину.
Знаю, батьку, слава Січ
Ворогам ішла навістрів,
Рідну землю захищати
І народ наш прославляти!

Кошовий. Що говорить нам “козак”?
Це крилате, горде слооо?
Чи завжди буває так,
Що світлішає від нього?

Козачата: Козаки – це вільні люди!
Козаки – безтрашні люди!
Козаки – борці за волю!

Разом: За народну щасну долю!

Писар; Настав час розпочати випробування.

Козак: Юні друзі, дайте відповіді на наші запитання.

Кошовий: Як звався козацький човен? (Чайка).

Писар: Що було символом влади козаків? (Булава).

Козак: А як називаються козацькі штани? (Шаровари).

Козак: Як називалася зброя козаків? (шабля, мушкети, пістолі).

Козак: Де була розміщена Запорізька Січ? (На Дніпрових порогах).

Козак: Від кого захищали свій край козаки (від турків, татар, шляхти).

Козак: Хто очолював козацьке військо? (Гетьман).

Кошовий: Діти! Багато ви знаєте про козаків. А чи умієте співати нашої козацької?

Діти співають пісню “Гей, ви, стрільці січові”.

Кошовий: Та й гарно ж як!

Козаки: Так, батьку! Так! Твоя правда!

Писар: А чи ж такі ви сміливі та вправні?

Діти: Так!

Писар: А ось зараз ми це перевіримо.

Писар та козаки пропонують конкурси.

1 конкурс. Вручити м'ячем у корзину (час – 1 хв., за кожне влучення – 1 бал).

2 конкурс. “Поїзд-сороконіжка”. Потрібно пройти до кеглі, обійти її і повернутися назад, не розірвавши ланцюжка. Виграє той, хто затратить менше часу із найменшою кількістю штрафів.

3 конкурс. Дві команди, стоячи на старті, намагаються як-найшвидше пройти дистанцію, підбиваючи ракеткою повітряну кульку. Хто швидше – той переміг.

4 конкурс “Відтворити рик звіра”. Командам дається завдання відтворити голос звіра, а команда-суперник відгадує назву тварини.

Писар: Оце так зміна в нас росте. Розумні, сильні, кмітливі, голосисті!

Дівчата співають пісню “Трицю, Грицю, до роботи”.

Кошовий: Козацькому гурту, ви, бачиться, раді. Скажіть, чи готові ви жити по правді?

Діти: Готові! Так! І жити чесно будем,
І правил ми козацьких не забудем!
Діти називають по черзі правила:
Козак – чесна, смілива людина,
Найдорожча йому – Батьківщина!
Козак – слабкому захисник,
Цінити побратимство звик!
Козак – усім народам друг,
І лицарський у нього дух!
Козак – це той, хто за освіту,
Хто прагне волі і блакиту!
Козак вкраїнську любить мову,
Він завжди здержить своє слово!

Кошовий: Тож присягніть, що правил цих ви не забудете,
Що справжніми синами свого народу будете!

Усі діти: Щоб козацькому роду не було переводу,
Присягаємо на вірність Вітчизні й народу!

Кошовий: Вручи ж бо писарю, посвідчення орлятам
Вони ж бо від сьогодні козачата.

Писар (до козаків): Допоможіть посвідчення вручити
І знак козацький прикріпити!

Звучить “Запорізька похідна”, козаки вручають кожному з козачат посвідчення, в якому зазначається, що такий-то школяр козацькою радою школи прийнятий у козачата і стає членом Української Духовної республіки та побратимом усіх народів планети.

Кошовий: Присягайте, що Вкраїну будете любити,
Що ввіллете в неї силу, щоб розвеселити!

Козачата: Присягаєм!

Козачата співають пісню “Ой на горі та й жінці жнуть”.

Члени козацької ради:

Козачат усіх щиро вітаємо,
Їм здоров’я і щастя бажаємо!

Кошовий: Директорові школи права передаю,
Йому для привітання слово надаю!
Вітальне слово директора школи.

Кошовий: На цьому козацьку раду скінчено
І славу народную ще не увінчено!

Під звуки маршу “Січових стрільців” козачата виходять із зали.

Сценарій виховного заходу

”У всі часи, у всі віки славу Україні приносять козаки”

(Звучить козацька пісня. На сцену виходять отаман і його козаки).

Козак 1. Батьку наш отамане,
Зволь у шані поклонитися тобі.

Козак 2. Про твої козацькі звитяги
Слухи ходять у чужинській стороні.

Отаман. Досить, хлопці, та словами
Славу отаману лить.
Чого хочете, по ділу
Отаману повідомте вміть!

Козак 3. Ми піклуємось про завтра,
Хто буде в Україні жити?
Мову рідну і звичаї
Від чужинця боронить!

Отаман. Що почув від вас я, діти,
Знову українство у біді?

Козак 1. Та чого гріха таїти,
Мова, мода і пісні –
Чути скрізь чужі!

Отаман. Ой не гоже часу марнувати
Треба, хлопці, дух кріпить.
Не чужинське вчити шанувати,
А що рідне серцю – це любить.

Всі козаки. Слухаємо, батьку! Мудро!
Ми будемо юних вчить.

Козак 2. У нашій школі помаленьку
Юні джури підростають.
Вони люблять Україну
І пісень вкраїнських знають.

Козак 3. Хлопці з класів початкових
Козаками мріють стати.
Покажіть нам, друзі менші,
Як ви вмієте співати.

(Звучить пісня у виконанні учнів 3-4 класів).

Козак 1. А дівчата вишиванки
Одягають в будні й свята.
Матері їх вчать удома
В рушники узорі ткати.

Козак 2. Всі маленькі українки
У майбутнє шлях торують.
Подивіться, як красиво
З рушниками всі танцюють.

Отаман. Славні хлопці, товариство,
Всіх я вас зібрав отут.
Бо посвяту в козаченьки
П'ятикласники вже ждуть.

Козак 3. Добре кажеш, отамане,
Вже прийшла отая днина,
Тему вивчили "Козацтво".
Й кожен з них вже не дитина.

Отаман. Моя думка є така –
Хто сьогодні нам розкаже,
А ще краще як покаже,
Ми посвятим в козаки.

Козак 1. Нумо, хлопці, не баріться
З піснею хутчіш заходьте
Вас чекають вже на Раді
Подивимось, на що ви здатні.

(Звучить козацький марш, заходять козаки)

Отаман. Хто ви є, чого прийшли?

Учні. Ми учні-п'ятикласники.
Хочемо в козаки.

Козак 2. Прийняти просяться
До козацького роду
Славних предків діти.

Отаман. Скажіть, любі діти,
А чи в школі всі вчитесь
Рідний край любити?

Учні. Так!

Козак 3. Давайте, отамане, перевіримо
Чи правду говорять вони.

Отаман. Що пропонуєш?

Козак 1. Хай відгадають козацькі скарби.

Отаман. А це слухна порада.
Отож без лишнього вагання
Я оголошую вам випробування.

(Звучить мелодія пісні про Україну)

Отаман. Це всіх нас скарб.
Вам доведеться відгадати.
Як зветься тая сторона.
Яка для тебе, як матінка одна. (Україна).

Учень 1. Це Україна, земля рідна,
Земля сонячна і хлібна,
Вона навек для нас одна,
Вона, як мати, найрідніша,
Вона з дитинства наймиліша.
Вона і взимку найтепліша –
Це наша отча сторона.

Учень 2. О Боже, дай повік любити край,
Де квіти, пташка і зелений гай,
Де кожна вірна тій землі дитина
Живе єдиним словом – Україна!

Отаман. Бачу, випробування перше ви пройшли.
Я з гордістю повідомляю,
що будуть з вас усіх козаки.

Козак 1. Сьогодні свято, конкурс нині,
Сьогодні в нас козацтво тут.
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть.

Козак 2. А тепер порозважаймось.
В різних іграх позмагаймось.
Два гурти козаків гожих
Нам покажуть, хто що може.
I конкурс. Представлення.

I курінь “Хортиця”.

Наш девіз: “Козацькому роду нема переводу”.

Учень. Для боротьби ми не збирали
Ані рушниць, ані гармат,
Здоров’я й знань понабирали,
Що вистачить для всіх команд.

II курінь “Слава”.

Наш девіз: “Перемогу здобути або вдома не бути!”
Ми прийшли сьогодні,
Щоб вести запеклий бій.
Тільки, не кулаками,
А в веселій, дружній грі.

Початок змагань.

Козак. Завдання домашнє про козаків підготувала команда
“Хортиця”:

Козаки – це вільні люди!
Козаки – безстрашні люди!
Козаки – борці за волю!
За народу кращу долю.
Козак – це людина чесна й смілива,
Найдорожча йому – Батьківщина!
Козак – слабкому захисник,
Цінити побратимів звик.

Отаман. А що команда “Слава” знає й нам розповість про Січ?
Знаєм, що славна Січ
Ворогам ішла навстріч.
Рідну землю захищала
І народ нам прославляла.
Мужньо наш народ боровсь
Сам Хмельницький в нас знайшовсь
І Сірко, і Дорошенко,
Й Полуботок, й Морозенко.

Отаман. Правда, діти, рабства каламутну ніч
Переборювала Січ.
Козаків боялися заїди,
Бо була в них сила правди.

Отаман. На якому острові була збудована перша Січ?

Учні. О. Хортиця.

Отаман. Бачу, добре ви підготувались,
Мабуть, добре постарались.

Козак 1. Другий із етапів естафети є козацький запальний
танок “Гопак”.

Козак 2. Кажуть, козаки, щоб до них болячки не чіплялися,
як реп’яхи до собачого хвоста, любили танцювати гопака.

Козак 2. Гоп, гоп, гопака, полюбила козака.
Козак дров насіче, дівка млинців напече.

Демонструють танець гопака.

2 конкурс “Вікторина”

(Учасникам потрібно швидко відповісти на питання вікторини).

1. Як називається зачіска козака? (Оселедець)
2. Як називалося місце, де жили козаки? (Курінь).
3. Яка їжа була в козаків найулюбленішою? (Каша).
4. Як називався козацький ватажок? (Отаман, кошовий).
5. Назвіть найвідомішого гетьмана України (Богдан Хмельницький).
6. Як називався козацький човен? (Чайка).

3 конкурс “Забава кошоварів”

Хто швидше перебере крупу.

Отаман.

Хлопці-козаки, як ви гадаєте, чому на Січі не було жінок?

Козак 1.

Тому що на Січі все підпорядковувалося вимогам війни.

Козак 2.

Та все ж до жінок козаки ставилися, як до богинь. Недарма їхньою покровительницею була Мати Божа. А найулюбленішою іконою і церквою – Покрова Пресвятої Богородиці.

Козак 3.

Та і якби не було жінок, то хто б народжував козаків?

Отаман.

Про Україну, рідний край
Ти завжди пам'ятай.
Лине пісня "Гей ви, козаченьки".

Козак 2

У (назва населеного пункту) станиці козакам все до душі
Ану, хлопці та дівчата, гарну польку покажіть.
Виконується танець "Полька".

Козак 1.

Згода хай буде у вашій родині,
Живіть мирно в домі, школі, Україні
Про минуле славне своє пам'ятайте,
У добрі і праці сміло виростаєте.

Козак 2.

Розпускайте крила, сміливо злітайте,
Шлях до волі і єднання у серцях плекайте,
Щоб у всіх кінцях і всюди у кожній родині
Жила слава козацькая,
Цвіла Україна.

Козак 3.

Всі візьмемося за руки, як одна родина.
Хай лунає понад степом, лісом і над гаєм
В (назва населеного пункту) козацька зміна підростає.

Козак 4.

І плекає в своїм серці думку цю завжди:
"В усі часи, в усі віки славу Україні приносять козаки".

Отаман

З минулим ми працюєм і з піснею веселою в сьогоднішнє по-
вертаємо, всіх благ земних ми щиро вам бажаємо.
Звучить пісня "Бажаємо щастя".

6.3. ГЛОСАРІЙ КОЗАЦТВА

АКАДЕМІЯ КИСВО-МОГИЛЯНСЬКА – перший вищий навчальний заклад в Україні й у всій Східній Європі. Вона була центром освіти, наукового та культурного життя не лише України, а й Білорусії, Росії та південнослов'янських країн. Виникла з Київської братської школи, початком якої слід вважати 15 жовтня 1615 р., коли високоосвічена українська шляхтянка, киянка Гальшка (Лізавета) Гуленичівна передала свою землю на Подолі Київському православному братству та його школі.

АРМАТА (АРТИЛЕРІЯ) КОЗАЦЬКА як окремий рід військ існувала в козаків уже з другої половини XVI ст.. Вона складалася з "фальконетів", за розмірами гармати поділялися на "малі" й "потужні", за калібрами – на трифунтові, шестилотові тощо.

БАЗАВЛУЦЬКА СІЧ (1594-1638) розташовувалася на 35 кілометрів нижче по Дніпру від своєї попередниці Томаківської Січі, на острові біля гирла річки Базавлук. Тут у Дніпро впадали ще три річки – Чортотлик, Підпільна і Скарбна.

БАТУРИН – столиця Гетьманщини (1669 – 1708), троташовувався на мальовничому високому березі Сейму, притоці Дніпра.

БЕРЕЗНЕВІ СТАТТІ ("Статті Богдана Хмельницького") українсько-московський договір, укладений у Москві в березні 1654 р. після двотижневих перемов між боярами і українським посольством у складі генерального судді Самійла Богдановича-Зарудного, переяславського полковника Павла Тетері, брацлавського осавула Григорія Кириловича, чигиринських отаманів – Германа (Герасима) Гапоновича, Іллі Харитоновича та Кіндрата Якимовича.

БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ. У жовтні 1596 р. у місті Бересті (нині м. Брест, Білорусія) відбулося об'єднання Української і Білоруської Православних церков з католицькою. Українська Православна Церква, яка ще за часів Київської Русі, Галицько-Волинського князівства перебували під опікою держави, мала великі привілеї і посідала високе становище в суспільстві. Після того, як Україна потрапила під

владу Польщі, православ'я не тільки втратило своє привілейоване місце, а й опинилося перед небезпекою цілковитого знищення.

БЕРЕСТЕЙСЬКА БИТВА (1651) – найбільша битва другого періоду Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст, а за кількістю її учасників – найчисленіша в історії України з найдавніших часів до XIX століття.

ВЕЛИЧКО Самійло (1670-1728) український літописець, автор монументального історичного й літературного твору “Сказаніє о війні козацької з поляками...”.

ВЕРТЕП – український ляльковий переносний театр.

ВИГОВСЬКИЙ Іван Остапович – гетьман України (1657-1659), один з найвизначніших українських державних діячів середини XVII ст., полководець, дипломат.

ГАДЯЦЬКА УГОДА українсько-польський договір, укладений в Гадячі 16(6) вересня 1658 р.

ГЕНЕРАЛЬНА ВІЙСЬКОВА КАНЦЕЛЯРІЯ – вищий центральний орган виконавчої влади Гетьманщини, який виник спочатку як канцелярія при гетьманові України Богданові Хмельницькому. Очолив Генеральну військову канцелярію генеральний писар Іван Виговський (майбутній гетьман України), який підніс значення канцелярії, перетворивши її на важливу складову системи управління Українською Гетьманською державою.

ГЕТЬМАНЩИНА – назва, яка позначала в 1648-1764 рр. Українську Гетьманську державу та її територію. Вона виникла унаслідок вибуху Національно-визвольної війни українського народу проти колоніального гніту Речі Посполитої. За задумом вождя Національно-визвольної війни Богдана Хмельницького Гетьманщина мала охопити всі етнічні українські землі. Однак, внаслідок контрвиступу Речі Посполитої, на боці якої стояла вся католицька Європа, українським військам довелося відступити на схід. Тому Гетьманщина згідно із Зборівським договором 1649 р. не обіймала собою всіх історичних та етнічних українських земель..

“ГЛУХІВСЬКІ СТАТТИ” – договір між новообраним лівобережним гетьманом Дем'яном Многогрішним і московськими

царськими представниками, укладений у Глухові 16 березня 1669 року.

ГОПАК – український народний танець, який виник на Запорозькій Січі й виконувався тільки чоловіками. У ньому була закладена складна цілісна система прийомів двобою, що застосовувались у військовому мистецтві запорозького козацтва. Рухи гопака також використовувалися як вправи бойового вишколу.

ГОРДІЄНКО Кость – найвидатніший після Івана Сірка кошовий отаман Запорозької Січі за всі часи її існування. Запорозькі козаки обирали його кошовим отаманом дванадцять разів.

ДЖУРА – джурами на Січі називали хлопців-підлітків, що були помічниками і зброєносцями в досвідчених запорозьких козаків і військових старшин, проходячи при них школу військового мистецтва, фізичного й духовного загартування, переймаючи їхній бойовий досвід. Джури також обов'язково навчалися в січовій школі. Коли хлопцеві виповнювалося 16 років, його записували до куреня. Безродинні січовики нерідко мали джуру за прибраного сина, який успадковував їхнє майно, зброю, коней. Мешкав і харчувався джура в тому ж курені, що і його наставник.

ДОРОШЕНКО Петро Дорофійович – гетьман України (1665-1676), видатний політик, державний діяч, полководець, дипломат, який в умовах Руїни прагнув за всяку ціну об'єднати розірвані частини України, вибороти своїй Вітчизні незалежність і відновити Українську самостійну державу.

ДУМИ І ПІСНІ КОЗАЦЬКІ – українська народна поезія вже давно здобула загальне визнання в усьому світі завдяки витонченій художній формі і багатому змісту, ідейній та емоційній насиченості, глибокому, щирому ліризму, високим і благородним ідеалам, що в ній висвітлюється.

ЄВАНГЕЛІЄ П. КАЛНИШЕВСЬКОГО – книга Святого Письма, яку подарував військовий суддя (пізніше – кошовий отаман) Запорозької Січі Петро Калнишевський церкві Святої трійці, що її він побудував на свій кошт у рідному селі Пустовійтівка (нині – Сумська обл.).

ЖІНКА-КОЗАЧКА – на покозаченій Україні жінка була рівноправною з за порогами, розпоряджалася власним майном,

вибирала нареченого й могла розлучитися з чоловіком, якщо того забажає.

ЖОВТОВОДСЬКА БИТВА (1648) – перша велика битва Національно-визвольної війни українського народу 1648-1657 рр.

Військо Речі Посполитої, кероване коронними гетьманами Миколою Потоцьким (Великим) та Мартином Калиновським (Польним), зібралися на Черкашині, щоб виступити звідти на Низ Дніпра й придушити виступ українських повстанців Богдана Хмельницького в самому зародку. Побоюючися виходу повстанців на “волесть”, вони розпорошили свої сили й тим самим обрали невдалу тактику воєнних дій. ...

ЗАДУНАЙСЬКА СІЧ – заснована найнепокорнішими запорозькими козаками, які зуміли виступити із Підпільненської (Нової) Січі, заблокованої російськими військами, що пройшли влітку 1775 р. її руйнувати. Царський командуючий генерал Тенелі залишив неприкритою багнисту місцевість, що пролягала з боку Дніпра до внутрішньої січової фортеці – Коша. Цим і скористалися запорожці. Вночі, завантаживши чайки боеприпасами, хлібом, зброєю, майном, клейнодами, спустилися Дніпром і Чорним морем дісталися Дунаю. До них приєдналися запорожці, які пробіралися через царські форпости й втікали на очаківський степ і на Дунай, що були тоді володіннями Туреччини.

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ – українська козацька республіка. Виникла і розвинулась на Наддніпрянщині. За порогами, в перших десятиліттях XVI ст. Кордони Запорозької Січі до кінця XVII ст. були окреслені. Протягом XVIII ст. її територія під назвою Вольності Війська Запорозького (Вольності Війська Запорозького Низового) вже мали чітко визначені межі. Столицею Запорозької Січі було місто-фортеця, яке кілька разів міняло своє розташування, але завжди було за порогами.

ЗБОРІВСЬКА БИТВА – битва військ Богдана Хмельницького з поляками в околицях м. Зборів у серпні 1649 року.

ЗБОРІВСЬКА УГОДА (1649) була укладена між гетьманом України Богданом Хмельницьким і польським королем Яном-Казимиром 8 серпня 1649 р.

ЗБРОЯ КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКА – козацтво мало різноманітну зброю для дального і близького бою. Особливо добре козацьке військо, яке сучасники називали “вогнистим” або “рушничним” було забезпечене вогнепальною зброєю, перевершуючи в цьому західноєвропейські армії. Козацький піхотинець міг мати кілька рушниць, а кіннотник – кілька пістолів.

ІКОНИ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА були яскравим і своєрідним явищем народного мистецтва, що дістало в дослідників назву українського бароко, або ж козацьке бароко. Запорозькі ікони, як і храми з їхнім унікальним начинням і оздобленням, були втіленням побожності й любові до краси, душевного піднесення і національної духовності. Тематика й сюжети запорозьких ікон відзначаються багатством і розмаїттям. На іконах малювали спокійного й величного “Страсного спасителя” з мотивом мучеництва, доброго народного пастиря “Христоса-Виноградаря”, могутнього “Христоса-Владаря”. Часто зображували на іконах у вигляді лагідного й мудрого старого улюбленого запорозького святого Миколу на іконі запорозької Бабайківської Миколаївської церкви. Життєствердження відчуємо в пишних іконах з коштовними шатами “Христос на престолі” та “Богоматір – цариця небесна”.

ЇЖА ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ – повсякденною їжею запорозьких козаків були: соломаха – житнє борошно, густо зварене на воді й засмажене олією з цибулею; тетеря – пшоно або житнє тісто, зварене на квасі; братко – теж пшоняна каша з додаванням прісного тіста.

Круту тетерю їли з жиром, молоком, звичайною водою або із щербою – риб’ячою юшкою. Варену або печену рибу подавали на стеблях – дерев’яних дошках з видовбаною серединою, щоб не стікала юшка.

Запорозькі вживали багато фруктів, городини, різної зелені – кропиву, лободу, чебрець, м’яту, кульбабу, звіробій, листя й коріння суниць. Найбільшою пошаною користувалися часник і цибуля.

Запорозжці любили поласувати свіжим м'ясом, салом, птицею, дичиною, варениками, сирниками, гречаними голубцями з часником, заправленими салом.

Козаки також вживали рубці, свинину, мамалигу, коржі.

КАЛНИШЕВСЬКИЙ Петро Іванович (бл. 1690-1803) – останній кошовий отаман Запорозької Січі.

КАМ'ЯНСЬКА СІЧ (1709-1711, 1728-1734) була заснована запорожцями після зруйнування царськими військами Чортомлинської Січі. Захопивши із собою деякі врятовані клейноди і похідну церкву, козаки спустилися по Дніпру на човнах і стали табором під проводом кошового отамана Петра Сорочинського в гирлі річки Кам'янка, на правому березі Дніпра, на Південному кордоні Великого Лугу.

КИЦЕНКО Микола Петрович (1921-1982) автор ідеї увічнення пам'яті запорозького козацтва на о. Хортиця та в усій Україні.

КІШ – термін тюркського походження, у запорозьких козаків мав два значення. Кошом називали центральну внутрішню частину фортифікаційної системи столиці Запорозжя – Січі. Кіш-фортеця був оточений ровом і валом з дубовими палями та баштами на ньому, мав кілька виходів. Був осередком громадського і політичного життя Запорозької Січі. Кошом називали також і уряд Запорозької Січі, до складу якого входили старшина козацька: козацький отаман, військовий писар і військовий суддя. Їх обирали на загальній військовій раді в Січі.

КЛЕЙНОДИ КОЗАЦТВА – це відзнаки, регалії, атрибути влади козацьких гетьманів та гетьманів України, кошових отаманів та козацької старшини різних рангів. Клейноди – це передусім корогви (прапори), значки (сотені та курінні прапори стяги), бунчуки, булави, пірначі, палиці-жезли, литаври, сурми, печатки, іноді грамоти та інша зброя з прекрасами. Клейноди виготовляли кращі майстри, оздоблювали сріблом, золотом, діамантами, коштовними самоцвітами.

КОБЗАРСТВО – явище української культури, глибоко закорінене в давнину. Назву дістало від музичного інструмента – кобзи, який не є те саме, що споріднені з нею бандура та лютня, бо бандура – багатострунний інструмент, а

кобза мала лише п'ять чи сім струн, лютня – загнутий назад гриф. З XVIII ст. вони вживаються як синоніми на визначення одного музичного інструмента.

”КОЛОМАЦЬКІ СТАТТИ” – українсько-московська угода, укладена на козацькій раді, що відбулася над річкою Коломаком 25 липня 1687 р. під час обрання гетьманом Івана Мазепи.

КОНОТОПСЬКА БИТВА – після укладення Гадяцької угоди в середині серпня 1658 р. розпочалася війна України проти Москви. Спочатку царський уряд, дізнавшись про Гадяцьку угоду Виговського з Польщею, налякався й готовий був дечим поступитися. Воеводам доручалося піти на переговори з Виговським, навіть обіцяти йому виведення воеводи Шереметева з військом із Києва та визнання умов Гадяцького договору. Виговському були готові дати звання й посаду київського воеводи, а старшині забезпечити землі та всякі свободи. Царський уряд не знав повного тексту Гадяцького договору. Почалася війна.

”КОНОТОПСЬКІ СТАТТИ” були укладенні й прийняті в 1672 р. під час обрання гетьманом Івана Самойловича.

КОРСУНСЬКА БИТВА – друга битва Визвольної війни українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького проти Польщі, що відбулася 16(6) травня 1648 р. під містом Корсунем.

КУБАНСЬКЕ КОЗАЦТВО – так називалося з другої половини XIX ст. мешканці Приазовських і Причорноморських степів (Південно-Західного Підкавказзя, тепер Краснодарський край), первісну основу яких складали колишні запорозькі козаки. Саме вони були тою частиною запорожців, які після скасування і зруйнування Січі в 1775 р. об'єдналися в Чорноморське військо, що відіграло вирішальну роль у головних битвах російсько-турецької війни 1787-1791 рр.

КУРІНЬ – термін, який на Запорозькій Січі мав два значення. Курені були адміністративно-військовими господарчими одиницями, на які поділялося запорозьке козацтво. На чолі куреня стояв курінний отаман. На кожний курінь (їх було 38) складалися списки-реєстри.

Куренями називали також великі й просторі будинки, зіблені з дубового, липового або осокового дерева, в яких

мешкали запорожці із січової заголи, приписані до даного куреня.

ЛОЦМАНИ КОЗАЦЬКІ – проводили судна через Дніпрові пороги. Лоцманська служба була заведена Кошем –урядом Запорозької Січі – в 1656 р., коли фортеця Кодак перейшла в її володіння.

МАЗЕПА Іван Степанович (бл. 1639 – 1709) – державний діяч і політик найвищого гатунку найвправніший дипломат тодішньої Європи, полководець і водночас поет, у поезії якого були патріотичні мотиви, уболівання за долю України.

МАЛЯРСТВО НА СІЧІ – на Запорозькій Січі розвивався іконопис, який набув тут своєрідних рис. До нас не дійшли імена авторів духовних малярських творів. Але були на Запорожжі й професійні художники, які писали не тільки ікони, а й світські портрети сучасників, зокрема й запорожців.

”МАМАЙ КОЗАК” – українська народна картина, жанр українського малярства XVII – XIX ст., що немає аналогів у світовому мистецтві. Козак Мамай – узагальнений образ українського козацтва, що сформувався в народній уяві. Він символізує не тільки запорозьке козацтво, а й втілення образу й характеру всього українського народу.

МИКИТИНСЬКА СІЧ (1638-1652) – заснована у місцевості, де з давніх-давен перетиналися суходільний і водний шляхи і де 2500 років тому існувала переправа через Дніпро.. Ця переправа була в найвужчому місці дніпровських плавнів (4-5 км.). Саме тут ще суїфи переправляли через Дніпро криворізьку залізну руду, а в VI-XII ст. проходив шлях “із варяг у греки”. У часи козацтва, за народними переказами, запорожець Микита заснував на Микитинському Розі – мисі на правому березі Дніпра – невелике поселення і займався перевозом через Дніпро. Уперше про Микитин Ріг в історичних джерелах згадується від 1530 р. Січ було перенесено на Микитин Ріг після розгрому поляками козацько-селянського повстання 1637-1638 рр. і зруйнування укріплень Базавлуцької Січі.

”МОСКОВСЬКІ СТАТТІ” (1665) – договірні умови між козацькою старшиною і царським урядом, що їх підписав 11 жовтня гетьман І. Брюховецький у Москві.

МУЗИКА КОЗАЦЬКА ВІЙСЬКОВА –досягла на Запорозькій Січі високого рівня розвитку. Особливе місце належало духовим та ударним інструментам: трубам, сурмам, тулумбасам (литаврам), барабанам та бубнам.

Улюбленими в козаків були також кобзи (бандури).

До складу козацького військового оркестру входили трубачі (тримбачі), сурмачі, довбиші (литавристи, тулумбасники), які виконували спеціальні похідні та бойові музичні твори й урочисті п'єси під час зустрічі козацького війська, що поверталися на Січ після успішних походів, а також на прийомах послів, почесних гостей тощо.

ОДЯГ – козацький одяг відзначався вишуканим стилем, барвистістю, елегантністю і набув особливих, специфічних рис, зумовлених військовою діяльністю козацтва. До козацького одягу входили: шаровари, сорочка, жупан, пояси, кунтуш, свита, кожух, кирея,головний убір.

ОЛЕШКІВСЬКА СІЧ (1711 – 1728, 1734) – запорозькі козаки, які змушені були під тиском царських військ покинути Чортотлицьку і Кам'янську Січ, заснували з дозволу кримського хана Січ поблизу стародавнього міста Олешки. Жити під владою споконвічного ворога – Кримського ханства – було тяжко. Хан зобов'язував козаків соювати на його боці, примушував працювати на важких роботах, не дозволяв тримати армату, забороняв укріплювати Січ, відвів під Січ суху піщану місцевість, накладав на козаків штрафи і податки, навіть таємно продавав окремих козаків на турецькі судна-каторги.

ОРЛИК Пилип (1672-1742) – гетьман України в еміграції (1710-1742).

ОСВІТА В КОЗАЦЬКІ ЧАСИ

Аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати:

1. У XVII ст. утримувалася традиційна система освіти, яка із занепадом Козацької держави почала зазнавати занепаду, зрештою й занепадала під кінець століття.

2. Традиційно українська молодь їздила здобувати освіту в Польщу та Західну Європу, але з другої половини XVIII ст. старшина та шляхта посиляє своїх дітей навчатися і в Росію.

3. Розширюється кількість учительних колоній Київської академії, тобто колегіумів, які дублюють освітній процес у альма-матер. Це Чернігівський, Переяславський та Харківський колегіуми, певною мірою Полтавська семінарія.

4. На Правобережжі поширюється система Василянських шкіл при занепаді братських – це нижчі, середні та вищі школи, їх засновують уніати.

5. На території польської держави провадиться полонізація, а на терені Російської – русифікація освіти.

6. З одного боку, колегіуми втрачають світський характер, стаючи становими, духовними закладами, а іншого – навчальний процес регламентується вибором системи та вільний виклад наук.

7. Загальний рівень освіченості українців у XVIII ст. був високий. Значно вищий, ніж у XIX ст.

ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ – Острозька школа (академія) виникла в останній третині XVI ст. в м. Острозі на Волині. Її фундатором і меценатом був багатий і впливовий український магнат Костянтин Острозький. Він зберігав вірність своїй нації, був поборником православ'я, виступав проти католицизму й унії, підтримував діяльність братств, сприяв поширенню освіти і книгодрукування в Україні, заснував при Острозькій школі друкарню та згортував навколо них учених, письменників, діячів освіти з Києва, Львова, Вільна та інших міст.

”ПАКТИ І КОНСТИТУЦІЯ ПРАВ І ВОЛЬНОСТЕЙ ЗАПОРОЗЬКОГО ВІЙСЬКА” – акт угоди між гетьманом України Пилипом Орликом та українською козацькою старшиною і козаками, що був укладений в еміграції (під Бендерами) 5 квітня 1710 р. під час обрання Пилипа Орлика гетьманом України.

ПАЛАНКИ – адміністративно-територіальні округи, на які поділялися Вольності Війська Запорозького Низового, тобто територія останньої Запорозької Січі – Підпільненської (Нової) (1734-1775).

ПЕРЕКОП – місто і велика татарська фортеця, а також рів у найвужчому місті Перекопського перешийка. Час створення рову невідомий. Кримські татари розширювали

та поглиблювали його. У XVIII ст. рів мав довжину біля 8 км., ширину 25 м., глибину 8 м. за ровом був насипаний земляний вал, північна сторона якого і сам рів були обкладені тесаним камінням. Фортецю Перекоп близько 1509 р. побудував кримський хан Ментлі Гірей, практично в центрі перешийка; відтоді вона неодноразово добудовувалася та зміцнювалася. Фортеця мала п'ятикутну форму із земляними стінами, обкладеними міцним камінням і чотирикутними баштами. Шість великих башт було побудовано також уздовж усього рову. З боку рову було влаштовано ворота і підйомний міст – єдиний прохід через рів, вал і фортецю до Криму.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА (1654) – військова рада, яка відбулася у Переяславі 8 (18) січня 1654 р. Вона була скликана гетьманом Б.Хмельницьким у зв'язку з прибуттям московського великого посольства на чолі з боярином Василем Бутурліним, котре мало провести переговори щодо відносин із Українською державою.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКІ СТАТТІ (1659) – восени 1659 р. в Білій Церкві зібралася козацька рада, яка обрала гетьманом Юрія Хмельницького. Колишній гетьман Іван Виговський через свого представника віддав раді гетьманські клейноди – булаву і бунчук. Старшина з козаками відкидали союз з Польщею. А в умовах внутрішнього розколу їм нічого не залишалось, як розпочати переговори з Москвою на принципах договору 1654 р. Проте старшина висунула вимогу доповнити договір статтями, які б зміцнювали гетьманську владу і міжнародне становище Української держави. Вимагали необмеженого права дипломатичних зносин, участі козацьких представників у конференціях Москви з іншими державами. Домовились також, щоб Москва поза спиною гетьмана не мала ніяких сепаратних зносин з будь-ким в Україні і щоб московське військо, яке посиляли сюди для допомоги гетьману, залишалося під його владою.

ПИЛЯВЕЦЬКА БИТВА (1648) – одна з найбільших битв Визвольної війни 1648 – 1657 рр. Відбулася в середині вересня 1648 р. поблизу містечка Пилявці (тепер с. Пилява Старосинявського р-ну Хмельницької обл.)

ПІДПІЛЬНЕНСЬКА (НОВА) СІЧ (1734-1775) – остання Запорозька Січ. Її заснували запорозькі козаки, коли царський уряд дозволив їм повернутися у рідні місця. Російська імперія тоді стояла на порозі війни з Туреччиною, що розпочалася наступного 1735 р. Запорозьке військо з його високим бойовим потенціалом було вкрай необхідне царському командуванню для успішного ведення військових дій проти турецько-татарських сил. До того ж царський уряд побоювався, що турецький султан і кримський хан примусять запорожців – на той час їхніх підданих – виступити на своєму боці під час війни. Це й дало змогу запорожцям зробити на Підпільній Нову Січ.

ПОБРАТИМСТВО у запорозьких козаків. Серед січовиків був поширений звичай “побратимства”, корені якого сягають у первіснообщинний період історії людства.

Двоє одиноких запорожців уклали між собою “вічний союз” про взаємне піклування. Вони зобов’язувалися вчасно поспішати на допомогу один одному, відводити несподівану небезпеку, визволяти й навіть жертвувати життям один заради одного, якщо це буде необхідно.

РАДА КОЗАЦЬКА – одна з форм самоврядування демократичного козацького ладу, загальне зібрання козаків, іноді з представниками духовенства, міського населення і навіть селянства. Жінки на раду не допускалися. Рада репрезентувала верховну владу на Запорозькій Січі, а потім і на всій показаній Україні.

РЕЄСТРОВЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО – було організоване в Україні польсько-литовським урядом Речі Посполитої, який узяв на королівську службу кількасот українських козаків і склав на них реєстр (звідси й назва), намагаючись таким чином створити своєрідну альтернативу Запорозькому війську, що репрезентувало збройні сили українського народу. Ідея про взяття частини козаків на державну службу виникла в литовських і польських правлячих колах на початку XVI століття. Великий польський князь і польський король Сігізмунд I у 1523 і 1525 рр. зробив спробу втілити цю ідею в життя, але це йому не вдалося через постійну нестачу грошей у коронному скарбі. Це вдалося зробити у 1572 році.

“РЕШЕТИЛІВСЬКІ СТАТТИ” (1709) – склалися з двох документів: “Просительных Статей” гетьмана Івана Скоропадського і відповіді царя Петра I.

РЕПІН Ілля (1844-1930) – видатний художник, автор картини “Запорожці”. Народився на Харківщині, у місті Чугуєві. Батько його був нащадком російських стрільців, яких цар послав на Слобідську Україну, коли її почали колонізувати українські козаки і селяни після придушення Польшею козацько-селянських повстань на Подніпров’ї наприкінці 30-х років XVII ст. Дитячі і юнацькі враження від чудової природи рідної Слобожанщини, життя, побуту, звичаїв, народного мистецтва, пісень українців глибоко вплинули на Іллю Рєпіна.

“РІШИТЕЛЬНІ ПУНКТИ” (1728) – були надані царським урядом гетьману України Данилу Апостолу. Вони визначили правовий статус України в межах Російської імперії.

РОДИ ВІЙСЬК УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА – до складу українського козацького війська входили піхота, кіннота, армада і флот.

САГАЙДАЧНИЙ (Конашевич, Конашевич-Сагайдачний) Петро (бл. 1570, 1577 чи 1578 – 1622) – український козацький гетьман, один із найвидатніших полководців Європи, політик, дипломат, захисник української культури й духовності, поборник освіти в Україні – він уособлював людину доби Відродження. Петро Сагайдачний піднісся до найвищих щаблів тодішньої освіченості, був титаном духу та думки, людиною могутніх пристрастей, нестримної енергії.

СИМОНОВСЬКИЙ Петро Іванович (1710-1809) – козацький старшина, історик, перекладач, автор історичної праці про козаків.

СІРКО Іван Дмитрович (бл. 1610-1680) – п’ятнадцять років січовики обирали його кошовим отаманом. За всі часи існування Запорозької Січі, яке охоплює приблизно два з половиною століття, жоден козацький отаман не зажив такої любові й шани серед січового товариства. І навіть тоді, коли Іван Сірко не посідав цієї найвищої посади, він залишався неформальним лідером і користувався незаперечним авторитетом

не тільки на Запорозжі. Не було такої іншої людини, яка б могла зрівнятися популярністю з Іваном Сіркою.

СІЧ – столиця Запорозжя, його урядовий, державний, політичний, військовий центр, місто-фортеця.

СЛОВІДСЬКІ КОЗАЦЬКІ ПОЛКИ – військово-територіальні формування, які були утворені на теринах колишнього Чернігівсько-Сіверського князівства, що входило до складу Української держави княжної доби – Київської Русі.

СТАРШИНА КОЗАЦЬКА – генеральна, полкова, сотенна, запорозька.

Генеральна старшина складалася з генерального писаря, генерального обозного, генеральних суддів (їх було два)?, генеральних осавулів (теж два), генерального хорунжого, генерального бунчужного, генерального підскарбія.

Кожен генеральний старшина виконував певні функції і, як правило, зобов'язаний був брати участь у походах усього війська.

Генеральний писар відав генеральною канцелярією, проводив дипломатичні листування гетьмана, називали його здебільшого канцлером. Клейнодом-атрибутом уряду генерального писаря була державна печатка, яку він зберігав і прикладав до державних актів.

Генеральний обозний зосереджував у своїх руках усе військове управління в Українській Гетьманській державі, власне виконував функції військового міністра. Був першою особою після гетьмана, засідав у суді, був присутній на прийомах послів, виконував обов'язки наказного гетьмана. Офіційно генеральний обозний відав арматой (артилерією) всього козацького війська. Йому підлягали також полкова та сотенна артилерія та артилерійський обоз, звідки і його найменування. Обов'язково брав участь у воєнних походах.

Генеральні суді за участю судового писаря розглядали справи за скаргами, що подавалися гетьману, виїжджали на місця, де теж вирішували судові справи, очолювали Генеральний суд – вищу апеляційну інстанцію. Атрибути влади судді “тростина (палиця) суддівська”,

Генеральні осавули складали середній щабель верхівки старшинської військової адміністрації. Вони, як хорунжі

й бончужні, не мали чітко визначених функцій, передусім осавули були військовими інспекторами, а також репрезентувалися як ад'ютанти, виконуючи його військові й цивільні доручення.

Генеральний хорунжий та бунчужний посідали останні місця у генеральній старшинській ієрархії і вважалися навіть рангом нижче полковника. До обов'язків хорунжого й бунчужного входили насамперед військові справи, але виконували вони й доручення адміністративно-господарського характеру, а також церемоніальні функції.

Генеральний підкарбій відав державними фінансами, військовим скарбом.

Полкова і сотенна старшина разом із полковниками і сотниками здійснювали військову, судову та адміністративну владу над населенням полків, її сотень, на які поділялася Україна.

Старшина Запорозької Січі управляла населенням Вольностей Війська Запорозького.

Кошовий отаман очолював уряд на Запоріжжі, так званий Кіш Запорозької Січі. Влада кошового отамана була необмежена. Він керував цивільним, духовним, військовим життям Запорозької Січі, затверджував судові вирoki, санкціонував розподіл земель та трофеїв між куренями, вирішував питання про прийняття козаків у військо або їх звільнення. Очолював у поході Запорозьке військо як його головнокомандувач.

Військовий суддя чинив судочинство, розбирався у військових і громадських справах, а потім передавав їх кошовому отаману для остаточного вирішення.

Військовий писар від імені кошового отамана й “запорозького товариства” складав і підписував офіційні документи, відав усім листуванням Запорозької Січі.

Військовий обозний очолював арматну й фортифікаційну справу на Січі, вів облік і комплектував військо, під час походу організовував побудову табору, а також керував облогою фортець і штурмом укріплень ворога.

Військовий осаул і в мирний і у воєнний час був безпосереднім виконавцем усіх велінь, розпоряджень і резолюцій кошового отамана.

Паланковий полковник керував паланкою старшин: йому підлягала паланкова старшина: осавул, писар, хорунжий, підосавулта, підписар. Паланкова старшина організовувала охорону паланок, була первісною судовою інстанцією. Здійснювали збір податків з козаків і посполитих селян; їй підлягали козацькі й посполиті отамани, які безпосередньо відали збиранням податків.

Курінні отамани очолювали курінь, який був військово-організаційною і адміністративно-господарською одиницею і ніколи не виступав у похід як окрема тактична військова одиниця. Однак куренні отамани користувалися найбільшою повагою на Січі й мали необмежену владу над козаками свого курення.

СТАТТИ ГЕТЬМАНСЬКІ – документи державно-правового й міжнародно-правового характеру, що визначали устрій Української гетьманської держави другої половини XVII-XVIII ст. та правовий порядок її взаємин з Московською державою.

СТОЛИЦІ ГЕТЬМАНСЬКІ. Протягом існування Української Гетьманської держави (Гетьманщини) її столиця, яка водночас була резиденцією гетьмана кілька разів міняли своє розташування: Чигирин; Немирів на Поділлі; Гадяч; Бутурин; Глухів.

ТАБІР – особливий бойовий порядок, що застосовувався козацьким військом на марші, в обороні, наступі. Табір будували з возів, яких у далеких походах могло нараховуватися до 10 тисяч.

ТОМАКІВСЬКА СІЧ. Про час її заснування немає точних документальних відомостей. Дослідники роблять різні припущення, називаючи можливими датами заснування 20-30-ті і навіть 50-70-ті рр. Однак, документально відомо, що вона закінчила своє існування в 1593 році.

Томаківська Січ розташовувалась на острові, який мав кілька назв: Томаківка, Бучка, Буцький, Дніпровський, Городище. Тут річка Томаківка, в гирлі якої лежав острів з

Січчю, впадала в Дніпро. Томаківка був другим за величиною після Хортиці островом на Дніпрі.

З Томаківської Січі запорозькі козаки, спускаючись Дніпром на чайках, здійснювали походи на турецькі й татарські міста й фортеці Причорномор'я та Приазов'я.

ХОРТИЦЯ – найбільший острів на Дніпрі, місце розташування першої Запорозької Січі. Хортиця відзначається природними багатствами і красою. На цьому острові тисячоліття людської історії залишили сліди: у рештках стоянок кам'яної доби, залишках палеолітичних і неолітичних майстерень, у виробках бронзового ливарництва, у численних скіфських могилах-курганах.

Від часу появи українського козацтва Хортиця на історичній арені й протягом усієї її історії залишалася козацькою землею, де постійно перебували запорозькі козаки.

Маючи стратегічне значення для козацтва, цей острів з фортифікаціями входив до системи передових сторожових укріплень, яку створили запорожці на островах і берегах Дніпра та степу для оборони України від наступу татарських орд.

ХОТИНСЬКА ВІЙНА тривала 40 днів у вересні-жовтні 1621 року між турецькою армією і польськими та козацькими військами під Хотинською фортецею (тепер м. Хотин Чернівецької обл.)

ЧИГИРИН – перша столиця Української Гетьманської держави, резиденція гетьманів України Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Юрія Хмельницького, Павла Тетері та Петра Дорошенка

ЧОРНОМОРСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО було сформовано з частково відродженого Запорозького Війська, яке перестало існувати в результаті скасування його Катериною II в 1775 р.

ЧОРТОМЛИЦЬКА СІЧ існувала протягом 1652-1709 років, найдовше з усіх восьми Запорозьких Січей.

Започаткували Чортотлицьку Січ запорозькі козаки з кошовим отаманом Яковом Лутаєм. 1652 року з Микитиною Рогу Січ перенесли в місцевість над річкою Чортотлик. Тому в історичній літературі цю Січ звать Чортотлицькою. Зміна місця розташування була викликана загальним скрутним

становищем, що склалося укладенням 18 вересня 1651 року тяжкого для України Білоцерківського договору з Польщею. Це призвело до виступів частини козацтва проти старшини й навіть проти гетьмана Богдана Хмельницького.

ШКОЛИ В ЗАПОРОЗЬКІЙ СІЧІ. Серед запорозьких козаків, особливо старшини, було чимало освічених людей, які навчалися в братських школах, колегіумах і семінаріях, а також у Києво-Могилянській академії дехто з них одержував освіту навіть у західноєвропейських університетах. Але й у самій Запорозькій Січі досить широко і ґрунтовно була організована освітня справа, існували свої школи, які забезпечували великий прошарок письменних і добре освічених людей.

ЯВОРНИЦЬКИЙ Дмитро Іванович (1855 – 1941) – історик запорозького козацтва, фольклорист, етнограф, лексикограф, архівіст, письменник, музейний і громадський діяч, академік.

Козацтво – це звичаєвий світогляд, який властивий лише українцям, це унікальна самоорганізація народу, це козацька громада вільних людей, яка має унікальний державотворчий чин – козаки в усі віки творили власні республіки, що завжди базувалися на засадах Українського Звичаєвого Права.

Козацька ідея – праця для ідеї Української Самостійної Соборної Держави.

Сучасний козак – свідомий українець, патріот, представник провідної верстви українського суспільства: воїн, захисник, політик, адміністратор.

Сучасне Українське Козацтво в Україні та діаспорі – це громадський рух, що об'єднує козаків та козацькі організації, які виступають за суверенність, фізичну і духовну волю України та соборне життя і співпрацю українців в Україні та в діаспорі, завжди пам'ятаючи про те, що Українське Козацтво є частиною всієї нації, а не окремої партії чи групи.

Український козацький народ є корінним народом і титульною нацією в Україні, який зберігає і розвиває свою національну свідомість, традиції, культуру, освіту та виховання, етнічну, мовну та релігійну самобутність. Саме українці, де б вони

не проживали, чи в Україні чи за її межами, наповнюють українським змістом суспільну свідомість нашої держави. Дороговказами для кожного українця на шляху оновлення Української держави є українська мова, культура, звичаї, традиції та буття українського Роду; їхня пам'ять про всіх своїх предків, про захисників-воїнів, які поклали свої голови за Незалежність України, за родини, друзів-побратимів, за процвітання і збереження своїх родів; їхня праця з виховання своїх дітей; їхня любов і турбота про Українську Землю, бо вона дана всьому українському народу.

Українська козацька громада (або територіальна українська громада) – це територіальне об'єднання українців, що створюється на території їхнього проживання з метою організації козацького самоврядування, збереження і розвитку традиційних для українського народу побуту, господарчого устрою, форм землеробства та землекористування, самобутніх традицій культури, а також з метою захисту прав і законних інтересів українського народу.

Джура – молодий вихованець, зброєносець і помічник досвідченого козака. Інститут джур був дуже поширений і авторитетний, бо існував протягом усієї історії козацтва. Стати Джурою міг не кожен, а лише той, хто годився до козацької служби, пройшовши певні випробовування як фізичні, так і моральні. Причому духовна загартованість передувала фізичній, якої набували упродовж кількох років. Виховувалась перш за все розважливість та поміркованість, впевненість у собі і власних силах. За існуючою у Війську Запорозькому традицією кожен козак на схилі життя мав підготувати для служби у Війську замість себе молодого юнака. У джури брали своїх молодших родичів (якщо вони були), а частіше сторонніх підлітків, яких спочатку привчали до ведення козацького господарства, а пізніше на Січі навчали військовій справі. Система виховання була досить жорсткою. І далеко не всі вихованці годилися для військової служби. Часто вони успадковували від своїх вихователів не тільки військовий досвід, а й усе майно і господарство. У перших воєнних походах патрон-вихователь пильно опікувався своїм джуροю, доки той не набуде певного досвіду

і не стане повноцінним козаком. У свою чергу Джура мав усіляко дбати про свого патрона-вихователя і беззаперечно виконувати всі його накази, демонструючи при цьому швидкість, дотепність та кмітливість.

Козацький громадський рух – система громадського навчально-виховного впливу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту та виховання, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками та зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Козацько-лицарські традиції та звичаї – основна форма регулювання поведінки, правила поведінки, які склалися внаслідок їх практичного застосування протягом тривалого часу серед козаків, уособлювали собою підсумок історичного досвіду та зародки майбутнього.

Українська козацька педагогіка – це частина народної педагогіки у вершинному її вияві, яка формує у підростаючих поколіннях українців синівську вірність рідній землі, Батьківщині – незалежній Україні. Це народна виховна мудрість, що своєю головною метою ставила формування в сім'ї, школі та у громадському житті козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю.

Козацько-лицарське виховання – це шлях досягнення ідеалу вільної та незламної у своїх прагненнях до свободи людини, яка на національних традиціях громадського та політичного життя розвиває рідну культуру й економіку, будує незалежну державу.

Козацька старшина гри “Джура” – виборна козацька старшина, яка стоїть на чолі кожної структурної козацької одиниці гри: у рої – ройовий; у чоті – чотовий; у сотні – сотник, писар, осавул, хорунжий; у курені – курінний отаман, писар, обозний, осавул, хорунжий, бунчужний, скарбник, довбуш, товмач.

Отаман (він же ройовий, чотовий, сотник, курінний отамана) – здійснює загальне керівництво козацьким підрозділом гри, має право підпису на вихідних документах. Отаман обирається на козацькій раді підрозділу. Отаману підпорядкована вся старшина і козаки підрозділу, він самостійно своїм наказом призначає на посади і звільняє всю старшину, крім духівника, судді, голови ради старійшин і інспектора, яких обирає козацька рада.

Писар – веде канцелярію (діловодство), козацький реєстр підрозділу; готує списки козаків для прийняття козацької присяги, отримання посвідчень, подання на присвоєння козацьких звань і разом з отаманом здійснює заходи статутної діяльності осередку.

Осавул – відає питаннями поведінки старшини та козаків підрозділу, організованого виконання військово-патріотичних заходів та вишколом козаків, питанням підготовки приведення до козацької присяги козаків, що прийняття до підрозділу, забезпечує порядок при проведенні козацької ради та інших заходів.

Хорунжий – головний прапороносець, відає козацькими стягами, хоругвами, символікою осередку, крім того відповідає за організацію заходів фізичного виховання молодих козаків.

Обозний – відає господарством та природоохоронною діяльністю підрозділу, забезпечує заходи, які проводить підрозділ, матеріальними засобами, транспортом, приміщенням, провіантом та ін.

Бунчужний – завідує козацькими клейнодами – булавою, пірначами, бунчуками, військовими литаврами. Відповідає за організацію культурно-мистецьких заходів та дозвілля козацького підрозділу.

Скарбник – відає фінансами, виконує обов'язки головного бухгалтера козацького підрозділу.

Довбуш – завідує військовими литаврами, барабаном, трубою, якими скликає товариство на Раду, збори. Довбушу підпорядкований Сурмач.

Товмач – перекладач, знає іноземні мови.

Шафар – під час походів заготовляє провіант. Він – ключник, економіст, домоправитель.

Суддя – очолює суд козацької честі. Цей суд розбирає спірні питання, проступки джур козацьких, молодих козаків, неправильні дії загону та окремих його представників. Суд керується лише принципами лицарського кодексу козаків та Статутом.

Прапор – священний символ товариства. Прямокутне полотнище кольору морської хвилі (розмірами довжини до ширини 2:1). На одній стороні Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою; на другій стороні – нашитий напис – Осередок Козацтва. Полотнище закріплене на дерев'яному держаку довжиною 2,5 метра, на вершині якого є тризуб.

Хоругва – символ Осередку Козацтва. Являє собою прямокутне полотнище (довжина до ширини – 1,5:1) кольору морської хвилі, оторочене золотисто-жовтою стрічкою, на дерев'яному держаку з перекладиною. На лицьовій стороні – Мальтійський білий хрест, по периметру напис – Осередок Козацтва.

Бунчук – знак Стану отамана. Виготовлений з кінського волосу. Має чотири частини (пряди – 1 стан, 2 стан, 3 стан, 4 стан) та мідне навершье із хрестом.

Комишина – знак перебування отамана. Завдовжки 3 метра, закінчується прапорцем, що подібний до прапору Осередку Козацтва, але вп'ятеро менший.

Однострой – уніфікована форма одягу козака. Літній варіант – козацький кашкет з малиновим околишком та кокардою (Тризуб на фоні білого Георгіївського хреста); біла (або полинного кольору) офіцерська рубашка навипуск (з коротким або довгим рукавом) з погонами, шевроном; брюки чорного кольору із малиновими лампасами; чорні туфлі. Зимовий варіант – мундир чорного кольору (брюки з малиновими лампасами) з золотими погонами; чорна папаха з кокардою; плащ-пальто чорного кольору з золотими погонами; чорні чоботи. При параді – ритуальна зброя на портупей.

Шеврон – нарукавний знак козака. На лівому рукаві – загальнокозацький, на правому – осередковий. Осередковий являє собою Мальтійський щит кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по

центру – Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по периметру напис – Осередок Козацтва. Нижче шеврону – прямокутний шеврончик кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, з написом “1 стан”, “2 стан”, “3 стан”, “4 стан”.

Ритуальна зброя – зброя, яку козак носить при параді. Це – козацька шабля (до 100 см завдовжки), ніж-колодач (до 45 см завдовжки), носяться в чохлах (піхвах) на портупей.

Пернач – знак отаманської влади, який вручають виборному чи наказному отаману. Чотирьохперий – курінному отаману, шестиперий – полковому отаману, восьмиперий – кошовому отаману. Являє собою фігурні леза, що закріплені на рукоятці.

6.4. ЗІ СКАРБНИЧКИ КОЗАЦЬКОЇ МУДРОСТІ

Народні прислів'я про козаків

Без гетьмана військо гине.

Без доброго командира військо – отара.

Береженого Бог береже, а козака – шабля.

Бог не без милості, козак не без долі (щастя).

Без коня немає й козака

Більше разу не вмирати.

Б'ють – роїсь, наваливсь – лавою вбийсь, лихо вкляч, а все одно оддяч!

У бою козак себе славить не на язичі пилюкою, а конем та шаблюкою.

Війна людей їсть, а кров'ю запиває.

Вольному – воля, скаженому – круча, спасенному – рай.

Гетьман знає, що в нас нічого немає.

Дай вам Боже побитись, а нам подивитись.

Де байрак, там і козак.

Де два козаки, там три гетьмани.

Де козак, там і слава.

Де є бої, там є герої.

Дівчина родиться, а козак на коня садовиться.

До булави треба голови.
Добрий козак баче, де отаман скаче.
Де не можна перескочити – треба перелізти.
Здобувши перемогу, про пильність не забувай.
За наше жито та ще нас бито.
За честь голова гине.
Звання козацьке, а життя собацьке.
Зроду-віку козак не був і не буде катом!

Іди ж козак світ за очима,
неси свою смерть за плечима,
не бійся смерті,
поки живеш – її нема,
а як умреш – тебе чортма!

І Полтаву б дістали, якби були одностайно стали!
Кінь та ніч козакові товариші.
Кінь, шаблюка, вітер в полі і ніхто не здолає козацької волі!
Козак з біди не заплаче.
Козак з бідю, як риба з водою.
Козак не боїться ні тучі, ні грому.
Козак на пічі – ворог Січі.
Козак оженився, наче упився.
Козак хороший, та нема грошей.
Козак у дорозі, а надія в Бозі.
Козакові воевода – велика невгода.
Козацькому роду нема переводу.
Козак без коня, що воїн без пістоля.
Козак дружбу знає: в біді коня не покидає.
Козак з конем і в ночі і днем.
Козак сам не їсть, а коня накормить.
Козаку кінь за себе дорожче.
Козак – душа не вередлива, в пеклі не мерзне, в ополонці не
пріє.
Козак, душа правдива – сорочки не має.
Козак як птах – знявся та й полетів.
Козаку зібратись – тільки підпоясатись.
Козак – як кішка, як не кинь – на ноги впаде.

Козак мовчить, а все знає.
Козак терпеливий як віл.
Козак із пригорщі нап'ється, а з долоні пообіда.
Козак, як голуб: куди не прилетить, там і пристане.
Козак журби не має, з біди не заплаче.
Козача потилиця панам-ляхам не хилиться.
Козацька люлька – добра думка.
Козацький Рід ще не перевівся.

Коли навколо вороги – то не життя, честь бережи.
Коли козак в полі, то він і на волі.
Коли всім народом дмухнути, то ураган буде.
Коли стелеться доріжка, козакові не до ліжка.
Краще вмирати в полі, аніж в баб'ячому подолі.
Кров не водиця, проливати не годиться.
Куди козакова доля не закине, – все буде козак.
Легше вовком орати, ніж козаком проти козака воювати.
Лучче смерть на полі, ніж життя в неволі.
Місяць – козаке сонце.
Моя хатина в сирій землі домовина!
На диявола є хрест, а на ворога меч!
На козаку й рогожа пригожа.
Назвався хоробрим – виходь на бойовисько.
Нащо в Бога день, як в козака місяць?
Наш Луг – Батько, а Січ – Мати – от де треба помирати.
Не братайтесь з козаками пити.
Не той козак, що за водою пливе, а той, що проти води.
Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся.
Не усе ж то козак, що списа має.
Не лише силою боротися треба, а і вмінням.
Не хочеш козакувати, іди чумакувати.
Не хвались, ідучи в бій, а хвались, ідучи з бою.
Не знає й той чорт козацьких жартів.
Не той сильний, що камінь верже, а той, що серце в собі держе.
Не козакувати Миколі, бо не буде у його коня ніколи.
Не на те козак п'є, що є, а на те, що буде.
Не наше діло у ряжі стрибати, наше діло козацьке конем
з меренцем по степу гуляти.

Не пив води дунайської, не їв каші козацької.
Не журися, козаче, нехай ворог плаче!
Не той козак, хто боїться собак.
От казали, неначе воно боляче, як шкуру з живого чоловіка
здирають, а он мов комашня кусає...
Одної смерті не минеш, другої не буде.
Ой піч, моя піч, якби я на тобі, а ти на коні – славний би тоді
козак був би з мене.
Панові курка, а мужикові шабля.
Піду ще в пекло, хоч буде гірше, та інше!
Птиця з птицею не наб'ється, а козак з дівчиною не наживеться
(мусить покинути).
Поки Дніпро пливе, Україна не вмере.
Почув тепло козак, та й скинув кобеняк.
Рана від кулі глибока, а від шаблі широка.
Сам загибай, а братчика виручай.
Січ – мати, а Великий Луг – батько.
Скажи, враже, як пан каже.
Степ та воля – козацька доля.
Сміливий наскок – половина порятунку.
Сміливого куля не бере.
Сміливого й чорти бояться.
Страху нема там, де його не бояться.
Слава не поляже, а про себе розкаже.
Терпи, хлопче – козаком будеш, а з козака – в отамани попадеш.
Терпи, хлопче, козаком будеш.
Терпи, козаче, отаманом будеш.
То не козак, що не думає отаманом бути.
Терпи, козаче, горе – будеш пити мед.
Той не козак, що отаманом не думає бути.
То не козак, що боїться собак.
Три пани, два отамани, а один підданий.
У козака життя коротке, а слава вічна.
У нас де крак – там і козак, а де байрак – там сто козаків.
У полі дві долі, чия сильніша.
Україна – козацька мати.
Умів шарпати, умів і вмерти, не скиглячи.
Упіймав – не упіймав, а погнатись можна.

Хати наші на цвинтарі, а вас прошу до куреня!
Хіба ж душа моя з лопуцька і не бажа того, що й людська?
Хліб та вода – то козацька їда.
Хоч і спина гола, аби своя воля.
Хто бува на коні, бува і під конем.
Хто по морю плавав, тому калюжа не страшна.
Чия відвага, того й перемога.
Чому козак гладок? Поїв, і набок.
Чубатий іде – лихо веде.

“Чим грішен?”
“Малим родився, п'яним умер, нічого не знаю...”
“Іди, душа, в рай!” (Про запорожця).

Чоловік без волі, як кінь на припоні.
Щирий козак ззаду не нападає.
Що буде, то буде, а козак панщини робити не буде.
Що в бою взято, то свято.
Якби хліб та одежа, то козак і вмер би лежа.

Без гетьмана військо гине.
Береженого Бог береже, а козака – шабля.
Бог не без милості, козак не без долі (щастя). Гетьман знає, що
в нас нічого немає.
Де байрак, там і козак.
Де два козаки, там три гетьмани.
Де козак, там і слава.
Дівчина родиться, а козак на коня садовиться.
До булави треба голови.
Добрий козак баче, де отаман скаче.
Дожились козаки – нема ні хліба, ні габаки.
За наше жито та ще нас бито.
За честь голова гине Звання козацьке, а життя собацьке.
Зроду-віку козак не був і не буде катом!
Козак з біди не заплаче.
Козак з бідом, як риба з водою.
Козак з Дону – козак зроду.
Козак не боїться ні тучі, ні грому.

Козак оженився, наче упився.
Козак хороший, та нема грошей.
Козак у дорозі, а надія в Бозі.
Козаки, як діти: хоч багато – поїдять, хоч трохи – наїдяться.
Козакові воевода – велика невгода.
Козацькому роду нема переводу.
Місяць – козаке сонце.
На козаку й рогожа пригожа.
Не журися, козаке, нехай ворог плаче!
Не так тії пани, як підпанки.
Не той козак, що за водою пливе, а той, що проти води.
Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся.
Не той козак, хто боїться собак;
Не усе ж то козак, що списа має.
От тобі хомут і дуга – тобі я більше не слуга.
Птиця з птицею не наб'ється, а козак з дівчиною не наживеться
(мусить покинути).
”Пугу! Пугу!” – “Козак з Лугу” Сам загинай, а братчика виручай;
Січ – мати, а Великий Луг – батько.
Скажи, враже, як пан каже.
Сніп з бородою, а козак з молодістю.
Народом дмухнути, то ураган буде.
Хто бува на коні, бува і під конем.
Козак не боїться ні тучі, ні грому.
У козака життя коротке, а слава вічна.
Козак на пічі – ворог Січі.
Хоч і спина гола, аби своя воля.
Україна – козацька мати.
Хто любить піч, тому ворог Січ.
Хто по морю плавав, тому калюжа не страшна.
Хіба ж дуця моя з лопуцька і не бажа того, що й людська?
Або волю добути, або дома не бути.
Або мед п'є, або кайдани тре.
А що козакові треба: степу, хліба й неба!
Щирий козак ззаду не нападає.

Умів шарпати, умів і вмерти, не скиглячи
Що нам холод, коли козак молод!
Що в бою взято, то свято.
Хліб та вода – то козацька їда.
Упіймав не упіймав, а погнатись можна.
Терпи, хлопчезаком будеш, а з козакав отамани попадеш.
Три пани, два отамани, а один підданий.
Слава не поляже, а про себе розкаже.
То не козак, що не думає отаманом бути.
Терпи, хлопче, козаком будеш.
Де козак, там і слава.
Де є бої, там є герої.
Терпи, козаке, горе будеш пити мед.
Терпи, козаке, отаманом будеш.
Не плач, козак, отаманом будеш (дітей так втішають).
Кров не вода, розливати шкода.
Лучче смерть на полі, ніж життя в неволі.
Сніп з бородою, а козак з молодістю.
Коли стелеться доріжка, козакові не до ліжка.
Сміливого куля не бере.
Січ мати, а Великий Луг батько.
Страху нема там, де його не бояться.
Одної смерті не минеш, другої не буде.
Сміливий наскок – половина порятунку.
Не так тії пани, як підпанки.
От тобі хомут і дуга – тобі я більше не слуга.
Степ та воля козацька доля.
Не пив води дунайської, не їв каші козацької.
Не на те козак п'є, що є, а на те, що буде.
Скажи, враже, як пан каже.
На козаку й рогожа пригожа.

Птиця з птицею не наб'ється, а козак з дівчиною не
наживеться (мусить покинути).
Сміливого й чорти бояться.
Не журися, козаче, нехай ворог плаче!
Сам загибай, а братчика виручай.
Поки Дніпро пливе, Україна не вмере.
Коли козак в полі, то він і на волі.
Не хвались, ідучи в бій, а хвались, ідучи з бою.
Одної смерті не минеш, другої не буде.
Панові курка, а мужикові шабля.
Піду ще в пекло, хоч буде гірше, та інше!
Не той сильний, що камінь верже, а той, що серце в собі
держе.
Легше вовком орати, ніж козаком проти козака воювати.
Кров не водиця, проливати не годиться.
Не усе ж то козак, що списа має.
Місяць козаче сонце.
Не лише силою боротися треба, а і вмінням.
Не братайтесь з козаками пити.
Моя хатина в сирій землі домовина!
На диявола є хрест, а на ворога меч!
Не хочеш козакувати, іди чумакувати.
Не той козак, що за водою пливе, а той, що проти води.
Не хвались, ідучи в бій, а хвались, ідучи з бою.
Козак журби не має, з біди не заплаче.
Козача потилиця панам-ляхам не хилиться.
Козацька люлька добра думка.
Козацький Рід ще не перевівся.
Коли навколо вороги то не життя, честь бережи.
Козак без коня, що воїн без пістоля.
За честь голова гине.

Козак дружбу знає: в біді коня не покидає.
Зроду-віку козак не був і не буде катом!
Козак з конем і в ночі і днем.
Козак з біди не заплаче.
Козак сам не їсть, а коня накормить.
За наше жито та ще нас бито.
Козаку кінь за себе дорожче.
І Полтаву б дістали, якби були одностайно стали!
Кінь та ніч козакові товариші.
В бою козак себе славить не на язиці пилюкою, а конем та
шаблюкою.
Кінь, шаблюка, вітер в полі і ніхто не здолає козацької волі!
Козак душа не вередлива, в пеклі не мерзне, в ополонці не
пріє.
Без люльки, як без жінки.
Козак, душа правдива – сорочки не має.
До булави треба голови.
Козак з бідою, як риба з водою.
Добрий козак баче, де отаман скаче.
Козак оженився, наче упився.
Без коня немає й козака.
Козак як птах знявся та й полетів.
Без доброго командира військо – отара.
Козак хороший, та нема грошей.
Береженого Бог береже, а козака – шабля.
Козаку зібратись тільки підпоясатись.
Козацькому роду нема переводу.
Козак як кішка, як не киньна ноги впаде.
Дівчина родиться, а козак на коня садовиться.
Козак з бідою, як риба з водою.
Більше рази не вмирати.

Козак з біди не заплаче.
Де два козаки, там три гетьмани.
Козак мовчить, а все знає.
Де байрак, там і козак.
Козак терпеливий як віл.
Де не можна перескочити, треба перелізти.
Козак із пригорщі нап'ється, а з долоні пообіда.
Дожились козаки нема ні хліба, ні габаки.
Козак, я голуб: куди не прилетить, там і пристане.

6.5. Козацькі пісні

Ми сюди прийшли сьогодні

Ми сюди прийшли сьогодні раз, два, три,
Щоби всіх вас розважати – раз, два, три.
І свої могутні сили
Всім вам швидко показати – раз, два, раз, два, раз, два,
три.

Ми веселі й жартівливі – раз, два, три.
Славні хлопці – козарлюги раз, два, три.
Є й високі і низенькі,
І худенькі і повненькі – раз, два, раз, два, раз, два, три.

А ще всі ми дуже дружні – раз, два, три.
Спритні, сильні, ще й розумні – раз, два, три.
Чесні, дужі, небайдужі,
І кмітливі і грайливі – раз, два, раз, два, раз, два, три.

Кожен день по розпорядку, раз, два, три.
Всі ми робимо зарядку – раз, два, три.
Для здоров'я вона плюс,
Намотай собі на вус – раз, два, раз, два, раз, два, три.

Гей, там на горі Січ іде

Слова і музика Кирила Трильовського

Гей, там на горі Січ іде,
Гей, малиновий стяг несе,
Гей, малиновий, наше славне товариство,
Гей, марширує, раз, два, три.
Гей, попереду кошовий,
Гей, як той орел степовий,
Гей, як той орел, наше славне товариство,
Гей, марширує, раз, два, три.
Гей, а позаду осаул,
Гей, твердий хлопець, як той мур,
Гей, твердий хлопець, наше славне товариство,
Гей, марширує, раз, два, три.

Гей, повій вітре, із степів,
Гей, дай нам силу козаків,
Гей, дай нам силу, наше славне товариство,
Гей, марширує, раз, два, три.
Гей, дай нам силу і відвагу,
Гей, Україні наснагу,
Гей, Україні, наше славне товариство,
Гей, марширує, раз, два, три.

Козацькому роду нема переводу

Слова М. Воньо і П. Карася

Музика М. Балеми

Сяяли на сонці шаблі запорожців,
Як вони на конях гнали ворогів...
Козацькому роду нема переводу,
Лине його слава з далечі віків.

Приспів:

Гей, співай, козаки,
Про любов, про землю святу!
Славте, гей, козаки,
Волю золоту!

Так як запорожці, стрільці січовії
Гострими шаблями очищали світ, –
Козацькому роду нема переводу, –
Прапор малиновий кликав у похід.

Приспів.

Квітне наша доля, наче маки в полі,
І ранкове сонце випливає з дібров...
Козацькому роду нема переводу –
Козаки з колиски виростають знов.

Приспів.

Гімн козацької організації “Молода Січ”

У нас від діда – прадіда коріння,
Козацький дух горить в серцях у нас
Достатньо сил, запалу і горіння.
Наснаги, віри у прийдешній час.

Приспів:

Ми юне козацтво – за вільну волю,
Ми юне козацтво – за кращу долю,
Ми юне козацтво – за справжню свободу,
Готові до бою за щастя народу.

Ми живемо, окрилені любов'ю,
Сьогодні юні – завтра козаки,
Гартуємо душі ми свої до бою,
Щоб утвердить Гетьманство на віки.

Приспів.

Ми козаки від крові ті до плоті,
І дух Свободи в серці не згаса,
Ми втілимо мрію, що жила в народі, –
Будь Україні вільні на віки!

Приспів.

Перелік козацьких пісень

А в полі могила з вітром говорила
А вже тому сім рік буде
Біля річки, біля броду
Випрагайте, хлопці, коней

Висока могила, з вітром говорила
Гей, гук,мати, гук
Гей садом, садом
Єще сонце не заходило
За Неман іду
Засвістали козаченьки
Зелений дубочку (Оксана Білозір)
Зелений дубочку
Зійди, зійди зіронька
І туди гора, і сюди гора
Їде козак на Вкраїну
Йшли корови із діброви
Козак (Даха Браха)
Козак від'їдає (Марія Бурмака)
Козак Нечай (Олексій Керекеша)
Козак од'їдає
Козак уєжає
Козака несуть
Козаченьку куди йдеш
Коло млина у криниці
Лугом іду, коня веду
Марусина козака любила
Не пускає мене мати
Ой ви, галки
Ой відтіть гора
Ой гай, мати
Ой гук, мати, гук
Ой дівчина жито жала (Берегиня)
Ой дощик іде
Ой за городом озерце
Ой крикнула лебідонька
Ой кряче, кряче
Ой кряче, кряче та чорненький ворон
Ой летів орел та й понад морем
Ой моя мати, та не жур мене
Ой на горі
Ой на горі вогонь горить (Мотор'олла)
Ой на горі дощик іде

Ой на горі жито
 Ой на тім боці, ой на толоці
 Ой не знав козак
 Ой овечки з поля
 Ой покотився та туман з моря
 Ой п'є, ой п'є козак, п'є
 Ой сиділа дівчина край віконця
 Ой стелись, стелись, ой барвиночок
 Ой там за Дунаєм
 Ой там за морями
 Ой ти, мати, гук
 Ой у лісі сосника (Берегиня)
 Ой у лісі та й ще при березі
 Ой у полі вітер буйний
 Ой у полі єсть криниця
 Ой у полі жито
 Ой у полі зелен-жито
 Ой у полі край дороги
 Ой у полі могила
 Ой у полі ячмінь
 Ой упав сніжок
 Ой у чора звечора
 Ой як піду та на могилу
 Ой дубе, ти, дубе
 Пісочок жовтенький, садок зелененький.

6.6. Комплекс проектів патріотичного виховання молоді на засадах козацько-лицарського гарту

Розділи, напрямки	Школи козацького гарту	Молода Січ	Козацькі осередки
I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа.	Семінар "Актуальні проблеми козацького самоврядування".		
	Гра "Джура" ("Січ"). Гра "Патріот". Кадетка. Сезонні таборування.	Військові збори-гра (таборування).	Військові збори-гра (таборування).
II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура.	Збір матеріалів та друк збірок "Життєписи та спомини ветеранів".		
	Козацький родовід.	14-рік Традицій. Козацькі ритуали.	Районний козацький музей.
III. Культура предметної діяльності: 6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка.	Окремий загін Характерників (МНС, ГО-ТО, ДТСААФ).		
	Осередок МАН-Характерників при ЦПОВ (Шабо).	Осередок Характерників "Молоді Вовки", "Сірі Вовки".	Газета "Річ про Бужацьку Січ".
IV. Соціальна культура: 9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.	Збір матеріалу для написання сучасної історії Задністровщини. Громадські ради при сільських радах. Школа депутата місцевої ради.		
	Школа лідера шкільного самоврядування.	Семінар для молодіжних лідерів.	Школа-семінар для керівного складу козацьких осередків.
Програма розвитку козацтва на 2011-2015 роки.			

6.7. Кодекси людського буття Українського козацтва

Кодекс лицарської честі: любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоювання свободи і незалежності особистості, народу, держави, єдності і соборності українських земель; прагнення роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальності у боротьбі з ними; здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродійність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств; прагнення внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

Кодекс лицарської звитяги: готовність боротися до загибину за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; презирство і ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості й нерівноправності; здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи й незалежності України; відстоювання свого права

бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни; здатність і готовність займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

Заповіді милосердя: готовність допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічна допомога сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливе ставлення до безпомічних, постійна їх матеріальна підтримка; надання допомоги хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого; здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Чотирнадцятирік (Козацький звичаєвий Кодекс)

Народ кожен пильнується оком Господнім. Гріхи наші гноблять нащадків наших. Справою Божою єсть посполітее діло козацьке за віру Христову, за волю та рідну землю. Корогви наші – то тінь Покрови Богородиці. Доля народу – козацька доля. Коли супостати рабують народ – встають козаки за долю батьків, жінок та дітей своїх. Юдиним та фарисеям не панувати на нашій землі. Праведне діло для рук козацьких. Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом – нове ярмо.

ЗАВІТИ:

1. Починай справу з молитвою Божою та іменем Божим. Не злися, коли щось не вийшло. Мабуть, до діла готовий не був. Спроможеш, як будеш готовим до найтяжчого. Проси у Бога і дасть тобі силу, коли справа угодна для Бога. Нема на світі такого, щоб не корилося праведним людям.

2. Між Богом та козаком посередник один – Христос, а заступниця нашому роду – Богородиці Покрова.

3. Не обіцяй і не клянися. Бо людина – то тріска в потоці життя. Не все залежить від наших бажань. Краще вір справі, аніж словам.

4. Перед Богом всі люди рівні. Не гноби ні татарина, ані ляха і сам також не гнись. Корися в поході Старшині та козацькій громаді, бо ця покора для тебе ярмо, а скупині – то є заручина волі.

5. У козака сила лише у своїй землі. У чужому краї є сила лише проти полону.

6. Лишнього не хапай. Не всяке добро на добре. Всього на світі з'їсти не вдасться, – то ж бо тримайся посту. У походах посту немає.

7. Коли просять, – помагай, – і коли не просять, а треба – помагай. Не відказуй навіть ворогам.

8. Родину свою шануй, бо то твоя втіха та рай на землі. Нема на світі притулку, окрім сім'ї.

9. Козак має зброю пильнувати, як око своє. І ще більше. Здоровіє другим коротити можеш тільки тоді, коли честі твоєї рятунку нема. Коли ж честь свою ставиш вище громади, – складай свою зброю.

10. Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно зі своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш.

11. Умій слухати. Слухай все до кінця. Отамана не перебивай. Гаси дратування та злість. Мовчання від розуму. Втрачай слова, як найдорожчий скарб.

12. Заповіт із чужого досвіду.

13. Заповіт із набитих гульт.

14. Пам'ятай: один правильний шлях на землі – терпіння. Найвеличніші перемоги на світі – це перемоги над власним “Я”.

Козацькі заповіді

Понад усе в Козацтві були КОЗАЦЬКА ВОЛЯ та НАРОДОПРАВСТВО.

1. ЧЕСТЬ ТА ДОБРЕ ІМ'Я ДЛЯ КОЗАКА ДОРОЖЧЕ ЖИТТЯ. Бережи честь змолodu. Гідність зберігати в будь-який обставини. Май волю визнати свої помилки. Якщо треба, побори себе сам. Поважаючи інших, не принижуй себе. Не зазри іншим та не тримай зла в серці своєму. Не будь занадто гордим; та навіть в згадках не допускай, що ти вище інших козаків. Нікого не навчай звисока, подивись для початку на себе.

Бажай добра іншим, але без лесті. Май широку душу. Удари долі зустрічай стійко. Вчинивши ганебну справу, май силу волі приймати крайнє рішення.

2. КОЗАКИ ВСІ РІВНІ В ПРАВАХ, ПАМ'ЯТАЙ: “НЕМА НІ КНЯЗЯ, НІ РАБА, А УСПІХ БОЖИЙ” Козаки рівні як в правах, так і в відповідальності за свої справи, незалежно від суспільного стану, освіти чи минулих заслуг. Рішення, прийняті на Раді, – закон для всіх. Козаку ніхто не має права забрати його слова, окрім командира в строю. Будь-який козак може бути обраний на будь-яку посаду. Для збереження єдності Козацтва козак не повинен бути в політичних партіях.

3. ПО ТОБІ СУДЯТЬ ПРО ВСЕ КОЗАЦТВО ТА НАРОД Твій. Не допускай поганих справ та утримуй від них інших. Будь чесним та правдивим, не бійся постраждати за Правду. Нехай не зважують тебе ні користь, ні хабарництво. Уникай нецензурних слів. Пам'ятай: погані слова ще в XIII ст. придумали вороги нашого народу для приниження наших матерів та віри. Будь прикладом у своєму житті, захисти ображеного, допоможи потребуючому, нагодуй голодного, не дай впасти слабому духом та тілом. Не піддавайся згубним пристрастям. Не захоплюйся спиртним, тютюном, це не на користь ні тобі, ні оточуючим.

4. СЛУЖИ ВІРНО СВОЄМУ НАРОДУ, А НЕ ЗЛОДІЯМ. Козацтво своєю головною ціллю бачить служіння народу та Батьківщині задля їхнього благополуччя, а не своїй користі та славі. Козак за це готовий пролити кров свою, та не учинити собі сорому та подібного йому!

5. ТРИМАЙ СЛОВО, СЛОВО КОЗАКА ДОРОГЕ. Козак! Пам'ятай, що кожне твоє слово – це слово твого народу, слово Козацтва. Сказавши слово – не ввіймаєш. Говори, та не промовляйся, бо просто сказане не просто слухають. Стійкість честі в слові.

6. ШАНУЙ СТАРІЙШИН, ПОВАЖАЙ СТАРІСТЬ. Пам'ятай! Без згоди старійшин ні одне важливе рішення Отамана не може бути виконано. Влада старійшин – не від сили, а від авторитета та мудрості. Прислухайся до слів бувалих і уникнеш багато помилок. Кожного старішого вважай своїм Батьком, а стару козачку – Матір'ю.

7. ТРИМАЙСЯ ВІРИ ПРЕДКІВ, РОБИ ВСЕ ЗА ЗВИЧАЯМИ СВОГО НАРОДУ. Якщо сумніви торкнулися твоєї душі, і ти не знаєш, як діяти, – дій за звичаєм свого народу та Вірі предків. Пам'ятай! Козацький звичай завжди скріплював сім'ю та все Козацтво.

8. САМ ЗАГИНЬ, А ТОВАРИША ВИРУЧИ. Так було завжди у козаків. Взаємодопомога – основа козацького братерства. Як ти глянеш в очі матері товариша, якого міг врятувати, а не врятував?!

9. ЛЮБИ ТРУД. НЕ БУДЬ ЛІНИВИМ. Кожний козак має робити все, щоб його сім'я та він жили в достатку, але не тягни руку з криком: “Дай!” Живи своєю працею. Презирай лінощі. Кожна справа має “горіти” в твоїх руках.

10. БЕРЕЖИ СВОЮ СІМ'Ю, СЛУЖИ ЇЙ ПРИКЛАДОМ. Сім'я – святиня шлюбу. Ніхто не має права вмішуватися у сім'ю без її прохання. Сім'я – основа козацького товариства. Голова сім'ї – Батько, з нього питають за все. Батько! Добийся в сім'ї авторитету та взаємопорозуміння. Виховуй своїх дітей чесними, сміливими, добрими, чутливими, безкомпромісними в боротьбі зі злом, відданими Батьківщині. Виховуй їх козаками. Дай дітям відповідну освіту. Козак має оберігати жінку, захищати її честь та гідність. Цим ти забезпечиш майбутнє свого роду. Козак не має права втручатись в жіночі справи. Поважай своїх батьків.

КОЗАКОМ ПОТРІБНО НАРОДИТИСЬ! КОЗАКОМ ПОТРІБНО СТАТИ! КОЗАКОМ ПОТРІБНО БУТИ!

З проголошенням у 1991 році незалежності України розпочався етап розбудови Українського козацтва. Він супроводжувався низкою негативних процесів, у першу чергу відсутністю єдності та намаганням підмінити традиційні козацько-лицарські критерії абстрактним патріотизмом; козацькими демократичними традиціями; бізнес-господарством та фермерством, охоронною діяльністю: клубами “козацького відпочинку” тощо.

Розмитість та відсутність єдиного підходу до визначення критерію приналежності до козацького товариства призвело до утворення паралельних місцевих та загальноукраїнських козацьких організацій. Штучність та формалізація цього процесу набули загрозливого характеру, що не могло не позначитися на відродженні українського козацтва.

Козацькі організації виявилися відокремленими у загальній масі об'єднань громадян за інтересами, соціальним чи матеріальним статусом. Козацькі організації в Україні виявилися в стані недофінансованості і недозатребуваності. Коли немає якоїсь об'єднуючої сили, цілком природно, що в середині будь-якої організації починається пошук і “призначення” винних. Українське козацтво сколихнуло від скандалів, розколів і виключень з рядів.

Загальноновизнано, що суспільство засновується на ідеї моральності й цементується духовними прагненнями народу. Ідеологія козацтва фундується на таких засадах: Християнство (Православ'я), прагнення до “Народовладдя” та самоврядування в організації свого життя й на усвідомленні святого свого обов'язку – захищати рідну українську землю й українську державність. Це стало в перебігу віків свого роду генетичною особливістю козацького характеру. І в сучасному суспільстві, коли значний відсоток населення України розгубив, не мав або розміняв свої ідеали на “речовизм” та долари, козацтво стало найбільш стійким носієм національно-історичних традицій українського народу, здатне зіграти роль свого роду каталізатора громадської самосвідомості, очолити всенародний рух за відродження України-Батьківщини.

Історія українського державотворення переконливо свідчить про те, що в цьому історичному процесі, порівняно з іншими суспільно-політичними силами, козацтво відігравало вирішальну, провідну роль. Тому національні інтереси України вимагають створення державних документів, зокрема законів, постанов, які б сприяли дальшому розвитку українського козацтва як могутньої націотворчої і державотворчої потуги, залучення до його лав найширших верств співгромадян з метою пробудження і спрямування їхньої енергії на розв'язання історичних завдань, що стоять перед нашим суспільством і державою.

Факти неспростовно свідчать, що високі духовні набутки українського козацтва, його видатних представників – державних і політичних керманів, діячів науки і культури на сьогодні залишаються невідомими широким верствам нашого суспільства. Не пробуджена і не задіяна до конкретних державотворчих справ і не організована в козацькі форми інтелектуальна, духовна і практично-дійова енергія сотень тисяч наших співвітчизників; вона ще “дрімає”, “спить” і не набуває продуктивних і ефективних, суспільно корисних форм, справ і чину державотворчого характеру.

Оформлення й згуртування козащини швидше відбувається в тих регіонах, де загострюються військові міжетнічні, міжнаціональні, міждержавні конфлікти (Кубань, Прикавказ'я, Придністров'я). Відсутність можливостей виконання військових функцій призводить (як показує досвід) до розброду і хитань у козацькому середовищі, яке у свою чергу веде до невизначеності подальшої долі і самого козацького з'єднання. Ситуація може змінитися лише за умови зміни пріоритетів козащини із військових на господарські й культурні. Це не означає, що козакам на державному рівні не може бути довірено охороняти кордони країни чи наглядати за правопорядком усередині держави (приклад – чергування козаків на ділянці Старокозацької прикордонної застави). Сучасні козацькі формування можуть стати повноцінною національною гвардією, яка буде поставлена на службу народу. У цьому випадку необхідна допомога держави. І не стільки матеріальна, скільки юридична. Саме на державному рівні мають бути вирішені питання щодо юридичного статусу козацьких військ.

Справжнє відродження козацтва на Україні почнеться тоді, коли до його лав увіллється молодь, що вболіває за народні справи, прагне кращого сьогодення та працює на духовне і матеріальнобагате майбутнє (молоді козаки, які пройшли школу козацько-лицарського виховання); коли теперішні козаченьки чітко усвідомлять, що по них судять про все козацтво і народ уцілому, відмовляться від своїх користолюбних цілей і на перше місце поставлять служіння народу; коли між козаками і науковцями-просвітянами встановляться тісні зв'язки та налагодиться співпраця на ниві дослідження історико-культурної спадщини козащини. І тоді відроджене козацтво стане тією широкою суспільно-політичною і культурницькою течією, яка згуртує всі верстви українського народу й зможе цивілізованими методами вирішувати нагальні питання сьогодення в ім'я народу і для народу.

Для історичних козацьких структур основним змістом і суттю їхнього існування була специфічна військова справа у відповідних суспільно-політичних та природно-географічних умовах. Завдяки цьому на засадах архаїчних військово-лицарських традицій сформувалась комплексна система козацького військового буття – козацько-лицарське мистецтво. Це мистецтво (специфічне бойове мистецтво зі зброєю та на його основі – рукопаш; козацьке звичаєве право; елементи архаїчної військової магії; пісенно-енергетична практика; особливе світосприйняття) і є сутністю української козацької спадщини.

Тільки через відродження і поширення основ військово-лицарської спадщини ми можемо вести мову про реальне наслідування, а отже, і відповідність сучасного козацтва історичним аналогам. Але до сьогодні розуміння пріоритетності дійсного відродження українських козацьких традицій у цьому контексті не досягнуто. Причинами цього є: переважно хибні уявлення про сутність козацької спадщини, що сформувалися під впливом романтично-історичної художньої літератури та певних стереотипів вітчизняної й зарубіжної історіографії, розроблених відносно тих чи інших історіософських концепцій; відсутність сприятливих умов для повноцінного відродження козащини; розмитість або повна відсутність дійсних пріоритетів козацького відродження; руйнація родових козацьких

зв'язків та втрата традиційного козацького середовища (родовий козак – представник спадкового козацького роду, життєві принципи якого сформувались на засадах цінностей, притаманних специфічному середовищу козаків-воїнів: пріоритетність чоловічого начала у всіх царинах буття; шанобливе ставлення до родових та загальнокозацьких звичаїв; повага до військової справи взагалі і особливо до специфічної козацької військової спадщини; ознайомлення з основами козацького бойового мистецтва; сприйняття особливих стереотипів поведінки та відносин, заснованих на засадах козацького звичаю; можливе ознайомлення з елементами військової магії; здоровий спосіб життя).

Основні причини гальмування козацького відродження такі: вплив різноманітних політичних сил; протилежна конфесійна орієнтація; залежність від окремих гілок влади та економічних еліт; особисте ворогування новітніх козацьких керівників; брак конкретної діяльності.

Але якщо об'єктивно та тверезо проаналізувати процеси, які в теперішній час йдуть в українському козацтві, то ми побачимо, що саме козацтво поки ще розпорошено й неорганізоване. І причин для цього більш ніж достатньо.

По-перше, козаків розпорошують ті, хто не бажає появи на політичній арені України нової грізної громадської сили. Для цього козаків утягують до різних апаратних та партійних ігор.

По-друге, розпорошеності цій сприяють самі козаки, піддавшись розгулу марнослів'я та егоїзму, пробуджених сучасною революційною хвилею, яка зберегла на своїх прапорах характерний для всіх революцій гасло: “Хто був ніким, той стане всім!” Як наслідок цього козацтво й не помітило, як опинилося в тенетах численних паралельних організаційних структур, які між собою ворогують.

По-третє, відсутність наукового узагальнення багатовікового служіння козацтва Неньці-Україні виявилось при перших кроках його державного становлення. Щоб вирішувати проблеми, які виникають, необхідно вивчити механізм функціонування традиційних козацьких військ, проаналізувати діяльність козацтва в період демократичних перебудов й громадянської війни 1917-1922 років. На базі цих досліджень визначити, що можливо використати задля вироблення сучасної єдиної державної

політики становлення козацтва й правильно виявити сутність козацького загалу, козацької громади, козацького війська.

По-четверте, козацтву необхідно формувати наскрізну систему підготовки й виховання козака як державної людини через сім'ю – середню школу – вищий навчальний заклад (готувати кадри).

Й тому на сучасному етапі розвитку неокозацтва головне п'яте – увага до сучасної школи – **найімовірнішому осередку формування сучасного козака-лицаря**. А в школі:

- труднощі та проблеми випливають із сучасних труднощів громади: економічних, демографічних, соціальних;

- термінове розв'язання всіх проблем школи неможливо (особливо соціально-економічних, фінансових, частково методичних), але проблеми виховного характеру ми повинні вирішувати негайно; **основне завдання школи на сучасному етапі – протистояння бездуховності, руйнації національної моралі;**

- громада живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа, тому школа повинна і може стати осередком духовності, берегинею духу громади; для цього вона має бути відкритим навчально-виховним закладом з громадсько-державним управлінням;

- один з шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів – **національне виховання у формі козацько-лицарського** (“лише виховуючи українця, можна виховати українця”) та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу (формування патріота, громадського діяча починається з його участі в діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій;

- неможливо виховати особистість тільки в школі; **школа виховує разом із сім'єю, виробничим колективом, громадою;**

- у вихованні національно свідомих козака та берегині є три ступеня (етапи): **родинно-дошкільне виховання козачати та лелі, родинно-шкільне виховання джури та дани, громадсько-родинне виховання козака та берегині;**

- кожен з етапів козацько-лицарського виховання має свої особливості і проводиться:

1. Родинно-дошкільне – через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садочка.

2. Родинно-шкільне – у формі роботи школи козацько-лицарського виховання:

Класна робота за рахунок шкільного компоненту (варіативної складової навчального плану) з основних дисциплін козацько-лицарського виховання.

Позакласна робота за рахунок годин гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів.

Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації “Молода Січ” Українського козацтва.

3. Громадсько-родинне – у формі діяльності учнівського куреня Українського козацтва та місцевого осередку жіночої громади Українського козацтва;

– основна мета сучасної школи козацько-лицарського виховання – формування в родині, школі і громадському житті творчу особистість козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю й самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю;

– у період розбудови незалежної України у громадському, шкільному й родинному житті нам потрібен насамперед культ лицарства: лицарський дух не дасть нудити у духовній нищоті, історичному безпам’ятстві; тому введення потенціалу козацько-лицарської духовності у виховний процес значно активізує формування вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості;

– українська козацька духовність – це історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила і у своєму бутті, способу життя відобразила найвищі цінності його національної душі, філософії, характеру, світогляду, моралі, правосвідомості, естетики; це лицарська духовність, компоненти якої розвиваються у напрямі довершеності, найглибшого відображення потреб, інтересів української нації, держави;

– практичний досвід стверджує, що школа козацько-лицарського виховання може (й повинна!) бути центром духовного життя, берегинею духу громади, але для цього їй потрібно бути національній, мати національно налаштовані кадри, ли-

царів духовності у самій школі, а в підґрунті – сформовану громадську думку та козацькі звичаї і традиції громади.

Отож, бажаючи всім плідної педагогічної праці, хочеться одного: щоб люди пишалися сучасними козаками так, як Наливайком, Трясилом, Сірком чи Палієм... А для цього хочуть вони бачити не погони, лампаси й незаслужені нагороди, а реальні справи!

**Душу – Богу! Життя – Батьківщині! Серце – людям!
Честь – нікому! Слава козакам! Слава Україні!**

Нехай ці слова служать дороговказом для нас.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Офіційні документи:

1. Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва. Указ Президента України від 4 січня 1995 року № 14/1995.
2. Про день Українського козацтва. Указ Президента України від 7 серпня 1999 року № 966/1999.
3. Про державну підтримку козацтва. Закон України. Проект. Освіта, № 40, 18-25 серпня 1999.
4. Про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва. Указ Президента України від 6 жовтня 1999 року № 1283/1999.
5. Про Положення про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва. Указ Президента України від 22 грудня 1999 року № 1610/1999.
6. Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 роки. Указ Президента України від 15 листопада 2001 року № 1092/2001.
7. Про Раду Українського козацтва. Указ Президента України від 4 червня 2005 року № 916/2005.
8. Статут Українського козацтва. Зареєстровано Міністерством юстиції України 17.03.1993 № 223. Затверджено Великою Радою Українського козацтва 10.06.1995. Доповнення, зміни та поправки, прийняті XIV Великою радою Українського козацтва 25-26.12.1999.
9. Методичні рекомендації педагогічним колективам закладів освіти України по відродженню історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. № 11, червень, 1995.
10. Українська козацька педагогіка. Концепція. 1992.
11. Положення про дитячо-юнацьку військово-спортивну патріотичну гри "Сокіл" ("Джура") Українського козацтва. Затверджено наказом Міністра освіти і науки України від 25.12.2003 року № 855.

З історії козацької педагогіки:

12. Кононенко П. Українське козацтво: шляхи розвитку, традиції виховання молоді. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2003.
13. Олійників О. Козацька читанка. Радянська школа. № 4, 1989.
14. Охрімович А. Січковий рух в Галичині. Відродження козацько-лицарських традицій виховання молоді. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
15. Орієнтовний зміст виховання школярів. Рекомендації щодо організації системи виховної роботи загальноосвітньої школи. За ред. І.С. Мар'єнко. Київ. Радянська школа. 1982.
16. Руденко Ю. Історія козацької педагогіки. Програма для педагогічних вузів, факультетів. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
17. Сушинський Б. Лицарі Приморського степу. Одеса. 2000.
18. Ткачук В. Феномен козацької республіки. Рідна школа, № 6, 1995.
19. Цьось А. Бойовитість духу, порив до життя. Система фізичного і психофізичного виховання запорізьких козаків. Рідна школа, № 1, 1995.
20. Александро́ва В. Наша цілісна система виховання. Досвід виховання учнів на ідеях козацької педагогіки СШ № 93 м. Києва. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2002.
21. Алексюк А. Реабілітоване слово "лицар". Освіта, № 34, 30 серпня 1995.
22. Біленька Г. Методичні матеріали до програми "Сучасне козацько-лицарське виховання дітей і юнацтва України". Освіта, № 40, 18-25 серпня 1999.
23. Бурлака Я. Лицарська духовність. Освіта, № 50/51, 6 грудня 1995.
24. Галактіонова О. З Україною – в серці. Досвід виховання на козацько-лицарських традиціях у СШ № 21 м. Кіровограда. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
25. Губко О. Осередок одностудії. Козацькі клуби м. Києва. Освіта, № 21, 21-28.08.2002.
26. Губко О. Пропагувати козацькі ідеали. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.

27. Денисенко О. І б'ють джерела у козацькій державі. Дитячо-юнацька асоціація в м.Ізмаїлі, Одеської області. Освіта, № 16, 2-9 квітня 2003.
28. Залізко В. Молоді – лицарську духовність. Виховання молоді на традиціях Українського козацтва. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
29. Каюков В. Животворящий дух козацького виховання. Освіта, № 23/24, 18-25.04.2001.
30. Кононенко П. Звернення до державних політичних діячів, працівників науки, культури, освіти, всієї громадськості України. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
31. Кононенко П. Козацька педагогіка в системі сучасної освіти. Директор школи, № 34, вересень, 2000.
32. Марченко Р. Дітям – історичну пам'ять, лицарську духовність. Козацько-лицарські традиції виховання у СТТТ № 9 м.Києва. Освіта, № 40, 18-25 серпня 1999.
33. Невгодовський А. Сучасна українська козацька педагогіка та українознавство. Директор школи, № 35, вересень, 2000.
34. Основи національного виховання. Концептуальні положення. Інститут системних досліджень освіти. За заг. ред. В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.О.Сергійчук. К., Ін форм. – видав. Центр "Київ", 1993.
35. Підлубний П. Від "козацької родини" – до козацької України. Козацькі організації. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2002.
36. Подбerezький М. Утвердження козацьких ідей на Слобожанщині. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2002.
37. Попович А. Національні види бойових мистецтв. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2002.
38. Потапов С. Наукові основи лицарського гарту. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2001.
39. Руденко Ю. Програма Всеукраїнської дитячо-юнацької і молодіжної організації "Молода Січ". Освіта, № 7/8, 3-10 лютого 1999.
40. Руденко Ю. Програма Всеукраїнської дитячо-юнацької і молодіжної організації "Молода Січ". Освіта, № № 19/20, 31 березня – 7 квітня 1999.
41. Руденко Ю. Виховання в учнів лицарської духовності. Рідна школа, № 7, 1996.
42. Руденко Ю. Прагнуть навчатися в козацьких колегіумах. Заклик до створення козацького колегіуму. Освіта, № 41, 21-28 серпня 2002.
43. Руденко Ю. Сучасне козацько-лицарське виховання дітей і юнацтва України. Програми для педагогічних вузів, факультетів. Освіта, № 65/66, 24 вересня – 1 жовтня 1997.
44. Руденко Ю. Українська козацька педагогіка. Відродження, пошуки, перспективи. Рідна школа, №4, 1994.
45. Скрипиць М. Ростимо патріотів України. Козацька Республіка СШ № 235 м.Києва. Освіта, № 40, 18-25 серпня 1999.
46. Статут дитячої, юнацької і молодіжної організації "Молода Січ". Освіта, № 41/42, 25 серпня – 1 вересня 1999.
75. Усатенко Т. Лицар – козак – монах – джентльмен. Освіта, № 44, 15-22 серпня 2001.
76. Ушанова С. Сучасне лицарство Задністров'я. Білгород-Дністровський. 2007.
77. Ушанова С. Задністровці (нарис). Білгород-Дністровський. 2008.
78. Ушанова С. Сучасне козацтво Задністров'я. Білгород-Дністровський. 2010.
79. Ушанова С. Козацтво Буджаку. Білгород-Дністровський. 2011.
80. Ушанова С., Тимофеев В. Архіви козаччини Буджаку. В 5-ти кн. Білгород-Дністровський. 2011-2012.
81. Ушанова С., Тимофеев В. Архіви козаччини Одещини. В 7-ми кн. Білгород-Дністровський. 2010-2012.

Наукове видання

**Берека Віктор Євгенович
Гіджеліцький Ігор Казимирович
Орловська Надія Михайлівна**

**КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА
І НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС
У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Науково-методичний збірник

Макетування – Кравець Н.В.
Дизайн обкладинки – Сологуб О.С.

Здано в набір 04.08.2017. Підписано до друку 17.05.2018.

Формат 60x84/16. Гарнітура Шкільна. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 27,44. Обл.-вид. арк. 21,43. Наклад 300 прим. Зам. 1708-05.

Видавець і виготовлювач П.П. Зволейко Д.Г.
вул. Кн. Коріатовичів, 9; м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька обл., 32300; тел. (03849) 3-06-20
Свідцтво про внесення до Державного реєстру
серія ДК № 2276 від 31.08.2005 р.